

LITERATURAE FLORENTINAE
SPECIMEN
LITERATURAE FLORENTINAE
SAECVLI XV.

SPECIMEN
LITTERARUM FLORENTINAE
SÆCULI XV.

S P E C I M E N
L I T E R A T V R A E
F L O R E N T I N A E
S A E C V L I X V .

I N 2 7 0

D V M C H R I S T O P H O R I L A N D I N I G E S T A
E N A R R A N T V R
V I R O R V M E A A E T A T E D O C T I S S I M O R V M
I N L I T E R A R I A M R E M P . M E R I T A
S T A T V S G Y M N A S I I F L O R E N T I N I
A L A N D I N O I N S T A V R A T I

E T

A C T A A C A D E M I A E P L A T O N I C A E
A M A G N O C O S M A E X C I T A T A E
C V I I D E M P R A E E R A T , R E C E N S E N T V R
E T I L L V S T R A N T V R .

*Omnia ex Codd. MSS. Laurentianis, Riccardianis,
Magliabechianis, Strozianis, Ambrosianis
Mediolanensibus, & ex Archivis publicis
eruit, digessit, notisque locupletavit*

A N G . M A R . B A N D I N I V S
A C A D E M I A E F L O R . S O C I V S
T O M V S I . et

ult

tin

F L O R E N T I A E A N N O C I O . I D . C C . X L V I I I .

S V M T I B V S I O S E P H I R I G A C C I I .

C V M A D P R O B A T I O N E .

LITTERARUM
FLORENTINAE

IN
DUM CHRISTOPHORI LANZINI GESTA
HARRARIVM
VIRORVM EA AETATE DOCTRINORVM
IN LITTERARIAM REUS MERITA
STATVS GYMNASII FLORENTINI
A LANZINO INSECVRATI

ACTA ACADEMIAE PLATONICAE
A MAGNO COSMA EXCITATAE
CUI IDEM PRÆFERT, REGEMINIVS
ET ILLVSTRATVRS.

Omnia ex Codic. MSS. Laurentinis, Riccardianis,
Macedonianis, Sforzianis, Salsburgensibus
Bavariis, & ex Archivis publicis
venerabilis, & nonnullis locis

ANG. MAR. BANDINIVS
ACADEMIAE FLOR. SOCIVS
TOMVS I.

FLORENTIAE ANNO MDCCCLXXII
PUBLIUS JOSEPHUS RIGALDI

IMPERATORI. CAESARI
FRANCISCO

PIO . FELICI . INVICTO
ROMANI . IMPERI
ET . PVBLICAE . QUIETIS . RESTITVTORI
PATRI . PATRIAE .
MAGNO ETRVRIAE DVCI etc.

ANGELVS . MARIA . BANDINIVS
DEVOTVS . NVMINI . MAIESTATIQVE . EIVS
DIVTVRNAM . FELICITATEM . ET . IMPERIVM .

Gregias artes , et prae-
stantissimas facultates ,
FRANCISCE IMPERATOR , optime et
maxime Princeps , omnes gentes , non

* 3

omni-

omnino barbaras impense universis temporibus excoluisse patet ; adeo ut qui in studiis literarum exornandis , augendis , ac promovendis , sedulam , diuturnamque operam navarunt , laboresque immensos ad publicam utilitatem feliciter exantlarunt , dum inter vivos versarentur , grati animi , et venerationis officium retulerint , quin , et post fata , eorum memoriam in Deorum numerum referens infana vetustas , ab edaci temporum iniuria vindicare tentarit .

Veram , ac perennem voluptatem , qua humanum ingenium ad literas excolendas adlicitur , et quodammodo trahitur , ac necessariam rerum occultarum , et mirabilium , cognitionem , quibus communis humani generis confociatio indiget , ut eo magis civium felicitas sacra et tecta atque inviolata fervetur , esse procul dubio existimationis huiusce potissimum causas , nemo non videt . Quamobrem Patriae meae ,

me gratum, memoremque praestitutum arbitror, si multas Maiorum nostrorum sapientissimorum imagines, partim penuria scriptorum, partim negligentia temporum, apud nos obscuratas, et pene deletas, partim etiam per multiplices, et varios codices passim hinc inde dispersas, in literaria Florentinorum historia ab incunabulis intexenda, e tenebris in lucem revocavero, iacentesque e terra in unum erexero, atque extulero. Praeter enim ea ad virtutem incitamenta, quae tantorum virorum exemplo, nostris in mentibus excitantur, hoc pacto ex invida oblivione tot pretiosa monimenta auferuntur, quae urbem hanc ea tempestate apud exterarum etiam disiunctissimasque regiones celeberrimam, veluti Athenas alteras, reddidere.

Literariae huiusce historiae specimen est, INVICTISSIME CAESAR, quod Maiestati Tuae nunc venerabundus offerre audeo. TIBI, qui quum Patriae

nostrae Pater magis clementissimus ,
quam Princeps iure dicaris , industriam
in eo incredibilem ponis , ut honestissima
quaeque nobilissimarum artium , et lite-
rarum , studia , quae Lotharingicae gentis
propria fuere , ac singularia , promo-
veantur , atque exornentur . Quibus re-
bus factum est , ut vere inclita , re-
gia , et vetustissima Alsatiae Ducum pro-
genie TE dignum praebueris , quae
cum augusta Lotharii , Caroli Magni
nepotis , gente adfinitatis iure coniuncta
fuit , et per tot saeculorum circum-
volutiones ad nos usque , clara , potens ,
magnanima , celebris , invicta devenit ; ut
fidem faciunt praestantis sapientiae He-
roes , qui genus Tuum augustissimum ,
non solum armis , sed et insignioris
doctrinae gloria nobilitarunt , instru-
ctissimae Bibliothecae , Gymnasia , et A-
cademiae in Lotharingia ab ipsis lau-
dabiliter excitatae . TIBI , qui divino
prorsus numine Etruriam hanc Tuam ,
post extincta Mediceae domus lumina

supre-

supremus arbiter moderaris, apud quos viri docti tutissimo hospitio liberalissime excipiebantur; ut eorum auspiciatissimo praesidio, favore, et auctoritate, dici queat, spiritum, vitamque literas accepisse; unde eorum memoria, ubicumque aliquo in precio erunt literae, florescet quotidie magis, et quantum reliquis eorum operibus diuturnitas detrahet, tantum hisce adferet laudis. TIBI denique, qui Tuis legibus sanctissimis, mandatis sapientissimis, et effusa in viros doctos beneficentia, non minorem studiorum curam gerere, quam Parentes Tui fecerint, satis superque demonstras.

Cogitavi mecum ipse saepe numero, qualem quantumque esse oporteret, cuius imperio, maria, pax, et terra, gubernaretur: quum interea fingenti, formantique mihi Principem, quem immensa haec potestas rite deceret, numquam, aut Te praestantiolem, aut similem TIBI concipere, meditati animo licuit. Ut enim ex eminentissimis ingenii Tui dotibus, quae

quae in TE a maioribus Tuis profluxerunt, et ex quibus Principis, populorumque, felicitas provenit, exordiar, ecquem latet, ad TE vel a teneris annis instituendum, humanarum divinarumque rerum cognitionem, et eam praecipue, quae ex Historia desumitur, et in quam, scientia veterum Numismatum duce, TE penitus insinuasti, variaque idiomata, et selectos populorum mores, concurrisse! Ne mirum itaque videatur, si in virtutum Tuarum amplitudine, eximium quoque studium eminere videamus, quo liberalissimas artes, et disciplinas in clientelam recipere, iisque deditos homines, non amore solum, sed Regia quoque munificentia fovere soles. Hinc factum est, ut apud TE ministros, et consiliarios habeas plurimos, qui docte, qui eleganter, qui ingeniose, de rebus omnibus differere valeant. Quot enim et domi detines, quos et largis opibus locupletasti, et honoribus splen-

splendidissimis decorasti , et quot per universum orbem egentes effusa liberalitate sublevasti ! Quapropter , dicam equidem , non ut aliorum Principum laudibus quicquam detraham , sed ut Tua erga Musas ingentia merita , si non quibus debeo , quibus tamen possum , laudibus feram , unus illorum , quos quidem nostra hac tempestate noverim , Principum es potissimum , qui calamitosis hisce temporibus , sapientissimis viris perfugium sunt , et salutaris portus , quin et maiori in fortuna constitutis , decus , ornamentumque adferant sempiternum . Hinc certatim Graecae , Latinae , Etruscaeque Musae , immortale , sanctissimumque Tuum Nomen summis laudibus prosequuntur , quandoquidem exfules passim , et vagantes , tam liberali apud TE hospitio excipiantur . Exinde tot publicae , tot domesticae , voces late personant , quae TE pium , felicem , augustum , apud longinquas etiam nationes , sine ulla invidia de-

cla-

clarant. TE Constantinum pietate, Theodosium religione, Iustinianum legibus, Carolum magnanimitate, Othones munificentia imitari, cum optimis Principibus benefaciendo certare, singulos aut exaequare, aut vincere, omnes unanima voce consentiunt. At quid imprudens egregia tot virtutis Tuae facinora rudibus hisce literis commendare audeo? quae ita quidem elucent atque eminent, ut per se satis superque loquantur.

Pro me autem loquuntur Senensis, et Pisana Academiae, quarum instauratio adeo TIBI cordi fuit, ut nihil in iis ad optimam, absolutamque, studiorum omnium rationem optari vix possit. Loquitur Lunevillense Atheneum Florentiam translatum, in quo nobiles adolescentes egregiis artibus, equestribusque studiis, instrui exercenterique, recte sapienterque volueras. Loquitur Botanica Societas Florentina, quae TE auspice tantum incrementum adcepit, dum ab Tua incredibili munificentia horto

omni-

omnigenis plantis colendis publice destinato, liberalissime donata est. Verum id TIBI fat non fuit naturalem scientiam omnimodis promoventi, sed & a viro erudito Etruriam peragrari iussisti, ut penitus fossilia, fodinas, lapides, terras, arbores, aquas, aliaque id genus pernosceret, sumtusque omnes IPSE in opus nobilissimum suppeditasti. Quid de publica Bibliotheca, olim Magliabechiana dixerim, quam in concinnum ordinem redigi, et IPSE post IOANNEM GASTONEM praedecessorem Tuum, atque ut publice celebrari possit, aes, quod necesse fuit, e Regio aerario erogari, et impendi, voluisti: quare iure optimo marmorea Tui Protome, in eiusdem Bibliothecae vestibulo memoriae aeternae dedicata est. Quid pro Laurentiana non praestitisti? ut reconditi ibidem insignium Codicum Manuscriptorum thesauri, Tua largitate opitulante, indicibus locupletissimis confectis, in hominum notitiam, ad maxi-

mam

namque literariae Reipublicae utilitatem, perveniant. Quid de privata Tua lectissima librorum congerie summo studio comparata pronunciem? quam una cum antiquis Numismatibus, a TE undique diligentissime conquisitis, Tuas delicias appellas, servasque una cum gemmis eximii operis in splendidissimo Cimieliarchio, quod Genio Tuo augustissimo dedicasti.

Nemo dubitat, MAXIME CAESAR, publicos, privatosque doctorum hominum coetus, qui ad addiscendas, excolendas, profitendasque doctrinas, una conveniunt, summo amore a Principe protegendos esse. Etenim ex iis perennis humani generis felicitas, veluti e limpidissimo fonte promanat. Hic Juvenes, quibus in maxima celebritate, et in medio hominum coetu, vivendum est, iam a teneris, non reformidare homines, neque illa solitaria, et velut umbratili vita pallefcere, adsuescunt: excitatur mens, et attollitur semper, quae

aliter languida , velut in opaco delitescit , aut contra inani persuasione tumescit . Hinc egrediuntur , qui deinde Civium bona , vitamque ipsam , contra nefandos facinorosorum hominum conatus , tuendam , defendendamque suscipiunt . Hic praecipui Religionis , atque Urbium Praesides instituuntur , ut aliis ad bene , honesteque vivendum faciem praeferant . Hic deliguntur , qui iuridicando praeesse debent , ut ius suum cuique tribuatur , ut scelesti iustis poenis adficiantur ; et ii denique , quibus negotia publica administrandi , et procurandi potestas datur . Ex hisce adminicula quamplurima ad naturae foetus cultura augendos , ad artes amplificandas , ad faciliorem navigantibus viam patefaciendam ; ideoque ad commercium cum exteris nationibus ineundum ; ac demum ea omnia adiumenta validiora , ut eo magis augeatur , firmetur , florida potensque reddatur , Civitas , proferuntur . Socrates , apud Xenophontem , ait ,
opti-

optimum Principem nuncupandum esse illum, qui aequissima iura fanciendo, felicissimos creditos sibi populos efficit. Felicissimos autem reddit, dum internam populorum tranquillitatem curat, adfluenti bonorum omnium copia, annona servando, et eas vires, ausaque propulsando, quae aliquid detrimenti suis populis, et regionibus adferrent.

His probe constitutis, AVGVSTISSIME IMPERATOR, maximus ad Tuas laudes accedit cumulus. TIBI enim adeo facillimam regnandi artem reddidisti, ut et a Tuis Civibus, ut Princeps omnium integerrimus, et clementissimus, vehementi amore adficiaris, atque uti humani generis deliciae, et Patriae Pater, sicut Numen e coelo delapsum, summa veneratione observeris. Quanti momenti sit verae pietatis, et religionis cultus, omnibus manifestum, exploratumque est. Quanti eam facias, quum plurima exempla sese ultro offerant, quibus Tua adversus immortalē

talem

talem Deum religio probari potest, animadvertam tantum, Te maximam curam, tamquam Canonum Protectorem atque Custodem, etiam Clericorum gerere, qui populos doctrina instruant, exemplo praeceant, probos castigatosque mores efficiant, atque superstitionem, publicae quieti noxiam, avertant.

At Princeps iustitiam colere imprimis debet, ut subditos populos beet, et suam ditionem serena pace, ac felicitate tranquillet. Hoc ut adsequatur facilius, ut Civium voluntates una coalescant studiose, diligenterque curabit. Hinc legum necessitas provenit, quae eosdem ad boni civis partes explendas impellit, privatis negociis formam praescribit; quin, et si hominibus indita honestas minime valeat, poenae timor ab iniusta rerum occupatione cohibeat. Quanta igitur cura, GLORIOSISSIME CAESAR, cavisti, ut forensis iurisprudencia in meliorem formam redigatur, quae ob

nimum, confusumque legum numerum,

lites fovebat magis, quam auferret; nosque ab antiquis illis dissidiis, colluvie, ac legibus infinitis liberaturus, sapientissimis, & eruditissimis viris mandasti, ut rectas, breves, expeditas, nec non honestati, simplicitatique consentaneas, et populi genio, formaeque Reipublicae adcommodatas leges restituant, et controversiarum compendium praebeant; ut qui hanc artem omni aevo exercere voluerint, regulis hisce observatis, inclitam etiam eruditionis viam ambulare possint. Verum non id sat fuit TIBI magnanimo, nam, ut quicquid iustitiae adversaretur, penitus eradicares, VIII. virum, penes quos animadvertendi in facinorosos homines Florentiae ius est, leges, et instituta, corrupta fere, ac defuetudine obumbrata, Regia cura illuminasti; et aliter se eorum stipendia habere, ut omnis iniuriae causa praecideretur, iussisti. Omnia itaque, quae iacere sentiebas, constituta per TE sunt, plura perpensa, et examina-

minata , iudiciis revocata fides , au-
cta populorum multitudo , omnia-
que , quae delapsa , iam fluxerant ,
severis sanctionibus vincita sunt . Nul-
la denique virtute cares , ex illis ,
quibus civilis concordia , atque com-
mune ocium , in regno custodiatur ,
serveturque perpetuum ; et ne in-
exterarum nationum , Principumve ,
aut odium , aut invidiam , aut contem-
tum nostra culpa incidamus , optime
cavetur . Hinc praedicanda venit mo-
deratio illa Tua , qua bellicis laudibus
innutritus , pacem amas . Dum bella
geris , pacem cogitas ; dum arma tra-
ctas , quietem paras . Etenim dum uni-
versa ferme Europa dissidiis fervet ,
bellique turbinibus agitatur , Etruria
tamen haec Tua , paterno certe confi-
lio , aurea pace perfundi , eaque tran-
quillitate frui nunc potest , quae poli-
tioribus literis excolendis optanda ma-
xime nobis erat .

Verumenimvero optimum Princi-

pem decet, restitutis legibus, quieteque publica comparata, quicquid, ad vitam tolerandam necessarium est, in sua ditione provide conquirere, et cumulare. Etruria porro tam opima est, et fertilis, ut et ubertate agrorum, et varietate fructuum, et magnitudine pastionis, et multitudine earum rerum, quae Te curante, adferuntur, nihil in ea ad plenam, absolutamque rerum omnium copiam deesse videatur.

Si tantam igitur populorum curam geris, expalluit iure optimo Lotharingia, et propemodum exanimata concidit, quum primum audivit, Te acceptissimo aequae, ac iucundissimo Principe orbatum iri, et Te in exteris terris sedem domiciliumque defixurum. Eo tum confossa est vulnere, quod nullo umquam tempore coire, atque obduci possit. Quo gemitu, qua doloris significatione sibi funestissimum Tui abitum est prosequuta? Mentem videlicet recursabant suavissimi, castissimique

Tui

Tui mores : obversabatur domus Tua ,
quae Dei templum fuerat , libra iustitiae ,
fortitudinis sedes , fons munificentiae ,
Musarum chorus , ingeniorum , bono-
rumque refugium , praesidium misero-
rum . Et quum tot , ac tanta sese illi
obiicerent , poterat non vehementissime
commoveri ? verum tantisper elato ani-
mo , tam vehementi desiderio Tui ple-
rique correpti sunt , ut relicta patria ,
Tuam sequi fortunam , quam alteri
Principi servire maluerint . Equidem et
istud opinor magnum esse argumentum
virtutis in Principe , si populi ipsum
lubenter sequantur , et in periculis ipsis
ei semper adhaereant .

Quare gaude Tuo isto tam excel-
lenti bono , et fruire , cum fortuna ,
et gloria , tum etiam indole , et mo-
ribus tuis castissimis , ex quo quidem
maximus est fructus , utilitasque sa-
pienti . A summo autem imperii Tui
apice , oculos in me siste aliquantulum ,
qui ex Etruria Tua Vindobonam ad-
volo ,

volo , et sacris Tuis pedibus venerabundus advolvor , duo adlaturus , gratulationem , et donum . Illam , cum omni terrarum orbe , qui in auspiciatissima Tui ad Romanum Imperium exaltatione , perspicuis laetitiae significationibus laetatur . Munus vero mihi proprium , en T. C. M. devotus obfero , confecroque , quaecumque tenuitas ingenii mei moliri valuit , quod argumenti amplitudine , et dignitate , non immerito Te sibi Patronum iure quodam vindicat . Agitur enim de aureo illo literarum Florentinarum saeculo , in quo viri adeo eminentissimi in universis doctrinis florere , ut ex Anglia , Batavia , Hispania , Gallia , Germania , Florentiam , veluti ad studiorum omnium domicilium , confluerent , ut ibi praeclaris literis instituerentur , quas deinde in unamquamque regionem transfulere . Quod si illud , pro Tuo in literas , atque optimarum disciplinarum studia , constanti regioque amore , pacato sereno-

renoque vultu accipies , profecto efficias , ut non uberes solum laborum meorum fructus , ex auspicio , praesidioque Tuo colligam , verum acriori quoque studio ad universam literariam Florentinorum historiam XII. voluminibus comprehensam , in posterum conficiendam impellar . Atque ita habebimus , cur eam nobis gratulemur saeculi felicitatem , quo ex sepulchris suis , et profundissimis tenebris , excitati praestantissimorum virorum cineres , Te auspice , ad vitam quodammodo revocabuntur , et expressam nobis virtutis , & doctrinae , qua inter suos olim inclaruerunt , imaginem repraesentabunt . Quamobrem immensi omnis aevi annales accuratissime pervolutandi , a scriptoribus notitia repetenda quibuscumque ; abditissima Bibliothecarum penetralia perquirenda , nec ullis parcendum sumtibus , ut qualiter inter maximos aetatis suae Heroas fuerit olim dinumeratus , quaeque fuerint

rint fata eius, et fortunae vicissitudines, luculentissimis enarrem commentariis. Nostris itaque laboribus faveas, SACRATISSIME CAESAR, ut nobilius aliquando obsequii in Te mei monumentum offerri a me posse confidam.

D. FLORENTIAE IDIB. SEPT. ANNO CIOCCXLVII.

ANG. MAR. BANDINIUS
LECTORI SVO

Εὐπράττειν,

Postquam Latinae litterae, barbarissimarum gentium incursionibus in Italia paene deletae, resumere pristinas vires coeperunt, illarum addiscendarum vehementi amore flagrarunt majores nostri. Hinc Lotharius Augustus & Italiae Rex, Florentiae Anno DCCCXXIX. publicam scholam universis Etruriae studiosis aperuit, quae cum deinde iniuria temporum forsitan concidisset, Tusci usque ab anno DCCCCLX. ad Ottonem I. Imperatorem Legatos misere, ut a

S

cle.

elementissimo Principe virum aliquem doctrina praestantem consequerentur, qui praeclarissimae Civitatis incolas studiis aliquantulum erudiret. Et revera quod in votis erat, fausto omine assequuti sunt; & Monachum Adelbertum, ut narrat clarissimus Lamius in Part. I. Hodoeporici libentissime ad eos misit. Animadvertendum tamen est, nos omnium vetustissimum litteraturae nostrae monumentum habere in Theudaldo Episcopo Fesulano, quem Anno circiter DCC. Arretii litteras didicisse manifestum exploratumque est. Verum quicumque se res habeat, saeculo X., & XI. nonnullos Latinis non modo, sed & Graecis litteris incubuisse crediderim, eo quod insignia veterum Codicum per ea tempora conscriptorum exemplaria Graeca, & Latina, in Bibliotheca Monachorum Casinensium Florentiae ea tempestate constructa, adserventur. Insuper D. Podo Episcopus Florentinus, Gerardus, qui deinde Nicolaus II. Pontifex Maximus, S. Ioannes Gualberti, Rozo Magister Cantorum Ecclesiae Florentinae, Theuzo Monachus, B. Bernardus Cardinalis, Guido Arretinus, sacras praesertim doctrinas plurimum excoluere. Mathilda quoque Comitissa non parum egregia studia fovit atque locupletavit, cum eminentissimis animi sui dotibus

haud

haud exiguam bonarum artium exornandarum curam addidisset. Ipsi enim, teste Donnizone, in ejus Vita Lib. II.

Copia Librorum non deficit huicve bonorum;

Libros ex cunctis habet artibus, atque figuris.

Commisit quoque Wernerio JC. ut Justinianearum leges digereret, eo quod, teste Uspergense, in tenebris neglectae miserrime delitescerent. Postquam itaque luminis aliquid, atque adiumenti bonis artibus, tantorum virorum ope, adlatum est, a diuturnae ignorantiae tenebris, vel exeunte saeculo XI. se magis vindicare coeperant Florentini. Et profecto ea Epistola Alexandro II. Pontifici ab illis missa, in qua de ignea D. Petri purgatione agitur, non inuenisse Latinæ lingua exarata fuit, ut fidem facit doctissimus Lamius Part. I. Hodoeporici. A. MCXLVII. Actus Episcopus Pistoriensis floruit, ita, neque Hispano, neque Romano, ut probare contendunt Cl. Bollandistae Tom. V. Act. SS. Maii die XXII. sed a Florentinis usitato nomine dictus. Hic ut fidem facit Michaël Pocciantes in Catal. Scriptor. Flor. sacrorum Codicum cultor pereximius fuit, ut ex Libro Epistolarum

ejus, & ex Vita D. Joannis Gualberti colligi potest: quamquam sunt, & qui Bernardi de Ubertis S. R. E. Cardinalis gesta collegisse testentur. Laborans deinde Cardinalis amplissimus nobis recensendus occurrit, qui ex castro Ponturmi originem ducens, in Galliam adolescens studiorum causa profectus, in Parisiensi Academia Doctoris laurea insignitus fuit. Quapropter ejus nominis fama ubique pervulgata ad aures Alexandri III. devenit, qui illum in Cardinalium numerum cooptavit. Legati munus in Insubria pluries gessit sub Alexandro, & Urbano III. & denique, Anno MCXCI sub Clemente III. diem suum laudatissime obiit. In Theologicis, ac Philosophicis disciplinis maxime excelluit, ut videre per se quisque poterit apud Collectores Vit. Card. & praesertim in Dissertatione, quam de eo crudite contexit Franciscus Maria Suaresius. Animadvertendum tamen est, in hisce Litteraturae nostrae incunabulis sacrorum tantummodo Codicum studia primitus exculta fuisse, humanarum autem litterarum nomen vix noverant Florentini, ad tempora usque Henrici Septimellensis, qui Anno MCLXXXIX. celeberrimum illud poema de diversitate Fortunae, & Philosophiae consolatione, in Libros IV.

distin-

*distinctum conscripsit, quodque tanto omnium
 plausu receptum fuit, ut in publicis scholis
 praelegeretur. Eadem fere aetate recensenden-
 dus est magnus ille JC. nobilisque Philoso-
 phus Cyprianus, qui Ravennae ius Civile
 edocuit; & magnus ille Legum Glossator
 Accursius, admirandi ingenii, & singularis
 industriae vir, qui corpus Iuris Civilis resti-
 tuit, & latebras omnes obscurioris Iuris mi-
 rifice patefecit. Multum profuit explicandis
 legibus Irnerius, multum Joannis Bosiani
 opera, & Azonis industria; sed vigilantia
 Accursii JC. omnium curas viriliter supera-
 vit. Obstupuit eorum temporum aetas, simul
 atque tam egregia, tam salutaria, tam mi-
 rabilia eius opera promulgata fuerunt; adeo
 ut domus ejus tamquam oraculum Italiae,
 teste Barptolemaeo Baphio in Orat. de Felic.
 Urbis Flor. eo tempore viseretur. Fran-
 ciscus vero filius quantam sibi existimatio-
 nem, & gloriam comparaverit, aliis diu-
 dicandum relinquo. Paulo post Dinus Mu-
 gellanus & Lopus a Castiglionchio non
 parum Legum studia illustrarunt, et Fran-
 ciscus a Barberino, & Joannes Andreae,
 Patre Andrea Presbytero natus, in Mugel-
 lo, Agri Florentini parte; adeoque, Iuris
 Canonici Principes nuncupari apud posteros*

meruerunt. Philosophiae, & Medicinae studium hoc eodem saeculo maxime locupletavit Thaddaeus Philosophus, & Physicus celeberrimus, qui Bononiae publice omnium plausu proficiebatur, adeo ut apud Italos, veluti alter Hippocrates haberetur. Huius gloriam sequutus est Turrisianus Rustichellius, Bononiae Professor, qui Medicam Artem laudabiliter exercuit, utpote qui mente sublimi semper grande aliquid moliretur. Sed quid dicendum de alio Thaddaei Auditore, Dino de Garbo nuncupato, qui A. MCCLXXXII. vixit, & ingeniosissima in Avicennam commentaria, aliaque opera edidit? Quid de Thoma ejus F. qui utilia, & ingeniosa de Arte medendi opera in propatulo collocavit? Sed & Astronomica Ars per id tempus incunabula sua feliciter auspicata est, duorum clarissimorum virorum opera, Guidonis scilicet Bonatti, & Paulli Geometrae, qui utilissimam hujuscemodi facultatem, ab indotissimis hominibus pessime pertractatam, ad pristinum nitorem restituere conati sunt. Salvinus Armatus Ocularia, adeo humano generi necessaria, Optices ope, ut nonnulli volunt, primus invexit. Ecquem insuper latec sacra quoque studia excoluisse plurimum, post supra memoratos ea aetate sapientissimos viros,

ros, Aldobrandinum Cavalcantem, qui ordini D. Dominici adscriptus egregia ingenii sui monumenta nobis reliquit. Reliquit enim orationes Latina lingua exaratas pro Diebus Dominicis totius anni, aliaque scripta doctrinam, atque pietatem maxime redolentia, & obiit A. MCCLXXIX. Robertus quoque Bardius sua memoria Theologorum, ac Philosophorum Princeps habebatur, & Parisiensis Academiae Cancellarius per XL. annos honorifice eam moderatus est. Alios quamplures hac in facultate praestantissimos, quos haec aetas longa serie progeniit, facile praeteribo. Humanae litterae, Oratoria scilicet, atque Poesis, habuere desinente saeculo XII. suos instauratores Comitem Guidonem Guerram III. & Farinatam Ubertium, qui etsi Duces, Oratorum tamen nomen obtinuerunt; Brunettum Latinum, Dantem a Mairano, & Auctorem anonymum poematis cuiusdam, cui titulus il Mare di Amore, Dantem Aligerium Brunetti Discipulum, qui quantam patriae nostrae, immo Italiae universae, existimationem attulerit aliis diiudicandum relinquo. Exstant eius egregia opera, cum Latino, tum Tuscanico sermone, conscripta: ejusmodi autem Italicum poemata posteritati tradidit universae, nihil ut

reconditum, nihil sublime, nihil divinum, excogitari possit, quod iis versibus non contineatur. Paulo post Franciscus Petrarcha Florentinae litteraturae splendidissimum sidus eluxit, divini ingenii vir, Graecae, & Latinae linguae primus Florentiae instaurator. Ad Philosophiam tamen, quae de moribus agit, & ad Poësim excolendam mirifice intellectus, cum nondum sextum & trigesimum annum attigisset, in Romano Capitolio corona Laurea decorari meruit. Quid de Ioanne Boccaccio dicam, qui tam praeclara disertissimo eloquio, ac poësi praestanti volumina scripsit? Quid De Guidone Cavalcante Poeta, ac Philosopho; quid de Nicolao Acciaiuolo; quid de Zenobio a Strata, quid de Bruno Casinio Rhetore dicam? Quid de Francisco Landino; quid de Coluccio Salutato, pronunciem? Fortius vero Ubertus, non modo carminibus, verum & maxima Geographiae cognitione insignis evasit. Historia denique Florentinae primordia sua a Ricordano Malaspina, Iachetto Filio, Petro Paulini, Dino Compagno, Ioanne, Matthaeo, & Philippo Villanis agnovit, quorum posterior Historiam quaeque litterariam nobis primus exhibuit, quam paucis ab hinc diebus luce donavit eruditissimus Comes Io. Mar. Mazzuchellius. Postquam

itaque

itaque tantorum virorum auspiciis litterae ex
interitu, atque oblivione ereptae, vindicatae-
que, meliorem, nitidioremque cultum accepe-
re, jam saeculo XIV. & XV. doctissimorum
Scriptorum veluti agmina, quorum gloriosa
nomina in hoc nostro Litteraturae Florenti-
nae Specimine commemorata invenies, nobis
certatim occurrunt, qui perditum studiorum
decus revocare in lucem, & provehere altius,
ingeniaque adolescentum expolire doctrinis
subscipere, ut ad hunc usque diem in omnium
versentur ore veneranda illa nomina, quo-
rum insignem probitate vitam, reliquasque
virtutes prorsus singulares, marmora titulis
splendidissimis exornata, statuae numquam col-
lapsurae, excusi numi, & quae aere, fer-
roque perenniora sunt, certissima litterarum
monimenta loquuntur, quae ex ultima me-
moriam ad nostram usque producta, omnem
evasisse videntur penitus mortalitatem. In-
credibile dictu est, quantum non modo Flo-
rentini, verum & exteri ipsi, nostrorum
Scriptorum gesta luculentissime conscribendo,
eorum famam aeternis amplificandam prae-
coniis, & commendandam immortalitati cu-
raverint. Quamobrem tantorum virorum ve-
stigiis insistens, jam ab Anno MDCCXLV.
nonnullis opusculis meis ad sacram profa-
nam.

namque antiquitatem, nec non ad historiam
litterariam pertinentibus, Deo adiuvante,
confectis, ad litterariam Florentinorum Hi-
storiam XII. voluminibus comprehensam au-
dacter contexendam animum induxi meum,
mibi iure suadens, in se non parum volupta-
tis ac fructus doctorum hominum cognitionem
habere, quorum exempla animos natura bene
constitutos, quasi stimuli quidam, nos ad de-
cus, ad honestatem, ad immortalitatem con-
citant, ut illis doctrina, virtute, & gloria
pares esse valeamus. Verum maximo opus esse
labore, & impensa ab iniqua mei fortuna
omnino aliena, sedulo animadvertens, pri-
mum solummodo volumen ad saeculum usque
XIII. perductum conficere volui, reliqua
in aliud tempus, quo mihi mitior fortuna
sit, non sine parva animi mei amaritudine
omittens. Desperato itaque opere, quò in
coacervando cum plura spectantia ad Landi-
num virum clarissimum, cujus admiranda pro
litteraria Rep. gesta neglecta fuerant, colle-
gissim, Anno MDCCXLVII. ineunte Christo-
phori nostri Historiam conscribere adgressus
sum, eò quod praecipuam litteraturae nostrae
cognitionem saeculi XIV. XV. & XVI. mihi
ea praeseferre videretur: fuit enim in eò non
minus soli, unde natales duxit, & aetatis,
qua

quo floruit, quam ingenii, doctrinae, sapientiae, & virtutum splendor, quem aut in nullo eruditorum umquam, aut in paucissimis certe, animadvertere liceat. En itaque primum hujusce laboris mei volumen tibi lubens offero amice lector, in quo dimidiam tanti viri pro Rep. Litteraria praeclare gestorum seriem non sine admiratione contemplaberis, quam profecto negligentia temporum ex hominum memoria paene deletam, mihi incredibili labore in lucem revocare datum est. Reliquum vero, quod ad cultioris ejus vitae partem adinet, qua occasione celeberrimae illius Academiae Platonicae, cujus Landinus Princeps fuerat constitutus, acta, virosque illustres in ea adscriptos referam, maximo patriae eruditionis adparatu concinnatum, tibi quamprimum offerre se posse confidit Ioseph Rigaccius Bibliopola nostrae Urbis celeberrimus ob inlatos ex longinquis etiam regionibus, nostris bibliopolis vix antea cognitos, libros de patria optime meritus, qui operis huiusce editionem propriis impensis facere adgressus est; & brevi temporis intervallo diversorum doctissimorum Hominum, cura, meaque opera, Angeli Politiani universa opera inedita cum vetustioribus MSS. conlata publici iuris facere nobiscum constituit.

tuit. Hoc vero primum volumen iam transacta aestate vertente prodire debuerat, nisi negligentia impressorum, & meum deinde Vindobonam iter, & illic per sex continuos menses mora, praeter expectationem meam, obstitisset. Hisce, & aliis potissimum impedimentis, quae ne exosus ulli videar praetereunda sunt, factum est, ut barbari Typographi opus neglexerint, mihiq; nonnulla errata commiserint, quae in secundae partis calce mihi corrigenda erunt, adeo ut reliquum, quod ad primum hoc volumen conficiendum defuerat, a Typographo Albizinio repetere, & Bernardo Paperinio diligentissimo viro tradere, ut tandem in lucem prodiret opus, coactus fuerim. In hac itaque prima parte nonnulla de illustrioribus viris agræ Casentinatis, ex quo originem suam Landius duxit, clarissimos Christophori maiores, eius primaeva studia, Mediceae gentis in eum beneficentiam, doctorum hominum amicitias, iuveniles exercitationes, atque amores, in Gymnasio deinde Florentino sedulam in erudiendis discipulis operam, discipulorumque praeclarissimorum Catalogum, & alia eius edita opera intueare: ideo vero quamplures eius elegos partim ex libris Xandrae desumptos retulimus, quamquam editos inter Carmina

mina illustrium Poëtarum, eo quod de primævis eius annis obscurissimis edissererem. Denique nec tibi ignotum velim, amice Lector, quod in maxima nostræ felicitatis parte reponimus, viros nostræ Urbis honestissimos, vix eos de instituto nostro certiores fecimus, omnes uno quasi animo ad coniungendas mecum curas conspirare visos esse, & labores suos & scrinia omnia nobis liberaliter recludendo, nostrum magis atque magis opus plurimum locupletavisse. Primus itaque ex his, præclarissimi nominis vir, qui ad omnem honestatem, & ad amplificandum litterarum decus nobis divinitus datus, opportune semper Musis nostris amicus contigit, Ioannes est ille Lamius, omnifariis doctrinis incomparabilis & insignis. Salvius deinde Salvinius Canonicus Florentinus, Bindus Simon Peruzius, alique clari Homines patria eruditione præstantissimi, qui Florentinam litteraturam mirifice auxerunt atque locupletarunt, & nostra plurimum studia, industriamque, humanissime confirmarunt.

The following is a list of the names of the persons who have been admitted to the office of the Secretary of the Board of Education, since the last meeting of the Board, on the 1st day of January, 1880.

1. Mr. J. H. [Name] [Address]

2. Mr. J. H. [Name] [Address]

3. Mr. J. H. [Name] [Address]

4. Mr. J. H. [Name] [Address]

5. Mr. J. H. [Name] [Address]

6. Mr. J. H. [Name] [Address]

7. Mr. J. H. [Name] [Address]

8. Mr. J. H. [Name] [Address]

9. Mr. J. H. [Name] [Address]

10. Mr. J. H. [Name] [Address]

11. Mr. J. H. [Name] [Address]

12. Mr. J. H. [Name] [Address]

13. Mr. J. H. [Name] [Address]

14. Mr. J. H. [Name] [Address]

15. Mr. J. H. [Name] [Address]

16. Mr. J. H. [Name] [Address]

17. Mr. J. H. [Name] [Address]

18. Mr. J. H. [Name] [Address]

19. Mr. J. H. [Name] [Address]

20. Mr. J. H. [Name] [Address]

21. Mr. J. H. [Name] [Address]

22. Mr. J. H. [Name] [Address]

23. Mr. J. H. [Name] [Address]

24. Mr. J. H. [Name] [Address]

25. Mr. J. H. [Name] [Address]

26. Mr. J. H. [Name] [Address]

27. Mr. J. H. [Name] [Address]

28. Mr. J. H. [Name] [Address]

29. Mr. J. H. [Name] [Address]

30. Mr. J. H. [Name] [Address]

31. Mr. J. H. [Name] [Address]

32. Mr. J. H. [Name] [Address]

33. Mr. J. H. [Name] [Address]

34. Mr. J. H. [Name] [Address]

35. Mr. J. H. [Name] [Address]

36. Mr. J. H. [Name] [Address]

37. Mr. J. H. [Name] [Address]

38. Mr. J. H. [Name] [Address]

39. Mr. J. H. [Name] [Address]

40. Mr. J. H. [Name] [Address]

41. Mr. J. H. [Name] [Address]

42. Mr. J. H. [Name] [Address]

43. Mr. J. H. [Name] [Address]

44. Mr. J. H. [Name] [Address]

45. Mr. J. H. [Name] [Address]

46. Mr. J. H. [Name] [Address]

47. Mr. J. H. [Name] [Address]

48. Mr. J. H. [Name] [Address]

49. Mr. J. H. [Name] [Address]

50. Mr. J. H. [Name] [Address]

51. Mr. J. H. [Name] [Address]

52. Mr. J. H. [Name] [Address]

53. Mr. J. H. [Name] [Address]

54. Mr. J. H. [Name] [Address]

55. Mr. J. H. [Name] [Address]

56. Mr. J. H. [Name] [Address]

57. Mr. J. H. [Name] [Address]

58. Mr. J. H. [Name] [Address]

59. Mr. J. H. [Name] [Address]

60. Mr. J. H. [Name] [Address]

61. Mr. J. H. [Name] [Address]

62. Mr. J. H. [Name] [Address]

63. Mr. J. H. [Name] [Address]

64. Mr. J. H. [Name] [Address]

65. Mr. J. H. [Name] [Address]

66. Mr. J. H. [Name] [Address]

67. Mr. J. H. [Name] [Address]

68. Mr. J. H. [Name] [Address]

69. Mr. J. H. [Name] [Address]

70. Mr. J. H. [Name] [Address]

71. Mr. J. H. [Name] [Address]

72. Mr. J. H. [Name] [Address]

73. Mr. J. H. [Name] [Address]

74. Mr. J. H. [Name] [Address]

75. Mr. J. H. [Name] [Address]

76. Mr. J. H. [Name] [Address]

77. Mr. J. H. [Name] [Address]

78. Mr. J. H. [Name] [Address]

79. Mr. J. H. [Name] [Address]

80. Mr. J. H. [Name] [Address]

81. Mr. J. H. [Name] [Address]

82. Mr. J. H. [Name] [Address]

83. Mr. J. H. [Name] [Address]

84. Mr. J. H. [Name] [Address]

85. Mr. J. H. [Name] [Address]

86. Mr. J. H. [Name] [Address]

87. Mr. J. H. [Name] [Address]

88. Mr. J. H. [Name] [Address]

89. Mr. J. H. [Name] [Address]

90. Mr. J. H. [Name] [Address]

91. Mr. J. H. [Name] [Address]

92. Mr. J. H. [Name] [Address]

93. Mr. J. H. [Name] [Address]

94. Mr. J. H. [Name] [Address]

95. Mr. J. H. [Name] [Address]

96. Mr. J. H. [Name] [Address]

97. Mr. J. H. [Name] [Address]

98. Mr. J. H. [Name] [Address]

99. Mr. J. H. [Name] [Address]

100. Mr. J. H. [Name] [Address]

Beatrix.

Elisabeth.

Thaddaeus.

Laura.

Bernardus.

Christophorus, *Orator & Poëta.*

Barprolemaeus.

Christophorus.

Andreas.

^{1360.}
Franciscus. *Poëta
Laureatus.*

Petrus,

^{1350.}
Iacobus. *Pictor.*

^{1289.}
Landinus,

NATVS

NATVS

1739
Lambert

1750
Jacobus Willem

1760
Franciscus Petrus
Lambert

Christophorus

Baptolomaeus

Christophorus, Orator & Poeta

Franciscus

Franciscus

Christophorus

Franciscus

Franciscus

Andreas

Petrus

R E R V M G E S T A R V M
CHRISTOPHORI LANDINI

A L I O R V M Q V E

V I R O R V M C L A R I S S I M O R V M

P R O R E P . L I T E R A R I A

C O M M E N T A R I V S .

§. I.

Asentinum regio est xx. lapide
ab urbe Florentina ad Orien-
tem distans , crebra fortunae
varietate ad memoriam posteritatis insi-
gnis. Ea olim in dominio , et potestate
Regulorum erat ; (1) donec ipsam Flo-
rentini , paullatim , qui acrius obsta-
bant , edomitis , in suam ditionem re-
degerunt (2). Pingue soli est uber , et
aquis abundans , quae ex rupibus emi-
nentibus defluunt , nemora praealtis
A den-

densisque arboribus virentia, colles fecundissimis vitibus hilares, oppida denique, aut propter loci situm, aut hominum industriam, perpetuo incolarum, exterorumque, commercio usque celebrantur (3). Illorum autem sicut ingens semper fuit gloria, ob antiquam originem (4), copiam, splendorem, ac virtutem civium; ita & hoc in primis praeclarum habuere, ac singulare, quod viros produxerint, tam religiosissima vivendi ratione (5), quam omni honoris genere insignes, ut Episcopos (6), Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales (7), Pontifices Maximos (8), magnorumque exercituum Imperatores (9); quibus etiam non pauci addendi sunt, qui non vulgaris doctrinae gloria maxime floruerunt (10). Eruditi enim fuerunt *B. Ioannes Tandus* (11), *Dominicus a Corella* (12), *Dominicus Burchiellus* (13), *Franciscus Bernius* (14), *Hieronimus Radiolensis* (15), *Clemens Thomasinus* (16), *Angelus a Corsiniano* (17); alii-que quamplurimi.

(1) Ab antiquis usque temporibus *Guidones* Comites, Casentini Dominos fuisse, liquido patet ex historia eiusdem Familiae a *Scipione Ammirato* conscripta, & ex subiecta inscriptione, ad portam Fronsoleam apposita, in oppido Puppilii, quae adhuc ita legitur:

✠ D. D. Anno M CC LXI Ind. IIII.

Die Dominico III Februarii Exeuntis Domini Magnifici Comites Guido Novellus & Simon Fratres & Filii Magnifici Guidonis Dei Gratia Palatini Tusciae & Magnifice Domine Comitisse

Ioanne Fecerunt Incipere Edificare Portas & Muros Castrum

Puppilii iam Ab Atila Dei Flagello Deiecti.

Supra vero Portam Porrenam haec sculpta sunt carmina:

Nomine dulcesco Puppium quasi puppa nitesco
Dulcia do gratis & rebus aburdo beatis.
Servio Guidoni Comiti Comitique Simoni.
His in comuni dominis famulabor & uni
Qui me deiectum vera probitate resectum
Nunc retinent lete pacis gaudento quiete.

Sequens etiam reperitur inscriptio in Ecclesia extra Castrum, quae dicitur *Coenobium Certomondi*:

Anno Domini M. CCLXII. Ind. V. Feliciter
Comites Guido Novellus & Simon Filii Olim
Domini Guidonis
Dei Gratia In Tuscia Palatini Hanc Ecclesiam
Edificari Fecerunt

Ad Honorem Dei & Beate Marie Virginis
S. Francisci . S. Ioannis
Evangeliste & Omnium Sanctorum .

(2) Non semel a Florentinis Casentinenses victi, ac profligati fuerunt; verum prae caeteris *Nerius Capponius A. MCCCCXL.* illis fatale bellum intulit, adeo ut Comes Puppium, Castrum, & imperium Florentinis cedere, & fugam capessere coactus fuerit, ut narrat *Silvanus Razzius* in vita *Cosmi Medices Senioris*. De eiusmodi autem praelio Codex MS. adseruari in *Riccardiana* Bibliotheca, in Vol. XXIV. Rerum ab *Antonio a S. Gallo* scriptarum, perperam asseruit *Iulius Niger* in *Histor. Flor. Script.* dum nihil aliud ibi existat, quam tituli operum, non revera ipsa opera a dicto *Antonio* exarata. Ad hanc quoque rem mire faciunt, quae ipse *Landinus* in Elegia ad *Paullum Mathematicum*, in qua eundem, ne bellum timeat Aragonense hortatur, ita cecinit:

*Namque Casentinas quicquid possederat olim
Regulus, antiquae stirps generosa domus;
Omne Fludentino nova praeda adiungitur agro.
Sic, o sic quisquis foedera rumpit, eat.*

(3) Fr. *Leander Albertius* in *Italiae Descript.*
„ Egli è Casentino molto ameno, et fruttifero
„ paese, abondante di grano, di vino, e di altre
„ cose necessarie per l' uso de' mortali. Et vi
„ sono molte contrade, et castelle piene di po-
„ polo . . . , Celebriora autem Oppida iuxta ci-
„ tatum auctorem, & *Thomam Dempsterum De*
Etruria Regali T. II. Lib. V. C. XV. sunt; in
agro, Romena, Burgum Collinae, Puppium, Bi-
bicna,

biena , & ad Arni fontes , Porcianum , Stia , Pratum Vetus .

(4) Nonnulla de Casentini oppidorum antiquitate caute delibanda sunt ex Libello *Scipionis Mannucci* , cui titulus : *Le Glorie del Clusentino* , ex *Historia Comitum Guidonum* , a *Scipione Ammirato* conscripta ; ex *Thoma Dempstero De Etrur. Reg.* Tom. II. Lib. V. Cap. XV. & *Volaterrano De Reb. Ital.*

(5) Floruit quondam viris morum integritate insignibus Casentinum ; in suo enim ambitu tria Coenobia toto orbe celeberrima continet ; Montem scilicet Alverniae , Eremum Camalduli , & Asceterium Vallis Vmbrosae , Florentinae dittonis ornamentum , ac decus . Atque hic quidem observatione dignum est , memoriae proditum esse , ex hac Valle maxima sibi incrementa repetere Musicam Artem , quae ibi a *Guidone Arretino* novis inventis locupletata fuit , atque exornata ; si credamus *Io. Bussières S. I. in suis Flosculis historiæ* sub Anno MXXIV. ubi ait : „ Hoc „ tempore Musica incremento magno promotæ „ est , invento *Guidonis Arretini* , qui circa annum MXXIV. sex notas illas vulgares commentus est ad iuvandam eximiam disciplinam , „ faciliusque discentium animis imprimendam , „ aliquo humanitatis levamento , ut cum litterarum iacerent studia , ars honestissima esset „ in pretio : & pietati consultum in Monasterio „ Vallis Vmbrosae , quod anno MXXX. in Apennini iugo conditum , magnis incrementis , illustrique virtutum splendore ad posteros venit . „ Discrepat ab huius auctoris sententia *Carolus Sigonius* Lib. VIII. *Hist.* sub A. MXXVIII. *Ordinus De Script. Eccl.* & *Attilius Alessius* , in adsignando auctore , & inventi anno ; ita autem

Alessius ait, in *Hist. Antiq. Urbis Arretinae*, quae MS. in Bibliotheca *Riccardiana* adservatur: „ E
 „ oltra di questo, l' arte Musica, che i Cinesi
 „ con maravigliose lode esaltano, la quale non
 „ si vergognò Socrate imparare, essendo di anni
 „ LXXX. molto accrebbe, e nobilitò il Fonte
 „ negli Ecclesiastici canti. *Guido* dipoi Monaco
 „ e Abate di Camaldoli, fu negl' anni della sa-
 „ lute MXXXIV. Trovò costui con gli articoli
 „ delle dita della sinistra mano nuove note, e
 „ modi di cantare, delle quali fin oggi si acco-
 „ modano i Musici nelle scuole; è questo *Guidone*
 „ di Arezzo lodato assai dal Padre della volgare
 „ Poesia *Francesco Petrarca* nelle sue rime, in
 „ Toscana lingua, insieme con l' eccellente lu-
 „ risconsulto *Cino* da Pistoia &c. „ Alia memo-
 „ rat *Coenobia* sanctitate insignia *Ioseph Mannuccius*
 in eo libro vernacula lingua conscripto, cui ti-
 tulus: *Giunta alle Glorie del Clusentino* pag. xxxi.
 & seq. sed cum pluribus, & anilibus fabulis eo-
 rumdem principia, atque incrementa cateant,
 ea facile praeteribo. Nomina vero virorum vi-
 tae integritate illustrium, legenti occurrent a
 pag. xxxv. ad pag. usque LVIII.

(6) Quamplures extiterunt, qui Episco-
 patu decorati fuerunt; quos inter praecipue
 sequentes recensendos esse arbitror *F. Angelus*
Feduccius Bibienensis, ex Ord. Minorum, qui
 postquam Legati Apostolici munere, summa cum
 laude functus est; *Urbani V.* & *Gregorii XI.*
 per annos ferme decem apud Ligures, Floren-
 tinos, Pisanos, Lucenses, demumque apud *Ca-*
simirum Poloniae Regem, & *Carolum IV.* Impe-
 ratorem Legatus renunciari meruit. Queis re-
 bus factum est, ut a *Gregorio XI.* Episcopatus Pi-
 fau-

sauriensis honore nobilitaretur A. MCCCLXXIII. vir enim erat invictae virtutis, Christianae sapientiae, ac pietatis Ecclesiasticae exemplar, in agendis rebus prudens, cautus, ac multiplici experientia probatus. Verum uti *Clementis VII.* fautor, Episcopatu privatus est ab *Vrbano VI.* A. MCCCLXXXI. Vid. *Marcum Vlyssiponensem Part. II. Lib. IV. C. XXXIII. Hist. Fr. Minor. & Caes. Clementinum Hist. Arimin. Vghell. T. II. Ital. Sacr. & Vadinghium in Hist. Script. sui Ordinis. F. Ani. a Terrinca in Theatr. Minor.* Nec praetereundus est *Matthaeus Gryphonius* a *Puppio* Ord. Vallumbros. qui primo ab intimis *Clementis VII.* ab hoc deinde *Muriani* Episcopus A. MDXXVIII. creatus, tandem a *Paullo III.* ut *Vghellius* notat T. VI. *Ital. sacr.* Ecclesiae Triventinae Pontificatu fuit insignitus, A MDXL. ubi postquam magnum sibi in omnes meritorum cumulum comparavit, e vivis excessit Nonis Aprilis A. MDLXVII. aetatis vero suae LXXX. Conditum est eius corpus Romae in Sacello eiusdem Familiae in templo *D. Marcelli* vide *Simium in cat. cit.* Nec mei ipsius muneri a me satisfactum arbitrarer, si *Alexandrum Mazzam* tacitus praeterirem, qui Episcopus Fori Sempromii A. MDLXIX. a *Pio V.* Papa creatus, postquam Pontificatum usque ad *Gregoris XIII.* tempora gessit, Paduam se recepit, ubi diem suum obiit. Vid. *Vghell. Ital. Sacr. T. II. n. xxxvi.* Praeter istos alii etiam Praesules minoris notae a *Iosepho Mannuccio*, in libro, cui titulus: *Giunte alle glorie del Clusentino &c.* qui annos, nomina, & gesta singulorum mire confundit pag. cv. recensentur; quos brevitatis gratia omittimus.

(7) In his maximam doctrinae gloriam sibi comparavit *Berwardus Tarlatus*, quem perperam

Tallatum vocat *Coronellius*, *Morerium* sequutus in *Lexic. Univerf.* alio autem nomine *Divitius*, *Petri* *Mediceae* domus defenforis acerrimi filius. *Bibienae* IV. Nonas *Augufti* A. MCCCCLXX. lucem adfpexit. Maiores eius ex *Arretina* urbe civilibus armis deturbati, atque expulfi, *Bibienam* *Cafentini* oppidum immigraffe, ridiculo prorfus figmento fabulantur *Scriptores*, in hunc modum. Quum omnes, frumenti inopia, non caritate folum annonae, fed fame etiam laborarent, e *Tarlatis* unus, qui magnam frumenti copiam in horreis adfervabat, incolarum calamitatis *mifericordia* commotus, apertis horreis, frumentum fingulis inedia paene confumtis gratuito elargitus eft. Quae ex re maxima apud omnes gratia fibi comparata, ut *fingularis* huiusce facti apud *posterof* vigeret memoria, *Tarlatorum* cognomen, in illud *Divitiorum* commutavit. Ex hoc igitur, cuiufcunque fit generis, ortum fuum duxit *Bernardus*, qui *Florentiam* annum agens IX. miffus eft, ut apud *Petrum* fratrem, cui *Ficinus* epiftolam mittit, lib. II. Epiftolarum; cum hac *infcriptione*: *Petro Divitio literis & moribus ornatiffimo*; ingenuis artibus imbueretur. Ab hoc in *Mediceam* domum admiiffus, cum *literatis* viris summam iniiit familiaritatem; ut tenera aetate puer indigaret, qualis iam matura vir efferet futurus. Nec *fpem* omnium certe, & *expeftationem* fefellit exitus; quum enim ad XVII. aetatis annum perveniffet, concinnas fcripfit epiftolas, & carmina condidit; adeo ut brevi dignus fuerit, quo *Laurentius Mediceus* ab intimis Epiftolis uteretur, ut *Afcan. Condivius* notat in *Vit. Michael. Ang. Bonarroiae*. Quare in epiftola ei a *Ficino* miffa, *Laurentii* amanuensis, familiarisque amantiffimus nuncupatur, eiusque praefidium,

imploratur Lib. X. Epistolarum. Eius curae *Ioannes Medicus*, deinde Cardinalis, ut eiusdem negociis praeesset, committus est. Quod munus, teste *P. Augustino Oldoino* Tom. III. in *Ciaccon.* tam praeclare gessit, ut eius industriae Summi Pontificis *Leonis X.* dignitatem nonnulli adscribant; eo quod pericula multa, laboresque innumerabiles pro *Medicea Domo* invictus semper obierit. Quibus rebus factum est, ut quamprimum in Cardinalium numerum cooptaretur, titulo S. Mariae in Porticu A. MDXIII. Kal. Octobr. non. MDIV. ut errant *Coronell.* et *Morer.* l. c. & alii. Tanto itaque honore decoratus, ita pietate, virtute, clementia, animi magnitudine, ac ceteris, quae in Principe requiruntur, virtutibus enituit, ut non modo nulla in eo reprehensionis nota reperiri posset; sed omnia potius illius gesta communem sibi laudem mererentur; unde & legationes plurimas obivit, & innumeris honorum titulis insignitus fuit. Quantum autem ingenii sagacitate polleret, indicio est Comoedia illa in gratiam *Isabellae*, Ducis Mantuae Vxoris, ab eo conscripta, quae profecto tanto est ubique lepore, atque urbanitate resperfa; ut in eo scribendi genere, ne ipsi quidem *Plauto* cedere videatur, teste *Oldoino* l. c. Quae de re, tam magnifico sumtu, atque apparatu gesta fuit in Vaticanis ludis Lupercalibus; nihil ut in scenam pulchrius, elegantiusve prolatum umquam fuisse, praeter citatum *Oldoinum*, testetur *Baltassar Castellioneus* in Opere inscripto *il Cortigiano*; & in Epistola ad Comitem *Ludovicum Canosam*, quae apud *Dionysium Athanasium* exstat, inter Epistolas facetas, Venetiis An. MDLXXXII. in lucem editas. Cuius testimonio adstipulantur
 etiam

etiam Io. Matthaeus *Tbuscanus* in *Peplo Italiae Lib. II. Cap. XXXIX. Paulus Iovius in Elogiis, & Fr. Leander Albertius in Italiae Descriptione, Auberi Histoires des Cardinaux, & Ioannes Palatinus in Fastis Cardinal.* Praeter illam Comoediam, plures etiam scripsit Epistolas quae in citata leguntur *Athanasii* Collectione, Part. I. Ep. prim. & alibi. Quae quidem eius scripta quamvis ab Io. *Baptista Giraldo Cymbio* iniuste carpantur in suis Sermonibus, *De Fabulis & Tragoediis*; a plerisque tamen iure optimo laudantur, quemadmodum ab *Leone Allaccio* in sua *Drammaturgia*, ab *Arcosto*, qui in *Poemate*, vulgo *l' Orlando Furioso* Cantu xxvi. Carm. XLVIII. ita cecinit.

*Quivi un Bernardo tra primi si lesse,
Che Merlin molto nel suo scritto apprezza.
Fia nota per costui, dicea Bibbiena,
Quanto Firenze sua vicina, e Siena.*

ab aliisque quamplurimis, quos *Oldoinus* profert. Hunc autem immatura morte praereptum fuisse A. MDXX. V. Idus Novembris, scribit laudatus *Tbuscanus*, *Morerius* l. c. *Iovius in Elogiis*, dum ait, quod violenta illum mors, sperato Pontificio apice, frustravit. Eius funus eleganti oratione prosequutus est *Latinus Iuvenalis*, *Divi Petri* Canonicus, quam manuscriptam se vidisse testatur *Vgbellius*. Eiusdem imago chartacea conspicitur in Ecclesia *S. Mariae*, vulgo *del Sasso*, apud *Bibienam*. Tanti viri denique obitum prae ceteris luget *Ioannes Latomius*, elegantibus inscriptis carminibus. Vide etiam nonnulla sparsim, & obscure scripta, quae ad eius vitam exactius exarandam,

spe-

spectant, apud *Iosephum Mannuccium* in additione citata pag. cxxvi. & seqq. Denique ab *Nicolao Angelio Bucinensi* A. MDXVI. *Bernardo* nostro dicantur *Marci Tulli Ciceronis* libri De Natura Deorum &c. ubi ita Epistola Nuncupatoria clauditur: *Has lucubrationes, Pontifex permagne, Tuo nomini nuncupamus, & hoc Te munusculo donatum volumus, non quia eius generis est, quo hominum memoria ad posteritatem vivit, maiore, namque sono eadem ipsa virtutum tuarum maiestas, miraque ingenii sollertia, maximis rebus, domique, & foris, egregie gerendis nata, quae Te ad istam sublimitatem sola evexit, ad summum adhuc rerum fastigium spectans, Tuum nomen illustre aeternitati sacrabit, sed ut a Leone Pont. Max. altero orbis sole, cuius ille auspiciis, sociisque consiliis, rem Christianam eximia pietatis gloria sustinet, opem Latinis literis, quae brevi siderum lapsu, nisi publica, ac Pontificia cura tam miserae iacturae occurratur, ad ultimam interneccionem tendunt, mature implores. Vale, & longum, & nobis, & religioni vive.*

(8) Ad Pontificium solium evehctus fuit, quamquam non legitime, *Ioannes* ex illustri *Vngberiorum* familia, oriundus e castro *Puppi*, si *Mannuccio* credimus l. c. Is in ordinem *Vallumbrosanum* Abbatiae *S. Fidelis Strumensis*, cuius *V. Abbas* fuit, cooptatus est. Hoc *Vngberiorum* cognomen *Ciacconio*, aliisque errandi ansam praebuit; dum *Ioannem* hunc revera *Vngarum* natione, & cuiusdam Abbatiae, quae in *Hungaria* non reperitur, Praesidem fuisse arbitrantur. Is a *D. Martino* Generali *XI.* legatus, una cum *Andrea* Abbate *S. Benedicti Placentiae*, ad *Frisidericum Abenobarbum* Imperatorem missus est, ut ab eo auxilium imploraret, dum *Vallumbrosanus* Ordo diversis Schismati-

matibus agigaretur. Quo in munere quantum, & facundia, & gratia profecerit, ex eo maxime intelligi potest, quod in tantam Imperatoris familiaritatem se insinuavit, ut duo amplissima privilegia pro sua Congregatione obtinuerit, quae in Archivio Vallis Umbrosae exstare adfirmat *Eudoxius Locatellus* in *Vita S. Io. Gualberti* Lib. II. Cap. XXI. & deinde eius a sacris, atque a consiliis intimis fuerit renunciatus. Neque id satis fuit: mortuo enim *Paschale III.* Antipapa, *Guidone a Crema* dicto, *Ioannes* Antipapa III. contra *Alexandrum III.* verum Pontificem, iterum ab ipso Imperatore electus est, qui *Callisti III.* sibi nomen ascivit. Verum, pace inter *Alexandrum*, & *Fridericum* Venetiis inita, A. MCLXII. iuxta scriptores paene omnes, *Ioannes* ultro se ad Pontificis pedes contulit, & veniam petiturus procubuit libentissime, ut fuse narrat *Romualdus* Episcopus Salernitanus, cuius verba adfert *Simius* in *Catalogo Scrip. Ord. Vall.* ab eoque aequo animo susceptus est. *Ioannem* hunc, *Marius Viperia*, in *Chronolog. Archiepiscop. Eccles. Beneventanae*, *Vgbellius* Tom. VIII. *Italiae Sacr.* alique, ab eodem *Alexandro* Archiepiscopum Beneventanum creatum fuisse, paucosque menses post eam dignitatem superfuisse, testificantur. At de hoc ne verbum quidem profert *Baronius*.

(9) Fuit & conspicua in re militari Casertinensium virtus. Testes esse possunt Comites illi excellentissimi, qui suos populos non semel ab Arretinorum, Florentinorum, aliarumque gentium potentissimarum, incursionibus strenue vindicarunt. Ab *Scipione Ammirato* memoratur *Franciscus Nathius*, unus ex Comitibus stabuli Reip. Florentinae, sub anno MCCCLVI. de quo

quo nonnulla etiam tradit *Mannuccius* lib. c. pag. cxviii. Posterioribus vero temporibus inter claros duces ab eodem *Mannuccio* recensetur *Laurentius Pultrius*, cuius honorificum monimentum, cum Epigraphe, in maiori Bibienae Ecclesia sculptum, *Iulianus* filius A. MDXCIII. memoriae aeternae dedicavit.

(10) *Literatorum virorum* tantus est numerus, ut si eorum gesta singillatim percurrere vellem, non breves notas, sed immensae molis volumen conscribere mihi opus esset. Ex *Necrologio* celebri, quod in Bibliotheca est *S. Mariae Novellae*, habetur, A. MCCCXLVIII. die VIII. Maii, ex hac vita excessisse *Jacobum*, in *D. Domini* Ordinem adscriptum, e *Romenae* vico oriundum, Sacerdotem, & *Concionatorem* eximium. Praeter hunc, occurrit etiam *Thomas*, qui in *Sorbonica* *Vniversitate* studiis operam navavit, ac proinde egregius *Christianae fidei* praeco evasit. Nec non magnam sibi doctrinae famam comparavit *Rainaldus*, qui postquam in *Anglia*, ac praesertim *Parisiis*, studii gratia diu commoratus est, *Doctoris* sibi lauream meruit, deinde *Professor* *Perusii*, *Senis concionator*, & *Provincialium & Generalium Capitulorum Definitor* fuit renunciatus. Obiit tandem VIII. Idus Maii A. MCCCCLXX. ut patet ex citato *Necrologio*.

(11) *Chitignanum*, quod sub *Alpibus Catharinae* iacet, *B. Ioannem Tanium*, quem *Florentinum* nobilem appellat *Venantius Simius* in *Cat. Vir. illustr. Ord. Vallumbr.* virum & probitate, & doctrina praestantem produxit. Exstant eius non minus pietatis, quam non communis doctrinae egregia monimenta: *Volumen* scilicet *Epistolarum: Tractatus de Poenitentia: Liber de Moribus*

ribus Beatissimae Virginis, vernaculo sermone conscriptus, aliaque. Ita vero pure, atque eleganter scripsit, ut accuratissimi Vocabulari Furfurei collectores, eius operum testimonio uterentur; egregius insuper orator, & eques *Leonardus Salvaiatus* in Lib. I. degli *Avvertimenti* pag. cxxx. eius Epistolas maximi facit; adferitque illarum Volumen in *Laurentiana* Bibliotheca adseruari. In queste *Pistole*, inquit, *hà qualche voce antica, ma assai poche; e i parlari, e la dettatura apparon così novelli, che per moderni in tutto si prenderebbono, se il tempo non fosse espresso*. Anno enim MCCCXLII. & MCCCCLXXIII. fuerunt conscriptae, De honesta vero eius vivendi ratione vide *Eudoxium Locatellium* in *Vit. S. Io. Gualberti* Lib. II. Cap. XLI. De eius familiaritate, qua apud B. *Catbarinam Senensem* utebatur, adiri potest Praesul *Franciscus Catanus Diacetus* in Dedicazione *Vitae S. Romuli*, Serenissimo Magno Etruriae Duci *Francisco* missa.

(12) *F. Dominicus a Corella*, non Clusii, ut ait *Rapbael Badius* Ordinis Praedicatorum Scriptor; nec Florentiae, ut *Pocciantes*, *Niger*, aliique; sed in oppido inter *Dicomano*, & *S. Gaudentium* sito, quod *Corella* vulgo appellatur, natus est A. MCCCCIII. si *V. C. Iosepho Cerracchino* fides habenda est; Ordinem Praedicatorum ingressus est; ubi praeclara pueri indoles sui Ordinis Sociis, ipsum praestantissimum evasurum nunciabat, Neque eos fefellit opinio; iam enim adolescens factus, diligentius ad literarum studia incumbere coepit, ita ut ante multos coevos suos proficeret, & brevi ad summa honorum fastigia perveniret; legens enim assidue, ac disputans, maximam in dies laudem

&

dignitatem, & gloriam conſequebatur. Quas ob res per omnes gradus adſcendens, ita dicendi ornatu, ac eloquentia polluit, ut literatum hominem, iuvenem virtutis indole praeditum, & amicum ſuum *Ficinus* vocaverit Lib. X. Epistoliarum pag. dccccxxxvi. edit. Paris. Anno praeterea MCCCXXXIV. Theologici Magisterii insignibus honestari meritus est; & paullo post coram *Eugenio* Pontifice, qui per id temporis Florentiae morabatur, ac reliquis Curiae Proceribus, ornatissime, & laudatissime peroravit. Quo tempore prae reliquis hominem hunc, mirum in modum colebat, pro ſuis virtutibus Hierosolymitanus, & Venetus Patriarcha, utpote qui plurimum apud *Eugenium* ipsum poterat. Fuit in hoc summa inceſsus, & verborum gravitas, & naturalis quaedam in capiendis conſiliis prudentia. Prior tandem Coenobii conſtitutus, tantum apud omnes exiſtimationis conſequutus fertur, ut mox ex ea dignitate, Provincialis Thuſciae renunciatus fuerit. Ex hoc deinde magiſtratu, cui per plures annos praefuit, cum reſceſiſſet, & ad ſua ſtudia, ex publicis occupationibus eſſet reverſus, quieti ſuae plurimum intendit. Humanarum literarum amore admodum capiebatur, non quod ſacras literas ſaſtidiret, ſed quia ab eorum maxime dulcedine adliciebatur. Nec vero quiete illa ſua diutius frui eidem licuit, fuit enim Florentinae Provinciae cura iterum illi demandata, praefuitque univerſo Praedicatorum Ordini per annum integrum, & ſex menſes, tanta omnium adprobatione, ut eiſdem Ordinis Magiſter proſecto fuiſſet creatus, ni Generale Capitulum in remotiſſimis partibus, in Britan-

nia

nia scilicet, in Nannetenſi urbe celebratum fuiſſet: ubi notandum eſt, invidiam, & ambitionem hominum plurimum eius dignitati obſuiſſe. Electo igitur Ordinis Magiſtro *Martiali Auribello Avenionenſi*, e Capitulo reſreſſus, paullo poſt quieti ſuae reſtitutus fuit, in qua plures annos vitam ab omni muneris gravitate ſecuram traducere potuit. Quo interim tempore, cum ad pietatem eſſet propenſus, volumen conſcripſit termone nitido, & elegantiori *De Vita & obitu Beatæ Mariæ ad Petrum Medicem, Magni Coſmi filium*, in IV. partes diſtinctum. In prima agit *de vita, & obitu eius*: in ſecunda *De eiſdem mortalitate, & gloria*: in tertia, & quarta *De Templis Romæ, & in Hetruria Virgini diſcatis*; cuius operis fragmentum nuper protulit vir omnium doctiſſimus *Io. Lamius in Delic. Erud.* Servabatur huius operis MS. codex membranaceus Mediolani, in Bibl. D. *Mariæ Gratiarum Frr. Prædicatorum*, tempore *Antonii Senenſis* eiſdem ordinis, qui illud ſe legiſſe ibi fatetur. Extat etiam Florentiæ in *Laurentiana, Gaddiana*, aliſque noſtræ urbis Bibliothecis. Quæ cum ita ſint, errat procul *Leopoldus del Migliore in Flor. illuſtr.* aliique, qui credunt, tenui ſiſi auctoritate, *Iacobi Cocchi Donati*, non *Dominici noſtri* opus eſſe illud, cum hæc verba notata in quodam codice Bibl. Frr. Minorum D. *Franciſci Omnium Sanctorum Florentiæ* invenerint: *Queſto libro, che tratta di noſtra Donna Glorioſiſſima, è di me Scrittore Iacopo di Niccolò di Cocco Donati Cittadino Fiorentino.* Sub hiſce verſiculis alia hæc leguntur: *Iſtum librum largitus eſt præſatus Iacobus Ni. Cocchi*
libra-

librariae Salvatoris hac die IV. Octobris MCCCCLXXV. pro remedio animae suae: Io. Iacopo Cocchi cosè affermo. Is anno MCCCCLXXIV. vexillifer Iustitiae, & populi Florentini, fuit. Verum, qui ita opinatur, non animadvertit, haec verba, liquido, non auctoris, sed Scriptoris nomen indicare, cum deinde sequens hic legatur libri titulus: F. Dominici Ioannis, Theologi Florentini, Ord. Praed. ad Petrum Mediceum Illustrem Civem Florentinum.

Argumentum sequentis libri feliciter incipit:

*Virginis cultor studiose Matris,
Quae Poli Regem peperit benignum,
Petre, quem semper tibi dedicavi,
Accipe librum.*

Opus deinde incipit, & quidem sic: *Sacri operis Theotocon de vita pariter, & obitu Dominae nostrae Virginis Mariae, liber primus incipit feliciter. In his autem verbis, absolvitur: Fuit finitum An. salutis MCCCCLXVIII. Huius codicis mentio fit a Iac. Gaddio Tom. II. De script. f. CXLIX. & CL. his verbis: In Bibliotheca Omnium Sanctorum Flor. extat codex in membrana scriptus, in quo ad Mar. Virginem ode Francisci Patritii San. seu Theotocon. F. Dominici Ioannis Theol. Flor. Ord. Praed. Tanti viri doctrinam, omnia, non antiqua solum, sed recentiora etiam monumenta testantur; de eoque honorifice loquitur Necrologium S. M. Novellae, B. Ambrosius Traversarius, in suo Hodeporico, Pocciantes, & Niger in Cat. Script. Flor. Prosperus Bernardi Ord. Serv. in Apologia de Virgine Annunciata, Badius in Catalogo Illustrium*

Iustrium Virorum Academiae Florentinae *Hippolytus Marracius* in *Bibliotheca Mariana Vincentius Maria Fontana* in *Catalogo Script. Prov. Romanae*, Ordinis praedicti *Io. Baptista Casottus* in *Memor. Historic. B. Virg. Imprunet.* qui & aliud exemplar vetustissimum operis *Theotocon* describit. *Ioannes Lamius* in *Delic. Erud. Echardus* denique in *Bibliotheca Script. Ordinis Dominic.* qui omnes pari voluntate in eo laudando consentientes cuivis legenti adparebunt. Iste insuper maiorem rem adgressus, Florentini populi Historiam ab ipsius urbis initio, permultis versuum millibus, complexus fuit, eamque populo Florentino donandam censuit, cui & *Dantem* Poëtam edisserendo, & huiusmodi libros edendo, plurimum profuit. Vid. cit. *Necrologium, Iulium Nigrum*, & *Lamium* locis proxime indicatis. Ab ipso autem, *Nigro* memorantur etiam orationes, quibus *S. Vincentium Ferrerium*, & *S. Catharinam Senensem* laudavit; carmina insuper, & Hymni, in eorundem SS. laudem compositi, enunciantur a laudato *Lamio* l. c. Denique iam senio confectus, multisque laboribus fatigatus, in morbum incidit, quem *Apoplexiam* vocant, eumque animo tulit aequissimo. Acceptis autem Ecclesiae Sacramentis, diem suum obiit IV. Calendas Novembris An. MCCCCLXXXIII. aetatis annum agens octuagesimum. Huius funus lugubri admodum apparatu Florentini Athenaei Collegium celebravit, debitum homini tam praeclaro, omnibusque numeris absolutissimo persolvens. Ego autem brevem hanc de ipsius praeclare gestis narrationem, ipsis *Necrologii* laudati verbis ita absolvam: *summam huius viri*

viri laudem fuisse, quod cum tantis, ut
 praediximus dignitatibus praestiterit, in sum-
 ma tamen paupertatis servitute tantopere vixit,
 ut pluribus ante obitum annis, communibus
 sumptibus, vivendum illi esset, & moriens, ex
 publico iusta funera persolvendum. Requiescat in
 pace. Fratres S. Mariae Novellae, ut tanti
 viri memoria apud posteros magis servaretur,
 eius effigiem in Claustro magno eiusdem
 Coenobii depingendam curarunt, hac apposita
 inscriptione. *Fr. Dominicus Corellanus Clausinas*
Magister Vicarius Ordinis obiit A. MCCCCLXXXIII.
die xxvii. Octobris.

(13) *Burchiellus*, quem nonnulli *Michaelem*
Lonzium appellant, poeta cerebrosus admodum
 fuit, atque iocosus. Verum plerique in hoc
 scriptores conveniunt, hunc *Dominicum*, *Io. Ton-*
foris vocatum fuisse, ideo quod tondendi artem
 Florentiae in via, quae vulgo *Calismala* dicitur,
 exerceret, ut notat *Leopoldus del Migliore* in
Flor. Illustrat. lib. I. & *Ioseph Mannuccius* pag.
 CIX. e CXXXVI. l. c. qui se id è MS. quo-
 dam, in quo tali notatur nomine, arguisse,
 dicit. Omnes vero uno tantum *Burchielli* no-
 mine appellabant, ut ex illius aevi moni-
 mentis patet. Hunc *Bibiena* oriundum di-
 cit *Mannuccius*, reliqui vero Florentinum,
 cum ibi Artis suae matriculae ascriptus fuisset.
Thuscantica Epigrammata admodum urbana,
 pluribus iocis, subtilitatibusque multis, & qui-
 dem inexplicabilibus, ut *Pocciantes* ait, refer-
 ta, edidit patrio eloquio. In ipsorum enoda-
 tione nonnulli elaborarunt; inter quos *Io. Ba-*
ptista Donius, & nostris temporibus *Io. Ant. Pa-*
pinus vir bonus, eadem ridiculis prorsus Com-

mentariis. seu potius commentis, illustrare conatus est. Is igitur, quoniam alacri, acutoque ingenio praeditus erat, literatos plures, ut suam componendi methodum sectarentur, excitavit. In quorum numero reponendi sunt *Paullus Rosellus*, *Dominicus Vrbinas*, *Nicolaus Caecus*, *Petrus Tuccius*, *Franciscus Albertus*, & *Antonius Alamannus*. Leo autem *Baptista Albertus*, & *Mariottus Davanzatus*, cum nostro saepenumero facetis carminibus ludere consueverunt. *Christophorus Landinus Burchi* carmina, amico suo mittens, iis hoc inscripsit Epigramma, quod *Papinius*, *Ioseph Mannuccius*, l. c. & *Dominicus Maria Mannius De Flor. Invent.* pag. CXLVI. proferunt; manuscriptum vero reperitur in libris *Christophori Landini Xandrae*, cum hoc titulo: *Ad Io. Antonium de Carm. Burchi*

*Plurima mitto tibi tonsoris Carmina Burchi.
Haec lege, sed quid tum legeris? inde nihil.*

Hinc eius nugas merito arguit *Petrus Arretinus* Lib. II. Epistolarum pag. CLXXXII. editionis Parisiensis; cuius criminationes, ridicule quidem, diluere nonnulli conantur. Hoc nihil obstante multos habuit sui laudatores, *Vdenuus* scilicet *Nisielium* Tom. V. *Progymnasm. Poëtic.* pag. LXXXI. & Tom. III. pag. XXII. *Leonem Allaccium* Lib. *De Poët. antiquis* Neapoli A. MDCLXI. impresso; *Antonium Grazinium*, Vulgo *il La-sca*, in *Burchi* carminum dedicatione ad *Curtium Frangepanium*, *Redium*, in *Notis ad Ditbyramb.* pag. CXX. *Iulium Nigrum* in *Hist. Script. Flor.* & *Mannium* l. c.

Sua igitur Tuscanica Epigrammata adhuc vivens Venetiis excudit A. MCCCCLXXV. quae rursus

fus ibidem , & alibi pluries impressa fuerunt ?

(12) *Franciscus Nicolai Francisci Berni*, quamquam Bibienensis a plerisque dicatur, attamen Florentia originem suam duxit, ut aperte innuit vir de patria historia optime meritus, & Canonicus Flor. *Salvinus Salvinus* in *Vitis Canonic. Eccl. Flor.* Quod etiam, ex sequentibus *Berni* carminibus, ex Poëmate vulgo *l'Orlando Innamorato*, desumptis liquido patet, scilicet ex *Lib. III. cant. VII. cap. I.*

Quivi era, non so come capitato
 Vn certo buon compagno Fiorentino;
 Fu Fiorentino, e nobil, benchè nato
 Fusse il Padre, e nudrito in Casentino;
 Ove il Padre di lui gran tempo stato
 Sendo, si fece quasi Cittadino,
 E tolse moglie, e si accasò in Bibbiena;
 Che una terra è sopr' Arno molto amena.
 Costui, che io dico, a Lamporecchio nacque,
 Che è famoso Castel per quel masetto,
 Poi fu condotto in Fiorenza, ove giacque,
 Fino a diciannove anni poveretto;
 A Roma andò dipoi, come a Dio piacque,
 Pien di molta speranza, e di concetto
 Di un certo suo parente Cardinale,
 Che non gli fece mai, ne ben, ne male;
 Morto lui, stette con un suo Nipote,
 Dal qual trattato fu, come dal Zio,
 Onde le bolgie trovandosi vuote,
 Di mutar cibo gli venne desio,
 Et sendo allor le laude molto note,
 Di un, che serviva al Vicario di Dio
 In certo officio, che chiaman Datario,
 Si pose a star con lui per Segretario.
 Obiit

Obiit veneno, ut ferunt, a *Cardinali Hippolyto Mediceo* illi propinato. *non*(15) *Hieronymus Radiolensis* Prior *Abbatiae S. Donati in Vincula*, inter scriptores *Vallumbrosanos* percelebris extitit, ut narrat *Simius in Cat. Vir. illustr. Ord. Vallumbros.* Scripsit imprimis vitam *D. Mariae Virginis*, cuius amore vehementer inflammatus erat. Deinde mira *S. lo. Gualberti* gesta collegit, quod opus *Laurentio Mediceo* dicavit. Tractatus praeterea edidit *De Gestis nonnullorum sanctitate praestantium*, *De Tribus votis solemnibus*; *De Gradibus Humilitatis*; *De Virtute Patientiae*. Epistolas vero ab eo datas, sacrasque lucubrationes quamplurimas reliquit ineditas. Ingravescente igitur aetate, diram corporis aegritudinem diu toleravit, ex qua poene consumptus, seque morti in dies propiorem agnoscens, in *Ecclēsiā* deferri voluit, ante aram *Deiparae Virgini* consecratam, ubi augustissimo *Eucharistiae* Sacramento refectus, atque munitus, & ad cubiculum relatus, paullo post efflavit spiritum; receptaque sinu aeterni Patris illius anima, corpus decenti honore humatum fuit, & transacto saeculo, inter alios venerabiles *Vallumbrosani Ordinis* Patres repositus.

(16) *Clemens Thomasinus* a *Puppio Ord. Minorum*, ut patet ex *Iosepho Mannuccio* pag. *LXIV.* *Stoicae doctrinae* adeo studiosus fuit, ut mirum de eo feratur illud, quod interroganti cuidam ex discipulis super aliqua dubitatione, ex tempore memoriter librum, capita, & omnia alia, usque ad apices indigitaret singillatim. Concilio *Tridentino* Theologus pro suo ordine interfuit. Praefectus, ac Generalis inspector

ſpektor Ordinis Minorum pluries ſuffectus, acerrimus in diſputando, ſuavis, & eloquens in concionibus, cum tandem ſenex Theologiam publice proſiteretur, obiit A. MDLXXII. perpetuis relictis doctrinae ſuae non vulgari-
bus teſtibus, ac monimentis; quae omnia a *Franciſco Bocchio* in Elog. Lib. II. recenſentur ubi tamen *Thomasinum* Florentia oriundum dicit. Vid. etiam *Cat. Illuſtr. Theol. Univerſ. Florent.* alioſque quamplures.

(17) *Angelus a Corſiniano*, qui eſt locus prope Pupium, ut probat *Ioſephus Mannuccius* l. c. Ordinis Praedicatorum fuit; & ob praeclaras animi dotes, ab Sacra Academia Theologorum Urbis Florentiae exceptus eſt Calendis Iunii A. MDLXXXV. Pietate, doctrinaque ita enituit, ut *Antonii Altovitae*, & *Alexandri Card. Medicei* Florentiae Archipraeſulum a ſacris ſit ſubſectus. Multa in lucem edidit, quae in Bibliotheca Dominicana S. Mariae Novellae Florentiae adſervata, luculentum ſapientiae illius perhibent teſtimonium. Sicuti pariter eiusdem doctrinam declarant plurima, quae geſſit, munera; imprimisque ſacrae Conciones, in quibus ſeſe diu, ſacundeque exercuit pluribus in locis, ſed omnium maxime Vrbeveteri; ubi communi plauſu inter illius cives adſcriptus; deceſſit A. MDLXXXIX. Calendis Octobris. Vid. S. Mariae Novellae Necrolog. Vid. quoque *Mannuccium* pag. CLIV. C. L.

S. II.

INter reliqua vero Pratum vetus eminet, oppidum, non tam natura, situ, et elegantia aedificiorum, quam incolarum sagacitate clarissimum (1). Ex hoc *Landinorum* gens, originem suam traxit, & iam inde a saeculo XIII. viros excellentissimos longa serie progeniit. Anno enim MCLXXXIX. *Landinus Nati* F. militiam, sequutus (2) eximium magnanimae virtutis suae specimen praebuit; quod vel iis maxime facinoribus probatur, quae in Campaldinensi praelio, contra Arretinos pro Florentina Republica gessit, omnium acerrime! Huius insitam animo bellicam virtutem animadvertens *Vierius*, ex nobili, et vetustissima *Circularum* familia (3), et unus ex summis copiarum Florentinarum Ducibus, ut ipse in sua cohorte stipendia mereret voluit (4), cum ea praesertim esset aetate, ut

non

non iam solum de eo bene sperare, sed etiam multum confidere cives possent sui, talem futurum, qualem cognitum iudicavit. Is uxorem *Phiam* duxit, ex qua decem suscepit liberos, inter quos dignum arbitror, qui silentio non praetereatur, *Iacobus* a *Casentino* dictus (1), qui a *Thaddaeo Gaddio* pingendi artem mirifice doctus, ea tempestate, in maximo apud omnes ordines pretio, ac laude habebatur: & iure quidem; plurima enim, ac praecleara, cum in patria, tum alibi; *Florentiae* scilicet, & *Arretii*, virtutis suae, & sagacis ingenii monumenta apud posteros reliquit.

(1) In *Necrologio* percelebri, quod in lectissima *Sanctae Mariae Novellae* Bibliotheca Ordinis Praedicatorum adservatur n. cxx. ita legitur *F. Christophorus de Prato veteri iuvenis totus securus, & laetus, & ad scientiam bene auctus, existens Perusii studens in logica, subdiaconus peste percussus, ad Dominum suum sistens, multos sibi coetaneos ad aeternam requiem antecedit A. Domini MCCCLXIII. die XXIII. Februarii, decursis in ordine annis tribus, quartum agens.*

gens. Saeculo XV. oppium hoc duo legum lumina nobilitarunt, *Antónius* scilicet, & *Ioannes* a Pratoveteri, quorum mentio fit, a Clarissimo *Guidone Panzirolio*, in erudito opere *De Claris Legum Interpretibus* inscripto, Lib. II. Cap. I. Horum primus, a *Floriano a S. Petro* iuris Civilis elementa hausit, & mox Senis A. MCCCCXLIII. circiter cum *Ludovico* Romano professus fuit: sequenti anno Bononiam conductus, *Franciscum Arretinum* instituit, & *Vincensium Paleotum*, qui ius civile Bononiae docuit. Multa conscripsit, ad legum enucleationem pertinentia, unde Palatinam dignitatem, & patriciam a Caesare obtinuit. Patavii etiam iuvenes instituit, & *Pauli Castrensis*, in eadem facultate enarranda comes fuit, ut ex albo Patavinorum Iurisconsultorum deprehenditur. Eius sigillum profert *Dominicus Maria Mannius* T. XII. vid. plura de eo apud *Nicolaum Comnenum Papadopolum* in *Hist. Gymnas. Patavin.* I. III. Sect. I. Alter vero Patavii *Barptolemaei Caepollae*, vel, ut alii malunt in matutina lectione iuris civilis una cum *Angelo Vbaldo*, Senioris *Angeli*, ex *Alexandro* filio, nepote, maximo auditorum plausu docuit. Cum diu professus esset, decessit, relicto *Marco* filio, eximio causarum patrono, ex quo nati sunt *Ioannes*, sacris initiatus, *Hieronymus* politiorum literarum peritissimus, & *Franciscus*. Vid. cit. *Panzir.* Lib. II. C. CXVIII. Circa eadem tempora floruit *Barptolemaeus* de Pratoveteri dictus, natus ex honestissimo Patre *Felice* Tabellone. Hic e Bononiensi Academia, ad Pisanam arcessitus fuit, sub A. MCCCCLXXVIII. ut videre est, in aedibus illius Magistratus vulgo *le Riformagioni* Cod. II. qui ad res Academicas pertinet.

tinet. Ceterum fuit ille humanarum literarum professor eximius, qui ab Anno mccccclxx. usque ad mccccclxxiii. Rhetoricæ, Poëticæ, & Graecæ linguae praeceptoris, in Bononiensi Academia partes obierat. Vide diligentissimam *Stephani Mariae Fabruci* in Pisano Lyceo Iuris civilis antecessoris clarissimi recensionem notabilium conductionum in iure Caesareo A. mcccxxxv. in lucem editam §. XIII.

Nec *Angelus* quidem *Morosinus* videtur nobis praetereundus, cuius pariter fama totum terrarum orbem pervagatur; ut notant *Iulius Niger* l. c. *Morerius* in *Lexico universali*, & *Ioannes Nicus Erythraeus*, qui tanti viri elogium nobis exhibet in *Pinacoth.* III. Elog. LIV.

Inter literatos eiusdem loci viros reponendi mihi occurrunt *Iacobus*, & *Cornelius*, Monachi ambo Ordinis Vallis Umbrosae; quorum primus multiplici linguarum cognitione mirabilis fuit, alter vero in Fragmentis Historiae *Ascanii Tamburini* circa annum MDLII. mire ab auctore, veluti subtilissimus metaphysicus, & insignis illius temporis Theologus commendatur; quin etiam a *Venantio Simio* inter claros scriptores Ordinis Vallumbrosani adnumeratur. Et merito: ipse enim varias doctissimas disceptationes conscripsit, ac prae ceteris eruditissimum *De Incarnatione Verbi Divini* opus exaravit. Aliorum virtute praestantium virorum natalia, ac res gestae oppidum illud nobilitarunt; quos omnes, ne longior sim, quam par est, facile silentio praetereundos existimavi.

(2) De hoc *Landino* meminit *Christophorus* noster, in Elegia, *De suis Maioribus*: ubi haec secinit.

Nam

*Nam licet ex humili populo mea surgat origo ,
 Casta tamen semper , & sine labe fuit ;
 Nec Musis odiosa piis , nec inutilis armis ,
 Nec venit haec patriae dissimulanda suae .
 Hoc Campaldinae testantur funera pugnae ,
 Tempore , quo rubris fluxerat Arnus aquis :
 Namque huc Landinus comitatus signa tribulum ,
 Quae velis niveis nigra flagella notant ,
 Sumpserat a proprio non adspernanda Tribulo .
 Munera , dum caeso victor ab hoste redit .*

In quodam poemate manuscripto , quod apud humanissimum mihiq̄ue amicissimum Iuvenem *Everardum Ambrosium* , videre mihi contigit , ab *Antonio Francisco Landinio* , ineunte saeculo xvi. confecto , ubi de suis maioribus agitur , eiusdem *Landini* occurrit mentio . Poemati autem hic adscribitur titulus :

Lamento della Villa di Casole antichissima , campeggiato con la seguela storica della memorabile , e felice guerra di Campaldino , Vittoria de' Fiorentini , contro gli Arretini , seguita l'anno m c c l x x x i x . del Signbre *Anton Francesco Landini* Antiquario , nell' Accademia degli *Assetati* detto l' *Ingordo* . Con il zibaldone di varie composizioni del medesimo .

In haec autem verba illius operis initium legitur :

Canto l' armi vetuste , e i miei consorti
 Di Famiglia Landin gli avi funesti &c.

Inde memorata ex ordine belli Campaldinensis origine , apparatuque mirifice descripto , haec sequuntur .

Fra

Fra gli altri Capi lor fu *Vieri Cerchi* ;
 Cavalier di natal, porpora, e stima,
 Altro, e tanto saper non si ricerchi,
 Maggior encomi, che debil mia rima.
 Vedesi il Podestà *Corso Donati*,
 Di Pistoia venir con maggior lima.
 Non è dover tacer fra tanti andati
Dante Alighieri, che trovar si volse,
 Benchè giovine, e nobil d'antenati.
 Quel gran poeta oscurità avvolse,
 Che a farlo chiaro bisognò il *Landino*,
 Col suo nobile ingegno il dubbio sciolse:
 A tredici Maggio preso il cammino,
 Con l' insegne a Ripoli Badia,
 E' bandita la guerra all' Arretino:
 Acciò mostrin valore, e gagliardia,
& paulo post ita sequitur.

I Feditori con tant' impeto dico
 Afsalirono quel de' Fiorentini,
 Molti gettati da caval nitrico;
 Raggruppandosi insieme i Paladini,
 Combatton giusto, a guisa di duello,
 Ecco del *Cerchi* Squadron, e Patrini:
 Crudeliro le zuffe, e mongibello,
 Cadde estinto l' alfier, cadde l' insegna,
 Ch' havea in bianco vel negro flagello,
 Tinta di fangue uman oh Dio! non sdegna;
 Tal si vidd' Arno correr di vermiglio;
 Ecco *Landin* quella raccor si degna,
 Con braccio invitto svelò al Cielo il giglio,
 Successor nell' onor d' alfier novello,
 Animando i compagni a forte piglio.

Tantis igitur praeclaris facinoribus decoratus
 obiit *Landinus* iste A. MCCCXLIII.

(3) *Circularum* gens, est nostrae urbis vetustissima, ut patet ex Historia B. Humiliana de Circulis a *Francisco Cionaccio* edita. In medio Ecclesiae Candoremaram exstat sepulchrum marmoreum, adfixo eorum stemmate gentilitio, cum hac inscriptione.

Manni Domini Lapacci de Circulis de Garbo,
et suorum.

Extra Abbatiam, in eius tamen Parocchia, Templum adsurgit *S. Nicolao* ab ipsis dedicatum, in cuius epistyllo portae, per quam aditus in Templum patet, haec ingredienti occurrit inscriptio:

Questa Chiesa a fatto fare le Rede di Giovanni di Riccardo de Cerchi per l'anima di detto Giovanni, e di Riccardo suo Padre, et di tutti i suoi descendenti l' Anno MCCCXCII. del Mese d' Agosto.

(4) In Magistratu Reformationum nostrae Urbis Lib. VII. pag. LXXXIX. habemus: *Landino di Nato Landini entra Soldato a ruolo di Vieri Cerchi, e sua Compagnia.*

(5) Laudatur iste a *Secundo Lancellotto* in suo opusculo, vulgo *oggi di* inscripto, in quo inter praeclaros pictores, qui ab anno MCCC. usque ad annum MCCCC. floruerunt, recensetur: eundemque summis laudibus prosequitur *Peregrinus Orlandius* in suo Abecedario Pictorico. *Philippus Baldinuccius* Decennali IV. sub A. MCCCL. Verum ut lectori gratificer, adponam hic ea, quae accuratissimus *Georgius Vasarius* Tom. I. *Vitarum Pictorum* adfert, ut locupletior mea haec evadat historia, & uno intuitu egregia eius opera conspiciantur. En igitur laudati viri verba;

„E-

„ Esendosi già molti anni udita la fama , et
„ il rumore delle pitture di Giotto , e de'
„ discepoli suoi ; molti desiderosi di acquistar
„ fama , et ricchezze , mediante l' arte della
„ Pittura , cominciarono , inanimati dalla spe-
„ ranza dello studio , et dalla inclinatione della
„ natura , a caminar verso il miglioramento
„ dell' arte , con ferma credenza , esercitandosi
„ di dovere avanzare in eccellenza e Giotto , e
„ Taddeo , et gli altri pittori . Fra questi fu
„ uno Iacopo di Casentino , il quale , essendo
„ nato , come si legge , della Famiglia di Mets.
„ Cristoforo Landino da Prato vecchio , fù da
„ un Frate di Casentino , allora Guardiano al
„ Sasso della Verna , acconcio con Taddeo
„ Gaddi , mentre egli in quel Convento lavo-
„ rava , perchè imparasse il disegno , et colorito
„ dell' arte . La qual cosa in pochi anni gli
„ riuscì in modo , che condottosi in Fiorenza
„ in compagnia di Giovanni da Milano a i ser-
„ vigi di Taddeo loro maestro , molte cose
„ lavorando , egli fu fatto dipignere il Ta-
„ bernacolo della Madonna di Mercato vec-
„ chio , con la tavola a tempera , et simil-
„ mente quello sul canto della Piazza di S.
„ Niccolò della Via del Cocomero , che pochi
„ anni sono l' uno , e l' altro fu rifatto da
„ peggior maestro , che Iacopo non era . Et
„ a i tintori quello , che è a S. Nofri sul canto
„ delle mura del orto loro , dirimpetto a S.
„ Giuseppe . In questo mentre essendosi con-
„ dotte a fine le Volte di Or S. Michele , sopra
„ i dodici pilastri , e sopra esse posto un Tetto
„ basso alla salvatica , per seguitare , quando si
„ potesse la fabrica di quel Palazzo , che aveva
a es-

„ a essere il Granaio del Comune , fu dato a.
 „ Iacopo di Casentino , come a persona allora
 „ molto pratica , a dipignere quelle Volte , con
 „ ordine , che egli vi facesse , come vi fece ,
 „ con i Patriarchi , alcuni Profeti , e i primi
 „ delle Tribù , che furono in tutto sedici figure
 „ in campo azzurro d'oltramarino , oggi mezzo
 „ guasto , senza gli altri ornamenti . Fece poi
 „ nelle facce di sotto , e nei pilastri molti
 „ miracoli della Madonna , e altre cose , che
 „ si conoscono alla maniera . Finito questo la-
 „ voro , tornò Iacopo in Casentino , dove poi
 „ che in Prato vecchio , in Poppi , e altri
 „ luoghi di quella Valle hebbe fatto molte ope-
 „ re , si condusse in Arezzo , che allora si go-
 „ vernava da se medesima , col consiglio di
 „ sessanta Cittadini de' più ricchi , e più hono-
 „ rati , alla cura de' quali era commesso tutto
 „ il reggimento , dove nella Cappella principale
 „ del Vescovado , dipinse una storia di S. Mar-
 „ tino ; e nel Duomo vecchio , hoggi rovinato ,
 „ pitture assai , fra le quali era il ritratto di
 „ Papa Innocentio Sesto , nella Capella maggiore .
 „ Nella Chiesa poi di S. Bartolomeo , per lo
 „ Capitolo de' Canonici della Pieve , fece la
 „ facciata dov' è l' Altar maggiore , e la Ca-
 „ pella di S. Maria della Neve . E nella Com-
 „ pagnia vecchia di S. Giovanni de' Peducci fece
 „ molte storie di quel Santo , che oggi sono
 „ coperte di bianco . Lavorò similmente nella
 „ Chiesa di S. Domenico la Capella di S. Cri-
 „ stofano , ritraendovi di naturale il Beato
 „ Masuolo , che libera dalle carcere un mer-
 „ cante de' Fei , che fece fare quella Capella :
 „ il qual Beato ne' suoi tempi , come Profeta ,

„ pre-

„ predisse molte disventure all' Aretini. Nella
 „ Chiesa di S. *Agostino* fece a fresco nella Capel-
 „ la, e Altar de' *Nardi*, storie di S. *Lorenzo*
 „ con maniera, e pratica maravigliosa. E per-
 „ chè si esercitava anche nelle cose di Archi-
 „ tettura, per ordine de i sessanta sopradetti
 „ Cittadini, ricondusse sotto le mura d' Arezzo
 „ l' acqua, che viene dalle radici del Poggio
 „ di Pori, vicino alla Città braccia CCC. la
 „ quale acqua al tempo de' Romani era stata
 „ prima condotta al teatro, di che ancora vi
 „ sono le vestigie; e da quello, che era in sul
 „ monte, dove hoggi è la Fortezza, al Amfi-
 „ teatro della medesima Città, nel piano, i
 „ quali ediftii, e condotti furono rovinati, e
 „ guasti del tutto da i Gotti. Havendo dunque,
 „ come s' è detto, fatta venire *Iacopo* quest'
 „ acqua sotto le mura; fece la fonte, che al-
 „ lora fu chiamata Fonte *Guizianelli*, e che
 „ hora è detta, essendo il vocabolo corrotto,
 „ Fonte *Vinitiana*: la quale da quel tempo, che
 „ fu l' anno MCCCIV. durò infino all' anno
 „ MDXXVII. e non più: perciocchè la peste di
 „ quell' anno, la guerra, che fu poi, l' haverla
 „ molti a' suoi comandi tirata per uso d' orti,
 „ et molto più il non haverla *Iacopo* condotta
 „ dentro; sono state cagione, che ella non è
 „ hoggi, come dovrebbe essere in piedi.
 „ Mentre, che l' acqua si andava conducendo,
 „ non lasciando *Iacopo* il dipingere, fece nel
 „ palazzo, che era nella Cittadella vecchia,
 „ rovinato adì nostri, molte storie de' fatti del
 „ Vescovo *Guido*, e di *Pietro Sacconi*, i quali
 „ huomini in pace, et in guerra havevano gran-
 „ di, et honorate cose fatto per quella Città.

„ Similmente lavorò nella Pieve sotto l' organo
 „ la storia di S. Matteo, e molte altre opere
 „ afsai. E così facendo per tutta la Città opere
 „ di sua mano, mostrò a *Spinello* Aretino i
 „ principj di quell' arte, che a lui fu insegnata
 „ da *Agnolo*, e che *Spinello* insegnò poi a
 „ *Bernardo Daddi*, che nella Città sua lavo-
 „ rando, l' onorò di molte belle opere di pit-
 „ tura, le quali aggiunte all' altre sue ottime
 „ qualità, furono cagione, che egli fu molto
 „ honorato da' suoi Cittadini, che molto l' ado-
 „ perarono ne i Magistrati, et altri negotii
 „ publici. Furono le pitture di *Bernardo* mol-
 „ te, et in molta stima, e prima in S. Croce
 „ la Capella di S. Lorenzo, e di S. Stefano,
 „ de' Pulci, e Berardi, e molte altre pitture
 „ in diversi luoghi di detta Chiesa. Finalmente
 „ havendo sopra le porte della Città di Fiorenza
 „ dalla parte di dentro fatto alcune pitture,
 „ carico d'anni, si morì, et in S. Felicità hebbe
 „ honorato Sepolcro l' anno MCCCLXXX.

„ Ma tornando a *Iacopo*, oltre alle cose
 „ dette, al tempo suo hebbe principio l' anno
 „ MCCCL. la Compagnia, e Fraternità de' Pit-
 „ tori: perchè i Maestri, che allora vivevano,
 „ così della vecchia maniera Greca, come della
 „ nuova di *Cimabue*, ritrovandosi in gran nu-
 „ mero, et considerando, che l' arti del disegno
 „ havevano in Toscana, anzi in Fiorenza pro-
 „ pria hauto il loro rinascimento, crearono la
 „ detta Compagnia sotto il nome, e protezione
 „ di S. Luca Evangelista, sì per rendere nell'
 „ Oratorio di quella, lode, e gratie a Dio, e
 „ sì anco per trovarsi alcuna volta insieme, e
 „ sovenire così nelle cose dell' anima come del

„ corpo , a chi , secondo i tempi , n' haveſſe
 „ di biſogno . La qual coſa è anco per molte
 „ arti in uſo a Firenze , ma era molto più anti-
 „ camente . Fu il primo loro Oratorio la Ca-
 „ pella maggiore dello Spedale di S. Maria
 „ Nuova , il quale fu loro concefſo dalla Fami-
 „ glia de' Portinari . E quelli , che primi con
 „ titolo di Capitani , governarono la detta Com-
 „ pagnia furono ſei , et in oltre due Conſi-
 „ glieri , e due Camarlinghi ; come nel vechio
 „ libro di detta Compagnia , cominciato allo-
 „ ra , ſi può vedere . Il primo capitolo del
 „ quale comincia così :

„ *Queſti capitoli , et ordinamenti furono tro-
 „ vati , et fatti da buoni , e diſcreti huomini
 „ dell' Arte de' Dipintori di Firenze , et al tempo
 „ di Lapo Gucci dipintore . Vanni Cinuzzi dipin-
 „ tore . Corſino Buonaiuti dipintore . Paſquino
 „ Cenni dipintore . Segnia d' Antignano dipintore .
 „ Conſiglieri furono Bernardo Daddi , e Iacopo di
 „ Caſentino dipintori . E Camarlinghi Conſiglio
 „ Gherardi , e Domenico Pucci dipintori .*

„ Creata la detta Compagnia in queſto
 „ modo , di conſenſo de' Capitani , e degli al-
 „ tri , fece Iacopo di Caſentino la tavola della
 „ loro Capella , facendo in eſſa un S. Luca ,
 „ che ritrae la noſtra Donna in un quadro ,
 „ e nella predella da un lato gl' huomini
 „ della Compagnia , e dall' altro tutte le
 „ donne ginocchioni . Da queſto principio ,
 „ quando raunandoſi , e quando no , ha conti-
 „ nuato queſta Compagnia inſino a che ella
 „ ſi è ridotta al termine , che ell' è oggi ,
 „ come ſi narra ne' nuovi Capitoli di quella
 „ approvati dall' Illuſtriſſimo S. Duca Coſimo

„ protettore benignissimo di queste arti del
 5) disegno .

„ Finalmente *Iacopo* , essendo grave d' anni ,
 „ e molto affaticato , se ne tornò in Casenti-
 „ no , e si morì in Pratovecchio d' anni ottanta :
 „ e fu sotterrato da' parenti , e dagl' amici in
 „ S. Agnolo , Badia fuori di Pratovecchio dell'
 „ Ordine di Camaldoli . Il suo ritratto era nel
 „ Duomo vecchio di mano di Spinello in una
 „ storia de' Magi . E della maniera del suo dise-
 „ gnare n' è saggio nel nostro Libro . E nel
 „ MCCCLVIII. gli fu data sepoltura . Nè gli
 „ mancò dopo la morte questo Epitaffio :

„ *Pingere me docuit Gaddus , componere plura ,*
 „ *Aptè pingendo corpora , doctus eram .*
 „ *Prompta manus fuit ; & pictum est in pariete tantum*
 „ *A me : servat opus nulla tabella meum .*

S. III.

VErum quasi *Landinorum* progenies per
 viros omni virtutum genere prae-
 ditos propaganda esset continuo , in lu-
 cem *Iacobus* emisit *Franciscum* , qui cum
 a puero oculis captus esset , *Caeci* no-
 men obtinuit (1) . Hic itaque ob sum-
 mam , admirabilemque carmina extem-
 plo fundendi facultatem ab inclyto Rege
 Cy-

Cypri, et a Venetiarum Duce A. circiter MCCCLX. publice Venetiis corona laurea decorari meritus est. In musica vero arte adeo valuit, ut pneumatica organa populo undique confluenti, incredibili, et, ut ita dicam, caelesti suavitate pulsaret.

(1) In Elegia cit. de suis Maioribus, haec de eo *Christophorus* noster cecinit:

Hic avus, o *Francisce*, tibi, cui Musa canora,
 Arte dedit, priscos aequiparare viros,
 Nec magis Aoniae gaudent Amphione Thebae,
 Cum stupeant dulci saxa coisse lyra,
 Quam tua Tyrrheni soliti per templa, per aedes;
 Organa tam facili cernere pulsa manu.
 Lesbous celeres cantu Delphinas Arion,
 Permulsit vitreas, dum rate findit aquas,
 At Rhodopes gelidis ducebat montibus ursos,
 Orpheus & fulvos per iuga summa lupos.
 Sed neque per silvas, neque per freta dulcius illo;
 Haecenus audisse iurat Apollo melos;
 Quin & adoptiva musam de stirpe Parentem
 Retulit, & Musis dignus Alumnus erat.
 Sed simul, heu, nulli superi Di cuncta dedere;
 Nullus & ex omni parte beatus erit;
 Nam qui Sirenas superabat voce canoras,
 Damnata aeterna lumina nocte tulit.
 Non quia sic meritus fuerat; sed noscite quantus
 Invidiae livor infera regna premat.

Est inter stygias Phthone deterrima nymphas
 Tempora cui multus, oraque pallor obit.
 Hanc Pater & stygiae Phthonem dixere sorores,
 Invida quod tristi fronte secunda videt.
 Haec patrias primis tenebras iam liquerat annis,
 Ausa per excelsas aetheris ire plagas.
 Namque potest hominum res si turbare secundas,
 Tunc fruitur proprio nympha maligna bono.
 Ergo forte trium perscrutans fata sororum,
 Audierat Lachesis talia voce dari.
 Nascetur Fesula *Franciscus* origine tali,
 Dircaeum quali vidimus arte Linum.
 Protinus invidia tumuit Dea saeva, suisque
 Supplicibus Clothon vocibus adloquitur:
 O Dea, nam nulli vitae sub lumen ituro,
 Te sine mortali ianua prima datur;
 Castalii, quae sacra colunt Heliconides antri,
 Iam mira cupiunt arte parare virum,
 Et cupiunt, & tanta illas fiducia cepit,
 Ut tibi, vel sine te cuncta licere putent.
 At Tu ne quisquam quondam tua numina temnat,
 Ne lateat, possit quid tuus orbe furor,
 Illius aeterna damnabis lumina nocte,
 Sit Linus, ut iactant, dummodo caecus eat;
 Hac olim Thamiram poena afflixere Camoenae,
 Certaret cantu cum superare Deas.
 Hac nunc illarum poena afficiatur alumnus.
 Sic tua, qui spernat numina nullus erit.
 Dixerat; & partus maturi venerat hora,
 Atque tuam, mater, Parca petebat opem.
 Ergo ades, & puero referas dum limen, adempta
 Aetheris in lucem luce, venire iubes.
 Non tamen Aoniae caecum sprevere puellae,
 Nec puduit molli laepe fovere sinu.

Musarum silvis, Musarum montibus, olim
 Lusit, Musarum captus amore puer.
 Quin & Pierias, Phoebos ducente, per umbras,
 Audivit sacros ex Helicone choros.
 Audivit varia modulantes voce sorores,
 Haec ore, haec tibiis concinit, illa fide.
 Atque ita disparibus nato distincta cicutis
 Organa porrexit Calliopea suo.
 Atque ait: Ausonias summe hinc in nate per urbes,
 I nostras laudes, nostraque facta cane.
 Tanta hic carminibus tibi gloria surget Etruscis,
 Threicii quanta carmine Vatis erat.
 Nam mire Tusco vivens celebraberis Arno,
 Lydia qua fulvus temperat arva Leo.
 Nulla dies sacrum poterit subducere nomen,
 Sed tua post maior funera crescet honos.
 Nec mater de te quicquam mentita, sui que
 Egregiam verbis facta tulere fidem.
 Nam Florentini solus dum cantibus aedem
 Pontificis celebras, Tuscia tota ruit.
 Teque rudes, doctique simul, iuvenumque, senumque
 Pectora, divinis obstupere sonis;
 Sed nec tu fueras una contentus in arte,
 Cum posses veterum dogmata nosse Patrum.
 Nam solers rerum causas, penitusque repostae
 Naturae occultas tendis inire vias;
 Et quod terrenis oculis vidisse negatum est,
 Cernere mente parens Calliopea dedit.
 Iamque tuum nomen duras transcenderat Alpes,
 Oraque complebat trans freta longa virum.
 Quin & marmoreo moriens donare sepulcro,
 Quod nunc Laurenti templa vetusta tegunt.
 Templa tegunt, quae mox Cosmus suffulta columnis,
 Fornice sublimi conspicienda dabit.

Tunc licet aurato niteant laquearia tecto,
 Et Fesulus multa splendeat arte lapis.
 Non tamen e media quoque tu removeberis aede,
 Nec volet hoc, doctis qui favet ingeniis:
 Nam favet ingeniis Cosmus, quin luce carentum
 Inviolata loco busta manere iubet.
 Aeternum *Francisce* igitur per saecula vives,
 Et tuus Elysi spiritus arva colet.

Eundem *Christophorus* noster inter Florentinos oratores, eloquio illustres reponit; ita enim de eo loquitur in Apologia ante Dantis commentarium adposita: „ Ne fù ignobile la-
 „ Musica nella Fiorentina Repubblica &c. In
 „ questa adunque potrei molti eccellenti referire.
 „ Ma richiede l' amore della agnatione, che
 „ non defraudi delle debite lode *Francesco Cieco*,
 „ fratello di mio avolo; al quale tanto con-
 „ cedette la natura di giudicio nell' udito,
 „ quanto gli tolse nel viso. Cosa certo mi-
 „ rabile, che privato in tutto del vedere fussi
 „ non indocto in Filosofia, non indocto in Astro-
 „ logia, ma in Musica doctissimo: et nella
 „ quale tanto valse nel suono degl' organi, che
 „ nella nobilissima Città di Vinezia, per giu-
 „ dizio di tutti e Musici, e quali da tutte parti
 „ quivi eran concorsi, fù in forma di Poeta dal
 „ Rè di Cipri, e dal Duca Veneto di laurea
 „ corona ornato. „ *Io. Monaldus* in *Historia MS.*
Florent. Familiarum haec tradit: „ Fù nell' ar-
 „ monia *Francesco Landini* di tanto giudicio, che
 „ nella Città di Venezia per giudicio di tutti
 „ i Musici quivi concorsi per udirlo, fu in
 „ forma di Poeta dal Rè di Cipri, e dal Du-
 „ ce Veneto di laurea corona coronato. „
Gaddus vero in *Coroll. Poëtic. & Tom. I. De*

Scri-

Scriptoribus non Ecclesiasticis V. Landinus ait :
 „ Landini [idest Christophori] gentiles fue-
 „ runt Franciscus Poeta laureatus , & Gabriel
 „ Poeta , & Historicus . „ Vid. Pocciantem , &
 „ Nigrium in Hist. Flor. Scriptor. Antonium Ma-
 „ gliabechium in Notis , Io. Marium Crescimbenium
 „ Cl. I. lib. V. , & Leopoldum Del Migliore in Flor.
 „ Illustrata . Apud Paullum Minium in Libello De
 „ Florentina Nobilitate , Florentiae A. MDXCIII.
 „ impresso , p. ciii. legitur : „ Il numero de' Poeti
 „ Fiorentini è tanto grande , che io non credo ,
 „ che nazione alcuna l' avanzi , &c. „ deinde de
 „ laureatis Poetis agens , subdit : „ Il quarto fu
 „ Francesco Landini ; il quale fiorì nel MCCCLX.
 „ morì nel MCCCLXXX. coronato in Venezia
 „ per mano del Re di Cipri . Fù costui gran
 „ Musico , e cieco ; onde il Cieco si addimandò ,
 „ & pariter p. xcvi. inter Illustres Mathematicos
 „ eundem recenset . Denique in Bibliotheca Lau-
 „ rentiana Plut. LXI. inest Cod. chartac. xli. ab
 „ Philippo Villanio exaratus , cum titulo : *Vita di*
 „ *Dante , e del Petrarca , del Boccaccio , et altre O-*
 „ *vere di Fiorentini Illustri , et di Ms. Stefano Porcari ,*
 „ ubi legitur *Francisci Elogium* , in hunc modum :

DI FRANCESCO CIECO
 ET ALTRI MUSICI
 FIORENTINI.

„ **M**Olti sono stati e Fiorentini memorabili ,
 „ che perfettissimamente habbino acqui-
 „ stato la disciplina dell' Arte , ma pochi quel-
 „ li , che in essa alcuna cosa hanno composta ,
 „ intra quali Bartolo , et ser Lorenzo di Masino
 „ sopra gli altri degniamente cantorno , e Gio:
 „ da

„ da Cascia ; ma questi , e tutti gl' altriche la lau-
 „ dabile antichità ha veduti , *Francesco* , il quale
 „ ancor vive avanza . Questo al tempo della
 „ sua fanciullezza da subito morbo di vaiolo
 „ fù accecato , ma la fama della Musica di
 „ grandissimo lume l' ha ristorato . Nacque in
 „ Firenze di Iacopo dipintore huomo di sem-
 „ plicissima vita . Passato gl' anni dell' infanzia
 „ privato del vedere , cominciando a intendere
 „ la miseria della cecità , per poter con qual-
 „ che sollazzo allegrar l' horrore della perpetua
 „ notte , cominciò fanciullescamente a cantare ,
 „ di poi cresciuto , et già intendendo la dolcez-
 „ za della melodia , prima con viva voce , dipoi
 „ con strumenti di corde , et organo comin-
 „ ciò a cantare , secondo l' arte , nella quale
 „ mirabilmente aquistando ; prontissimamente
 „ trattava gl' instrumenti musici , i quali mai
 „ non haveva veduti , come se corporalmente
 „ gli vedesse . Della qual cosa ogni uno se-
 „ ne maravigliava , e con tant' arte , e dol-
 „ cezza cominciò a suonare gl' Organi , che
 „ senz' alcuna comparazione tutti gl' altri tra-
 „ passò , et compose per l' industria della mente
 „ sua , instrumenti musici da lui mai non ve-
 „ duti , et è , nè fia senza utile a sapere , che
 „ mai nessuno , con organo sonò più eccellen-
 „ temente ; donde seguì , che per comune
 „ consentimento di tutti e Musici concedenti
 „ la Palma di quell' arte , che a Venegia pu-
 „ blicamente dall' Illustrissimo Re di Cipri , co-
 „ me solevano e Cesari fare a' Poeti , fu
 „ coronato d' alloro . Morì nell' anno della
 „ grazia MCCCXC . et è nel mezzo della Chie-
 „ sa di S. Lorenzo di Firenze seppellito .

S. IV.

TAnti viri ingenium aemulatus est *Gabriel, Christophori* (1) nostri patruelis, qui mira mentis sagacitate a natura ditatus, Camaldulensium Ordini sese ultro adolescens addixit, ubi, sub optima Monachi pereruditi *Ambrosii Traversarii* disciplina, humanioribus litteris imbutus, eiusmodi progressus fecit, ut plurima poemata virenti adhuc aetate componere favente *Apolline* coeperit, quae vel graviores, doctrinaque praestantiores viros deterrere potuissent (2): quamplures enim odas, non sanctitatem modo, sed sermonis etiam latini elegantiam maximam praeserentes conscripsit; illudque de Pisano Bello arduum opus adgredi ausus fuit, quod absolvere immatura morte praereptus, minime potuit (3).

(1) Id testatur *Christophorus*, in Apologia Florentinorum, Dantis commentario praemissa de *Ambrosio Camaldulensi* agens, his verbis: „ Di „ costui fù discepolo Gabbriello mio Zio, scrittore „ di

„ di versi lirici , come appare nelle ode scritte
 „ in onore di S. Agostino , Girolamo , et
 „ Ambrosio , dottori della Chiesa . Cominciò
 „ poi in verso eroico la guerra Pisana , la
 „ quale avrebbe potuto piacere ad ogni dot-
 „ to , se non fusse stato impedito dalla morte .
 In Elegia autem citata , quam de suis ma-
 joribus *Christophorus* scripsit , *Gabrielis* huiusce
 laudes ita enarrantur .

Sed nec degeneres referet tibi fama minores,
 Nullaque de turpi posteritate nota est ;
 Non tibi germanus fuerat , cui cara nepotem
 Progenies , magna non sine laude dedit ;
 Nam *Gabriel* , quem sorte sua Camaldula legit
 Religio , niveis conspicienda togis ,
 Ambrosio primos nutritus lacte per annos ,
 Roscida gorgoneis antra subivit aquis ,
 Hic fidibus proceres coeli laudavit , & illos ,
 Militiam , summi qui meruere Dei ,
 Qui nobis patriam pro Christo vulnera passi ,
 Sanguine divinam iam peperere suo ;
 Mox dum Parrhasiae Pisano in litore gentis ,
 Victa Fluentino moenia Marte canit :
 Ante expectatum iuvenilibus obrutus annis ,
 Deserit heu quanto proelia coepta pede .
 Sic nobis , *Gabriel* , prima fraudate iuenta ,
 Complesti luctu saucia corda gravi ,
 Nam tibi me Musae , tibi me patruelis origo ,
 Iunxit , & ex uno sanguine iuncta domus ,
 Te duce Musarum , magno inflammatus amore ,
 Cyrrhaei impuleras scandere celsa iugi :
 Te duce Permessi liquidas ad fluminis undas
 Venimus , & sacro tinximus ora lacu .

At

At nunc si Phoebus velit adspirare canenti,
 Magnorum ut possim dicere facta virum,
 Si qui rauca canit gracili nunc carmina plectro,
 Intonet altiloquo maior in ore sonus:
 Cosmus, & egregii cernent me pignora Cosmi,
 A patribus numquam degenerasse meis.

(2) Idem merito inter claros poetas recensetur a Leone Allaccio, Iacobo Gaddio in *Coroll. Augustino Fortunio in Fabulis rerum notabilium*, a Poccianti, & Nigro in *Catalog. Script. Florentin.* & ab Io. Mario Crescimbenio in edit. secunda *Hist. Vulg. Poeseos*, Lib. V.

(3) Obiit A. MCCCCXXX.

S. V.

EX Christophoro autem, Francisci Caeci germano, ortus est Barptolemaeus, ex eoque filii duo, Christophorus scilicet A. MCCCCXXIV. (1), & Petrus deinde (2) quorum prior maiores suos, gloria, splendore, & eminentissimis animi sui dotibus anteivit. Quo quidem tempore cum Landinorum gens Florentiam demigrasset, domum in hac urbe ad Putem Tuscum sitam incoluit (3). Eo igitur

igitur faeculo lucem adspexit *Christophorus* noster, quo horrida illa, immanisque barbaries, quae literas, bonasque artes obsederat, *Coluccii Salutati* (4), *Leonardi Arretini* (5) eius discipuli, *Nicolai Nicoli* (6), *Ambrosii Traversari* (7), *Poggii* (8), ac *Philelphi* (6) ope, in Italia, ac Florentiae praesertim eradicari coeperat.

(1) Hoc anno natum esse *Christophorum*, compertum mihi est, ex libro quodam MS. qui in Archivo secreto Magni Ducis Etruriae adseruatur, in quo dies cuiuscumque natalis exacte notatur. Cum quo consentit praestantissimi Viri, *Io. Lami* testimonium in *Chronolog. Vir. doctor.*

(2) Natus est *Petrus* A. MCCCCXLIX. qui cum in *Alphonsum* Aragonum Regem militaret, dira nece sublatus excessit, annos natus xxv. circiter, cuius funus sequenti Elegia celebrat *Christophorus*, quae legitur in Lib. III. *Xandrac* :

Ergo heu mi misero, sine te, nec fata pudebit,
 Perpetuus, Frater, pectora luctus edet?
 Te sine, nunc vitae Frater pars maxima nostrae,
 Cogor in aeterna vivere moestitia;
 Nam mihi te teneris durus Mars subripit annis,
 Quincta nec ah licuit lustra videre tibi.

Ille

Ille etenim octava Saturni a sede malignum
 Oppositus, vitae contudit astra tuae,
 Vnde & crudeles nimium te saevus in hostes,
 Impulit irato sidere ferre pedem.
 Attamen hunc stygiae submerserit unda paludis,
 Bellica qui primus duxit in arma viros;
 Qui pacem subito potuit turbare tumultus,
 Dum movet horrenti martia castra tuba.
 Hic adamanta tulit ferrato in pectore durum,
 Durius aut siquid esse adamante potest.
 Hic miseram nato privavit saepe parentem,
 Et caruit sponso pacta puella viro.
 Hic te subripuit, teque hic mihi frater ademit,
 Et vita, atque oculis frater amabilior.
 Tam dilecte mihi, quantum nec Castora Pollux,
 Vnica nec quantum pignora mater amat.
 Sed tamen haec durum mulcent solatia casum,
 Et faciunt tantis me superesse malis;
 Quod nihil indignum tam dirae mortis imago,
 Impulit audaci te subiisse viro,
 Nec Lusitani vidit te turba tyranni,
 Nec Calabrum cunei terga dedisse fugae;
 Sed pedes adversos equitis iaculatus in armos,
 Prendisti occurrens fraena fugacis equi.
 Nam vires aderant, volucrisque celerrima plantae,
 Quae posset fluvios exuperare fuga:
 Sed frustra heu miseri, si nobis fata repugnent,
 Nitimur impositas exsuperare colos;
 Iam Lusitanum victus porrexerat enses
 Hostis, & innexus brachia capta dabat;
 Ecce ferox Arago, turmam praevectus, & acri
 Auxilio comiti tela inimica quatit.
 Et tibi me miserum frater, dum vincula nectis
 Captivo, & reditus ad tua signa paras;

Improvisus adest, & dextras vulnere costas
 Tranfigit, & medium pervolat hasta iecur.
 Accurrit tum densa cohors, cunctique manipuli,
 Et cluqueo flentes faucibus membra locant.
 Ille ubi se certa vidit iam morte teneri,
 Talia magnanimo pectore verba refert.
 Sensimus haec dudum, cum durum in viscera ferrum,
 Irruit extremum lucis adesse diem.
 Verum communis veni cum Martis ad arma,
 Noram quas soleat fors variare vices;
 Ut durae imineant quam saeva pericula pugnae,
 Ut circa fatum militis arma volet:
 Nec mihi tum certam statui sperare salutem,
 Aut quod commune est posse careere malo.
 Sive igitur quodcumque meae de stamine vitae
 Restitit ante diem, fors inimica tulit.
 Seu potius certum, nec devitabile fatum,
 Hoc tantum dederat quod superare nefas.
 Intrepidus forti quamvis horrenda subibo,
 Quae natura parens ultima dona dedit.
 Nam qui militiae pulcro raptatur amore,
 Exsuat hic omni pectora mollitie;
 Vulgus enim & vilem demulcent prospera plebem,
 Quae sua denervat corda cupidinibus:
 Terrores vero mortis, trepidosque tumultus,
 Est animi proprium vincere fortis opus.
 Non ergo invitus cogar? Sequor ecce, volensque,
 Iam iam lethaei pocula nigra bibam.
 Sed tamen, heu cari miserum genitoris imago
 Sauciat, atque domus, maxima cura, soror.
 Policianeas nam me dum tristis in arces,
 Alitis adversae mitteret ominibus.
 Egressum laribus me ad portas usque secutus,
 Inlacrimans fracta talia voce dabat:

Novi

Novi ego, quae sedeat iuvenili in corde cupido
Laudis, & egregiae gloria militiae:

Quis furor in bello, quam nescia cedere virtus,
Viribus inferior maxima saepe ciens.

Quod te per nostros annos, lacrimasque seniles,
Quae nunc ex oculis fluminis instar eunt,

Si pia solliciti flectit te cura parentis,

Atque suum pondus verba precantis habent,
Parce precor, miseroque patri, qui dura senectae,

Incolumi nato, taedia ferre potest.

Siquis at adversus casus! sed triste recusat

Omen, inhorrescens lingua referre metu.

Hoc prius Omnipotens, caeli qui templa frequentas,
Ad Styga terribili fulmine mitte caput.

Ad Styga mitte caput prius hoc, quã dura superstes,
Ante diem, nati funera contipiam.

Haec tunc ille gemens, verum interrupta frequenti
Singultu, saltae flumina fudit aquae.

Nec mihi nunc animum, sed mors iam degravat
Deficit in medio frigida lingua sono. [artus,

Sic ille: at stridens crasum vomit ore cruorem
Vulnus, & e gelido sanguine vita fugit.

Proh dolor! at magno quis possit verba dolore,
Musa licet faveat, digna referre satis.

Ille per obscuras fauces grave olentis averni
Ingreditur, nigrum non rediturus iter.

Lurida rimosa iam tranat flumina cymba,
Cernit echidnaei guttura lata canis.

At soror interea, quanta ah caligine rerum
Obruimur, totis noctibus urget opus.

Vtque reversuro tenui velamina lino

Consuit, heu votis fisa puella piis;

Nocturnum & vario cantu solata laborem,
Ad breve qui periit tempus adesse putat.

At nobis fusco velatus somnus amictu,
 Heu nimium veris venit imaginibus;
 Nam quam porta nigri Plutonis cornea misit,
 Nota mihi ante oculos adfuit umbra tui.
 Hoc properans nostrae frater persolvimus, inquit,
 Transfuga nec venio munera militiae.
 Hunc reditum in sedes mater me accepit avitas,
 Laetus & ad patriae limina prisca trahor:
 Jamque vale dixit, simul & vestigia torquens;
 Elapsa est visus umbra benigna meos.
 O me infelicem; nox o mihi prima malorum
 Nuntia, quid potuit durius esse mihi?
 Excitor infelix, & iam praesaga futuri
 Mens mihi, sollicito pectore concutitur.
 At mox fama ruens, somnique obscura recludit,
 Atque prius dubium narrat aperta malum.
 Ex illo binos sensi mea lumina fontes,
 Qui mihi perpetuis imbribus ora rigant.
 Ex illo curae maerentis cordis edaces,
 Noctes atque dies pectora nostra premunt.
 Nec possunt docti a luctu seducere amici,
 Multa licet vera de ratione ferant.
 Nec me longa dies, lacrimas quae ficcant aniles,
 Quaeque oblita mali mollia corda levat;
 Sed nec Pierides, quo manes coniugis Orpheus
 Permulit, possunt me revocare sono.
 At tu casta parens felix, quam praevia tanto
 Maerori eripuit, de tribus una soror;
 Nam quos heu luctus, gemitus quos dulcis acerbo
 Viventi natus funere concuteret,
 Tu tua sensisses ah quanto victa dolore
 Viscera barbarica dilaniata manu,
 Cumque tuo aeternis lacrimis damnata marito,
 Aerumnas praeter, quid tibi vita daret.

(2) *Viam Tuscanellam* dictam puto, vel a nobili *Tuscanellorum* Familia, quae ibi sedem, domiciliumque defixerat, cuius vetus sepulchrum superest in Sacello, posito in Templo *S. Iacobi* supra Arnum; vel a Puteo quodam, qui prope *Tuscanellorum* domum est; unde quilibet olim aquam exhauriebat, cum publici iuris esset; & hac fortasse de causa, nomen suum a Puteo illo via deduxit; ut vult *Christophorus* in citata *Eleg. de suis Maioribus*, & *Antonius Maria Salvinus*, qui huius Putei, nunc vero clausi, situm vivens adhuc exploravit. *Ioannes* insuper *Villanius* in *Chronicis* narrat, A. MCCCXLII. Florentinos, ut vires potentissimarum familiarum *Bardorum*, ac *Kubeorum*, aliquantulum imminuerent, novam viam stravisse, quae a Puteo ad urbis portam, & ad Arcetrum, ducit; quaeque cum compendiarum sit in urbem venienti, ab iis omnibus teritur, qui Romana via Florentiam adveniunt. En verba laudati *Villani* Lib. XII. Cap. XII. A. MCCCXLII. *Si mise la nuova via dal Pozzo Toscanelli su per la costa sopra S. Felicita, e sopra la Chiesa di S. Giorgio infino alla porta, che va in Arcetri.* De hac insuper apud *Franciscum Sacchettium* mentio occurrit *Fab. LXXXI.* his verbis: *Vdendo il Sanese questo, disse a' compagni: de, andiamo di quasiù dal Pozzo Toscanegli, e torneremo in giù verso il ponte, che m'è detto, che il tale giuoca, &c.* & apud *Scipionem Admiratum* pag. CCCCLXXXI. *Fu fatta una nuova via su per la costa sopra S. Felicita, e la Chiesa di S. Giorgio, che dal Pozzo Toscanelli menava alla porta, onde si va ad Arcetri.* Ex hac via suum repetit ortum *Ioannes* noster *Boccaccius*, ut vir

cl. *Dominicus Maria Mannius* innuit pag. ix. in illustratione *Boccaccii* fabularum. Ex eadem quoque suam deduxit originem quidam *Clarus*, ad quem pertinet Sigillum illud, quod Tom. III. pag. LIV. a laudato *Mannio* exhibetur; necnon *Paullus* ille Geometra, *Landino* nostro charissimus, referente ipso *Landino* pluribus locis, & *Georgio Vasario* in Libro vulgo *De' Ragionamenti*, ubi ita loquitur: *Quegli in proffilo allato al Ficino, è Meßer Paolo dal Pozzo Toscanelli grandissimo Geometra*. Errat vero citatus *Mannius* in illustratione Fabularum *Io. Boccaccii*, adfirmans, *Paulli* huiusce nomine, intelligendum esse *Paullum* illum *Dell' Abbaco*, qui A. MCCC. floruit, *Ioannis Boccaccii* familiarissimum, cuius sepulchrum nostra etiam aetate in Templo S. Trinitatis visitur.

(3) Hic ortum esse *Christophorum*, eiusque Parentes habitasse, & ipse testatur in hunc modum, in citata Elegia *De suis Maioribus* ad *Barth. Scalam*:

Tu tamen alma meis priscas Florentia sedes,
 Spirituae classis non procul aede locas.
 Est vicus Tusci Putei cognomine clarus,
 Urbis qui in laevo moenia colle videt.
 Hic tu, *Scala*, meae cernis primordia gentis;
 Quamvis parva, tamen hic monimenta patent.

Vgolinus quoque *Verinus*, *Christophori* nostri discipulus, sic cecinit Lib. III. *De illustratione Urbis Florentiae*:

Nec nova *Landini* vatis, non extera proles,
 Ut multi credunt, Proavus fuit incola classis
 Spirituae, ad Puteum Tuscum monstratur origo.
 Sic

Sic se fata regunt, surguntque, caduntque vicif-
 Vnicuique sui stat proli terminus aevi. [sim,
 Oppida magna ruunt, & regna perire videmus
 Maxima: tunc putas soboles durare perennes,
 Cum sit nobilitas Etruscis semper amica
 Civibus, atque novis Mater Florentia favit.

Quae ita in Tuscos versus, qui MSS. apud *Ambrosios* sunt, *Franciscus Baldellius Cortonenfis* A. MDLXXVI. transtulit:

Del Poeta *Landin* non è già nuova,
 Nè straniera la prole, come molti
 Tengon che sia, che l'avo antico aveva
 Di Santo Spirito nel Quartier sua sede;
 E dal Pozzo Toscano, or se ne mostra
 L'origine, e tal è l'ordin de' fati,
 Et il governo, or va per terra, or sono
 In piede, et ogni prole ha terminato
 Il corso, e le città grandi, e potenti
 Restano estinte, veggonsi col tempo
 I grandissimi regni venir meno:
 Or pensi dunque, che le stirpi sempre
 Tengono fermo stato? s' a' Toscani
 Amico il variar fu sempre, è volta
 Fiorenza a favorir que' Cittadini,
 Che nati nuovamente in lei vedea.

Verum strictius versus, sensumque *Verini* ita complexus est *Alexander Adimarius* Poeta percelebris;

Nè del Vate *Landin* nuova è la prole,
 Come altri crede, il suo Proavo nacque
 Nel quartier di San Spirito al Tosco Pozzo,
 Così reggon si i fati, un cade, un forge,
 E de' suoi giorni il termine ha ciascuno.

Mancan le gran Città, mancano i Regni;
 E in eterno durar crediam le schiatte?
 Ma perch' ognor l'Etruria ama i gran sangui,
 Flora ognor d'altri figli onora il fiore.

Vbi animadvertendum est, ad praedicta *Verini* carmina in Etruscam linguam vertenda, indudum fuisse *Adimarium* ab *Antonio Francisco Landino*, qui propterea hanc illi Epistolam scripsit:

„ Da che VS. mi ha honorato, di nuovo
 „ la supplico farmi gratia tradurmi in versi
 „ volgari questi pochi cavati dall'opera d'*Vgo-*
 „ *lino Verino*, che glie ne resterò obligatissi-
 „ mo, e potrò mettere infra le memorie di
 „ mia famiglia, e gli b. le mani.

Serv. *Anton Francesco Landini.*

Cui ita respondit *Adimarius*:

„ Hò volgarizzati in altrettanti versi i versi
 „ del *Verino* in lode della sua Famiglia, e gli
 „ mando a VS. godendo d' avere avuto parte
 „ nelle gloriose memorie del non mai lodato
 „ appieno *Cristofano Landini*, ed a VS. b. le mani.

Alessandro Adimari.

Quae cum ita sint, minime tamen erit inficiandum, *i andinum* e Prato veteri profectum fuisse, cum id *Vasarius* in *Vita Iacobi* supra adlata pag. xxxi. & alibi, *Kazzius* in *Vitis Viror. illustrium*, *Migliore* in *Florentia illustrata*, *Pocciantes*, & *Niger* l. c. *Mannuccius* l. c. *Mannius* in *Sigill. Tom. XII.* alique in lucem editi libelli aperte testentur; praecipue cum ex *Landino*, &

Iacobo pictore Casentinensibus, de quibus supra meminimus, genus suum traxerit. Huc accedit etiam, quod in pluribus MSS. eius operibus, quae in Bibliotheca Riccardiana, & alibi existant, inveni, *Christophorum de Prato veteri* nuncupari; non quod ibi revera ortus esset, sed quod parentes sui, ex eo castro originem suam duxerint. Florentini autem civis nomen, & iura adeptus fuit, tum ob diuturnum, quod Florentiae habuit domicilium, ut quotidie fieri videmus; tum quod re ipsa *Landinus* noster in ea urbe natus esset. Iure igitur se, non modo a Prato veteri, sed Florentinum etiam, adpellat, veluti in Oratione in funere *Donati Azzaroli*, ubi ait: *Quam ob rem nemo ignorat Donatum Azzarolum, & in mea patria natum, quae &c.* Quod idem adserit in Cantus IX. Inferni *Dantis* expositione, hisce verbis: *Et se io non fussi Fiorentino, ardirei di dire, che in questo [in Theologia scilicet] n-ssuno l'equipara, nè pareggia:* necnon in argumento Cantus XIII. Purgatorii: *Imperocche se io dico el mio corpo è Fiorentino, non erro, perchè è composto quivi.* Notandum denique est, ex supra adlatis *Christophori*, & *Verini* carminibus, optime inferri, illius domum, fuisse ad Tuscum Puteum; non autem in via Putei, vulgo *del Pozzo*, quae prope viam *Guicciardinorum* sita est. Sed ubicumque ea fuerit, ita indicatur ab eodem *Christophoro* in libro Magistratus Decimarum nostrae Urbis, sub A. MCCCCLII. inscripto: *Gonfalonier Sferza: Sto in una chasa di Gio: di Tommaso Guidi nel Gonfalone del Lion nero, a primo via, a secondo figlioli di Nicolò del Buono Busini, a 3. via, a 4. il purgo; tengola a pigione da Domenico d' Andrea di*

Genadio, donne l'anno lire X. Invenio praeterea, A. MCCCCXXXVIII. Matthaeum Landinum, Christophori cognatum, habitasse in Classe S. Spiritus, quae Scalae vexillo distinguitur.

(4) De *Coluccio Salutato* vide, quae erudite scripsit *Laurentius Mehus*, de *Historia Literaturae Florentinae* optime meritis. Nec minus honorifica eiusdem *Coluccii* mentio a *Christophoro* fit, C. IX. *Commentarii ad Infernum Dantis*, ubi de *Phinei* fabula agit, hisce quidem verbis: *In questa favola scripse Coluccio Salutato Fiorentino, huomo doctissimo, et preceptore di Leonardo Arretino sottilissima allegoria &c.*

(5) *Leonardum* pariter *Arretinum* maximo eruditionis adparatu illustravit laudatus *Laurentius Mehus*, haecque publici iuris fecit A. MDCCLXI. Huc etiam referri potest quaedam de eodem historiola a *Christophoro* adlata, in *Commentario ad Dantem* C. XXIII. In hunc modum: *Et Leonardo Arretino, uomo d' eloquentia, et ingegno ornatissimo, et bene letterato, volendo uno nostro Cittadino, uomo non neo, ma senza lettere, accompagnarlo, et dicendogli, non voglio, che andiate si solo; rispose solo sarei io quando fusti teo.* In *Libris vero Xandrae* legitur huiusmodi *Epigraphie in Leonardum Arretinum*:

Hic cui frondenti nectuntur tempora lauro,
 Romanae linguae dos *Leonardus* erat;
 Qui *Florentini* descripsit gesta *Leonis*,
 Transtulit & *Latiis* dogmata *Graeca* viris.

(6) De *Nicolao Niccolo* viro excellentissimo, qui non obiit A. MCCCCXL. ut fabulatur *Niger*, verum A. MCCCCXXXVI. aetatis suae septuagesimo tertio, ut patet ex sepulchrali *Elogio* in *perystilo Ecclesiae S. Spiritus* adposito,

sito, de quo brevi amplissimum Commentarium perficiet *Laurentius Mebus*. Hic Latinas Graecaque literas non parum iuuit, & totius antiquitatis studiosus, picturam, statuariam, ceterasque artes nobiliores, quae vel ingenio, vel manu artificum commendantur, quae iamdiu apud nos consenuerant, in usum revocavit. Veterum Codicum MSS. diligentissimus inquisitor, eorum sibi magnam copiam comparavit, quos post eius mortem Bibliothecae *D. Marci* FF. Praedicatorum a Magno *Cosma* excitatae, ut mortuus etiam viventibus prodesset, Testamentarii executores dedicarunt. Doctorum hominum amicitias maxime coluit, ut *Cortesius* notat *Dialogo de Homibus doctis*. De hoc etiam nonnulla tradunt *Verinus* in *illustratione Florentiae*, ubi *Nicolaum* nihil in lucem edidisse falso adserit; quod & *Blondus* Lib. I. *Italiae illustratae*, & *Barptolemaeus Facius* *De Viris illustribus* perperam adfirmant.

(7) *Ambrosius Traversari* Ordinis Camaldulensis Generalis, ortus est A. MCCCLXXXVI. & circiter Concilii Florentini tempora eloquentia maxime claruit. Ebraicarum, Graecarumque literarum apprime doctus, in Basileensi, & deinde in Florentino Concilio orationes plurimas habuit; ex quibus magnam laudem adeptus est. Multa e Graeco in Latinum transtulit, aliaque opera proprio Marte ab eodem exarata in nostris Bibliothecis delitescunt: obiit MCCCCXXXIX. Prohibent quamprimum eius Epistolae, in unum Volumen redactae, cum commentariis variorum, & doctissimi *Ioannis Lamii* praesertim, quamquam, nescio quo fato, eam editionem reliquerit vir clarissimus, & in alienas manus devenire passus sit.

(8) De *Poggio* inferius nonnulla a nobis proferenda sunt.

(9) *Franciscus Philelphus*, patria Tolentinas A. MCCCXCVIII. natus est, Latinis, & Graecis literis eruditus, teste *Barptolemaeo Facio*, *De Viris illustribus*, Satyras centum scripsit, consecravitque *Alphonso* Regi, a quo ob eam rem, & multa pecunia, & equestri dignitate donatus est. Lyricum quocque opus magno impetu adgressus fuit. A *Francisco Sfortia*, Mediolanensium Duce conductus, res ab eo gestas eroico carmine decoravit. Quibus rebus factum est, ut Poëtae laureati nomen obtinuerit, ut ex scripto quodam habemus, in Archivo Florentino manu *Matthiae Cenni Aiuti*, Tabellionis A. MCCCCLXXXI. famosissimus vir *D. Franciscus Philelphus*, miles, ac Poëta laureatus, facit procuratorem *Franciscum de Tolentino* nepotem suum *Cancellarium Ducalem* &c. Verum non Poësi tantum, sed & Oratoria facultate valebat plurimum: scripsit enim *Symposium* quoddam, ac *De Exilio* libros tres, *Orationes* praeterea inventivas plerasque. *Lacedaemoniorum Remp.* ex *Xenophonte*; *Numae Pompilii*, ac *Lycurgi Vitas*, & *Apophthegmata* ex *Plutarcho* in Latinam linguam diligentissime transtulit. Vide *Paullum Cortesium*, *Factum* l. c. *Apostolum Zenum* T. XIV. *Ephem. Literar. Venet.* Ceterum *Philelphus* uti vir Latinis, Graecisque literis bene institutus, Florentiae primum, anno circiter MCCCCXXVIII. virilem aetatem agens, deinde vero senex Paduae, Bononiae, Romae, ac Mediolani, publice docuit, ut ex eius *Epistolis* aperte innuitur; donec ut *Fontius* testatur in *Annalibus* suorum temporum. MSS. in Bibliotheca *Riccardiana*, Mediolano Flo-

rentiam rursus accitus, ut publice in honorificentissimo docendi munere versaretur, aestu, ac labore itineris confectus, pridie Kal. Augusti Florentiae diem suum obiit, anno aetatis quinto, & octogesimo, salutis vero reparatae MCCCC-LXXXVIII. ut *Ioannes Baptista Recanatus* num. LVIII. *Apol. Critic. in lac. Lenfantium* deprehendit; quo defuncto eius vices praestitit ipse *Fontius*. Eius effigiem cum elogio nobis exhibet *Paullus Freberus* Part. IV. *De Viis Philosophorum* &c. Florentiae A. MDCCXLII. Tomus primus eius *Epistolarum* in lucem prodiit.

S. VI.

TAntorum itaque Virorum auspiciis ingenuae artes, & praestantissimae facultates mirum in modum locupletatae sunt, atque exornatae; eo quod, non modo Latinis, verum etiam Graecis literis exsculpti iam essent Florentini, quas *Petrarcha* inter primos attingere conatus est, praeceptore *Barlaham* Monacho, Calabro eruditissimo (1). Etenim ante eius tempora, posteaquam Latina lingua remittere pristinas vires suas

suas coepit , nulla paene in Etruria,
 litterarum Graecarum mentio a no-
 stris hominibus habebatur ; at qui tunc
 erant homines , suis contenti discipli-
 nis , aliena minime quaeritabant . Illum
Boccaccius imitatus , a *Leontio Pilato*
Theffalonicensi (2) literarum Graeca-
 rum eruditissimo , per triennium non-
 nulla haufit , multo plura percepturus ,
 si diutius vagus praeceptor , veteri ma-
 iorum suorum more , in eodem docendi
 munere perseverasset . Non multo post
Boccaccii obitum , complures docti ho-
 mines emerferunt certatim , qui literis
 Latinis , Graeca quoque adoriri non-
 dubitarunt ; unde flagranti eorum di-
 scendi desiderio satisfacere cupiens Res-
 publica Florentina *Emmanuelem Chrysolora-*
ram , Florentiam non sine magnis polli-
 citationibus , arcessivit . Ex eius itaque
 gymnasio multi peregregii discipuli pri-
 mitus emerferunt , qui adeo peregrinam
 Graecorum linguam , non modo per
 Etruriam , sed per multas etiam nobi-
 liores

liores Italiae partes, quasi novum literarum semen, ita disperferunt, ut paullatim crescens, iam usque ad *Lan-
dini* aetatem, germinasse videretur.

(1) Ita *Iannoctius Manettus* in *Vita Petrar-
chae* a Cl. *Laurentio Mebus* edita, adfirmat
 „ Quocirca primus a Barlaam Monacho lite-
 „ rarum Graecarum imprimis peritissimo, vel
 „ potius tantummodo doctissimo, Catonem,
 „ Censorium imitatus, qui in senectute lite-
 „ ras Graecas discere non erubuit, Graece
 „ edoceri coepit. „ Ipse autem *Petrarcha* hac de
 re luculentissimum testimonium in *Libris De Igno-
rantia sui ipsius* nobis exhibet in hunc modum:
 „ Quorum librorum, *scilicet Platonis*, ego his
 „ oculis multos vidi, praecipue apud Calabrum
 „ Barlaam modernum Graiae specimen Sophiae,
 „ qui me Latinarum inscium docere Graecas
 „ literas adortus, forsitan perfecisset, nisi
 „ mihi illum invidisset mors, honestisque prin-
 „ cipiis obstitisset, ut solita est. „

(2) Vid. supra laudatum *Manettum* in *Vita
Ioannis Boccaccii*. Idem praeterea in *Opere Genea-
logiae Deorum* Lib. XV. Cap. VI. adfirmat: „ Post
 „ hos & Leontium Pilatum Thesalonicensem
 „ virum, & ut ipse adferit, praedicti Barlaae
 „ auditorem per saepe deduco, qui quidem ad-
 „ spectu horridus homo est, turpi facie, barba
 „ proluxa, & capillitio nigro, & meditatione
 „ occupatus adsidua, moribus incultus, nec
 „ satis urbanus homo. Verum, uti experientia

„ notum fecit , litterarum Graecarum doctissi-
 „ mus ; & quodammodo Graecarum historia-
 „ rum , atque fabularum , archivum inexhaustum ;
 „ esto Latinarum non satis adhuc instructus sit .
 „ Huius ego nullum vidi opus , sane quicquid ,
 „ ex eo recito , ab eo , viva voce referente ,
 „ percepi . Nam eum legentem Homerum , &
 „ mecum singulari amicitia conversantem , fere
 „ tribus annis audivi , nec infinitis ab eo reci-
 „ tatis , vergente etiam alia cura animi ,
 „ acrior suffecisset memoria , ni schedulis com-
 „ mendassem . „ Verum de pertinaci suo lite-
 „ rarum Graecarum studio , ac progressu , *Boccaccius*
 „ ita apertius loquitur Cap. VII. „ Nonne ego
 „ fui , qui Leontium Pilatum , a Venetiis , occi-
 „ duam Babylonem quaerentem a longa pere-
 „ grinatione meis flexi consiliis , in patria te-
 „ nui ? qui illum in propriam domum suscepi ,
 „ & diu hospitem habui , & maximo labore
 „ meo curavi , ut inter Doctores Florentini
 „ Studii susciperetur , ei ex publico mercede
 „ apposita ? Fui equidem ipse insuper , qui pri-
 „ mus meis sumptibus Homeri libros quosdam
 „ Graecos in Etruriam revocavi , ex qua
 „ multis ante saeculis abierant , non redituri .
 „ Nec in Etruriam tantum , sed in Patriam
 „ deduxi . Ipse ego fui , qui primus ex Latinis
 „ a Leontio Pilato in privato Iliadem audivi .
 „ Ipse insuper fui , qui ut legerentur publice
 „ Libri Homeri operatus sum . Et esto non
 „ satis plane perceperim ; percepi tamen quan-
 „ tum potui , nec dubium si permansisset homo
 „ ille vagus diutius penes nos , quin plenius
 „ percepissem . „ Vide hac de re *Fabricium* in
Bibliotheca Medicae , & infimae Latinit. Vol. I.
 Lib.

Lib. II. & *Dominicum Mariam Mannium* in Illustratione *Fabularum Boccaccii* Cap. XI. qui annum circiter MCCCXLVIII. Monachum hunc Florentiam venisse arbitratur, *Angelum M. Riccium* Tom. I. *Dissertationum Homerocarum* pluribus in locis. *Bernardum Baldium* in *Chronic. Mathematic.* Io. *Hieronimum Gzadenigum* de Graecae linguae cultoribus Saeculi XI. usque ad XIV.

(3) Quod revera *Emanuelem* hunc Constantinopoli, Florentiam arcessiverint Florentini, ut vult *Manettus* in *Vita Ioannis Boccaccii*, dubitandum est, quum teste *Paulo Iovio* in *Elog.* is Bizanto emissus fuerit ab *Ioanne* primum Imperatore, mox ab *Emanuele F.* ut totius Europae Reges, adeundo, pereunti Graeciae auxilium imploraret. Vid. *Ioan. Baptistam Recanatum* *Observat. Critic.* in *lac. Lenfantium* num. XIV. & seqq. Quod officium postquam laboriosa peregrinatione adimplevit, Graecia summo metu liberata, & diro hoste sublato, Venetiis primum, mox Florentiae, Romae deinde, ac denique Tycini commoratus est, ut etiam meminit *Barptolemaeus Factus* *De Viris illustribus*, & *Paullus Corsetius* *De Homnibus doctis*. Melioris autem notae auctores A. MCCCXCVII. in Italia substitisse inter se conveniunt, ut laudatus *Recanatus* loc. cit. num. XVI. & in *Vita Poggii*. *Brsetius* in *Chronolog.* & *Apostolus Zenus* in *Ephe-mer. Liter. Venet.* Tom. XII. animadvertunt.

S. VII.

INcredibile dictu est, quanto amore literatos viros Domus *Medicea* complexa fuerit, iisque ad doctrinam excitandis, fovendis, ac promovendis studuerit. Aeternae idcirco memoriae commendanda sunt magna *Cosmi* potissimum (1), et *Laurentii* (2) nomina, qui regio sumtu celeberrimam, et incomparabilem Bibliothecam bono publico Codicibus pretiosissimis, undique ex ipsa etiam Graecia conquistis, instruxere (3). Illi Graecos exules e Constantinopoleos excidio profugos domilibentissime receperunt (4), inter quos minime praetereundus est *Ioannes* ille *Argyrophilus* (5), qui ob memoratum Turcarum impetum e Graecia exsul, larga admodum mercede a *Cosmo* conductus fuit, tantamque apud ipsum honoris, ac virtutis famam comparavit, ut *Petro* filio, nepotique *Laurentio*
Prae-

Praeceptor constitutus , loco Parentis haberetur , ac Florentinae Iuventuti Graecos Auctores summo cum plausu publico decreto enarraret (6). O igitur vere illos felices , quibus tum hisce Cimeliis , hisce egregiis ad eruditionem acquirendam subsidiis uti licuit ! Qua de re minime mirum est , si tot Literarii Orbis lumina longo ordine prodierint , qui splendore suo nobis omnibus viam ad virtutem , & gloriam patefecerunt . Ex his unus *Christophorus* noster fuit , cuius cum praeclaram indolem , ingeniumque divinum , ad quaecumque mirifice idoneum inspexisset Pater , studiis literarum , egregiae indolis puerum destinavit , *Gabrielis* Monachi Camaldulensis exemplo maxime motus , a quo prima literarum rudimenta accepisse videtur (7).

(1) *Cosmus* , de cuius laudibus numquam fatis copiose , atque ornate ab ullo dici potest , Reip. suae columnen , ac decus iure optimo nuncupari potest ; ideo quod Italiam universam , quoad vixit , consilio , & prudentia immunem

ab incurſionibus barbararum gentium, & rapi-
nis praefiterit. Regum illuſtrium toto terra-
rum orbe ſummam benevolentiam multis officiis
ſibi conciliavit. Fuit plane vir unus, qui de
humano genere optime meritis haberi poſſit.
Nullam tamen pleniorẽ gratiam [ait *Philippus*
Beroaldus ſenior in *Epiftola Leoni X.* inſcripta
in *Dedicatione Operum Cornelii Taciti* ex edit.
Iunct. MDXXVII.] *nullum uberius fructum tulit,*
quã id ipſum, quod literae ſunt eum remuneratae;
memores enim ipſius in ſe beneficentiae, ne
ingratae haberentur, eum mortalitati ereptum, ae-
ternitati conſecrarunt. Vide *Iac. Middendorpium*
Academiãrum celebrium univerſi orbis Lib. IV.
Barpt. Scalam in *Epiftola ad Politianum* Epp. Pol.
Lib. XII. *Valorium* in eius *Vita.* *Flavium Blon-*
dum Lib. I. *Ital. Illuſtratae, Ambroſium Camaldu-*
lenſem, pluribus in locis, & praefertim in *Epi-*
ſtola, qua ei nuncupat verſionem Laërtii, in
Epiftola ad Nicolaum Nicolam de *Codicibus* ab
oblivione vindicatis, & in *verſione Sermonum*
S. Ephraim Syri, Iacobum Gaddium in verbo *Laër-*
tius, Marſilium Ficinum in pluribus *Epiftolis* ad
eum miſſis, *Razzium* in eius *Vita, Aloyſium*
Torellum in *Saeculis Auguſtinianis* Tom. I. *Ferdi-*
nandum Vgbellium in *Archiepiſcopis Florentinis* in
Ioanne Nacovio, Poggium in *Epiftola Conſol. ad*
Cosmum exulem. *Barptolemaeus Scala* collectiones
Cosmianas confecit MSS. in *Bibliotheca Lauren-*
tiana, hoc eſt *Volumen plurium Epiftolarum* in
laudem *Cosmi* a diverſis *Auctõribus ſcriptarum*
in unum collegit. *Antonius Panormita* librum ei
Hermaphroditi nomine dictum conſecravit, eam-
que *dedicationem Ioannes Lamius* in *Catalogo MS.*
Bibliothecae Riccardianae publici iuris fecit. Con-
ſule

fule denique *Antonium Varillasum*, *Ioan. Ludovicum*
Gottofr. in *Archit.* Lib. I. Cap. CXLV. §. XVIII.
Thomam Lansium in *Consultatione de Principatu*,
Aloysium Morerium, & *Baillettium* in *Lexico Uni-*
versali, *Franciscum Sansovinum* in *Familiis Illustribus*
Italiae, ubi de *Medicea Domo* agit in *Anecd. de*
Flor. *Iosephum Blanchinum* in *Historia Domus Medi-*
ceae, aliosque quamplures. In nostro veteri MS.
 Florentinarum rerum Diario, & exactissimo Ma-
 gistratum nostrae Urbis Catalogo, vulgo *Prio-*
rista, ita notatum invenio sub A. MCCCCLXIV.
 „ In questo tempo addì 31. di Luglio morì il
 „ famoso, et nobil Cittadino Cosimo de' Medici
 „ a Careggi, quale fu il più riputato, et no-
 „ minato Cittadino, che avesse mai Firenze,
 „ o alcun altra Città, et non solo superò ogni
 „ altro de' tempi suoi di autorità, e ricchezza,
 „ ma di liberalità, et prudenza. Fece in Fi-
 „ renze infiniti Edifici, et Chiese, e fra le al-
 „ tre S. Marco, San Lorenzo, il Monasterio
 „ di S. Verdiana, a Fiesole S. Bartolommeo, et
 „ la Badia, nel Mugello un Convento di Frati
 „ Minori, et più Cappelle in S. Croce. Nelli
 „ Angeli, in S. Miniato, et più ornamenti, e
 „ paramenti in diversi luoghi ricchissimi, fece
 „ le sue private Case in Firenze, et IV. fuori a
 „ Careggi, et in Hierusalemme un ricettacolo
 „ di poveri, et infermi Peregrini, et molte al-
 „ tre lodi si lascion di dire per brevità. Fu
 „ modesto molto, perchè non cercò Parentado
 „ con Principi; ma con Giovanni, la Cornelia
 „ degli Alessandri, e con Piero suoi figli, la
 „ Lucrezia de' Tornabuoni congiunse: et delle
 „ nipote nate di Piero, la Bianca a Girolamo
 „ de' Pazzi, et la Nannina a Bernabò Rucellai

„ maritò . Proibì per rescritto , che non li si
 „ facesse al mortorio honoranza nefsuna , e
 „ lasciò per l'amor de Dio per maritar povere
 „ fanciulle sc. XX mila di oro , fra molte
 „ altre opere di carità , che fece , et fu sep-
 „ pellito in S. Lorenzo , e posto per pubblico
 „ decreto Padre della Patria sopra la sepoltura ,
 „ et di lui restò Piero suo figliolo . „ Haec
 praefatus Codex de *Cosmo* , de cuius laudibus
 Lectori satisfactum esse non dubito .

(2) *De Laurentio Mediceo* verba facere , deque
 eius magnificentia , supervacaneum omnino mihi
 videtur ; satis enim de eo scripserunt innu-
 merabiles ferme Auctores , quorum nomina si
 velim recensere , taedium Lectori potius , quam
 voluptatem adferrem , praecipue quum *Silvanus*
Razius eius gesta luculentissimo commentario
 illustraverit . Hoc solum dicam , tanta nomi-
 nis claritate floruisse , ut *Sultanus* ipse Aegypti ,
 seu Rex , missis ad eum legatis , eius amicitiam
 inierit , ut testis est *Landinus* Comment. in
 Virg. Lib. XII. ubi ait : „ Nam & nostris
 „ temporibus vidimus Aegypti Regem , non
 „ solum Ferdinandum Regem Neapolitanum ,
 „ verum etiam nostrae urbis decus *Laurentium*
 „ *Medicem* praeclarissimis donasse muneribus ,
 „ curasseque ex Aethiopia arcessendas duas Zo-
 „ rophas bestias , nostro Caelo incognitas , qua-
 „ rum alteram Neapolim , alteram Florentiam
 „ mitteret . *Et deinde* : Ea autem , quae a Ba-
 „ bylonio Sultano missa , inducta est ab eius
 „ Legato Malphoth in urbem Florentinam .
 „ Kal. Decembris A. a nostra salute octogesimo
 „ septimo supra millesimum ac quadringente-
 „ simum , una cum mansuefacto Leone , quem ille

Rex

„ Rex Zoroaphe in muneribus adiunxit , quo-
 „ niam id animal, Florentino Populo insigne
 „ esse sciebat .

(3) De Bibliotheca ab illis excitata brevem
 conscripsit libellum *Antonius a S. Gallo* MS.
 in Bibliotheca *Riccardiana* Codex chart. Pl. 4.
 Ord. 4. num. XIII. & Codex VIII. Pl. R.
 Ord. 2. vide etiam *Paullum Iovium Histor. sui tem-*
poris Lib. I. *Nicolaum Leonicensem* in Libro *De*
Plinii , & aliorum Medicinae erroribus , Basileae
 in 4. Confer Epistolam Lib. XI. *Epp. Marsilii*
Ficini f. CLXXXII. & MCCCXCII. ad *Mart.*
Vranium . Laudes praeterea *Mediceae* gentis , &
 Bibliothecae prosequitur *Ioannes Lascaris* Graecus
 in Epistola ad *Petrum Medicem* , adposita Editioni
 Anthologiae Epigrammatum Graecorum rarissimi-
 mae , quae Florentiae A. MCCCCXCIV. in 4.
 prodiit , quam adeo integram profert *Annalium*
Typogr. Auctor. Tom. I. p. cclxxi. Cl. *Mattaire* .
 Noster igitur *Laurentius* Bibliothecam suam ita
 regie locupletavit , ut viris doctis ad excolen-
 das literas instrumenta praeberet , uti egregie
 testatur *Nicolaus Leonicensis* in Epist. ad *Polit.*
 Lib. II. *Epistolarum Polit.* Epist. VII. *Iacobus* vero
Middendorpius Lib. IV. *Acad. Celebr. univ. orbis* ,
 ait : „ Sicut clarissimus ille *Laurentius Medicus* ,
 „ *Cosmi* in ornanda universitate Florentina stu-
 „ dium diligenter imitatus est ; sic in Bibliotheca
 „ instruenda nihil prorsus de eo remisit ; nam
 „ ut *Cosmus* ad *Coenobium D. Marci* pulcher-
 „ rimam Bibliothecam erexit . „ *Ioan. Michaël*
Brutus in *Hist. Flor.* in eo *Laurentium* Avo suo
Cosmo praefendum sensit , quod ille aliorum
 causa , hic etiam , optimarum artium studiosis
 locupletissimam sibi Bibliothecam comparavit .

(4) In Italiam profugerant aetate illa, & paullo ante longa Graecorum veluti agmina, qui Patriae excidio superstites, fugitivos Penates, & Graecae facundiae reliquias in spectatissimas Italiae Civitates intulerunt.

(5) Fuit is unus ex illis, qui ex Oriente profugi penates, literasque exfules secum in Italiam attulerant. Stetit a partibus *Aristotelis*, eiusque Libros in Academia Florentina publice interpretatus est, quamvis Graecis etiam literis Iuventutem instituërit. Hanc enim potestatem fecerant ei *Cosmus*, filiusque *Petrus*, & nepos *Laurentius*, apud quos maxima in gratia fuit, teste *Politiano* sub initio Capituli I. *Miscell.* Eius in celeberrima Bibliotheca *Riccardiana* exstant eruditae Expositiones in *Ethica*, *Physica*, in Libros de *Anima*, & *Mechanica Aristotelis* Lib. III. Codex chart. in fol. num. X. In Libri tegmine ita scriptum est:

„ Praefationes Ioannis Argyrophili, dum
 „ Florentiae doceret. Alibi: In Libros *Ethico-*
 „ rum die IV. Februarii hora XIV. die Veneris
 „ MCCCCLVI. die I. Februarii MCCCCLVII.
 „ hora XIV. in *Physica* die III. Novembris
 „ MCCCCLVIII. hora fere XIV. In Libros de
 „ *Anima* die V. Novembris hora fere XIV. die
 „ Mercurii MCCCCLIX. in *Mechanica* Die XXI.
 „ Novembris MCCCCLXI.

Barptolemaeus Fontius in Annalibus suorum temporum, qui leguntur in Codice chartaceo Bibliothecae *Riccardianae* ad A. MCCCCLVI. haec habet de *Argyrophilo*: „ *Ioannes Argyrophilus* Byzantius Peripateticae Philosophiae do-

„ ctor

„ *stor egregius, magno salario Florentiam ac-*
 „ *citus, summa omnium admiratione ad Annos*
 „ *XV. est profectus .* „ *Idem Fontius ad A.*
 „ *MCCCCLXIV. de eodem Argyrophilo haec tra-*
 „ *dit :* „ *Ioannes Argyrophilus Byzantius, anni-*
 „ *tente Laurentio Medice, Petri filio, civitate*
 „ *donatur a Florentinis .* „ *In Bibliotheca Ma-*
 „ *gliabecchiana Clafs. XXV. Codex XXXV. chart.*
 „ *in 4. exstat, cui titulus : Vita di Palla di Mf.*
 „ *Noferi degli Strozzi . Huius Vitae Auctor ano-*
 „ *nymus est, fed cum adleget Vitam Nicolai V.*
 „ *a fe scriptam, Vespasianus a Bisticci videtur efse,*
 „ *qui eiusdem Pontificis, Pallantis Strozzae, alio-*
 „ *rumque Vitas Italice edidit . In Vita Italica*
 „ *Pallantis Strozzae nos edocet Argyrophilum do-*
 „ *cuisse Patavii Pallantem . Vespasiani verba sunt*
 „ *haec :* „ *Venuto Mf. Palla a confine a Padova*
 „ *fi voltò alle lettere Greche, come in un tran-*
 „ *quillo Porto di tutti i fua naufragi, e tolfe in*
 „ *casa con buoniffimo salario Mefser Giovanni*
 „ *Argiropilo a fine, che gli leggefse più Libri*
 „ *Greci, di che lui aveva defiderio udire, et*
 „ *infieme con lui tolfe un altro Greco dot-*
 „ *tiffimo il fimile a salario, a fine di udire piu*
 „ *lezioni . Mef. Giovanni gli leggeva opere di*
 „ *Aristotile in Filofofia naturale, della quale*
 „ *egli ne aveva buoniffima notizia : da quell'*
 „ *altro Greco udiva certe lezioni ftraordinarie*
 „ *fecondo che gli veniva voglia . Benchè Mefs.*
 „ *Palla fufsi dottiffimo in quella lingua per*
 „ *avervi dato lungo tempo opera, e lette le*
 „ *lezioni, non perdeva mai tempo, ma atten-*
 „ *deva a tradurre opere di S. Gio. Grifoftomo*
 „ *di Greco in Latino .* „ *De eo fufius agit*
 „ *Humphredus Hodius in Opere poftumo publici*

iuris factò a *Samuele Ieb* Londini MDCCXLII.
De Graecis Illustribus Lib. II. Cap. I. Atque hic
 haud supervacaneum mihi videtur, quoniam de
 Vita *Pallantis Strozzae* agimus, si proferam egre-
 gium aliud fragmentum mihi cum superiore hu-
 manissime a Cl. *Laurentio Mebus* communicatum,
 ubi adventus *Chrysolorae* Florentiam indicatur,
 quique sub eo Graecas literas didicerunt ex or-
 dine memorantur. En supra laudati *Vespasiani*
 verba sub initio: „ Essendo in Firenze *Palla*, et
 „ avendo notizie delle lettere Latine, ma non
 „ della Grecha, determinò, che avendo noti-
 „ zia delle lettere Latine l'avesse anchora
 „ delle Greche, e per questo fece ogni cosa
 „ che potè, che *Manuello* Grisolora Greco
 „ passassi in Italia, et adoperossi a farne ogni
 „ cosa col favore, et accompagnando buona
 „ parte della spesa, perchè egli passasse in
 „ Italia, come passò per la sua diligentia.
 „ Venuto *Manuello* in Italia nel modo detto
 „ col favore di Messer *Palla* manchavano i
 „ Libri, che senza i Libri non si poteva fare
 „ nulla. Messer *Palla* mandò in Grecia per
 „ infiniti Volumi alle sua ispefe. La Cosmo-
 „ grafia colla Pittura fece venire infino da
 „ Costantinopoli, le Vite di Plutarco, le Opere
 „ di Platone, e infiniti Libri degl' altri. La
 „ Politica di *Aristotile* non era in Italia, se-
 „ Messer *Palla* non l'avesse fatta venir lui da
 „ Costantinopoli, et quando Messer *Lionardo*
 „ la tradusse, ebbe la copia di Messer *Palla*.
 „ Fù cagione Messer *Palla* per aver fatto ve-
 „ nire *Manuello* in Italia, che Messer *Leonardo*
 „ d' Arezzo imparasse le lettere Greche da
 „ *Manuello*, *Guarino* Veronese, Frate *Ambruogo*
 „ de-

„ degli Agnoli , *Antonio Corbinelli* , *Ruberto de'*
 „ *Koffi* , *Mefser Lionardo Giustiniani* , *Mf. Fran-*
 „ *cesco Barbaro* , *Pietro Pagolo Vergerio* , e *Ser*
 „ *Filippo* di *Ser Vgolino* , che fu non solo nella
 „ lingua Latina dottissimo ; ma fù difcepolo
 „ di *Manuello* , e fù in quello tempo riputato
 „ il più dotto uomo aveffino i Latini , per
 „ effer futo diligentissimo in ogni cofa . *Ni-*
 „ *colao Nicholi* fù fuo difcepolo , e maxime
 „ nello studio delle lettere . Fù tanto il frut-
 „ to , che fequitò della venuta di *Manuello*
 „ in Italia , che fino al prefente di fe ne col-
 „ gono de' frutti , della quale venuta fu ca-
 „ gione *Mf. Palla* , il quale mertò grandiffima
 „ lode , e commendatione di tutte le opere
 „ fue per la generofità dell' animo fuo . „
 At quoniam de *Chryfolora* rurfus hic agimus , non
 pigeat adnotare , quod in Bibliotheca *Laurentiana*
 P. LII. Cod. E in 4. extat , ubi inter alia *Leo-*
nardi Oratio legitur in *Nebulonem Maledicum* .
 Hic *Nebulo* est *Nicolaus Niccolus* , qui a *Leonardo*
 arguitur , expuliffe ex hac urbe *Chryfoloram* . *Leo-*
nardi verba haec funt : „ De viventibus autem
 „ pudet etiam mane referre , qua ifte acerbitate
 „ *Chryfoloram* Byzantium , abundantia doctrina ho-
 „ minem infectatus fit . Quem omnes ob singula-
 „ rem scientiam , moresque probatiffimos cole-
 „ bamus ; hic unus inventus est , qui omnifariam
 „ iniuriis , contumeliisque lacefferet , quoad
 „ confilium coepit ex hac urbe demigrandi . Tu
 „ monftrum importunum , atque nefarium : Tu
 „ inquam nebulo , illud fapientiae iubar , illum
 „ literarum Solem , quo illuminati fumus , ex
 „ hac urbe pepulifti : Tu calumniis , Tu infa-
 „ miis , Tu omni scelere fanctiffimum illum vi-
 „ rum

„rum persequi non veritus es. „ Vid. p. LXV. Epistolarum *Leonardi Arretini*; ubi de hac Oratione edisseritur a Clarissimo Editore.

(6) Confer *Nicolaum Machiavellum* Histor. Flor. Lib. VII. *Barth. Scalam* in Epistola ad *Polit.* Lib. XII. Epistolarum *Polit.* Epist. XVII.

(7) Id ipse *Christophorus* indicare videtur in Elegia supra relata, ubi haec cecinit:

Tu me Musarum magno inflammatus amore,
Cyrhaei impuleras scandere celsa iugi
Te Duce Permessi liquidas ad fluminis undas
Venimus, & sacro tinximus ora lacu.

S. VIII.

SUscptam a *Christophoro* nostro Spartam iuvit maxime *Angelus* quidam a *Tuderto* (1), qui scribae officio sub *Eugenio* IV.ungebatur, quique puerum nostrum, decimum aetatis annum agentem, Volaterras arcessiri studiorum causa, ibique suis sumtibus sustentari voluit (2). Tantumque in eo *Christophori* nostri progressus in literis desiderium erat, ut cum se morti proximum animadverteret, testamento legaverit, ut illum heredes sui ibidem per triennium adhuc detinerent, atque alerent. Vide-

bat

bat enim, quanta in eo esset ingenii acies, & quam ardens, atque infatiabilis doctrinarum omnium addiscendarum cupiditas; in quo quidem spes eum non fefellit; tantam enim in ea Vrbe Latinis literis operam navavit, ut praeter aetatem plurimum profecisse videretur, & honorificam Doctoris Lauream consequeretur anno XV. aetatis suae (3) Florentiam deinde reversus anno MCCCCXXXIX. Latinarum, Graecarumque literarum exactiorem cognitionem, necnon necessariam ratiocinandi artem sub viris ea tempestate clarissimis accepisse credibile est, sub *Leonardi* scilicet (4), ac *Caroli Arretinorum* (5), disciplina, *Poggio* fortasse suadente (6) quocum, & *Christophoro* nostro maxima consuetudo intercesserat; isti enim in Florentino Athenaeo publice profitendo, & diserte dilucideque scribendo maxime floruerunt. Ceterum, quicumque se res habeat, certo scimus ipsum doctissimum

rum Virorum Musea, & Bibliothecas diuturna consuetudine frequentasse: & hinc factum est, ut Latine ita loqueretur, ut Romae, Graece vero, ut Athenis innutritus videretur (7); & quod pauci uno in sermone praestiterunt, id ab adolescente *Christophoro* in Latina, & in Graeca oratione effectum fuerit non sine omnium, qui de his studiis aliquid iudicare possunt, admiratione. Ac profecto interdum quid causae sit miramur, cur, cum Oratori Poeta maxime finitimus sit, negent quidam fieri posse, ut qui bonus sit orator, idem & egregius poeta possit evadere. Cum enim diuturno studio, magnisque lucubrationibus utraque ars indigeat, ad utramque tempus, atque otium non suppetit. At si quis utrumque studium copularit simul atque coniunxerit, magnae cuiusdam intelligentiae, acrisque iudicii est. Verum id minime in *Christophoro* mirandum est, dummodo animadver-

tamus,

tamus , quanto amore a teneris annis Scriptores Graecos , Latinos , Tuscanicosque complecteretur (8) ; varia enim illorum , multiplicique doctrina , ac stili suavitate pellectus , in iis penitus cognoscendis , vehementem , diuturnamque operam impenderit (9) .

(1) In Archivo Archiepiscopatus Florentini inter scripta *Iacobi a Lutiano* Tabellionis n. 1422. Testamentum *Angeli a Tuderto* servatur , ex quo habetur , ipsum inter cetera *Christophoro* de Prato veteri , quem domi , & Volaterris studii gratia propter eius nobile ingenium , alebat , testamento legasse , omnes libros , pannos , & vestes , quas dictus Testator , eam ob rem emerat ; legavitque praeterea , dictum *Christophorum* nutriri ab infrascriptis suis heredibus , & fideicommissario , & esecutoribus , per trium annorum spatium , sumtibus hereditatis dicti Testatoris . Elapsis vero tribus annis , si dictus *Christophorus* iuvenis frugi fuisset , rursus a dicto herede novis vestibus donari , & florenos XV. solvendo illi constituit . Sequitur deinde apocha *Christophori Landini* in haec verba , qua se haec omnia accepisse testatur :

1439 adi 4 di Ottobre

Io Cristofano di Bartolomeo da Prato vecchio fo piennissima fede , qualmente lo spettabile huomo Francesco

cesco di Altobianco delli Alberti, per virtù di un certo legato lasciatomi già da ser Agniolo da Todi, mi è sodisfatto dal dì 20 di Agosto 1436, infino al sopradetto dì, mi è mantenuto nelle squole con ogni comodità, di vitto, vestito, et libri lasciatomi, et li quindici fiorini d'oro, che mi doveua per il medesimo legato, mi è oggi pagato in pecunia numerata, et li vestimenti da verno, e da state nuovi è ordinato mi si facciano diligentemente, come dalla volontà del sopradetto ser Agniolo, mi è interamente sodisfatto, et in fede io Cristofano ec.

Huiusmodi scripta producta in Iudicium fuerunt A. MCCCCLVI. cum causa quaedam inter Albertos heredes dicti Testatoris, & pauperum curatorem agigaretur. Praeterea in folio quodam, praeterito saeculo exarato, apud Ambrosios, haec notata invenio: „ Mess. Cristofano Landini „ stette nel pubblico Studio della Città di Vol- „ terra cinque anni continui, terminati l'ano „ 1439, e di sua età anni 15, mantenutovi a „ spese di vitto, vestito, e libri per il suo no- „ bile ingegno da Ms. Angelo di Iacopo Atti da „ Todi Notaio di Camera, e da suoi Eredi per te- „ stamento fatto a Bologna, adove si ritrovava „ appresso, et in servizio di Papa Eugenio IV, „ rogato da Ser Filippo di Lemmo di Pescia Nota- „ io della Camera Apostolica il dì 23 Luglio 1436.

(2) Volaterris non exigui nominis Academiam fuisse arguitur, ex Mario Ioannello in *Chron. Volaterr.* p. 48. & ex Epistola quae mihi ante oculos obvenit, nonnulla apud Nobiles Ambrosios scripta ad Landinorum gentem spectantia collustranti, qua Bernandus quidam ex illu-
stri

stri *Cecinae* progenie satus, ad *Antonium Franciscum Landinium*, a quo fuerat super hanc rem antea consultus, ita respondet:

„ Molto Illustre Sig. Padrone Osservandis.
 „ **A** Ccuso la ricevuta della lettera del Sig.
 „ Turno, è ei invece di Gio. ritenuto
 „ in letto per certo accidente occorsole:
 „ ma la passerà bene, a Dio piacendo. Da
 „ cento ò cinquanta anni in qua in Volterra
 „ non ci è stato studio universale, nè perciò
 „ stato indulto o privilegio d'addottorarsi. Ci
 „ si è bene letto da Dottori pubblicamente con
 „ provisione publica Instituta, e Logica, confe-
 „ rito questo officio ogn' anno dal publico: ma
 „ da alcuni anni in qua non si leggè et per
 „ mancanza di giovani, che vogliano attendere,
 „ et per defetto della provisione, essendo man-
 „ cate l' entrate alla Fraternità, luogo eretto
 „ dal medesimo publico; et posso dire, che
 „ il Signore Aulo et io haviamo portato questo
 „ peso, et il Sig. Aulo lesse et con gran con-
 „ corso et applauso, et tenne più volte con-
 „ clusione publiche, et nelli impieghi havuti et
 „ nello stato, et fuora questa lettura et ser-
 „ viva per uno de' requisiti. Intendo bene, che
 „ anticamente il Vescovo del luogo dottorava;
 „ ma di presente o non ha, o non esercita que-
 „ sto privilegio: che è quanto posso dire in
 „ questo particolare. Includo qui la lettera
 „ di Gerini premendomi le venga in
 „ mano; et qui di tutto animo reverisco V. S.

„ 15. Marzo 1655.

„ Di V. S. Molto Illustre

„ Obl. et Dev. Serv.

„ Bernardo Cecina.

(3) Id arguitur ex Inſcriptione quadam, manu tamen non fatis antiqua, adpoſita initio Elegiae *De ſuis Maioribus*, quae MS. apud laudatum *Everardum Ambroſum* exſtat, & ita ſe habet: „ M. *Criſtoſano* ſi addottorò di anni XV. „ compoſe queſto libro in gioventù di anni „ XIX nel MCCCCXLIII lo intitoldò la Xandra donna che gli portò affezione, ſiccome „ il Petrarca alla Laura. Fù comentatore di „ Dante, e altri. Fù Poeta, e Segretario della „ Repubblica Fiorentina „ Laurea haec honorifica ab Epifcopo Volaterrano conferebatur, ut conii- cio ex quadam Proconſulis deliberatione, quae in Archivo eiufdem, Florentiae legitur in libro vocato, vulgo *delle due Stelle* ſub die XXIV. Decembris MCCCCCLXX. p. CCLXIII. eaque ſtatuitur, ut *Chriſtophorus Landinus*, quamquam Lauream doctoralem in publica Vniuerſitate non obtinuerit, nihilotamenminus, eius ammirabili ingenio, in Iudicum, & Tabellionum collegio Florentiae adſcribatur. Vide *Marium Ioannellum* loc. cit. p. 6.

(4) De *Leonardo Arretino* Literarum Graecarum Florentiae reſtauratore, vide ea quae ſupra diximus p. 57. ſub nota V.

(5) *Barptolemaeus Fontius* in Oratione *De Satyrae, & Studiorum laudatione*, ita de duobus hiſce Doctoribus loquitur: „ *Carolus* poſtea „ *Martiopinus* publice profitendo, & *Poggius* „ aperte, dilucideque ſcribendo floruerunt.

(6) Quantum in Graecarum literarum facultate praefiterit, omnibus iis patebit, qui et eius opera, & variorum auctorum de eodem ſententias, quas ſuo loco proferemus, diligenter exquirent. Prae ceteris vero liquidum

hac

hac super re testimonium exhibet *Andreas Dactius*, Graecarum literarum & ipse Florentiae professor, in Oratione *De Linguae Graecae laudibus*, ad calcem Poëmatum impressa apud *Laurentium Torrentinum* A. MDXLIX. ubi de nostro haec tradit: „ Videbam enim quamplurimos „ veterum, sed & memoria nostra *Landinum*, „ ac *Politianum*, novissime autem & *Vergilium* „ meum, quem praeceptorem in hac facultate „ confiteri non erubesco &c. „ Atque hic sumpta occasione de *Carolo*, & *Poggio* nonnulla proferam. *Carolus* itaque *Marsuppinus*, non *Tortellus*, ut falso tradit *Vossius* de *Historic. Latinis* p. DLXXVIII. & *Morerius* in Lexico voce *Tortellus*, *Gregorii Domini Minuccii* filius fuit, qui legum Doctor, & *Caroli V.* Galliarum Regis a Secretis, non parvi nominis claruit. *Carolus* vero a *Poggio* initio Historiae Florentinae, & a *Flavio Blondo*, vir omni laude, & doctrina praestantissimus nuncupatur. Obiit vero A. MCCCCLIII. relictis sagacis ingenii sui quamplurimis monumentis, quibus meruit, ut a *Matthaeo Palmerio*, viro disertissimo, laurea corona donaretur, ut videre est Tom. X. *Ephemeridum Literatorum Venet.* Art. X. num. XXIV. & Tom. XI. Art. XIII. num. III. Quare referam hic tantum, quod lauit diligentissimum *Ephemeridum* Auctorem, scilicet quid in MS. Codice, vulgo *Il Priorista* dicto, a *Nicholao Kidolpbo* exarato, notatum inveni, quodque videre est in lectissima Bibliotheca DD. *Sarchiorum*, & Elegiam quamdam *Christophori Landini* in eius funere scriptam, quam tamen memorat citatus *Ephemeridum* Auctor. Ad Codicem itaque deveniamus, cuius haec sunt verba:

„ MCCCCLIII. Adì xxiv detto morì un altro
 „ degn'uomo M. *Charlo darezzo* Chancelliere della
 „ Signoria, che si fecie in tal dì la sua ono-
 „ ranza, dopo iv dì della sua morte, e feciono
 „ v Ciptadini sopra la sua onoranza, che sono
 „ questi

„ M. Giannozo di Bernardo Manetti
 „ Nicholo di Lorenzo Soderini
 „ Matteo di Francesco Palmieri
 „ Vgholino di Nicholò Martelli
 „ Piero di Chosimo de Medici

„ et essendo il detto Charlo in su la bara sco-
 „ perto bene adobato di veste di seta, vi an-
 „ darono e Chollegi chon gli altri Magistrati,
 „ et ebbe queste bandiere:

„ Vna Bandiera del Padre
 „ del Re di Francia
 „ del Popolo di Firenze
 „ della Parte Ghuelfa
 „ del Chomun darezzo
 „ dello Studio
 „ del Proconsolo

„ Vna Bandiera di Chasa sua e drappelloni sua
 „ fue seppellito in S. Croce, e giunto in S.
 „ Chiesa parato chon molti lumi, fue choro-
 „ nato in su la bara di grillanda di verde lauro
 „ per il nobile, e dotto uomo *Matteo di Fran-*
 „ *cesco Palmieri*, il qual *Matteo* fecie una degna
 „ Oratione, e alla sua morte fue choronato
 „ alsi Poeta anche lui da *Alamanno Rinuccini*:
 „ fù facto dipoi al detto M. *Charlo* un bel
 „ Sepolcro di marmo in un Chaxone elevato
 „ da terra in detta S. Croce a sua memoria
 „ mondana. Dio l' habia onorato in Cielo, se
 „ l'ha meritato, che non si stima, perche morì

„ fan-

„ senza Chonfessione , e Chomunione , e non
 „ chome buon Christiano . Feciono nuova ele-
 „ zione di Chancelliere della Signoria di Firenze
 „ M. Poggio di Gbuccio Bracciolini da Terra nuova
 „ il quale stava a Roma col S. Padre , e la li
 „ mandarono la lezione , e fue alfi degno uomo ,
 „ che meritò alla morte sua esser choronato
 „ Poeta anchor lui . „ Sequitur Elegia *Lundini* :

Enlogium in CAROLVM ARRETINVM.

ERgo immaturo ! nec Te tua sancta iuvabit
Carle fides , nobis funere raptus abis ?
 Sed nos cum vestri celebramus funera vatis ,
 Dicite Pierides carmina pauca mihi .
 Dicite , sed tanto sint quae dicenda Poetae ,
 Efficite , ut nostro crescat in ore sonus .
 Occidit heu Latiae lumen , splendorque Camoenae
Carolus , Etrusci gloria magna toli :
Carolus , Aonio qui vos de monte vocabat ,
 Viseret Etruscos vester ut antra chorus .
 Ergo ut defunctum luxit Verona Catullum ,
 Utque tuum fleuit Umbria nacta rogam .
 Lesbos ut Alceo simul , & tibi mascula Sappho ,
 Legitimas merito contulit inferias ,
 Sic pia nunc doctum luget Florentia vatem ,
 Et quaerit tumulo praemia digna suo .
 At vos crudeles o pectora ferrea , Parcae ,
 Ante diem quid vos hunc rapuisse iuvat ?
 Non ego mortali immortalem sorte creatum ,
 Optabam , aut cervi saecula longa seni ;
 Sed veteris ternos Saturni evincere cursus ,
 Humana potuit conditione dari .
 Hoc fas , hoc fuerat ius , sed nunc publica cura ,
 Heu iacet in gelido corpus inane toro ,

Purpureaque toga clarus, Phoebique corona,
 Iam subit obscurum non rediturus iter.
 Lucida praecedunt longa funalia pompa,
 Et signa a multis tradita principibus.
 Namque sua Antistes sibi dat vexilla Latinus,
 Ex illo hoc magni pignus amoris habes.
 Aureaque hinc Galli succedunt lilia Regis,
 Illinc Bebriaci signa superba Ducis.
 Quarta Fluentini sequitur Crux rubra Leonis,
 Nam sunt haec populi munera magna tui?
 Nam quid ego Arreti, quid te patriaeque parentem,
 Quodque decus dicit ultima dona loquar.
 Ipsa tuum subeunt gymnasia nostra pheretrum,
 Doctaque turba pio fungitur officio.
 Adsunt quaterni quaterna e classe Tribuni,
 Quique decem curant bella gerenda viri.
 Adsunt custodes magnae bis quatuor urbis,
 Quosque magistratus longa referre mora est.
 At vos in primis Guelphae quibus indita sectae,
 Est Aquila, in viridi facta Dracone potens:
 Nec non Syllani populariter inde Quirites
 Certatim celebrant triste ministerium.
 Omnia supremo possunt quae tempore reddi,
 Reddita sunt tumulo, docte Poeta, tuo.
 Nec tamen heu quisquam meritos impendere hono-
 Sat putat, huic vati quid satis esse potest? [res,
 Quis tenuit lachrimas, quis non crudelia dixit
 Astra, quis in tota non fuit urbe dolens?
 Sed quod praecipuum est, magni suspiria *Cosmi*,
 Et lacrimas tanto vidimus ire viro.
 Quin & vicinos dicunt gemuisse leones,
 Et triviis fidos exululasse canes.
 Ipsae per montes, sacrataque flumina, Nymphae,
 Solverunt maestas in sua colla comas;
 Sed

Sed tamen ante alias pulcherrima sola sororum
 Ploravit natum Calliopea suum.
 Hanc aderant circum Phoebus, doctaeque sorores,
 Frigida Parnasi quae iuga summa tenent.
 Nec liquido, ut quondam, mulcebant aëra cantu,
 Nec cithara in manibus, nec coma culta fuit.
 Squalebant atris in vestibus, ipsaque laurus
 Castalii frondes vidit abire suas.
 Quin & Gorgonei quas eruit ungula monstri,
 Bellerophontae delituistis aquae.
 Heu tunc fata pii damnans inmitia nati,
 Edidit hos questus Calliopea novos.
 Quod scelus admisit? vel quo vos crimine, Parcae
 Leferat? an tristis vos quoque livor habet?
 Huic ego cum primae polleret flore iuventae,
 Versibus in Lyricis aurea plectra dedi,
 His iuvenum curas, & mobile pectus amantum,
 Lufit, & aligeri regna superba Dei.
 His etiam laudis rectae, & virtutis amorem,
 Quem sequitur vera nobilitate decus.
 At matura gravem multis sibi fecerat aetas
 Artibus, & poterat carmen hiare novum.
 Me duce Cyrrhaei vatis deductus in antrum,
 Silva quod horrenti laurea fronde tegit.
 Hic tantum a Phoebō suscepit mente furoris,
 Maeonius quatum ceperat ante senex.
 Sic igitur maiora sonans iam pectore pleno,
 Ausus sublimis spiritus alta loqui.
 Ausus quod vatum pauci de stirpe priorum,
 Ausus quod veteres vix potuere patres.
 Vt quod Smyrnaeo cognoscunt carmine Graii,
 Hoc legerent Italo saecula nostra pede.
 Spes hominum fallax, medio quae perfida cursu
 Saepe cadens, miseris irrita vota facit.

Nam quod iam multos frustra vigilaveris annos,
 Cum minus heu credes, auferet una dies.
I nunc Cecropiis vigilantanti pectore chartis
 Infuda, & veterum dogmata prisca legas;
 Et nunc Socratici noscas praecepta Platonis,
 Nuc quod Aristotelis pagina multa docet.
Tu mundi secreta paras, atque abdita rerum
 Discere, quid coelum, quid mare, terra, ferat.
Vnde genus nostrum, vel quo plantaria surgant
 Sidere, num cuncta haec ignis, & humor alat.
Vnde nives volitent, curque humida grando riges-
 Qua vi de summo fulmina torta ruant. [cat,
Quid natura petat reſte, quae munera vitae,
 Et quae ſint animi vera putanda bona.
Scilicet hoc memori divino pectore *Carlus*
 Noctes, atque dies, advigilabat opus.
Artibus ut poſt haec vates ſuffultus honeſtis.
 Maeonia poſſet digna referre tuba.
Iam Danaum morbos, Phoebique furentia tela,
 Dixerat, & denſis funera nigra rogis.
Pelidaeque animos, & verba minantis Atridae,
 Quique bonus fuerat, Neſtora, conſiliis,
Sacraque navigiis ad Chryſam veſta Pelasgis,
 Redditaque irato pignora cara patri.
Tunc etenim culti torrentem ſenſimus oris,
 Qui foret, & quantum ſurgeret ingenium;
Quantum divini ſpirarent corda furoris,
 Creſceret & quanto lingua diſerta ſono.
Heu iam felici *Carlus* ſurgentia vento
 Auſus erat vaſto credere vela mari;
Iam procul a terra, ſcopuliſque, vadique relictis,
 Currebat celeri per freta longa rate.
Ecce autem infandum ſubito, nil tale timentis,
 Mutavit faciem ſors inimica ſuam.

Nam

Nam subito fluctu, vastaque impulsa procella,
 Merfa est in mediis naufraga puppis aquis,
 Quae si speratum tetigisset sospita portum,
 Et pleno intrasset ostia tuta sinu.
 Nullo Arnus tantum sese iactasset alumno,
 Egregios quamvis viderit ante senes.
 Talia moesta parens flebat, sed plura parentis,
 Non tulit infandus addere verba dolor.
 Pluraque dicturae rumpunt suspiria pectus,
 Et flendo mediis deficit in lachrimis.
 Te Florentini Gymnasia docta Leonis,
 Natorum ut luget turba relicta patrem.
 Te rebus dubiis nunc publica cura Senatus,
 Advigilans tanto cive carere dolet.
 Intima tu magni noras praecordia *Cosmi*,
 Et quaecunque sacro pectore clausa tenet.
 Nec comitem rebus dubiis te respuit unquam,
 Consuleret populo cum bonus ille suo!
 Tu felix, tanti posses qui principis aures
 Implere, & tanto grata referre viro.
 Namque tibi ingenium, veloxque, tenaxque reperti,
 Plurima quod posset condere mente, fuit.
 Adde tot egregias artes, vitaeque magistrum
 Adde usum, & longa multa notata die.
 Legerat historias omnes, totque eruta priscis,
 maxima facta virum
 Nemo quidem melius Romani aenigmata iuris,
 Solvit & anbiguis vincula caeca reis.
 Nam quid ego aeterno labentia sidera cursu,
 Aut referam certis cognita signa locis.
 Te maris undisoni, te, quae gerit omnia, terrae
 Mensorem certa novimus esse fide.
 His te purpureis sublimem ad sidera pennis,
 Docta per ora virum, *Carole*, fama levat.

Nec ventura tuas reticebunt saecula laudes,
 Neve teget nomen, qui tegit ossa lapis.
 Dumque Flumentini vestigia magna Leonis
 Molibus ostendet curia celsa suis,
 Dumque domos Medicum, magnique palatia *Cosmi*,
 Suspiciet stupidis advena luminibus;
 Usque tui de te dictabunt maxima cives,
 Livida nec poterit lingua nocere tibi.
 Elysios igitur lucos, umbrasque beatas,
 Nam sic fata iubent, docte, Poëta petes.
 Illic quos genitor produxit in omnia Nilus,
 Quique artes primum perdocuere bonas.
 Quos genuit Persis, quos & Babylonia tellus,
 Doctorum occurret maxima turba tibi.
 Illic Cecropiae quot iam vidistis Athenae,
 Et quisquis Latii claruit urbe Remi;
 Sed tu Tyrrhenae gentis contentus honore,
 Etruscis cupies semper adesse tuis.
 Sunt in secessu liquidi prope fluminis undam,
 Quae rident herbis prata decora novis,
 Quot natura tulit, tot habent haec prata colores,
 Pictaque diverso flore renidet humus;
 Non illic Phrygiis suspensa theatra columnis,
 Nec sunt artificii plurima facta manu.
 Sponte sua variis consurgit mixta rosetis
 Buxus, nativis sedibus unus honor.
 Desuper & platani castae, Daphneaque laurus,
 Ostendunt sacrum fronde virente nemus.
 Flumen habet cygnos, at cetera turba volantum
 Permulcent liquidis ruris amoena modis.
 Non illic rapidos accendit Syrius aestus,
 Nec riget Arcturi sidere tristis hiems;
 Sed levibus Zephyris, & lenis flatibus aurae
 Aeterno ridens tempore vernat ager.

Hic

Hic Fesulae placuit sedem componere genti,
 Huc veniens priscos dinumerabis avos.
 Nam qui pulchra tuos cecinit Proserpina raptus,
 Prima tenet Vates primus in urbe sua.
 Cui nec concedit, qui terras, sidera, manes,
 Quod stupeant omnes evigilavit opus
 Hunc iuxta Gallam Tyrrheno carmine Lauram,
 Qui canit & Latio punica bella pede.
 Hic & Boccacii spectabis nobile nomen,
 Qui pinxit varium doctus amoris opus.
 Nec Leonardus abest tibi, cui Florentia tantum
 Quantum Romanis Livius ipse dedit.
 Enumerare mora est, variis quos artibus olim
 Edidit illustres lenibus Arnus aquis.
 Hic & certa manet sedes, vitaeque laborum,
 Hic bene transactae praemia, *Carle*, feres.
 At nos, aeterni sint quae monumenta decoris,
 Addemus tumulo carmina nostra tuo.
 Vrbs tulit Arreti *Carlum*, Florentia lauro
 Cinxit, at ingenium Calliopea dedit.
 Luserat hic Lyricos, mox dum traducit Homerum,
 Occidit heu patriae gloria magna suae.

De clarissimi viri *Poggii* doctrina, ac virtute
 consulendus *Jacobus Lenfantius* in *Poggiana*. Io.
Baptista Recanatus in *Observationibus Criticis* ad
Lenfantii opus. *Ephemeridum Literatorum Veneto-*
rum Collectores Tom. IX. & Tom. X. Art. X.
Pocciantes, & *Niger* ll. cc. Obiit A. MCCCCLIX.
 non MCCCCXX. ut perperam adserit *Freherus*
 P. IV. *De Vitis Hist. Philos.* quare nil aliud re-
 feram, quam MS. in Lib. III. *Xandrae*, *Chri-*
stophori Elegiam de eiusdem laudibus ad *Petrum*
Medicem inscriptam, quae ita incipit:

Iam

I Am gelidum nigris subveſta per aera bigis
 Nox, maris occiduas prona ſubibat aquas,
 Cum matutina Theris ſtatione relicta,
 Oceanum rutilo Lucifer exit equo.
 Hic mihi Caſtali nemoris regina nitentes,
 Venit Apollinea fronde revincta comas.
 Nulla tamen docto reſonabant pollice ſila,
 Nec fuit in levi barbitos ulla manu.
 Sed tamen, ut moeſto triftis dedit ore querelas,
 Cognita mi voce eſt Calliopea ſua.
 Haec ita proh veſtri ſcelus, atque infamia ſaecli,
 Proh dolor, heu Muſis hiccine venit honos.
 Hiccine venit honos Muſis, quis ſemper Etruſca
 Supremus fuerat haecenus urbe locus.
 Te propter Graios olim Florentia fontes,
 Et nemus, & Clarii linquimus antra Dei.
 Nec piguit Feſulos montes, nec clauſtra Mugelli,
 Neve Caſentini viſere ſaepe iuga;
 Quin & aquas placidi vobis ſacravimus Arni,
 Seque ſuo caſtus lavit in amne chorus,
 Ut vobis celebres Vates, celebresque venirent
 Rhetores, & quicquid floret in hiſtoria.
 Hinc Dantes, terras, & clari ſidera caeli
 Dixit, & infernos tertia regna lacus;
 Hinc tu divino, Petrarcha, incenſus amore,
 Cantavi Laurae cygnea colla tuae.
 Cantavi patrio Tyrrhena poemata verſu,
 Cantavi Latio punica bella pede.
 Nam quid Boccacci luſus, quid docta Colucci
 Diſta Salutati nunc numerare iuvat?
 At nuper Tuſcae dedimus duo lumina genti,
 Quales rara ſolent ſaecula ferre viros.
 Geſta Fluentinum deſcripſerat alter, & arma,
 Quaeque notanda domi, quaeque notanda foris.
Alter

Alter Cecropiis imbutus pectora chartis
Viribus ingenii subdidit artis opus.
Nemo magis dubiis potuit cognoscere rebus,
Vtile, nec docto promptius ore loqui.
Ille etiam nostri nemoris pius incola, fonte
Cum biberet tota proluit ora sacro,
Hinc cecinit Lyricos, mox dum traducit Homerum
Occidit heu patriae gloria magna suae.
His ego Daphnea, populo plaudente, corona,
Ornavi propria tempora docta manu.
Nam duce me quondam magni secreta Palati,
Mandarat tantis curia vestra viris.
Sic olim vestram semper celebravimus urbem,
Dum meruit magnus praemia digna labor.
Hunc ne defunctis dignus successor abesset,
Instructum egregia misimus arte virum.
Hunc nos irriguis Parnassi eduximus arvis,
Bellerophonteï qua fluit unda feri.
Et dedimus gravibus dictis, placidoque lepore,
Edere grandiloquo verba soluta sono:
Ergo quis docti divina volumina Poggi
Nesciat, & libris cuncta referta suis.
Ah quam praecipiti stultos conturbat avaros
Fulmine, quam veras imprimit ille notas?
Quamque asper reteggit, qui summa in pelle decori,
Dum lateant alacres, in scelus omne ruunt.
Hic nihil esse docet miseris mortalibus usquam,
Humana maius conditione malum.
Atque docet varios fluxus, variosque reflexus
Fortunae, & iussu cuncta movenda suo.
Quamque sit infelix cuiusvis principis aula,
Ipsa licet veri nescia turba neget.
Et recte addubitat, senibus ducenda sit uxor,
Cum multum teneat utraque causa mali.

At

At te nobilitas generoso pectore, veris
 Laudibus a ulgo iam procul esse canit.
 Haec te praeteriit rerum, fortissime Caesar,
 Haec te cui nomen Africa victa dedit.
 Sed longum est monimenta viri si cuncta revolvo,
 Nec praesentis opus temporis esse reor.
 Multa puer, iuvenis descripsit plura, senexque
 Plurima, nec salibus, nec gravitate carens.
 Quam variis redimita novi sub sidere Tauri
 Floribus in vernò tempore ridet humus,
 Tam varia in doctis resplendent lumina chartis,
 Tam varius signat splendida verba color;
 Vt qui purpurea distinguit veste lapillos,
 Quo referat multum discolor aura decus.
 Quin etiam, ut veterum erueret monimenta viro-
 Nec sineret turpem tot bona ferre situm; [rum,
 Ausus barbaricos populos, penitusque reposita
 Roscere Lingonicis oppida celsa iugis.
 Illius ergo manu nobis doctissime Rhetor,
 Integer in Latium Quintiliane redis,
 Illius atque manu divina Poëmata Sili
 Italici redeunt, usque legenda suis.
 Et ne nos lateat variorum cultus agrorum,
 Ipse Columellae grande reportat opus,
 Et te, Lucreti, longo post tempore tandem
 Civibus & patriae reddit habere tuae.
 Tartareis potuit fratrem revocare tenebris,
 Alterna Pollux dum statione movet.
 Coniugis ac rursus nigras subitura lacunas
 Euridice sequitur fila canora sui.
 Poggius at sospes nigra e caligine tantos
 Ducit ubi aeternum lux sit aperta viros.
 Rhetora, Philosophum, Vatem, doctumque Colonum
 Merferat in nigra barbara nocte manus:

Poggius hos vita potuit donare secunda,
 Dum mira turpi liberat arte situ.
 Haec fatis est ex se quod scripsit, quodque vetusta
 Eruit e tenebris multa labore suo.
 Verum etiam Graios nostro sermone libellos,
 Vertit in antiqua nobilis historia.
 Et nunc, o mores, o tempora, debitus illi
 Ferre quis hoc poterit, eripietur honos.
 Ab tantum vobis licuit civilia iura,
 Pieridum casta pellere sede chorum.
 Formula quae vobis, quae competit actio summum
 Per scelus audaces inseruisse manus.
 Non ego Tyrrena posco vos pellicer urbe,
 Haec sua caustidicis praemia digna nego.
 Auro cingantur nitido, semperque superbos
 Ingenti titulos ambitione gerant.
 Et pretio ingenti sanctarum aenigmata legum
 Arbitrio veniant discutienda suo.
 Denique si fas est inter mortalia regnent,
 Illorumque brevis cuncta libellus agat.
 A nobis tantum si qua est reverentia duras
 Quae colat a nobis iam cohibete manus.
 Nam quae vobiscum nobis commercia; quae
 Consimilis vitae mos ratione fuit.
 Nos neque clamores sequimur, nec praemia voci
 Poscimus; & casta nil nisi ferta iuvant.
 Vos inter strepitum fas est turbamque sonantem
 Spargere clamoso iurgia multa foro,
 Insanasque sequi lites, rabidoque tumultu
 Venali tristes voce citare reos.
 Sed quid ego haec frustra! cum iam civilia iura
 Per fraudem posito ius sibi iure parent.
 Et poterit Medices veteres oblitus amores,
 Oblitusque mei talia facta pati!

Non

Non poterit : neque enim Latiis est alter in oris ,
 Reddere pro meritis qui magis aequa velit .
 Quin & Musarum sacro percussus amore ,
 Et noctes studiis , invigilatque dies .
 Rhetores hinc omnes novit , sanctosque Poetas ,
 Et veterum callet dogmata prisca patrum .
 Hinc etiam doctus doctis indulget amice
 Atque inopes opibus , consilioque , fovet .
 Nec Maecenatis fuerat clementia maior ,
 Communis vatum cui dedit astra favor .
 Ergo huius gremio nostrum nomenque , decusque
 Ponimus hic nobis rite patronus erit .
 Hic etenim fessas e tempestate Camoenas
 In tutos referet , restituetque sinus .
 Hoc duce nostra pio sedes reddetur alumno ,
 Et stabunt doctis praemia digna viris .
 Nec tamen immemores dicet nos muneris ille ,
 Nec veniet merito gratia parva suo .
 Nam surget quandoque meo de fonte Poeta ,
 Qui magnum Petri nomen in astra ferat .
 Qui referat magnumque Petrum , Cosmumque pa-
 Egregium patriae lumen utrumque suae [rentem,
 Ille modo niveis reddat sua flumina Cygnis ,
 Ne turbet liquidas sordidus Anser aquas .
 Flumina reddantur Cygnis , quae maxima parvo
 Quis nisi mentis inops iungere ponte velit .
 Iamque Apibus parto Fuci de melle recedant ,
 Solertique pigrum cedat inersque pecus .
 Quis ferat horrenti si mollia vellera tergo
 Innocuae pecudis hirta capella petat .
 Aut quis non ridet magnae formica volucris ,
 Grandia si gracili confovet ova sinu .
 Haec & plura mihi , sed quis meminisse Deorum
 Cuncta queat ! moesto Musa locuta sono est .

Mox

Mox sua dum celeri vertit vestigia passu,
 Cuncta ait haec Medici dixeris, atque vale.
 Cuncta ait atque abiens, nequid sibi triste videret,
 Conspectum fugit curia Tusca tuum.

(8) Ipsemet id de se testatur in Praefatione ad *Guidonem Feltrium Horatii* commentariis praemissa: „ Quapropter cum a primis annis „ tum illorum variam, multiplicemque doctrinam „ nam admiratus, tum styli mirifica suavitate „ pellectus in illis cognoscendis diuturnam, vehementemque operam impenderim, duxi imprimis boni vini officium esse, ut siquid in „ huiuscemodi studiis profecissem, id literis „ tradens ad aliorum usum, utilitatemque traducerem. Quapropter tres mihi ex omni „ numero Poetas delegi, quorum interpretationes scribandas susciperem. Ex Latinis quidem P. Virgilium Maronem, atque Q. Horatium Flaccum; ex Florentinis autem, quam „ linguam nemo umquam eloquens adspersatus „ est, Alegherum autem assumpsi. „

(9) In Prooemio *Dantis* Commentariis praemisso, haec leguntur: „ Niente di meno poiche „ spesse volte hò con la mente trascorso una „ quasi infinita copia di quegli, e quali nella „ Greca, o nella Latina lingua memoria di se „ hanno lasciato &c. „ Et infra: „ Interim habendo io infino dalla prima adolescentia per manifestissime argumentationi persuasomi, et essendomi anchora commosso dalla auctorità „ di molti, et doctissimi huomini e quali in diverse nazioni, et lingue sempre e Poeti agl' altri Scrittori anno preposto hò in piccola parte „ della mia età nella cognizione di quegli consumato. „

S. IX.

VERum enimvero *Christophori* percipiendi miram sagacitatem, alacritatemque Pater animadvertens, inopia rei domesticae (1), qua laborabat eius opera posse facile sublevari, sibi suadens, nescio quo fato *Christophorum* adolescentem per amoena Musarum vireta degere suetum, in foro ad causas agitandas destinavit, ut plerumque accidit viris doctis, quos inopes fortuna voluit. Verum ille, uti is, qui perspicaciter, & ad maiora divinitus nata praeditus erat, nugis illis, ineptisque quaestionibus viriliter adspersis, a Parentis consilio recessit, forumque ad Amicos datis literis infectatus est (2), Leguleisque, donec vixit, infensus fuit (3).

(1) Pauper erat *Christophorus*, ut patet ex Libris Magistratus Decimarum, in quibus se nihil hoc tempore possidere profiteretur, & inter reliqua in carmine, quod mox proferemus, ad

Iacobum Azzarolum in Cosmi laudem, egestatem suam ita enunciauit:

Quid faciam? pudor est, tibi si parere negabo,
Qui mihi Moecenas fueris, multoque malignam
Munere pauperiem, leuiorem feceris.

In Epistola petitoria ad *Laurentium Medicem*, qua Reipublicae Florentinae a Secretis munus tibi deferri postulat haec occurrunt verba: *An fortuna? cum eo sim loco natus, ut si in hunc gradum evadere liceat, inter fortunatissimos enumerari videar.*

(2) Id in pluribus locis *Landini* operum inuitur. Ex Elegia ad *Bernardum* quemdam, *Oricellarium* puto, Lib. I. *Xandrae* defumta, forum vi necessitatis sequi se profitetur:

DVm tu grandiloqui divina volumina Tulli,
Perlegis, & quicquid *Quintilianus* habet,
Dumque genus causae dubium, varioque colores,
Et discis quae sint arma ferenda reis;
Vel si quando iuvat mentis seponere curas,
Nam permixta licet seria ferre iocis,
Ad Liram properas, Lira est tibi sola voluptas,
Dimidium vitae candida Lira tuae;
Illa quidem nitidis placide te spectat ocellis,
Felicem risu te facit illa suo.
Saepeque per rimam furtim tibi verbula dicat,
Tangendam furtim porrigit illa manum;
Nos procul a nostra, dulcis *Bernarde*, puella
Cogimur infani discere iura fori.
At si quando vacat, cum turba molesta quieuit,
Litibus & scissis omnia clausa silent;

Protinus ad nostras avidus me confero Musas,
 Quarum immortalis pulsus amore feror.
 Tum me Parnassi stupidum per devia montis
 Reptat honorati turba canora lacus;
 Et levibus contexta modis mihi carmina dicat,
 Atque iubet sumpta ponere moesta lyra.
 His nos Xandrinum studiis solamur amorem,
 His desiderium, Xandra, rependo tuum.
 Tristibus atque Elegis insanos ludimus ignes,
 Et resonat Xandram pagina tota mihi.
 Illam, me Phoebus prima sub luce canentem
 Invenit, & feras cum subit udus aquas.
 Nec tantum Euridyces discessu fleverat Orpheus,
 Cum peteret Stygios ista dracone lacus;
 Quantum ego nunc spatio flevis diductus iniquo,
 Xandra; sed hic magno grandius ore sonat.
 Quippe ferunt vires Musae, spiratque furorem
 Divinum, nato Calliopea suo.
 Et dat carminibus saevos mollire Leones,
 Pangaeoque feros ducere monte Lupos;
 At me Castalio dignata est nulla sororum
 Fonte, nec Aonium tangere passa nemus.
 Ergo sic rauco dicemus pectore laudes,
 Xandra, tuas, doctum quae meruere Linum.
 Dicemus tamen, & quod nobis invida non dat
 Natura ingenium, tu mihi, Xandra, dabis.

(3) De foro, & caufidicis obloquitur etiam
 in fine Elegiae supra adlatae pag. 93. in funere
 Poggii.

§. X.

MAgnum vero ad forenses hasce nugas contemnendas, & ad veram, solidamque doctrinae laudem consequendam, *Christophoro* stimulum addiderunt Mediceae Gentis Heroës. Isti enim tanti adolescentis egregiis animi dotibus perspectis, atque probatis, eum in clientelam receperunt, domique (1), quam nunc alii tenent literatorum virorum fautores magnanimi, ac Musegetae incomparabiles, *Riccardi* scilicet Marchiones, una cum *Marsilio Ficino*, aliisque Viris doctissimis aluerunt (2). Quapropter Herois *Cosmi*, primi sui, ac munificentissimi Patroni laudes aeternis carminibus (3) ad posteros transmisit.

(1) De miro hoc aedificio, a magno *Cosma* excitato, sic *Flavius* Foroliviensis mentionem facit: „Nec suppressenda sunt maxima, quae „*Cosmus* Florentiae urbi addidit ornamenta; „Monasterium celebre S. Marci, in quo quam

„ superbae sunt, & ut aiunt insanae exstructio-
 „ nes ceterae, tum maxime Bibliotheca alias
 „ superat omnes, quas nunc habet Italia, &
 „ ad Sancti Laurentii fornices, marmoreae colu-
 „ mnae, & opus totum, summi viri magnificen-
 „ tiam ostendunt. Quid quod privatae aedes
 „ suae, recens in via lata exstructae, Roma-
 „ norum olim Principum, & quidem primario-
 „ rum operibus comparandae sunt? Quin ego
 „ ipse, qui Romam meis instauravi scriptis,
 „ adfirmare non dubito, nullius extare privati
 „ aedificii Principum in urbe Romana reliquias,
 „ quae maiorem illis aedibus praeseferat operis
 „ magnificentiam. „

(2) De favore Mediceorum in *Landinum* no-
 strum plena sunt eius, & aliorum Scriptorum ope-
 ra. In Epistola citata *Laurentio Mediceo* inscripta,
 haec leguntur: „ At non modo vestro in con-
 „ spectu a teneris annis versor &c. „ Et de-
 „ inde sub initium ita *Laurentium* adloquitur: „ Sed
 „ quoniam me, ut est apud Persium, non mo-
 „ do in cute, sed intus etiam, iam probe nosti
 „ &c. „ *Vgolinus Verinus* eius discipulus in Ele-
 „ gia *De liberalitate Petri Medicis in omnes doctos*,
 MS. in Bibliotheca *Magliabechiana* num. DCI.
 ad hanc rem cecinit:

At nunc, *Landini*, *Medicum*, *Petrique* favore,
 Cantatur toto nomen in orbe tuum.

Paullus Iovius in *Vita Leonis*, ubi praeclara *Lau-
 rentii* Patris gesta dinumerat: „ Erano in Firen-
 „ ze chiarissimi Professori di lettere Greche,
 „ et Latine, et altri di ingegno et eloquenza
 „ eccellente, co' quali famigliarissimamente

„ viveva , tra' quali furono il *Pico della Miran-*
 „ *dola* , il *Poliziano* , *Marsilio Ficino* , *Cristoforo*
 „ *Landino* , i quali avendo composto eccellentissime
 „ opere di ingegno con immortale onore per lunghissimo
 „ tempo avranno vita . „
Scipio Admiratus Tom. III. *Opusculorum* in *Elogio*
Laurentii Medicei : „ Mantenne *Demetrio Calcu-*
 „ dese ancor egli *Greco* , *Cristofano Landino* ,
 „ *Angelo Poliziano* , uomini tutti ciascheduno
 „ perfettissimo nella sua facoltà . „ *Varillasius*
 in *Anecdotes de Florence ou l' Histoire secrete de la*
Maison de Medicis Lib. IV. „ Mais il n' y alloit
 „ jamais , sans mener le sept hommes doctes ,
 „ qu' il avoit choisis entre les autres , pour
 „ etablir une liaison particuliere avec eux ; le
 „ premier etoit *lean Pic de la Mirandole* , le
 „ second *Ange Poliien* , le troisieme *Marsilie*
 „ *Ficin* , le quatrieme *Christophle Landin* , *lean*
 „ *Lascharis* le cinquieme , le sixieme *Demetrius*
 „ *Chalcondila* , e le septieme *Marullus Tarca-*
 „ *niotta* . „

(3) *Egregiam Landini* in *Cosmum* suum benevolentiam , quae supersunt monumenta satis superque declarant . Et primo quidem *Elegiacum* , atque *Epicum* carmen in *Xandrae* Libris existat , quae a *Christophoro* adolescente adhuc composita , cum sint futurae eius sapientiae specimina , procul dubio certissima , hic libenti animo adponam . Primum itaque carmen , quod est *Elegiacum* , *Ioanni* cuidam *Salvestio* inscribitur , a quo ut bellum quoddam atrox carminibus suis committeret rogatus fuerat ; quare in hac *Elegia* , munus , arduum nimis , abnuit , ac se *Xandrae* suae amores , & *Moenenatis Cosmae* laudes velle persequi profiteretur .

Alter *Iacobo Azzarolo* inscribitur, in eoque
Cosmi sui, atque *Azzarolae* domus praeclara
 facinora recensentur. De *Iacobo* illo *Azzarolo*
 agit *Lilius Giraldius* in Libro *De Poetis suorum*
temporum, & *Iofias Symlerus*, qui impressoris
 forsitan incuria eius nomen corrumpit. Verum
 carmina proferamus, quae ita leguntur:

AD IACOBVM SALVETTVM
 DE LAVDIBVS MAGNI COSMI.

Q Vid tu me totiens, *Salveti*, impellere tentas,
 Ut referam grandi tristia bella pede,
 Quid veterum pugnas Regum, clarosque triumphos,
 Et quae sint terris, quae bene gesta mari?
 Nescis heu tenuis nostro ut de pectore surgat
 Spiritus? ut surdum buccina nostra gemat?
 Magnos magna decent, *Salveti*, praelia vates,
 Mi sat erit tenues ludere posse iocos.
 Nequitiasque meae tenui describere *Xandrae*
 Carmine, & insidias, magne Cupido, tuas:
 Quod si *Pierio* quondam licuisset in antro,
 Percipere *Aonii* numina sancta chori;
 Aut si, me *Phoebus* tanto dignatus honore,
 Frondibus ornasset tempora nostra suis;
 Non ego magnanimi cantarem *Caesaris* arma,
 Non ego *Scipiadas* fulmina bina duces,
 Non celerem cursum, properataque castra *Neronis*,
Hasdrubalis victrix cum tulit hasta caput.
 Denique non *Latiae* quaecumque egere secures
 Consulis imperio cedere regna gravi;
 Sed *Florentinae* canerem primordia gentis,
 Nobile *Syllanum* tempus in omne genus.

Syl.

Syllanumque genus, Romana stirpe colonos,
 A patribus nunquam degenerasse suis.
 Ah quos ista viros tellus tulit! & quibus olim
 Viribus Etruscum nomen in astra tulit?
 Quos magnus tantum *Cosmus* supereminet omnes,
 Eoum quantum signa minora iubar.
 Nostra igitur magnum cantabit pagina *Cosmum*,
 Inceptis gravibus tu modo, Musa, fave.
 Musa fave coeptis. Non hic fera monstra Gigan-
 Nec quicquid mendax Graecia finxit, inest. [tum,
 Vera canam, & verae referam virtutis honores,
 Et quae sint Medica praemia digna domo.
 Testis erit populus, testis mihi, *Cosme*, Senatus,
 Vrbe tua uno te clarior esse nihil.
 Verum unde initium, quae prima, aut ultima po-
 Hos inopes rerum copia tanta facit. [nam,
 Hinc patriae pietas, illinc prudentia rebus,
 Hinc se offert miseris, *Cosme*, benigna manus.
 Nam qui te patriae non dicat iure parentem,
 Hunc hominis pectus non habuisse putem.
 Magnus erat Caesar, sed magnus Caesar in armis,
 At tu, *Cosme*, tua maior in urbe toga es.
 Ille armis patriam, saevaue tyrannide pressit,
 Te libertatis unica cura tenet.
 Illum hostem vidit desertae curia Romae,
 Hostes e patria tu procul urbe fugas.
 Egregia haec virtus, magna & constantia civis,
 Romanis & quae rara sit ingeniis,
 Quos opibus post te, quos & virtute relinquas,
 Nos tibi consimiles, inclite *Cosme*, pati.
 Nam qui magnarum rerum dum tractat habenas,
 Privati potuit civis habere modum.
 Hunc ego non dominum quamvis in cuncta mode-
 Sed similem superis esse putabo Deis: [stum,
 Heu

Heu maiora meis, video, me viribus urgent,
 Haec sunt ista quidem carminis huius opus.
 Hic ego, quo Phrygii dixisti facta parentis,
 Nunc, Publi, cuperem carmen habere tui;
 Nam cur sit *Cosmus* tali indignandus honore,
 Aut mereat tantam cur magis ille tubam.
 Aeneas Troiae flagrantia tecta reliquit,
 Et duce vix potuit carpere matre fugam;
 Bellorum at contra diversa incendia *Cosmus*,
 Civibus extinxit, portus & aura suis.
 Nec victa Aeneam patrios ex urbe Penates,
 Atque viae comites eripuisse negem.
 Sed magis est patriae templis in sede dicatis
 Munera tanta piis exhibuisse sacris.
 Haec & Laurenti sublimibus alta columnis
 Tempa docent, opibus facta superba tuis.
 Tempa docent Marci, mira & testudine dives
 Porticus, & sacrum fronde virente nemus,
 Et quae vicinus semper mirabitur Arnus
 Addita Christiferae plurima tecta Cruci.
 Aeneam laudant: humeros, tardante senecta,
 Quis neget esse pium supposuisse patri.
 Sed quisquis vidit quo funere utrumque parentem
 Extulerit *Cosmus*, esse putabit idem.
 Quod si ille Ascanium, spes esset ut ultima Romae,
 Edidit, unde domus Iulia nomen habet.
 Hic geminam eduxit, patriae duo lumina, prolem,
 Esset ut haec Medicum gloria magna domus.
 Quorum qui maior, quantum ah Florentia nomen,
 Qui redit e Venetis, retulit ille tibi.
 Huic leo Tyrrenus, nec non & Gallicus anguis,
 Et belli, & pacis ius simul omne dedit.
 Nunc dignum tantae ferret qui pondera molis,
 Exitus exacti foederis esse probat.

Sed

Sed quid ago ah demens? an grandi digna cothurno,
 Versibus exiguis ludere facta paro?
 Di tibi dent alios insignes, *Cosme*, poetas,
 Qui tua facta suis versibus aequiparent;
 Incautum nam me tantarum gloria rerum
 Dum rapit, in medio deficit ore sonus.

*Christophori de Prato veteri Carmina ad Iacobum
 Azzarolum, in Cosmi, & D. Angeli
 Azzaroli, laudem.*

Saepe mihi tristi trepidat formidine pectus.
 Ne nimium forsitan videar tua iussa superbus
 Temnere, qui toties frustra me impellere tentas
Azarole, novis heroum in praelia surgam
 Versibus, & spretis Elegis horrenda canoro
 Bella sono referam: vel si civilia malo
 Consilia, & multa claros virtute togatos,
 Ad coelum meritis extollere laubibus oras
Iacobe; magnanimi referamus ut inclita *Cosmi*
 Facta, Sophocleo non dedignanda cothurno.
 Quid faciam? pudor est, tibi si parere negabo,
 Qui mihi *Moecenas* fueris, multoque malignam
 Munere pauperiem leviolem feceris; atqui
 Heu nimium gracilis rauco de pectore surgit
 Spiritus, & primo desit mihi versus in ore.
 At, vos, si quondam tanto me munere dignum
 Quae iuga Gorgonei fontis rorata liquore
 Incolitis; Phoebos gratissima munera Musae,
 Feceritis; si vestra mihi nemora alta patebunt;
 Tunc ego non humilis ventura in saecula vates
 Cantabo magnum sublimi carmine *Cosmum*,
Cosmum, qui tanti mensuram nominis implet,

Cosmum Thyrreni moderantem fraena Leonis,
Cosmum, qui Latios primatu transvolat omnes
 Virtute, atque opibus Reges, Ducibusque togatis
 Praevalet in rebus dubiis; nam pectore fido
 Consilia expressit, quibus & Campana fugemus
 Finibus Etruscis, Etrusco milite, castra,
 Et quibus ad Sanum revocentur stulta Lupai
 Coepta, Fluentinam rumpentia saepe quietem,
 Ergo an pace prius *Cosmum* miremur, an armis,
 Incertum est; sed pace simul mirandus, & armis
Cosmus crit, *Cosmo* resonabit pagina; sed tu
 Post magnum *Cosmum* venies mihi cura secunda
Azarole, domus multis ditata tropaeis.

Nam tibi Cecropiae parent Tritonidis arces:
 Tu regis anguigenas mavortia moenia Thebas,
 Tu quicquid veteres olim tenuere Pelasgi
 Imperio cohibes: Tibi dives Apulia magni
 Tutelam regni, & summum mandavit honorem.
 Adde, & templa Deum multo constructa decore:
 Verum praecipuos inter numerandus Alumnos
Angelus, egregia nulli virtute secundus,
 Emicat. Hic duris rebus mandante Senatu,
 Eloquioque potens prudenti pectore fretus
 Gallorum nobis adiunxit foedere Regem,
 Gallica perque Alpes eduxit castra nivales:
 Castra tibi auxilio fortuna urgente futura,
 Inclite Sfortiada, gemino nam pressus ab hoste,
 Partitis animis, tantae te opponere moli,
 Braccia nec poteras solitis impellere signa
 Viribus, & postquam diversa a parte tumultus
 Gallorum adventu, Taurinaque bella quierunt;
 Tunc tua quid virtus, invictaque dextera posset
 Nobilis, experta est amisso Brixia campo,
 Et quam se infami vallo, tutoque tenebant,

Ag-

Aggere Martiolae turpi formidine capti.
 Bebriacis igitur sic venit terror ab armis,
 Sic tua Tyrrheno crevit reverenda Leoni
 Maestas : ecquae sic conditionibus orta
 Otia , quae nostri nolint turbare nepotes,
 Atque olim memores placida dum pace fruuntur,
 Auctorem tanti noscant te muneris omnes
Angele ; sicque tuum vivat per saecula nomen.

§. XI.

P*Etrus* autem magni *Cosmi* filius , ar-
 tium omnium , & elegantiarum
 fautor , virtutis verae aestimator opti-
 mus , quanto amore nostrum prose-
 quutus fuerit , quam effusa eum bene-
 volentia foverit , testantur , ac prope-
 modum clamant tot librorum inscri-
 ptiones , totque in eum collata benefi-
 cia , quorum haud immemor *Landinus*
 tanti Maecenatis merita enarrare , quoad
 vixit , ac praedicare , non destitit . Et
 iure quidem id fiebat ; erat enim in
Petro magnum ingenium , magnum
 optimarum artium studium , tum
 omnis

omnis liberalis, & ingenuo viro digna ab eo percepta doctrina; & quod incredibile cuiquam videri posset ab eo laus imperatoria non admodum expe-
tebatur (1).

(1) De tam benefica *Petri* in Literatos viros propensione id adfirmare possum, quod exigua eius monumenta superessent, nisi id ex pluribus *Landini* Elegis ipsi inscriptis colligere possemus: ex quibus patet ipsum & Moeccenatem nostri beneficentissimum fuisse, & praestanti virtute ornatissimum. Plurimas legationes pro Republica praeclare gessit, multumque ad decus, & gloriam Florentini nominis contulit, ut ipsemet *Landinus* testis est in sequenti Elogio; in Prooemio super *Virgilii* Interpretationes ad alterum *Petrum Magni Laurentii* F. misso: ubi postquam satis superque *Cosmi* magnanimitatem extulit, ita sequitur: „ Succes-
„ sit illi *Petrus* filius, cuius tu nomen refers,
„ qui & antequam, adversa valitudine impe-
„ diretur, plurimis, ac maximis de rebus lega-
„ tionibus functus, Pop. Florentino decus glo-
„ riamque immortalem peperit: ac deinde cum
„ illi per valetudinem in Senatum venire non
„ liceret; domi tamen sedens, ac cum suis
„ Civibus, singulis de rebus disceptans, rem no-
„ stram publicam ita administravit, ut summam
„ in eo prudentiam, summae innocentiae con-
„ iunctam, omnes cognoscerent. „ In Epistola ve-
ro petitoria MS. ad *Laurentium Medicem*, quam suo
loco

loco proferemus, in haec prorumpit verba: „ Hic
 „ ego etiam patris tui sapientissimi viri aucto-
 „ ritatem, atque operam obtestor, quem cum
 „ ego propter summum in literatos studium,
 „ summamque benevolentiam totius nostri sae-
 „ culi nostris elegis Moecenatem iure appella-
 „ verim, tam necessario patrocinio numquam
 „ de futurum credam. „

In Bibliotheca *Stroziana* Codex chartaceus
 exstat num. CCCLXVIII. cui titulus: *Lettere
 scritte a Lorenzo de' Medici, e altri della detta
 Famiglia da diversi, et infra gl' altri da Marsilio
 Ficino, Cristofano Landino, Angelo Poliziano, Fran-
 cesco Filelfo, Bartolommeo Scala, Pellegrino Agli,
 Bernardo Rucellai, Gio. Argiropuli, Francesco
 Berlinghieri, Lippo Brandolini, Cantalicio, Deme-
 trio Chalcondiles, et altri litterati &c.* In hoc
 itaque Codice *Landini* Epistola, quae *Laurentio
 Mediceo* inscribitur, sumta occasione *Cosmi* Patris
 laudes Lyrico carmine prosequendi, cum hac
 Inscriptione legitur:

VRBIS SPEI LAVRENTIO MEDICI
 COMPATRI AMICISSIMO.

„ **S**alve. Scripsi unam Oden: ea est de
 „ laudibus patris: qua sum conatus expri-
 „ mere eius animi magnitudinem; quae in ma-
 „ ximo dolore, qui ex *Cosmi* morte insurgebat
 „ id temperamentum observavit: ut cum nihil
 „ ex pietate quam parenti debet filius omiserit,
 „ perturbationibus tamen nusquam succubuerit.
 „ Deduxi petram de *Petro*, fundamentum scili-
 „ cet nostrae urbi firmissimum, cum eum prius
 „ ostendissem, non modo divitiis paternis; sed
 „ mul-

„ multo etiam magis maximis, amplissimisque
 „ virtutibus, quod quidem raro mortalibus ac-
 „ cidit, successisse. De petra vero fons manat:
 „ quo & Arnus intumescat, & ager omnis vi-
 „ rescat, & Musae relictis Graecanicis fontibus,
 „ Etruriam incolant. Haec tibi idcirco nota,
 „ esse volui, ut iam nunc intelligas, quod
 „ quemadmodum ille invictissimo animo, incre-
 „ dibilique sapientia ita universam paternam
 „ molem sustinet, ut nihil ex ulla parte nu-
 „ tare videamus: sic tibi invigilandum esse, ut
 „ ita te praepares, ita te expoliturum, excul-
 „ tumque, ita extrema, ut aiunt, manu abso-
 „ lutum reddas, ut cum paulo post ille,
 „ & incomoda valitudine, & annis iam ingra-
 „ vescentibus in tuo aetatis, animique robore
 „ requiescere voluerit, tu & avitum, & pa-
 „ ternum splendorem non modo sustinere, ve-
 „ rum etiam urgere possis. Vale mi iocundis-
 „ sime *Laurenti*, & id pro compertissimo ha-
 „ beas, qui tibi omnem felicitatem magis ex
 „ intimis praecordiis exoptet, quam ego, esse
 „ neminem. Florentia.

Chr. Landinus.

„ Atque hic haud supervacaneum puto, quoniam
 „ mihi opportuna sese obtulit occasio, proferre
 „ ea carmina in laudem *Petri* a Landino exarata,
 „ quibus singulos *Xandrae* suae libros eidem con-
 „ fecravit in hunc modum:

*Christophori Landini Xandra. Lib. I. ad Petrum
 Medicem Moecenatem suum.*

Qui nunc censorem mavit tolerare legentem,
 Terna olim potuit lustra latere liber.

Nam-

Namque pudens, gnarusque sui sapienter ineptas
In lucem nugas noluit ire suas.

Nunc tua cum videat geminos per limina fratres
Audere indoctas saepe redire manus,

Ipse etiam Medicis se Moecenatis in aula,
Sperat honoratum posse tenere locum.

Quid faciam si magna Tui clementia suadet,
Tristitia ne docti iudicis ora tremat.

Si nimium petulans, nimium Te *Petre* superbas
Effugit obscurae sordida testis domus.

Ergo eat, ac turbae morsus si quando malignos
Senserit, & turpes in sua terga notas.

Neu cupiet rursus spretas intrare latebras,
Et semel invisos ultro redire lares.

Sed si forte sacro felix se fonte lavabit,

Qui fluit e Medica lucida lympha *Petra*;
Tum lautus nigras vertens in candida mendas
Rumores de se negliget ille malos.

Xandrae Liber secundus ad P. Medicem.

Nostri certa salus *Medices*, quo sospite, nunquam
Defuerunt sacris praemia virginibus,
Quo Duce Tyrrhenis deductum montibus Arnum
Praeferet Aoniis turba canora iugis.

Publica si quando cessant tibi munera, & audes
Instaurare brevi seria longa ioco,

Ne pudeat nostros percurrere *Petre* libellos,
Et nugas hilari fronte probare meas. fessos,

Magnos magna decent, fateor: tamen haec quoque
Quae reparent animos, ne fugienda putes.

Scipio nam quantus cessit, cui punica virtus,
Fortia cum Lybici contudit arma Ducis.

Hunc tamen in placido viderunt ocia ludo,
Ostrea Campano spargere lecta fallo.

Tristius in terris, quam Stoica dicta Catonis,
 Nil Danaï, Latii nil meruere viri.
 Hic tamen ad multam convivia ducere noctem,
 Et solitus curas saepe levare mero.
 Sic Tu, quo magni populi flectuntur habenae,
 Dum legis haec sanctum pone supercilium.
 Saepe tibi reditus *Petre* ad maiora dabuntur,
 Si reparas mentem, qua geris illa, iocis.

Ad Petrum Medicem.

CArminibus nostris veniet tibi siqua voluptas,
 Ut releves animum carmina nostra lege.
 Quod si nec salibus poterunt, ullove lepore,
 Te retinere *Petre*, tu tamen illa leges.
 Sic Rex Peliacus quanvis non docta Poetae
 Suscepit laeta carmina fronte tamen,
 Et magis officium studiosi movit amici,
 Quod tardum vatis laeserat ingenium.
 Ergo non munus, sed dantis munera mentem
 Inspice! sicque libens carmina nostra leges.
 Non tam magnificus non est qui maxima donat,
 Quam qui parva libens sumere dona potest.

*Ad Petrum Medicem de suis,
 & Moecenatis laudibus.*

PVrpureis semper vernent tibi busta rosetis,
 Inque tuum tellus sit levis usque caput
 Vlla nec Elyfios passim celebrata per agros,
 Quam tua moecenas rideat umbra magis.
 Moecenas, inopes quomdam miserate Poetas,
 Moecenas Phoebi, Pieridumque decus
 Te duce grandisonans consurgit in arma, virumque,
 Olim qui denas vix cecinisset aves.

Tri-

Alter erat tenuis pauper praeconis alumnus,
 Cuius erat Lalagen dicere posse labor,
 Hic ubi campanos a te deductus in agros
 Pauperiem verso sentit abire pede.
 Protinus heroum Lesboo carmine laudes,
 Et superum cecinit dulcia furta Deum;
 Nec mirum tristi pulsus e pectore curis,
 Libera si tantum mens agitabat opus.
 Sed nunc Moecenas Tyrrenis alter in oris
 Conspicitur, claris qui favet ingeniis.
 Vos modo sublimi vates consurgite versu,
 Qui cupitis sacra cingere fronte caput.
 Sive Sophocleis libet haec cantare cothurnis,
 Seu iuvat Aonii ludere more senis.
 Nam *Medicum* Fesulis stabunt dum fulta columnis
 Atria magnanimis concelebrata viris.
 Nec vos materies, nec merces carminis unquam
 Deseret, hoc virtus praestat utrumque *Petri*.
 Ille colit musas, doctos colit ille Poetas,
 Unquam nec merita laude carere sinit.
 Nam novit quaecumque armis, quaecumque togata
 Pace, gerant clari nobilitate viri,
 Ni fuerint magno Musarum fulta favore,
 Tendere in aeternum non reditura situm.
 Ergo colit doctos, doctorum & carmina vatum,
 Quae sint digna cani maxima facta gerit.
 Nusquam magnanimo genitus fortique parente,
 In coeptis gravibus degener ipse fuit.
 Non tantum emicuit iuvenili in pectore quondam
 Consilium, quantum vix solet esse seni.
 Inque dies crevit virtus crescentibus annis,
 Seque tulit gradibus accumulata novis.
 Unde & maturo gravior cum cesserat aetas,
 Non cuncta ex usu mens meliora facit.

Quid mage iam sanctum, vel quid divinius umquam
 Lydius Etrusca vidit in urbe Leo.
 Ergo agite, o vates, sublimi insurgite versu,
 Seu libeat natum dicere, sive patrem.
 Iam canite altisono *Medicum* pia carmine facta,
 Quae servata salus saepe fuit patriae.
 Et si vos patriae pietas tenet ulla parentis,
 Iam Patriam, versu concelebrate novo.

Ad Petrum Maccenatem suum. Liber III.

QVI dominae varios nuper lusistis amores,
 Quae iocunda mihi, tristia quaeque forent,
 Hoc eligo tempus, graviori insurgite plectro,
 Exiguum vestro munere crescat opus.
 Sunt acris nunc acta viri celebranda, sed illi
 Hoc date, Castalia qua lavat unda, Deae.
 Namque favet Musis *Medices*, vos numina, Musae,
 Vestra meo merui conciliare *Petro*.
 Non hic armorum sonitus, non vestra movebunt
 Pectora, crudeli praelia gesta manu;
 Nam neque torquetur validis hastile lacertis,
 Nec celeri cursu fessus anhelat equus,
 Non galeae cristas, non exhorrebis ensis
 Mucronem, & dirae tela parata neci,
 Sed Ducis egregii virtus memoranda togati;
 Huius enim cedunt fortia castra togae.
 Novimus invicti divinas pectoris artes,
 Tradita cum denis publica cura viris.
 Tunc stupuit *Cosmus* iuvenili in pectore nati
 Consilium, quantum vix solet esse seni;
 Ingeniumque videns illi per cuncta paternum,
 Maxima sub tacita gaudia mente tulit:
 Ah quanta in dubiis patuit prudentia, quantus
 Tunc Patriae vigilem sollicitavit amor.

Auctor erat pacis, sed quae sine fraude tueri
 Imperium posset, quae sine labe decus;
 Sed quantum excierat nobis, ut bella moverent
 Improba, regnandi saepe cupido Duces.
 Censuit invicto surgendum pectore contra,
 Cum sit turpe gravi frangere corda metu.
 Vos hunc insomnes vidistis ducere noctes
 Collegae, & curis invigilare piis.
 Ergo sic casusque graves, sic saeva pericla
 Vitavit, monitis curia nostra tuis.
 Sic Patriam Calabro tutam iuvat esse Tyranno,
 Cum Florentinos ureret hostis agros.
 Neve opera solum, magnoque e pectore curis,
 Sed populum multo sublevat aere suum,
 Verum quid *Medicum* non praestat maxima virtus,
 Quot bona iam nobis contulit una donus?
 Haec Ligurum populos nobis saevissima regna,
 Sub iuga iam socii compulit ire Ducis.
 Novit Sfortiades, qui quamvis Caesar in armis,
 Viribus, & valida mente, superbus eat.
 Hac sine Bebriaci tamen expugnare Tyranni;
 Sceptra olim Comitum se potuisse negat.
 Aere inquam *Medicum*, *Medicum* virtute, fideque,
 Publica res summo constabilita loco est.
 Nam neque qui multus Thuscis exercitus oris,
 Insubrum, & nec qui castra locabat agris,
 Censu hunc Syllanus populus nutrisset Etrusco,
 Ni *Cosmus Medicus* accumulasset opes.
 Ergo, & pace bonos, quorum & prudentia bella
 Cuncta gerunt, *Medicum* protulit alta domus.
 Haec tantum vidit Fabius, natusque, paterque
 Oppositus Poeno Consul uterque Duci.
 Quantum nunc *Medices* proceres, natusque, pater-
 Fregerunt lenta cum fera castra mora. [que

Ad Petrum Medicem Moecenatem suum.

MVsa Fluentini claudo licet anxia gressu,
 I, Moecenatis splendida testa subī.
 Dic modo qui misere poterat vix stridulus anser
 Exiguum rauco carmen hiare sono.
 Iam liquidum niveis sublatus ad aethera plumis,
 Sperat olorinos edere posse modos.
 Nam quod Gorgonei non praebuit unda liquoris,
 Olim & Clarii laurea silva Dei;
 Hoc ego non ausi Thyrreno e fonte profectus,
 Quam fluit e *Medica* lucida lympha *Petra*.

S. XII.

QVapropter voluntate Civium, omniumque benevolentia fruebatur adolescens, non solum quod in re literaria profecisset summopere, verum &, quod moribus integerrimis, vitaeque innocentia praestaret (1). Lectissimi enim adolescentis studia praecipua erant, Deum colere, sacrorum, ac religionis iura omnia observare, maiores natu revereri, solitudinem non ociosam persequi, supra aetatem in rem domesticam

in-

incumbere , aliaque id genus , quae ad rectam in iuventute vivendi rationem instituendam pertinent , solemnina admodum erant . Postquam autem ex Rhetoricis , ac Poeticis institutionibus excessit ; a primis Dialecticae elementis profectus , ita omnem *Aristotelicam* , *Stoicam* , ac *Platonicam* Philosophiam perlustravit (2) , ut illius intricatas quaestiones non viseret modo , atque inspiceret , sed in unaquaque etiam illarum moraretur ; nihil in ea ut arte , ita copiosa , & magna , atque varia , tam esset magnum , atque arduum , aut tam minutum , atque parvum , quod eius , aut diligentiam lateret , aut fugeret intelligentiam ; nihil autem tam abstrusum , atque reconditum , quin promptum illi , expositumque esset quammaxime .

(1) De eius Religione in Deum nobis erit alio loco disserendum .

(2) Haec ideo proferimus , quod ex ipsius scriptis , non modo *Aristotelicis* , sed *Stoicis* etiam , ac *Platonicis* praeceptis apprime eruditus videatur , quae a *Carolo Arretino* fortasse acceperat ,

quem disputantem, ac sibi intricatas Philosophiae quaestiones enucleantem inducit in libris de Anima, quos adolescens confecit, ut nobis inferius observandum erit.

S. XIII.
FLorebat hac tempestate; Anno scilicet MCCCCXLIII. *Alexandra* quaedam (1), quae *Landinum* nostrum, adolescentem, adhuc, arctissimo amoris vinculo sibi devinerat (2), ut se omnino eius voluntati componeret; ob eamque macie conficeretur in dies (3). Ipsi autem vestigia, quocumque iter ageret ita assiduus, amantium more, persequēbatur, ut, cum, eodem inscio, Romam illa contendisset; *Christophorus*, maximo dolore tactus, se illuc conferre, Anno circiter MCCCCXLV. nulla morā interposita minime dubitaverit, sacrosanctam Ecclesiam moderante *Eugenio IV.* (4), ubi quamdiu permansit, nil aliud sibi propositum duxit, quam vetusta,

sta, ac praeclara celeberrimae Urbis monumenta, aedificiorumque magnificentiam, sedulo contemplari (5) donec Florentiam cum *Alexandra* reversus, in amore adeo se constantem praebuit, ut quum propter formidolosum illud praelium A. MCCCCLII. ab *Alphonso* Aragonensium Rege Florentinis inlatum (6) amores suos aliquantulum, omittere coactus fuisset, ut sibi, patriaeque salutem consulere; moerorem, quo intermissionis huiusce causa extra modum affectus fuit, lugubri carmine significaverit (7). Quos deinde praecocis, & adolescentis ingenii sui foetus in unum collectos, *Petro Mediceo* Moecenati suo consecravit (8).

(1) Quaeenam haec fuerit *Alexandra*, diu, multumque mecum ipse reputavi. Opinabar primo eo nomine intelligendam esse celebrem illam *Alexandram*, *Barptolemaei Scalae* F. at postea rem sedulo perpendens, anno MCCCC-XLIII. quo tempore carmina huiusmodi *Landinus* scripserat, aut nondum natam esse *Alexandram*, aut si nata, amori saltem obnoxiam esse non potuisse, deprehendi, & ab hoc consilio recessi.

Neque hoc nomen fictum esse crediderim, quum revera mihi compertum sit, illius aevi literatos viros, ut nunc quoque accidit, puellas in deliciis habuisse plurimum, in eorumque laudem carmina, ad instar illa *Ovidii*, quae amatoria nuncupantur, exarasse. Atque ut rem exemplis probemus, Ecquem latet quanto amore *Barptolemaeus Scala*, *Albieram Albiziam* prosequeretur, quae in flore aetatis obiit, ut *Politianus* eleganti carmine testatur, & *Vgolinus Verinus* Lib. II. *Flammettae* MS. in Bibliotheca *Magliabechiana*, in quo inter reliqua hoc Distichon invenies:

Quid lacrymae? quid vota pii valere mariti,
Quid quod eras *Scalae* vatis amica tui.

Ipsè *Vgolinus Verinus* libros III. conscripsit, in quibus amores suos in *Flammettam* exposuit. In Libro I. citatae *Flammettae* haec de *Xandra* nostra, & *Flammetta* cecinit:

Roma licet iactet pulcras habuisse puellas,
Quarum nunc tantum nomen inane manet.
Cynthia, vel *Nemesis* Romanae gloria gentis,
Xandrae cesserunt illa, vel illa tamen;
At nunc quae nostro celebrata est carmine virgo
Flammetta, Etruscae gloria gentis erit.

De *Politiani* vero, & *Petri Criniti* amoribus nihil proferam, cum in *Politiani* vita à *Friederico Ottone Menckenio* conscripta, quoad primum, quoad alterum vero in eius elogio à *Paullo Iovio* composito fuscè pertractata, invenire possis. De *Pici Mirandulani* amoribus vide
Lib.

Lib. I. Epistol. *Angeli Politiani* Epist. II. & seq.
 Quare nihil mirandum nobis erit, si & *Christophorus* noster annos iuveniles in amoribus
Alexandrae cuiusdam, quum id ea aetate in-
 moribus esset, plurimum insumserit.

(2) Ex Lib. I. *Xandrae* :

Quo tempore amore oppressus sit.

NVnc age sub tacitae dum nigra silentia noctis
 Fundere iam lacrimas, vel sine teste, licet?
 Huc *Erato* duros dum nos solamur amores,
 Huc adsis, nam Tu nomen amoris habes,
 Hic libet heu primae tempus meminisse inventae,
 Cum vacuum tanti pectus amoris erat!
 Nec dum turbabant moestum suspiria pectus,
 Ore nec a tristi salsa fluebat aqua.
 Heu quis tunc fueram, quis nunc, an vertere men-
 tus tibi, proh tantum, saeve Cupido, datur. [tes
 Tu mea servitio pressisti colla nefando,
 Ut primum dominae vidimus ora meae.
 Nam neque mortalis facies, nec lumen in illa,
 Quale sub humana fronte micare vides,
 Quod si, pace licet Superi, mihi dicere vestra,
 Vifa est caelestes voce praeire Deas.
 Quin & tempus erat, quo iam sub vere tepenti,
 Pectora nostra solent igne calere novo,
 Aurea Phryxei nam tum per vellera signi
 Maxima lux mundi sol agitabat equos,
 Cum sua nascentes depingunt floribus herbae,
 Prata, novis foliis cum viret omnis humus.
 Cum Veneris placide stimulis excita volucris,
 Demulcet querulis frondea rura sonis,
 Cum desiderio tauri concussa iuvenca,
 Consortem viridis quaerit habere tori;

Cum

Cumque ovis irrigua nimium lascivit in herba,
 Atque gregis sequitur sima capella virum!
 Omnia cum ridet suavi resperfa lepore,
 Et tenet in terris aurea cuncta Venus;
 Tunc tua me prima certissima, *Xandra*, sagitta
 Fixit, & in pectus duxit amoris iter.
 Tunc primum insolitos mens nostra experta furo-
 Cœpit venturis tristior esse malis. [res,
 Tunc mea libertas miserum me prima refugit,
 Et cœpi duro subdere colla iugo.
 Tunc primum sensi, quae insania verset amantes,
 Sub specie mellis quanta venena latent.
 Quid sperare queant, quid sit magis usque timendum,
 Quae levitas miseros nocte, dieque premat.
 Ex illo semper maduerunt lumina nobis
 Tempore, nec gratus venit in ore cibus.
 Fulmine quid rapido figis fera corda Gigantum
 Iuppiter? est maior poena paranda malis.
 Quisquis stelliferum contendit scandere Coelum,
 Tentat & in superos bella movere Deos:
 Hic facibus duri subito inflammetur amoris,
 Et dominae teneat sub iuga colla suae,
 Tunc sciet Aethaeos onus hoc antequam labores,
 Et cupiet potius Pelia saxa pati.

(3) Hoc in suis elegis *Xandrae* fuisse testatur
 noster, ex quibus hanc proferimus, ut ea quae
 diximus, eo magis comprobemus!

Ad *Barptolemaeum Opiscum Scalam*.

Quæris cur nostros maciês contraxerit arctus,
 Inque dies crescat pallor in ore mihi.
 Cur placidus miseras relevet non somnus ocellos,
 Cur lacrimae a facie fluminis instar eant.

Ah

Ah nescis quantae vexent mea pectora flammæ,
 Nec, mi *Scala*, vides quid sit amare malum.
 Quod si te certa Deus hic violare sagitta
 Coeperit, & faculis urere corda novis;
 Tunc Tytii duros poteris ridere dolores,
 Vulturis & saevi rostra putare iocos,
 Tartareaeque voles potius succumbere sorti,
 Oraque Tartarei terna videre canis,
 Quam semel infano mentem vitare veneno,
 Et sentire quibus ignibus urat Amor.
 In me tela volant, in me sua fulmina caedas
 Concutit, inque dies durius instat Amor.
 Tu tamen infando nondum mea *Xandra* furori
 Succurris, moriar, si mihi lenta venis.
 Quae tibi, quae laus est, quae gloria tanta misellum
 Perdere me, damno stant mihi fata tuo.
 Quis roseam faciem, quis Cygnea colla, manusque,
 Si peream, vel qui lumina nigra canet.

(4) Vid. Commentarium glossam in C. XV.
 Paradisi, quae ita se habet: *Io viddi in Roma
 ne' tempi di Eugenio IV. un Vaso di alabastro, nel
 quale la candela risplendeva più che in fortissima
 lanterna. Quae cum ita sint cum Eugenius A.
 MCCCCXLVI. e vivis excesserit, ante illum
 annum Romam petiisse patet.*

(5) Quod revera Romae vetustatis reliquias
 sedulo perquisierit perspicue patet ex sequenti-
 bus elegis ex *Xandrae* lib. 2. dempromptis.

*Ad Musam, quod Florentiam
 ad Ioannem Antonium pergat.*

CVrre sed extemplo Thuscum visura Leoneni,
 Atque Flumentinas, candida Musa, domos.
 Ve-

Verum ubi sublimem turrim, portamque Senensem
 Intraris, recta perge subinde via:
 Et veterem transi pontem, quem mollibus undis
 Subfluit, & placidis irrigat Arnus aquis,
 Ex hinc sericias inter veterere tabernas,
 Et Mercatorum compita pulcra fori.
 Neve malum post haec callem transire timebis,
 Namque habet hic falsi nomina vana metus.
 Neve iter inflectes, quamvis sint propter eundem
 Lustra Lupae, fugit hanc nulla matrona viam.
 Hinc trivium a paleis dictum, & Laurentia velox
 Tempa petes opibus nobilitata novis.
 Non tamen hic vatis moles miranda columnis,
 Inque dies surgens te remoretur opus:
 Nec latus in dextrum dum magna palatia magni
 Suspecta *Cosmi*, pes tibi lentus eat.
 Sed breve quod spatium superest, descisce camino,
 Sic demum in Gallam Musa ferere viam;
 Dulcis ubi aediculas carique subibis amici,
 In cuius primum fessa quiesce sinu;
 Ex hinc quam multam memori refer ore salutem
Antoniumque meum longa valere iube.
 At te quid faciam si forte rogarit amicus,
 Dicit me veterum discere relliquias.
 Quas oculis si quis potuit conspicere siccis,
 Hunc hominis pectus non habuisse putem.

De Roma fere diruta.

ET rebus cunctis instant sua fata creatis,
 Et, quod Roma doces, omnia tempus edit.
 Roma doces, olim tectis miranda superbis;
 At nunc sub tanta diruta mole iaces.
 Heu quid tam magno praeter sua nomina circo
 Restat, ubi Exquilias sola capella colit.

Haec

Haec sua Tarpeium servarunt numina montem,
 Haec Capitolinas Iuppiter ipse domos.
 Quid Mario, Caesar, deiecta tropaea reponis,
 Siquid Sylla fuit, haec tibi tempus edit.
 Alta quid ad Coelum Tite surrigis amphitheatra,
 Ista olim in calcem marmora pulcra ruent.
 Nauta Palatini Phoebi cantaverat aedes,
 Dic tua, dic Phoebe, dic ubi templa manent?
 Heu puduit statuas *Scopae* spectare refractas
 Haec caput, ista pedes, perdidit illa manus,
 Nec te Praxitelis potuit defendere nomen,
 Quominus ah putris therma tegaris humo.
 Hanc ne Phidiaca vivos ostendere vultus
 Arte iuvat, doctus Mentor ubique perit.
 Quin etiam Augusto stygias remeare paludes,
 Si licet, & vita rurtus in orbe frui;
 Inquirens totam quamvis percurrerit urbem,
 Nulla videre sui iam monumenta queat.

(6) De Bello Aragonensi verba facere super-
 pervacaneum est, cum plenae sint Florentino-
 rum auctorum Historiae; vid. inter reliquias
Scipionem Admiratum sub A. MCCCCLII. Qua-
 propter *Christophori* Elegiam tantum proferam
 hac occasione conscriptam MS. in libris *Xandrae*;

O Cravum nitidis implet iam cornibus orbem,
 Errans purpureis aurea Luna rotis;
 Ex quo mordaci praefixus corda dolore,
 Vix cecini de te carmina, *Xandra*, decem,
 Sed Musae testes, & magni mater Amoris,
 Et qui me miserum tam male vexat Amor.
 Nulla tui nostram coepisse obliviam mentem;
 Ultima, si fallo, lux eat ista mihi.

Si mea mens tristi belli concussa tumultu,
 Qui caneret dulcis praelia laeta Deae,
 An ego deliciis, penitusque addictus amori,
 Mandabo imbelli carmina blanda lyrae?
 Solus & a curis, communi in peste solutus,
 Longa teram molli tempora desidia.
 Interea nostris praeda ditatus ab agris,
 Et pecus, & dominos Appulus hostis aget.
 Magna Fluentinae Mavors primordia gentis,
 Cur fuit heu nostri tam tibi cura levis?
 An tibi Tyrrheni sordent sic fata Leonis,
 Vt nostram subito, dive, perisse velis;
 Moenia tu Mavors Fesulis sub montibus olim,
 Numine iussisti surgere moesta tuo;
 Et dixi ominibus, proh quam Florentia magnis
 Crescit, erit Thuscis urbibus ista caput.
 Nunc nostra infandum longa obsidione tenentur
 Oppida, maiorum quae posuere manus.
 Quid faciet Patriae spes, & tutela Senatus,
 Quive decem curant bella gerenda viri.
 Stat Gallicanis exercitus alter in oris,
 Multaque de nostro pascitur aere cohors;
 Nec facile est castris sumtus praebere duobus,
 Nec contemnendus hostis utrumque premit.
 Nunc ruit Aragonum disrupto foedere princeps,
 Nec fatis est terra, ni paret arma mari.
 Hinc Venetae innumero complentur milite turmae,
 Atque urbes socias Braccius urget eques;
 Sed vos Sillanidae siquid virtutis avorum
 Restat adhuc animo, pectoribusque sedet,
 Ne gerite inceptum conducto milite bellum,
 Exemplum a priscis iam repetantur avis.
 Studendum propriis manibus, patriaeque vetustis
 Legibus insultet per sua castra Leo.

Sit-

Sitque ea vis animo, qua quondam saeva minantem,
 Impulit audacem vertere terga Lupam.
 Si valuit quondam Reginas sistere turmas,
 Hic populus, Patrio signa movente Duce;
 Si Campaldinae testantur funera pugnae,
 Sanguine qua rubris fluxerat Arnus aquis;
 Si Volaterrani nostro sub Marte domantur,
 Nec iuvat excelsis moenia habere locis,
 Cur Nolana cohors, Calabri vel Principis alae,
 Sic poterunt Fesulas nunc superare manus.
 Nondum adeo amisit vires Florentia prisca,
 Vt sit Campanis praeda futura viris.

(7) Anno aetatis suae XIX. carmina haec amatoria scripsisse comperio ex Lib. I. *Xandrae* in Epigrammate ad Librum, ubi ait:

Ternis addideram lustris vix quatuor annos,
 Nec bene dum noram quid sit amare malum.

Et inferius:

Praesertim ignoscet nimium iuvenilibus annis,
 Semper enim haec aetas digna favore venit.
 Vertere Gorgoneae nam cur me lumina *Xandrae*,
 Insilicem primum sic potuere novam.

Quin etiam id testatur ipsemet in Commentario ad *Dantes* Cantum X. *Inferni*, ubi de *Farinata Vberto* agens haec subdit: „ E tra molte altre cose fu configliato, che l'ultimo exterminio de' Guelfi era disfare Firenze primo capo di quella parte, e ridurre la Città a borghi, acciocchè e Guelfi già mandati in esilio perdessino ogni speranza di ritornare. Al qual consiglio *Messer Farinata* solo si oppose, come „ si

„ si dimostra nella historia di *Lionardo Aretino*
 „ in una concione, la quale fece *Farinata* nella
 „ Empolese congregatione; onde io nelle Ele-
 „ gie intitolate *Xandra* scripte in mia adole-
 „ scentia, scripsi di lui tale Epigramma:

Quelsa meo, fateor, superavimus agmina quaestu,
 Sanguine cum rubris Arbia fluxit aquis;
 Sed tamen ut priscas teneas Florentia sedes;
 Sola *Farinatae* mens tibi magna dedit.

Id insuper eo magis confirmatur sequenti Ele-
 gia. Lib. III. *Xandrae* in fine:

L Vsimus ardentis teneris haec *Guido* sub annis,
 Vt canerem nostrae lumina sancta Deae,
 Vt canerem *Xandram*, cuius tantum uxor ab igne,
 Quantum Sicaniis non fuit Aethna iugis.
 Interdum nostri sic Moecenatis honores
 Strinximus & gracili, qui canit alta, pede.
 At mea si *Petro* commendent carmina Divae,
 Quae iuga *Permessi* Fluminis alta tenent:
 Prima haec *Pierides Medici* si grata reponant,
 Vt sibi non penitus displicuisse putem.
 Auspicio tanto laetus, maiore per altum
 Aethera conabor carmine ferre virum.
 Namque dabit magnas tanta haec fiducia vires,
 Vt referam grandi grandia verba Lyra.
 Inter & Heroas Saturni tempore natos,
 Tentabo nomen inseruisse suum,
 Nam *Syllae* adspicient hoc consultore *Quirites*,
 Aurea *Dictaei* saecula redire senis.
Icario adspicient geminas sub sidere *Lances*
Erigonen iusto pondere ferre pares.

(8) Suorum carminum collectionem post annum XIX. ab eodem factam esse crediderim - cum multa sint, quae cum eo anno minime consentiant. Omnium Elegiarum Elenchum in medium profero.

Xandrae Liber Primus.

Ad Librum.

Quo tempore amore oppressus sit.

Ad Barptolemaeum Opiscum Scalam.

Ad Xandram.

Ad Xandram.

Senii Senarii ad imitationem Petrarcae.

De Alphonso claudio amatore.

De Theologo concionatore luxurioso.

Ad Lupum.

Ad Bernardum.

Ad Albam.

Ad Leonem Baptistam Albertum.

Quaerit qua perturbatione sit affectus.

Ad Theophasmam Francisci Castilionensis amicam.

Ad se ipsum.

Ad se ipsum.

Epitaphium in Leonardum Arretinum.

Ad Xandram.

Ad Philippum de Amica.

Ad Lucinam pre partu Xandrae.

Laudes Dianae.

Ad Barptolemaeum Scalam.

Ad Barptolemaeum Scalam de suis Maioribus.

De Xandra.

Ad Ginevram.

De reditu Xandrae.

Ad Xandram.

Ad Ioannem Antonium .

Ad Ginevram .

Ad Anastasium .

Ad Librum .

Lib. II.

Xandra Lib. II.

Ad Petrum Medicem .

Contra Avaros .

Ad Xandram .

Ad Xandram .

Ad Petrum Medicem de suis, & Mœcenatis laudibus .

Ad Xandram .

Descriptio Montis Asinarii ad Laurentium Crescium .

Conqueritur de Amore .

Ad Musam .

De Insomnio .

Helisabeth moriens ad Bernardum fratrem .

De Bindo Lusco .

De eodem .

Epitaphium Philippi Architecti .

Aliud pro Eodem .

Ad Franciam .

Ad Xandram .

Ad Bindum .

Ad Franciam .

Ad Leandram .

Epitaphium Pauli in ipso concubitu defuncti .

Ad Urbem Florentinam .

Ad Bindum .

Ad Xandram .

Ad Xandram .

Quod Roma Xandram admiretur .

Ad

Ad Ioannem Antonium de Carminibus Burchi.
Ad Musam quod Florentiam ad Io. Ant. pergat.
De Roma fere diruta.

Lib. III.

Ad Petrum Medicem Mecenatem suum.
Ad Petrum Medicem Mecenatem suum.
Ad Antonium Canisianum de primordiis Urbis.
Eulogium in fratrem suum.
Elegia in Bello Aragonensi.
Ad Paullum ne timeat Bellum Aragonensem.
Eulogium in Carolum Arretinum.
Epitaphium Danis Poetae.
Aliud.
Epitaphium Francisci Petrarcae Poetae.
Aliud.
De Sibylla.
De Farinata Uberto.
Tamiris Scytharum Regina.
Ad Io. Saluettium de Laudibus Magni Cosmi.
Ad Iacobum Azzarolum de Laudibus Magni Cosmi,
& Domus Azzarolae.
Ad Petrum Medicem de Laudibus Poggii.
Eulogium in Cosmum puerum Medicem.
Ad Guidonem Guiduccium.

Plurimi huius Landini operis MS. Codices exstant
 in Bibliothecis Florentinis, ac prae reliquis ni
 Laurentiana, Riccardiana, & Sirozziana.

§. XIV.

FLorentiam reversus A. MCCCC-
 XLVI. coepit doctorum virorum
 laudes promereri, & magnae doctrinae
 scriptis apud omnes celebrari; nam
 ita favente Apolline carmina, quorum
 supra meminimus, cecinit, ut com-
 muni suffragio Poeta excellentissimus
 diceretur (1). Egregiam hanc, ac vivi-
 dam animi sui indolem progrediente
 aetate, magis atque magis confirmavit
 pertinax *Landini* industria in pervolven-
 dis Graecorum, Latinorumque Philo-
 sophorum scriptis, quorum ut occur-
 rentes in legendo difficultates facile
 fortiterque superaret, praeter assiduam
 in eorum pervolutione diligentiam ac
 studium, *Caroli* etiam *Marsuppini* (2),
 ac *Paulli* Mathematici (3) praesertim ope
 plurimum utebatur. Atque ut eo ma-
 gis intima doctrinarum sensa perciperet,
 assidua se disceptatione solebat

exercere. Hinc fuit, ut plures, pulcherrimasque de pluribus rebus disputationes institueret, ex quibus principem quidem locum obtinet ea, quam de Anima cum memoratis sapientissimis viris in iuventute sua habuit (4). Nam cum eorum sacrorum die, quae apud Christianos omnium maxima, Iudaeico nomine Pascha adpellatur, domum ad *Carolus Arretinum* salutandi solum gratia post meridiem accessisset (5), eumque ociosum, quod raro propter eius publicas occupationes evenire solebat, offendisset; & una cum *Paullo Medico*, Philosophoque nobilissimo disputantem conspicatus esset, statim huiuscemodi occasione a fortuna sibi oblata admonitus, consilium aliquam cum viris illis doctissimis disputationem instituen- di cepit. Animae igitur originem sedulo perquirens veterum Philosophorum sententias in compendium redegit; *Epicureamque* refellere adgressus, animam minime corpoream esse in pro-

patulo collocavit. *Platonis* vero vestigiis insistens, cur primum anima fit, inde quid illa sit, num ante, an post, creatum corpus exstiterit, num in uno homine plures animae, vegetans scilicet, sensibilis, motrix, ac rationalis insitae sint, investigavit acute. Adlata vero animae definitione, cur substantia, & non accidens, cur incorporea, & non corporea, a summo rerum opifice edita fit, doctissimis argumentationibus probavit (6). In altera vero disputationis parte de vi vegetante agit, qua nempe ratione corpus nutriat, membraque protendat, ex quo semine plures procreet (7). In tertia denique de intellectu patiente, & agente differens, quid inter superiorem, inferioremque rationem intersit, acutissime demonstravit; & *Averrois*, aliorumque sententias refellens, tot exstare animas, quot homines declaravit. Denique quamplures de animae immortali beatitudine demonstrationes profert. Opus profecto omnium

pigmentorum flore , atque colore distinctum : ita lectissimis verbis festive , atque venuste ; ita sententiis copiose , & ornate dissertat , nihil ut eius oratione , cum uberius , tum vero suavius , modulatiusve esse possit . Illud vero *Herculæ Borso* Urbinatum Principi (8) consecravit , & tanta adprobatione , tantoque omnium plausu exceptum esse coniicimus , ut omnes illud cupidissime letitarint , atque didicerint ; & magnum illud eloquentiæ lumen *Barptolemaeus Fontius* (9) ea tempestate illius excerpta in proprium usum selegerit , quæ autographa Florentiæ in Bibliotheca *Riccardiana* adservantur.

(1) Omnes propemodum illius ætatis literati homines , veluti *Marsilius Ficinus* in Prolegomenis ad Convivium *Platonis* , *Barptolemaeus Fontius* in Orationibus , *Ioannes Carolus* , & *Franciscus Berlingherius* , alter in Dedicacione *Vitarum Virorum illustrium Ordinis Prædicatorum Landino* inscripta , alter in Opere suo Geographico , ubi de Florentia agit ; *Vgolinus Verinus* non modo in Libro *De Illustratione Urbis Florentiæ* , verum etiam in Elegia quadam , quam

inferius proferemus , cui titulus : *Ad Christophorum Landinum Rhetorem , ac Poetam Florentiae insignem* , Poetam clarissimum , ac celeberrimum unanimes vocitant .

(2) De *Carolo Marsuppino* verba fecimus pag. 80.

(3) *Paullus Physicus* , & *Mathematicus* praestantissimus , nuncupatur a *Landino* in *Dialogis de Anima* . Saeculo XV. floruit , summaque apud omnes in existimatione fuit . Hunc *Mannius* in *Illustratione Boccaccii Fabularum* cum altero *Paullo Geometra* confundit , cuius Sepulcrum exstat in *Ecclesia SS. Trinitatis* . Ipse quoque erravi dum *Iulii Nigri* in *Hist. Script. Florent.* vestigiis insistere volui , adfirmans pag. xxxvi. meae *Historiae Americi Vespucii* , eundem esse , ac *Paullum Geometram* . Etenim *Elegiacon* hoc carmen , quod modo referam , aliaque , quae a *Landino* met nostro in *Dialogis de Anima* , & fuse in suis operibus traduntur , alium esse ostendunt . Prior enim saeculo XIV. & alter XV. floruit . In suis *Commentariis ad Virgilii Georgicon Lib. I. de Thyle* multa tradens *Paullum Physicum* ita memorat : „ Nostro tamen tempore cum „ *Florentiae* homines videris , qui circa initia „ *Tanais* habitent , omnia de illa regione vera „ novit . Ego autem interfui cum illos *Paullus* „ *Physicus* diligenter quaeque interrogaret . „ Altero loco *Lib. I. Aeneid. vers. Sic placidus : Veniet lustris labentibus aetas ;* fortasse de altero *Paullo* agit , ubi de anno *Lunari* disceptat : „ Tamen *Andalo* , & *Paullus Florentinus* eum „ ex triginta & sex millibus annorum constare „ dixerunt . „ In *Libris Xandrae* habetur sequens *Elegia* :

Ad

Ad Paullum ne timeat Bellum Aragonense.

Etsi praeclari sint haec pia munera civis,
 Ut sibi sit patriae maxima cura suae.
 Ut varios casus semper, variosque reflexus,
 Fortunae, & varias cogitet usque vices:
 Non tamen adversis te adeo diffidere rebus,
Paulle, velim, ut turpi sic quatiare metu.
 Provida namque decet fidentem cautio civem,
 Sed timor a forti sit procul usque viro.
 Sit satis, humanae quod possint cernere mentes,
 Consulere, & culpa non maculare caput.
 Cetera linque Deis; nam Di mortalia curant:
 Di Florentinis saepe tulistis opem.
 Saepeque maiores urbs haec experta tumultus;
 Saepeque maiori venit ab hoste metus.
 Quis turmas equitum nescit, peditumque cohortes,
 Caesaris Henrici, Theutonicasque minas?
 Hic opibus, magnique Augusti nomine fretus,
 Sperarat Fesulam perdere posse domum.
 Quin etiam ad *Salvi* posuit praetoria templum,
 Et tetigit castris moenia nostra suis.
 Mox tamen effugiens multa virtute ruentes
 Non tulit Etruscos in sua terga viros:
 Nam quid Topori cladem, medioque repertas
 Monte acies, socium vinclaque rupta canam?
 Urbi nempe mihi nostrae hoc dare fata videntur,
 Possit ut adversis spe meliore frui.
 Testis tu nobis dum, *Piccinine*, *Mugelli*
 Per iuga terribilis Gallica signa rapis.
 Quando alias meliore duce, & melioribus armis,
Bebriacus Lydum terruit imperium.
 Quin Florentinus comitem se fecerat exsul,
 Cresceret ut nostra seditione malum.

Ergo

Ergo hominum, atque bouum vastantur culta labore,
 Et ferro, & flammis plurima tecta cadunt.
 Heu memini, insolito trepidant dum Marte, co-
 Vicinas urbi deseruisse domos. [lonos
 Hostibus adversis & *Fullonaria* celsit,
 Quam removet nostra quintus ab urbe lapis.
 At vos aeterni mortali e semine divi,
 Syllanum quibus est maxima cura genus,
 Insuavis exuvias vos, atque inversa Philippi
 Insistis vestro pendere signa tolo.
 Tu tibi Romulidae spoliū affectare Leonis,
Picciniae, tuis viribus ausus eras.
 At secus evenit, Liguremque *Anglaria* vallis
 Tyrrhenis vidit cedere militibus.
 Sic *Pratense* solum, sic pingua culta *Bisenti*,
 Et quae parvus aquis irrigat *Vmbro* suis.
 Nam quis *Pisanas* magno in certamine vires,
 Aut quis *Parrhasiae* nesciat urbis opes?
 Omnibus imperii certatum viribus hic est,
 Cum populus nollet Arcas habere pares.
 Di reprimunt fastus, & nulla superbia longa est,
 Quisque pares refugit, cogitur esse minor.
 Ergo focus, arasque Deum, sacra, atque profana,
 Quamvis ille ferox sub iuga nostra dedit.
 Denique si solers Annales voluere priscos,
 Et studeas populi noscere facta tui;
 Per quos ah casus, per quanta pericula cernes,
 Ex humili hunc summum iam tetigisse gradum:
 Nam qui olim armati bello impendente timebant
Empori promptas in sua damna manus;
 Tyrrhenas inter tamen admirabilis urbes
 Exstat, & Etruscis quis neget esse caput?
 Rebus & infractis vidit te turpe latentem,
 Turpeque mutata carpere veste fugam.

Ergo

Ergo amissa tuo redierunt oppida bello ;
Non tamen est nobis haec rediisse satis .
Namque *Casentinas* quicquid possederat olim
Regulus , antiquae Stirps generosa domus ,
Omne Fluentino nova praeda adiungitur agro ,
Sic , o sic quisquis foedera rumpit , eat .
Sic quondam *Catilina* tuae *Pistoria* cladis
Urbs memor in nostras ire coacta manus .
Et credemus adhuc , tanta ad fastigia vectum
Venisse , ut Calabro sit nova praeda duci ?
Quin ultro iniusti contudent saeva tyranni
Arma : pias causas numina sancta fovent .
Ergo agite , & primis felicia castra movete
Ominibus , vates omnia fausta canunt ,
Et mihi Pierides iam prospera signa puellae
Ostendunt , certa non caritura fide .
Iamque dies aderit cum Florentine , fugatis
Hostibus , exsolves maxima vota Deis .
Tunc ego captivos longa procedere pompa ,
Aspiciam & vinctos post sua terga duces ;
Victoresque sequi nostros ; tum maxima sanctis
Ignibus , & thure templa calere novo .
Spectatorque aderit populus : plausuque frequenti
Turba salutantum carmina festa canet .
Hunc ego , *Paulle* , diem , quamquam mihi vita iu-
Natali potero praeposuisse meo . [cunda est ,
Namque hinc Saturni consurgent aurea priscae
Saecula , florentis ocia pacis agent .
Mos etenim Fesulo semper fuit iste Leoni ,
Victor ut in victis mitior usque foret .
Mos fuit adversos pro libertate tyranno ,
Comprimere , ac victis mollia iura dare ;
Nam bellum semper nos hac ratione movemus ,
Vt , pacem praeter , nil voluisse putes .

(4) In adolescentia sua Dialogos hosce elucubrassè, patet ex responso quodam *Caroli Marsuppini*, cui, cum de anima dubium quoddam movisset, ita respondit: *Carolus: Maeste Puer, nam etsi doctrina tibi abunde non adsit, non tamen qui haec dubites ingenio cares.* Huius Operis unum tantum exemplar autographum in Bibliotheca *Riccardiana* valde lituratum, & mancum inveni. Hinc ex eius raritate *Pocchiantes*, & *Niger* de eo ne verbum quidem fecerunt. Opus hoc suum pluribus in locis memorat *Christophorus*, ac prae reliquis in Cap. X. Inf. *Ma io nel primo de' tre libri, che in lingua Latina scrissi dell' anima . . . ; nè allegai mei libri, perchè sia sì arrogante, che io mi preponga alli altri, ma perchè in quelli sono raccolte molte cose, che non si trovano altrove insieme, perchè congiunsi la Platonica con l' Aristotelica, e Stoica disciplina, e quelle ò sottomesse alla Cristiana verità.*

(5) Id ex sequentibus laudati Operis verbis, quibus opus auspiciatur *Christophorus*, patet:

„ *Carolus: cur hic, tu Landine, & unde hac*
 „ *praesertim hora, & hac die, in quo donec*
 „ *vespertinis sacris tempus adveniet domi potius*
 „ *delitescere, & velato, ut est apud Maronem,*
 „ *capite, in assidua cum ceterarum divinarum*
 „ *rerum, tum animi nostri, speculatione versari*
 „ *oportet, ne post iam sumtum agnum, ho-*
 „ *stilis facies omnia conturbet.* *Landinus: Ad*
 „ *te, o Carole, conscius enim mihi, & meae*
 „ *imbecillitatis haud ignarus volui, ut vitis*
 „ *ulmis adiungi solet, ne cum suis se viribus*
 „ *substantare negant humi prostrata inutilis ad*
 „ *fructum ferendum reddatur; ita & ego tibi*
 „ *haerere, ne forte dum ad altiora, quam vires*

„ no-

„ nostrae sufficere possint, me erigere conor, Iu-
 „ nonis falsa imagine delusus, non Deae, sed
 „ nubibus admiscear, unde post multos frustra
 „ susceptos labores, pro hominibus Centauri
 „ sint procreandi: nam ut tibi iam vera fa-
 „ tear, cum nondum mihi nota viarum regia,
 „ sic libentissime ducentem sequor. Quamobrem
 „ cum paullo ante hi, quos cernis mecum, ado-
 „ lescentes ad me domum venissent, poscerent-
 „ que tale aliquid, quale nunc ad te postula-
 „ tum accessimus; recordarerque ego, quod olim
 „ cupienti quidem, sed ab homine occupatissi-
 „ mo petere minime audenti, mihi pollicitus
 „ fueras, placuit omnibus nobis ita tecum age-
 „ re, ut hoc diutius te debere non posse in-
 „ telligeres. Nunc vero cum *Paullum* physicum,
 „ mathematicumque nobilissimum apud te vi-
 „ deam, eo audentius aggrediar, quoniam il-
 „ lum a nobis pugnaturum confido. Itaque si
 „ neque precibus flecti, neque illa praetoria
 „ formula, qua pacta servare iubemur, convinci
 „ poteris, habeo hic in subsidiis tanti viri au-
 „ ctoritatem, qua tu, tamquam Aristaei vincu-
 „ lis, novus Proteus comprehensus, nobis
 „ alioquin morem geres. Age igitur, benevo-
 „ lente Deo, explica primum quid anima sit,
 „ undeque illi origo existat, deinde quo pacto
 „ in corpore constituta suas vires exerceat.
 „ Postremo sit ne post obitum hominis incolumis
 „ duratura. „

(6) In fine primae partis leguntur haec
 „ verba: „ Expressi ni fallor originem animorum
 „ nostrorum, divinam illam quidam, atque im-
 „ mortalem, & quae non modo auctorum prae-
 „ stantia, & religionis nostrae maiestate, sit
 „ „ reli-

„ reliquis omnibus longe anteponenda ; sed quae
 „ tot tamque variis argumentationibus corro-
 „ boretur , ut sine ulla sit dubitatione adpro-
 „ banda . Quapropter cum & vos iam velper-
 „ tinis sacris adesse , ex diei solemnitate oporteat , & me valetudini meae consulere necessitas postulet , sit tandem hodiernae disputationi modus . Quae vero reliqua , sunt autem
 „ & plurima , & huiuscemodi ut iis ignoratis
 „ tanta ad beatam vitam nobis via intercludatur , in sequentes dies transferantur . „

(7) Excerpta ex Praefatione secundae partis ad *Herculem Borsum* , ubi expositis de anima variis difficultatibus sic illum adloquitur :
 „ Quem quidem librum quum ad te , illustrissime
 „ *Hercules* , deferendum curem , vereor , ne apud
 „ eos , qui consilium nostrum minime norunt ,
 „ aut stultitiae , aut temeritatis crimen subiturus sim , veluti is , qui , vel iudicii tui acumen , & eorum , quos tecum habes , summam
 „ exactissimamque doctrinam parum praeviderim ; vel si praeviderim , nimis tamen confidenter nostra haec apud eos iactem , quorum
 „ acerrimum iudicium , & doctissimum reformident : quis enim nesciat quotidie in crebris disputationibus , de maximis , difficillimisque
 „ rebus ita versari , ut nullus paullo gravior in Philosophia locus , qui tibi incognitus sit , relinquatur . Nam quid ego nunc viros literatissimos referam , quos universa Italia ,
 „ multis ante praemiis honestatos novit , quos omnes quum longum sit referre , duos tamen
 „ de multis silentio praeterire nullo pacto possum . Auditur enim quotidie *Horatius Girondus* ,
 „ qui vir , o immortalis Deus ! quam multa ,
 „ „ quam

„ quam varia doctrina insignis , quam acutus in
 „ investigando , quanto consilio in iudicando ,
 „ quanta vehementia in disputando . *Hierony-*
 „ *mo* vero *Castello* quid eruditius , quid elima-
 „ tius excogitari potest , qui a teneris annis
 „ cum naturae beneficio suffultus , tum multo
 „ magis ardentissimo quodam studio erectus ,
 „ omnium Philosophorum familias , omnium
 „ Rhetorum scholas sectatus , & recte , scien-
 „ ter , & ornate , dicendi simul exactissimam
 „ rationem adsecutus est ; effecit enim quod
 „ iamdiu nulli , nostra vero aetate paucis omni-
 „ no contigit ; nam quae prisca Scriptores con-
 „ iunctim tradiderunt , deinceps vero , sive rei
 „ difficultate , sive hominum negligentia , seor-
 „ sum tractata sunt , ut & quod in philoso-
 „ phia , & qui in arte dicendi exercerentur ;
 „ ita quisque suo studio delectatus sit , ut alte-
 „ rum ne attigerit quidem ; ea ipsa complectens ,
 „ & ea omnia docte , sapienterque tenet , & ea-
 „ dem illa copiose , & ornate proferre , vel eo
 „ maxime valet , quod Graecis , Latinisque
 „ literis eruditissimus sit . Non fuit igitur no-
 „ strum consilium hos viros huiusmodi dicendi
 „ genere lacescere , verum cum nostra , qualia-
 „ cumque ipsa sint , Siculis , & Tarentinis , ut
 „ est apud Lucilium , idest minus doctis homi-
 „ nibus scriberentur , tamen a Persio quoque
 „ legi , & quidem antea summopere cupivimus :
 „ nam si labore , industriaque nostra aliis pro-
 „ desse pro viribus nitimur , videmus hoc ab
 „ iis , qui doctiores , & humaniores sunt , quodam
 „ iure repetere posse ; ut si dum labentes sub-
 „ stinere tento , ipse corruam , vicissim accur-
 „ rant , manumque porrigentes me diutius ia-
 „ „ cere

„ cere non patiantur. Ego enim ipse sum, qui
 „ cum & probum simul, & non incautum omni-
 „ no virum me præstare cupiam, alterum me
 „ afsecuturum existimem, si quicquam in nobis
 „ ingenii, doctrinaeve est, id liberalissime in
 „ commune adferam; alterum autem, si quae
 „ non recte teneo, ea potius addiscere, quam tur-
 „ piter ignorare velim: non enim alios supera-
 „ re, sed verum invenire contendimus. Ad rem
 „ revertamur. Cum enim postridie eius diei,
 „ in quo superioris libri est a *Carolo* habita di-
 „ sputatio, domum ad illum vix bene exacto
 „ meridie redissemus, huiuscemodi a nobis exor-
 „ dium susceptum esse memini.

(8) Lectori meo gratum facere arbitror, si
Landini Epistolam Dedicatoriam, in qua *Borsii*
 mirae virtutes effulgent, proferam. Ea vero
 praemittitur Dialogis de Anima, quae initio
 mutila est, & ita habet: „ Iubebant iura-
 „ omnia Te Parenti tuo tamquam legitimum
 „ heredem succedere; successit tamen *Leonellus*
 „ princeps quamplurimis literis, multisque vir-
 „ tutibus illustris: quo quidem tempore cum
 „ multi e gentilibus tuis, multi ex paternis
 „ amicis, te ad iustissimam indignationem exci-
 „ tare tentarent, nosse autem tu, & civili
 „ iure, & Pontificio decreto rem ad te perti-
 „ nere, neque ad repetendum animus deesset,
 „ neque fautores; tu tamen, o admirandam pie-
 „ tatem, & rem paene sine exemplo! tu inquam
 „ exsul potius, & paterna hereditate privatus,
 „ ex alienis opibus pendere potius voluisti,
 „ quam domum tuam vel minimo sanguine con-
 „ spersam contueri. Decessit *Leonellus*, successit
 „ *Borsius*. Quis tunc credidit te hoc diutius

„ tole-

„ toleratum, ac non potius vi, atque armis,
 „ quando iure ille nollet, quod ereptum fuerat,
 „ vendicaturum? quod quidem etsi a nullo in-
 „ vitatus fecisses, aequi, atque iniqui factum,
 „ adprobassent; tu vero contra. Nihil enim
 „ de tua innata mansuetudine imminuens, eum,
 „ qui fraterna iura minus observarat, non so-
 „ lum, ut fratrem dilexisti, verum ut paren-
 „ tem coluisti. Quin, cum aliorum opera nego-
 „ cium tibi faceffere potuisset, eum ab imminente
 „ iam caede subtraxisti, ut quantumcumque de-
 „ inceps vixerit, tuo se beneficio vixisse fateri
 „ cogeretur. Praetereo quid nepoti tuo multa
 „ doctrina insigni, quid reliquis eiusdem factionis
 „ condonaveris; quid ei, si ab armis discedere
 „ voluisset, pollicitus fueris. Sed quid ego haec
 „ in eos commemorem, qui tibi sanguine con-
 „ iuncti sunt, cum patria etiam ignotissimi ea
 „ animi magnitudine te fuisse omnes norint, ut
 „ nulli, modo errati poeniteret, venia unquam
 „ denegata sit. Te igitur tot virtutibus, tam
 „ magnis, tam raris, insignem cum cernerem,
 „ & maximum Principem iudicavi, & dignissi-
 „ mum, cui sermo de anima habitus dedicare-
 „ tur. Sed nos ad ea, quae proposita sunt
 „ revertamur: virumque ipsum, quem nostra
 „ aetas doctrina ac sapientia excellentissimum
 „ vidit, iam audiamus: nam cum primus eo-
 „ rum sacrorum dies, quae apud Christia-
 „ nos omnium maxima iudaico nomine Pa-
 „ scha appellantur, domum ad eum salutandi
 „ solum gratia post meridiem accessissem; il-
 „ lumque ociosum, quod raro propter publi-
 „ cas occupationes evenire solebat, offendis-
 „ sem, et una cum *Paullo Medico*, Philoso-

„ phoque nobilissimo, nescio quid de philoso-
 „ phia disputantem conspicatus essem, statim
 „ huiuscemodi occasione, a fortuna mihi obla-
 „ ta, admonitus consilium immutavi; meque,
 „ veluti ad id, quod iamdiu impetrare ab eo
 „ cupiveram, rogandum venissem, mente, at-
 „ que oratione composui. Ille vero cum nos
 „ familiarissimis verbis, ut solebat, iucunde
 „ recepisset, sedereque iussisset, in hunc fere
 „ modum sermonem instituit.

(9) *Barptolemaeus Fontius* excerpta nobis
 exhibet huius operis, quae MSS. exstant in Bi-
 bliotheca *Riccardiana*. Quin & ipse Landinus
 in *Comment. ad Dantem C. X. Inf. p. LIX.*
 idem opus in compendium redigit, quod alias
 pluribus in locis memorat, & praesertim p.
 3. c. 1. *Inf. & p. CCXXXVI. Interp. Horatii.*
Fontius iste in Florentino Atheneo professor
 eloquentiae fuit sua tempestate clarissimus, uti
 nos prae ceteris docet *Vgolinus Verinus*, non
Michael, ut *Menckenus* in dubium revocat p.
 LXXIII. *N. N. in Vit. Ang. Politiani* binis hisce
 versibus a *Baelio* adductis in *Dict. Critic. Tom.*
II. p. 1193.

*Fontius est Rhetor, pubis moderator Etruscae,
 Iudicio, & nulli morum probitate secundus.*

In Bibliotheca *Riccardiana* Cod. M. IV.
 Chartac. in iv. num. xxv. leguntur ipsius Prae-
 lectiones in *Persium*; opus suo tempore lima-
 tissimum, de quo legi merentur, quae a
Massa proferuntur, in *Vita, origine, & patria*
Auli Persii p. xvii.

In eadem Bibliotheca sunt, M. III. Cod. Chart.

in iv. n. vii. Vocabula, & observationes Grammaticae. Etymologiae ex diversis auctoribus, & ex Tortello. praecipue N. iii. Cod. Chart. in iv. num. xxi.

Castigationes in Persium. Orationes. Vita Paulli Diaceti. Donatus. N. i. Cod. Chart. in iv. n. xxxv.

Silva variae lectionis N. ii. Cod. Chart. in iv. num. vi.

Excerpta de rebus naturalibus ex diversis auctoribus N. ii. Cod. Chart. in iv. num. vii.

Adnotationes in Livium, & Iuvenalem, & Annales suorum temporum N. ii. Cod. Chart. in fol. n. xvi. xxi. xxvii. xxxix. & multa alia in aliis Codicibus.

Laudatur *Fontius* in quodam Epigrammate posito ante Poema *Valerii Flacci* ex editione *Philippi Iuntae* in hunc modum.

Petri Bargetani in huiusce operis recognitionis laudem Epigramma.

PAlladis, & magnae quondam Iunonis, alumnos
 Ausa per immentum ducere prima salum,
 Torpueram multos Argo cariosa per annos,
 Contemta heu passim muneris arte mei,
 Fontius, & geminae Benedictus gloria linguae,
 Verus Apollinea Phoebus uterque lyra;
 Adflati pariter divino Palladis igne,
 In veterem laceram restituere locum.
 Quo Typhis malo & velis reparata secundis
 Aeterna vivam laude per ora virum,
 Et qui flammifero duce me succedet Olympo,
 Castalios relegat, qui periere, sales.
 Fontius ut Typhis, specula Benedictus ab alta,
 Perpetui fient in tua vota duces.

Cura Michelotti de me suscepta parentis
Praestabit docto pectore Tyndaridas .

*Pariter in Dedicacione ad Bernardum Michelottum
Canonicum Flor. Benedicti Philologi.*

Qui liber antea maioribus , & pluribus ,
non dico mendis , sed portentis ac monstris
scatebat , quibus tollendis unus Hercules satis
fuit *Bartholemaeus Fontius* , varia linguarum li-
teratura munitus , atque instructus , cui ingens
gratia habenda est , cum in adolescentia in eo
corrigeno plurimum laboraverit : modo enim
saniori per aetatem consilio doctissima inter-
pretatione hunc candidissimum Poetam ab iniu-
ria audacis inscitiae vindicavit .

Quibus rebus factum est , ut in deliciis
haberetur a *Matthia Corvino* Ungariae Rege , ac
Bibliothecae Prudensi praeficeretur , ut citatus
Menckenius opere laudato refert p. LXXIV. N. N.

S. XV.

HIs igitur editis juvenilis ingenii
fructibus , aetatis suae Anno xxxii.
viros ea tempestate doctissimos stupore
defixit , ita ut praecocibus etiam
ingeniis , ac praesertim *Marsilio Ficino* ,
ad asperiora quaeque ac difficiliora
strenue libenterque capessenda facem
prae-

praeferre videretur. Eum itaque, ut
 libros quatuor Institutionum ad *Platoni-*
cam disciplinam edocendam conficeret,
Landinus hortatus est, quos ille feliciter
 absolvit A. MCCCCLVI. (1) Deinde
 vero progrediente aetate *Ficini* operum
 propugnator fuit acerrimus, eo quod
 eadem illius iudicio subiiceret *Ficinus* (2).
 Erat enim in eo erecta, ac praeclara
 ingenii vis, & dexteritas, quae mul-
 tos in admirationem rapuit, & auspi-
 catissima omnia praebebat infecuturae
 crescentibus annis maximae existima-
 tionis, doctrinaeque consummatissimae.
 Praeterquamquod iuvenum eruditorum
 aetate aequalium, ac virorum doctri-
 na excellentissimorum, consuetudine
 utebatur, *Poggii* scilicet Florentini (3),
Iacobi Ammannati postea Cardinalis Pa-
 piensis (4) *Barptolemaei Scalae* (5) *Roberti*
Salviati (6) *Leonis Baptistae Alberti* (7)
Caroli, & *Francisci Berlinghieri* (8) *An-*
tonii, & *Bernardi de Canisianis* (9) *Ioan-*
nis Cavalcantis.

(1) Haec probant *Ficini* verba in Epistola ad *Philippum Valorum* A. MCCCCXC. die V. Novembris scripta, quae ita habent: Anno „ salutis humanae MCCCCLVI. quo qui- „ dem annos aetatis agebam tres atque vi- „ ginti, tu vero natus es, primitias studio- „ rum meorum auspicatus sum a libris IV. In- „ stitutionum ad *Platonicam* disciplinam, ad quas „ quidem componendas adhortatus est *Christo- „ phorus Landinius*, amicissimus mihi, vir do- „ ctissimus. Cum autem ipse, & *Cosmus Me- „ dices*, perlegissent, probaverunt quidem, & „ penes me servarem consuluerunt, quoad „ Graecis literis erudirer, Platonicaque omnia „ ex suis fontibus haurirem. Vid. hac de re *Io: Georgium Schelornium* in vita *Ficini* inserta Tom. I. *Amoenit. Literar.* Et profecto *Christophorum* ab adolescentia *Ficinus* noverat: de eo enim ita fidem facit *Ficinus* in Epistola ad *Martinum Vranium*, qua suos discipulos recenset. In adolescentia nostra *Peregrinus Allius*, *Christophorus Landinus* &c. Paulo post: *Horum plurimi, excepto Landino, Baptista Leone, & Benedicto Accolto, lectiones nostras nonnunquam audierunt. Christophorus* vero, in Commentario ad *Dantem* c. xxxiii. Infer. ubi de Phantasia loquitur, amorem in *Mars. Ficinum* suum ita declarat. Come verbi grazia è riposto nella mia immaginativa la immagine di *Marsilio Ficino*, nella quale, benchè lui sia absente, io veggo la sua persona, et di che statura, di che liniamenti, di che colore. Item veggo come va, con che gesti parla, e simili cose. Ex pagina insuper cXLVII. Commentarii in *Horatium* adparet, quod

quod etiam cum *Ficino*, *Marsilii* patre, maximo amoris vinculo coniunctus erat.

(2) Ante *Platonis* versionem a *Marsilio Ficino* confectam haec leguntur verba „ Ne forte te putes, amice lector, tantum opus editum temere, scito, cum iam composuissem, antequam ederem, me censores huic operi plures adhibuisse; *Demetrium Atheniensem*, non minus philosophia, & eloquio, quam genere, *Atticum*; *Georgium Antonium Vespucium*, *Ioannem Baptistam Boninsegnam*, *Florentinos Viros Latinae linguae, Graecaeque peritissimos*: usum praeterea acerrimo *Angeli Politiani* doctissimi Viri iudicio; usum quoque consilio *Christophori Landini*, & *Bartholomaei Scalae*, Virorum clarissimorum. MCCCCLXXIX. „ In Apologia, in qua de Medicina, Astrologia, vita mundi, & de Magis loquitur, qui Christum statim natum salutaverunt, tribus *Petris*, *Nero*, *Guicciardino*, & *Soderino*, missa ex agro Caregio xv. Sept. MCCCCLXXXIX. Proinde ut pluribus causam nostram Patronis agamus addito, *Petre mi Nere*, *Amphionem illum nostrum Christophorum Landinum*, oratorem pariter, ac poetam. Ille noster *Amphion* suavitate mira celeriter lapidea hostium nostrorum corda demolliet. Et rursus in Apologia in librum suum de Sole, & Lumine ad *Philippum Valorum*, apud Pontificem oratorem: Ito nunc alacer, mi Valor, in proelium. Propugnatores enim illos, scio quid loquar, tres saltem invictos habebis; *Politianum Herculeum* inquam, *Phoebum Picum*, *Amphioneum Landinum*. Hi profecto pro mea vita iam triennium certaverunt, tam feliciter deinceps pro hoc meo quantuscumque est

splendore pugnabunt. Die XI. Ian. MCCCCXXXIII. Referenda est hic Epistola Marsilii, quae legitur in collectione Epist. eiusdem Ficini, & quidem sic.

*Marsilius Ficinus Christophoro Laudino bonitate
doctrinaque singulari. S. D.*

„ Aristoteles problemata de natura re-
 „ rum introduxit. Ego nunc apud te de na-
 „ tura hominum moveo. Dic age: cur homi-
 „ nes rationales esse gloriantur? Adfectant,
 „ timentque multa, priusquam satis sciant u-
 „ trum adpetenda, timendave sint, an con-
 „ tra; aeternis & immensis brevissima &
 „ minima anteponunt. Cur nec obedire ho-
 „ mini volunt, nec sapienti parere? bestiis ta-
 „ men vitisque libentissime serviunt. Quare
 „ aliis contendimus dominari, cum nobis ipsi
 „ non dominemur. Quare studio dominandi
 „ quotidie in servitutem incidimus? & digni-
 „ tates consequi conamur magis quam ut di-
 „ gnitatibus digni simus. Praeterea, cum vi-
 „ deamus bestias non posse recte absque ho-
 „ minis custodia regi, quonam pacto arbitra-
 „ mur homines ab homine, absque Dei consi-
 „ lio & auxilio, posse faciliter gubernari?
 „ Quid nam facit novi in tam superflua rerum
 „ copia querulos, & egenos? Quid facit,
 „ ut multis invidiamus, dum mortalium condi-
 „ tio misericordia digna sit, potius quam in-
 „ vidia? Cur bonorum tam facile obliviscimur,
 „ nunquam vero malorum. Et cum contraria
 „ contrariis expellantur, quid mala malis iu-
 „ vare tentamus? quid saepe speramus ad glo-
 „ riam per infamiam pervenire? Virtutem in
 „ „ alio

„ alio admiramur : nos autem ut admirandi
 „ videamur , nitimur potius , quam ut simus .
 „ Displicet vitium alienum : vix autem cogita-
 „ mus , quo pacto nobis aliisque nequicquam
 „ displiceamus ; claudimus aures veritati , men-
 „ dacio patefacimus . Quid de illis dicam ,
 „ qui alicuius vel hominis , vel rei amore
 „ capti se ipsos alio habent ; se deserunt , ut
 „ aliquid consequantur ? O dementes , o miseri
 „ cum aliena per aliud , quam per vos ipsos ,
 „ apprehendere nequeatis ! Quid bona procul
 „ quaeritis peregrini , cum prope sint , imo
 „ intra vos sint ? Admirari & hoc , Landine ,
 „ saepe soleo qua ratione mortem unam dum-
 „ taxat timeamus , eam videlicet , quae finis
 „ est moriendi , quotidianas vero mortes nequa-
 „ quam ? Nempe quolibet momento corporis
 „ temperatio variatur , & vita praeterita de-
 „ finit . Denique , ut mihi videtur , quam
 „ falso virtutes , vitia vero revera exerce-
 „ mus , idcirco , quantum in nobis est , falso
 „ felices , revera miseri , evadimus . Haec risit
 „ Democritus , haec deploravit Heraclitus . Cu-
 „ rare Socrates ; curare potest Deus . O quam
 „ miserum animal homo est , nisi alioquin
 „ evolet super hominem , commendet videlicet
 „ se ipsum Deo , Deum amet propter Deum ,
 „ & cetera propter ipsum . Haec unica pro-
 „ blematum illorum solutio est , requiesque ma-
 „ lorum . Vale .

(3) De Poggio vide ea , quae diximus .
pag. 89.

(4) *Iacobus Ammannati* , Cardinalis Papiensis
dictus , Patria Lucensis , Florentiae summa
in paupertate paedagogus vixit , nostrum vero
sem-

semper impense coluit, memor antiquae consuetudinis, & ingenii sui, cuius laudator existit summus; nec ornamenta suae dignitatis quicquam de amici carissimi memoria ademerunt, cuius quidem rei testimonium ex eo colligi potest, quod, cum gratulatorias litteras ob Cardinalatus adeptam dignitatem *Landinus* ei misisset, humanissimum inde responsum tulerit, sicuti ex sequenti patet Epistola:

Christophoro Landino Card. Papiensis.

„ Distuli dies aliquot respondere tuis lit-
 „ teris non aliam ob causam, quam ut tibi
 „ ipse rescriberem. Possunt, qui nobis ab Epi-
 „ stolis serviunt, partem aliquam sensus no-
 „ stri indiciis suis exprimere: ad illa vero
 „ arcana penetrare non possunt, quae in in-
 „ timo cordis sunt, & tam eum delectant,
 „ qui scribit, quam ad quem scribuntur. Nunc
 „ vero paullum hoc oculi habens morem geram
 „ & tibi, qui mihi gratularis ob dignitatem
 „ Cardinalatus in me nuper collatam. Credo,
 „ Christophore, tuam gratulationem ex animo
 „ esse: cum me semper dilexeris: & coniun-
 „ ctio studiorum nostrorum, absentes, & silen-
 „ tes in caritate tenuerit. Ago tibi debitas
 „ gratias implenti munus amici, & ostenden-
 „ ti memorem te benevolentiae nostrae, &
 „ commendationum, quibus a me omnibus in
 „ locis & semper ornatus, non passus es in tot
 „ gratulationum vocibus tuam requiri. Innova-
 „ sti per litteras foedus coniunctionis antiquae
 „ quod & si inoffensum manebat, profuit
 „ tamen a senectute nimia vendicari. Seram

„ autem gratulationem non fuit necesse tot
 „ verbis excusares. Sera videri forsitan ali-
 „ quibus potuit: mihi certe per quidem tem-
 „ pestiva. Si enim allata in primo illo salu-
 „ tantium concursu fuisset, legi quiete non
 „ potuisset. Erat necessarium in cumulum com-
 „ munitum litterarum oblivioni mandari. Nunc
 „ lecta quiete est, & gustata suavitas omnis o-
 „ rationis tuae, atque affectus. Sic precor
 „ continuo facias: putesque non ideo quia ho-
 „ nore pares non sumus, amore pares esse non
 „ posse. Possumus certe: speciem exteriorem
 „ dignitas hec mihi immutavit, iudicium interius
 „ ut erat dimisit. Servo amicitias veteres, dili-
 „ go qui me dilexerunt: & omnibus cum pos-
 „ sum communem me praesto. Si frequenter
 „ non possum; est gradus, non voluntatis.
 „ Dixi haec pauca, ut scires operam tuam non
 „ frustra futuram. Laurentius Guidettus, quem
 „ in calce litterarum commendas, venit ad
 „ me: benigne susceptus est: libenter quoque
 „ auditus. Considerans vero ego eius aetatem,
 „ & litteras adhuc complemento egentes, con-
 „ sului rediret ad vos, ut quae didicerat in
 „ otio confirmaret. Filio non aliud suasissem
 „ quam sibi: accipit curia nostra meliores quam
 „ faciat. Servitur hic vel ambitioni vel do-
 „ mino, utrobique tempus diei, & nostrum
 „ totum consumitur, ad studia ne momentum
 „ quidem relinquatur: quod partum affertur, id
 „ vere prodest: retinetur aegre, nisi bene sit
 „ partum: additamenta nulla sunt expectanda:
 „ ideo fit ut ingeniis nondum confirmatis ca-
 „ lamitas nocentior afferri non possit. Sicut au-
 „ tem facturum te spondes, ita quaeso extre-
 „ „ mam

„ mam manum inchoato operi adpone, & iu-
 „ venem perfice: ut sibi & mihi suo tempo-
 „ re utile ministerium habeat. Quod vero ad
 „ nos attinet, quando communis tibi est ani-
 „ mus noster, velim etiam dignitatem com-
 „ munem existimes: partitio iniqua ut reor non
 „ erit, ut tua sit usu, mea possessione, qui
 „ in ea acquirenda tamdiu rastris gravissimis
 „ sum operatus. Vale.

Quin etiam apud ipsum plurimum valuit,
 ut patet ex eius Epistolis *Landino* datis, in
 quarum altera apparet, a *Landino* fuisse *Vgolinum*
Verinum Cardinali commendatum, quam suo lo-
 co luce donabimus; altera privilegium quod-
 dam ab eodem fuisse postulatum, ut scilicet
Marioitus ex Ordine Minorum Fr. sine impe-
 dimento Fratrum suorum docere extra coeno-
 bium Laicos Arithmetica possent.

(5) Cum *Barptolemaeo Scala Landinus* a pue-
 ro arctissimo amoris vinculo coniunctus fuit,
 cum quo deinde progressu temporis congregie-
 batur saepe, ob publicum literarum munus,
 suaque opera illius iudicio recensenda subicie-
 bat. *Scala* in Epistola ad *Politianum* Lib. V.
Hermolaum Barbarum laudans, haec de nostro
 subdit. „ Namque inter eos, qui hac tempe-
 „ state bonis artibus excelluerunt, libenter con-
 „ numerem. Verum, ut quod sentio fatear, a
 „ nostris temporibus, plus spei mihi videntur
 „ illa praestare, quam rei. Ac soleo id sae-
 „ pe cum *Landino* nostro, quicum propter
 „ commune litterarum scribendi publicarum,
 „ munus congregior frequentius; neque est de
 „ quo colloquamur, quam de ista vestra hu-
 „ manitate, avidius; soleo inquam peranti-
 „ quos

„ quos nos appellare homullulos ; quia & si
 „ ipse quoque multa scripserit apposite , atque
 „ eleganter , ediderit , ut inde subtimere scri-
 „ ptis suis possit , si vetustatis candidissimum
 „ illum splendorem non attigerint , nihilomi-
 „ nus tamen , quae viri modestia est , haud-
 „ quaquam repugnat obstinatus .

Brevis *Landini* Epistola exstat in calce A-
 pologorum *Barptolemaei Scalae* , qui MS. in Bib.
Laurentiana adservantur .

Christophorus Landinus Bart. Scalae .

„ Salve . Perlegi Apogolos tuos , in quibus
 „ nulla opus est Apologia ; omnia probo , plu-
 „ rima vehementer laudo , multa etiam admi-
 „ ror . Invenisti argumentum , in quo inge-
 „ nium tuum regnare videatur . Vale .

(6) *Robertus Salviatus* , *Minervae* alumnus
 clarissimus , & eloquentiae *Ciceronianae* secta-
 tor acerrimus , complures Epistolas , & quidem
 elegantissimas scripsit . Vid. *Pocchiantem* , & *Ni-*
grium l. c. necnon *Iosiam Simlerum* in Epitome .

Plurimae harum Epistolarum elegantissimae
 publici iuris factae cum Epistulis *Io. Pici Mi-*
randulani , quarum una est ad *Laurentium Me-*
dicem , alia ad *Io. Picum* , & ad reliquos sui
 temporis viros doctissimos . Quantis autem ad
 coelum laudibus eum tollerent illius aevi li-
 terati viri , videre est pluribus in locis Epi-
 stolarum *Angel. Politiani* , Lib. IV. & XII.
Marsilius vero *Ficinus* plures ad eum literas
 dedit Lib. X. Epistolarum . *Hieronymus Donatus* , *Io.*
Picus , *Barptolemaeus Fontius* , *Baccius Vgolinus* , *Iu-*
nianus Marius , & *Christophorus Landinus* , cum
 doctif-

doctissimo viro Salviato literarum commercium habebant, mutuisque fovebant doctissimis argumentis. Quod ut magis innotescat, proferenda est *Landini ad Robertum* Epistola ante Romanum iter scripta, quae ita inter Epistolas Pici legitur.

Christophorus Landinus Roberto Salviato.

Quam gratum quamque iucundum praeclarissimum mihi tuum munus fuerit, ne altera quidem Iliade satis pro rei magnitudine exprimere posse confidam. Quid enim aut a te tum liberalissimo, tum doctissimo viro, convenientius proficisci, aut ad me litterarum cupidissimum expectatius afferri potuit, quam Pici nostri, viri in omnibus litteris ac doctrinis nostra aetate facile principis, exacta illa in Moseos Genesim Heptaplus mirifice conscripta? Nam cum apud infinitos pene Hebraeos, plurimos Arabas Graecosque, ac Latinos non paucos, docte, distincte, eloquenterque eam rem ita tractatam videamus, ut ne verbum quidem addi posse crederem; ipse tamen novo pene argumento universam rem exordiens, atque insolita eodem via perveniens, quae tritissima iam, & apud omnes vulgata, videntur, ita descripsit, ut etiam qui doctissimi sunt veluti nova atque inaudita admirentur. Quamobrem me, qui nunquam Etruriae fines hactenus egressus sum, per omnes terrarum regiones atque tractus nullo equo delatum, nullis iumentis proVectum, si perpetuo rationis suae vehiculo advectum nullo negotio provexit; ac deinceps continente relicto non Arionis

neis Delfinis, ne dicam humanis navigiis, per omnia maria, sua enarratione, veluti Neptunio curru vectatum, perduxerit. Haec profecto magna omnia, atque incredibilia videri possunt. Verum alia sunt maiora, atque maiori ad miratione digna. Nam ab aquis elatus nescio an olorinis pennis, an Daedaleis, Pegaseisque alis, per omnem aerem, per omnem aethera, ad summum usque corruptibilium rerum culmen, non ducente modo illo, sed subvehente, perveni. Stupore extremo res profecto digna est, mundum hunc inferiorem atque elementalem peragrasse; sed longe maiore ad caelestem pervenisse Lunaeque orbem primum Mercuriique deinceps ac Veneris penetrasse, Solis radios vidisse, Martis ardores sensisse, ac postremo & Iovis salutare, & Saturni graves, radios cognovisse: tum postremo octavam illam sphaeram ardentibus stellis refulgentem, hosque omnes Coelos non simplici uniformique, sed triplici triformique, motu rotari animadvertisse, quae tamen omnia in sensus nostros non cadere quis ignorat? Tertium autem mundum idem ita pervolandum mihi dedit, ut consopitis omnibus sensibus (hi enim huiusmodi inspectioni obsunt potius quam profunt) sola mente, sola enim ea haec tanta spatia peragrantur, & conspexissem profecto, & perspexissem. Sed illius acies veluti noctua ad Solis radios caecutiens tantum splendorem sustinere non potuit; quapropter quidquid in huiusmodi peregrinatione, seu, ut verius loquar, in patriam reditu, illum latuit, vel oculos nostros effugit, vel non index ipse, sed ipse, cui indicabatur, in culpa facile deprehenditur: nam Ioannis Pici Mirandolae divinum ingenium omnia

nia demonstraturum se, & recipit, & praestat. Quid igitur, mi Roberte, est, quod ego tibi debere non fatear tanto munere a te ditatus, quod quidem ego quamprimum gustare coepi, tanta semel aviditas excitata est in me, tantusque ex pabuli suavitate epulandi amor, ut omnis morae impatiens nihil malis mandendum mandaverim, sed velut avidissimus iuencus cuncta solida devoraverim. Verum, cum continuata lectione rem universam peregissim, eiusdem pecudis more congestans in stomachum, ad os revocans diligentius ruminassim, tunc vere mirus, tunc qualis nunquam, stupor incessit. At dices: non antea hominis doctrinam admirabar? Admirabar quidem, ita illum in omnibus disciplinis versari, ut in singulis tamen excellere videretur. Nullus eum in physicis, nullus in mathematicis disputantem locus fugiebat; in metaphysicis vero, & in omni theologiae genere, sive eam quaeras, quae a Mercurio excitata, & a Platone consummata est, sive nostram atque Christianam omnium excellentissimam, atque verissimam, nihil nostra haec secula, & aliquanto etiam superiora, illo eruditius esse viderunt. Sed ne forte putes, quo vitio plerique nostrum elaborarunt, ipsum ab sapientia eloquentiam seiunxisse, nonne & gravissime, & copiosissime, praetereaue ornatissime, omnia describit, ut priscis illis oratoribus iure suo optimo admisceri iam possit? Haec igitur ita de illo haecenus admirabar, ut nihil huiusmodi adinventioni addi iam posse putarem. Verum sua heptaplo perlecta, quid illa superiora admirarer? Quapropter neque temere neque forte quadam, sed Deo ita iuben-

bente evenisse crediderim, ut divinus hic vir tribus his nominibus insignis evaserit. *Ioannes* enim sive domini gratia, sive in quo est gratia, sive cui donatio a Deo facta est, interpretatur. Quis non videat non potuisse eum quam assecutus est doctrinam sine praecipua maximaque Dei gratia assequi? In Pico autem rostri duriciem scimus esse, id capitis robur, ut nullum, neque tam osseum, ut ita dixerim, neque tam lapideum lignum invenias, quod haec avis non perforet atque in eo latebram, quo se recipiat, nidumque congerat, artificiose excavet. Eodem ergo modo nihil ex omnibus disciplinis humano ingenio tam difficile cognitu est, quin ipse quaeque durissima tundens penetraverit, nidificaverit, pullos excuderit, atque produxerit. Cum vero omnia in eo viro miranda sint, quis non *Mirandulam* eum appellandum duxerit? Quamobrem ut tibi, qui illius familiaritate assiduo utaris gratulor, sic mihi doleo, mihi inquam, qui in hoc me infelicem putem, cui propter multas necessariasque occupationes meas, illi, quod ardentissime cupio, noctes diesque adhaerere non liceat. Si enim liceret, a latere, non dico senis, sed juvenis, nunquam discederem, ejus dico juvenis, in quo omnis sapientia, omnis doctrina senilis, canaque est. Tu autem, cui longe maius otium fortuna obtulit, natura autem ingenium excellens tribuit, quod tamen deinceps diuturna tua in omnibus bonis artibus exercitatio, ususque frequens auxit, atque expolivit; frui hoc tibi caelitus delapso bono, hauri ex hoc uberrimo fonte, vel potius immenso oceano, atque tantum hauri, quantum, non solum ad praesentem, verum & futuram omnem sitim se-

dandam satis esse potest. Reputa ergo te, computa, disputa tecum, quam paucissimis mortalibus tantum boni unquam evenerit. Glorietur Alexander ille magnus in Aristotelis tanti philosophi tempora incidisse. At tibi Aristoteli, Platonique simul familiariter convixisse felicissima tua sorte datum est, atque ita Aristoteli, atque Platoni, ut in illis praeter veterem Academicorum Peripateticorumque doctrinam, Paulos nostros, Ioannes, Dionysios, Augustinos, Hieronymos, Thomas, reliquaque huiusmodi lumina, relucere videamus: Quamobrem ex his rebus collige quantum vel te ipsum, vel ex hoc amare debeas, optime *Roberte*, cui & ipsa fortuna obtulerit, & tu tua prudentia profeceris, & huic viro te familiarem apprime reddideris. Vale X. Kalendas Decembris.

At quoniam de *Salviatis* agimus animadvertendum est, hac ferme aetate floruisse *Iacobum Salviatum*, qui cum potentissimis Italiae Principibus sanguinis cognatione coniunctus esset, litteras maxime fovit, stimulumque addidit *Angelo Politiano*, ut poema *Rusticum* ederet. In Biblioth. *Salviata* Flor. n. XXII. extat Codex membr. cum hoc titulo: *Garganii senis Ordinis Minorum de ractione subiecti generis subitiendiue causae ad Iacobum Salviatum Virum Clarissimum, & Doctissimum* A. MCCCCXCIII. De eodem meminit *Nicol. Angelus* Bucinensis in Epistola dedicatoria ad *Io. Salviatum*, *Macrobi* Operibus Flor. ab Iunctis impressis A. MDXV. praemissa, & *Stephanus Sterponius* Pisciensis Epistolam eidem mittit MS. in Cod. *Salviniano*, qui plures eius Epistolas. & Orationes continet.

(7) *Leo Baptista Albertus*, cuius vita MS. legitur in Codice Chartaceo Bibliothecae *Magliabechianae* in Fol. n. I. ab anonymo scripta, nostri amicissimus fuit, ut in suis operibus *Landinus* testatur, veluti in *Comm. Horatii* lib. III. ode *Descendē Coelo*, & insequenti Carmine, ex libris *Xandrae* desumpto, cum hac inscriptione.

AD LEONEM BAPTISTAM ALBERTUM.

Ibis sed tremulo libelle gressu,
Nam cursus pedibus malis negatur,
Verum ibis tamen, & meum Leonem
Baptistam, Aonidum decus sororum,
Antiqua Aeneadam videbis urbe.
Quid stas? quid trepidas, libelle inepte?
Cur non sumis iter, timesne tanti
Forsan iudicium viri subire?
Nil est quod timeas: legit poetas
Doctos ille libens, salesque laudat
Leves, & placidos probat lepores,
Sed nec rancidulos, malosque vates,
Quamvis molliculi nihil bonique
Candoris teneant, fugit severos
Laudat siquid inest, tamen modeste;
Laudandum reliquum, nec usque mordens
Coram carpit opus, bonusque amice
Secreta monet aure nigriora,
Quae tolli deceant, simulque verbi
Albis carmina versibus, suumque
Non hunc grande sophos decensque lusus,
Quamquam utroque valet nimis diserte.
Non Alberta domus facit superbum,
Cunctis est facilis! gravisque nulli.

Hic te, parve liber, sinu benigno
 Lactus suscipiet, suisque ponet
 Libris hospicium, sed heus libelle,
 Audin? nequitiae tuae memento:
 Quare, si sapias, severiores
 Quos ille ingenuo pios pudore
 Multos composuit relinque libros;
 Et te passeris illius querelis
 Doctis, sive canis socris hiberi,
 Argutae, lepidaeque sive musae
 Extremum comitem dabis, superque est
 Istitis si potes ultimus sedere.

In Apologia Florentinorum Dantis commen-
tario praemissa haec de eodem tradit.

Et hoggi vivono non pochi, e quali o già
 perfetti o no, o nel corso che guida ad perfezione
 tanto progressi, che saranno in gran nome ne' fu-
 turi secoli appresso di quegli che dopo noi verranno.
 Optimo fisico & metafisico & in tre lingue externe
 dopto vedemo ne tempi nostri Iannoctio Manetti, &
 Paullo post: Ma dove lascio Batista Alberti, o in
 che generazione di docti lo ripongo? dirai tra' Fi-
 sici, certo affermo esser nato solo per investigare e'
 secreti della natura. Ma quale specie di Mattema-
 tica gli fu incognita? lui geometra, lui aritme-
 tico, lui astrologo, lui musico: & nella prospectiva
 maraviglioso, più che uomo di molti secoli: le
 quali tutte doctrine quanto in lui risplendessimo ma-
 nifesto lo dimostrano i libri de architettura da lui
 divinissimamente scripti, e' quali sono referti d' ogni
 doctrina ed illustrati di somma eloquentia: scripse
 de pictura: scripse de sculptura, el qual libro è inti-
 tolato

rolato statua. Nè solamente scripse, ma di mano propria fece, e restano nelle mani nostre commendatissime opere di pennello, di scalpello, di bulino, e di getto da lui fatte.

Iste autem litteris expoliendis mirabiliter effectus, cum continuis bellis *Philippi Mariae Mediolanensium Ducis*, qui Florentinos acriter vexarat, nostrum Athenaeum valde procidisset, una cum *Petro Mediceo Cosmi F. Albertus* illud instaurandum curavit, proposito praemio nonnullis, qui ad statutum tempus in nostra Ecclesia principe de Amicitia poetice melius tractassent, ut videre est in egregia huius festi narratione, quam è MS. Codice Bibliothecae *Riccardianae* in Catalogo eiusdem protulit doctissimus *Lamius*.

(8) De *Carolo Berlingherio*, *Nicolai F.* qui *Fr. Carolus* Florentinus ex ordine *Frr. Praedicatorum* dictus est, & qui sincero *Landinum* nostrum amore prosequutus fuit, suo loco nobis agendum erit. *Franciscus* vero *Caroli* Frater, cui idem *Carolus* vitam MS. in Bibliotheca *S. Mariae Novellae Frr. Praedic. Io. Dominici Ragusini* Antistitis, ac *S. Xysti* tituli Cardinalis inscripsit, in egregio illo opere Geographico de *Florentia* agens, *Landinum* suum honorificentissimis carminibus laudat. Vide quae de eo tradunt *Pocciantes*, & *Niger* in *Catalog. Script. Flor.*

(9) Cum *Antonio Canisano*, & cum *Io. Cavalcante* arctissimo amicitiae vinculo coniunctus erat, uti mentionem facit in *Commentario ad Cant. XXII. Inferni Dantis* in haec verba: *Ma perchè questi giudizi, che fa la estimativa, e la fantasia perirebbono subito, che fussino fatti, nè rimarrebbon nella mente nostra, onde benchè oggi abbia fa-*

Èto giudicio, che Antonio Canigiani, e Giovanni Cavalcanti, sieno singularissimi Amici, & meritino di essere amati, niente di meno a ogni ora sarebbe necessario rifarlo, se non fusti la memoria che ci serbassi el gid fatto. De Canisianis Antoniis ita rursus C. XVI. Paradisi: Ne' quali al presente degni di conto sono i due Antoni ec.

Antonio Canisiano elegantem, & patria eruditione refertam elegiam misit MS. in Lib. Xandrae, quam hic subdo.

Ad Antonium Canisianum de primordiis Urbis.

HAs omnes lautis opibus, quas suspicis aedes,
 Seu sacra te stupidum, sive profana, tenent,
 Nullas Syllanus miles conspexerat olim,
 Cum Fesulos primum forte teneret agros.
 Sed quae nunc multo splendent exulta labore,
 Limoso turpis texerat alga lacu;
 Namque retardatus spumantis vertice saxi,
 In stagnum pigras verterat Arnus aquas.
 Nec pedibus tellus habilis, nec lintribus unda,
 Nec fluvius pisci, nec fuit herba bovi.
 Nondum quaternos admirans advena pontes,
 Transibat sicco flumina recta pede.
 Nondum sublimi in nostram defluserat urbem
 Fornice longinquis unda petita locis,
 Excelsam sed nunc ubi tollit curia turrim,
 Piscator nulla fecerat arte casam,
 Et Baptisterii sacras ubi condimus undas,
 Garrula ranarum voce lacuna fuit.
 Nam quis templa Crucis? quis saxis ducta superbis
 Viderat Albertum tunc monimenta virum?

Quis

Quis Florentini norat praetoria iuris,
 Aut quod te cingit, curia celsa, forum.
 Omnia limosa squalebant arva palude,
 Quae nunc erectis molibus astra petunt.
 Syllanus primus fugiens asperrima montis,
 Purgavit nostros arte colonus agros;
 Atque Arnum recta, contractis undique lymphis
 Obice disrupto compulit ire via;
 Vicinumque libens primus descendit in aequor,
 Ut strueret pulcrum nobilis urbis opus.
 Hic Capitolinae primus non immemor arcis,
 Romano nobis nomine tecta dedit;
 Et fora disposuit Romano condita ritu,
 Romano ritu curia prima fuit.
 Quin & Gradivo, longis suffulta columnis,
 Construxit vario marmore templa Deo.
 Et quae rupta iacent turpi vitiata senecta,
 Moenibus adiunxit alta theatra novis.
 Alite felici sic prima exordia nostrae
 Urbi, & praeclaro contulit auspicio.
 Ipsaque paulatim saeculo deserta sequenti,
 Implevit nostras urbs Fesulana domos;
 Migrantisque viri, montis de sede vetusta
 Auxerunt opibus moenia nostra suis.
 Quos inter stirpis, generisque novissimus auctor
 Affuit *Antoni Canisiane* tui.
 Hinc tibi qua maneat patriae monumenta prioris,
 Aërea in niveo marmore luna micat.
 Lunam etenim Fesulis populus gestaverat olim,
 Index quae priscae nobilitatis erat.
 Lunam nunc Fesula tu qui descendis ab urbe,
 Insigne antiquae nobilitatis habes.
 Longa referre mora est priscorum stirpis avorum,
 Si quot erunt nobis enumerare velim;

At tibi, quem simili, *Medices*, dignemur honore,
 Nullum quod norim sanguis avitus habet;
 Namque inter reliquos tantum domus ista decorum,
 Egregios cives exerit alta caput;
 Quantum *Christifera* gaudet quod virgine templum
 Molibus exsuperat cetera templa suis.
 Hinc meritisque gravis, multa & pietate verendus,
 Eloquioque potens verius exoritur:
 Namque hic civiles rabie insurgente tumultus
 Pressit, & exortum seditione malum.
 Numquam alias majore ruit plebs concita motu,
 Porrabatque atras iam fera turba faces
 Tunc *Medices* pervectus equo, quique altus ubique
 Signabat maculis candida terga nigris;
 Vix erat adspectus, populo & iam nota furenti
 Maiestas, vulgi presserat ora sui; (rus,
 Utque fretum hinc *Sicula* cohibet quod parte *Pelo-*
 Hinc claudunt *Latiae* regia saxa plagae,
 Nunc *Scyllae* illidit scopulis, nunc atra *Charybdis*
 Gurgitibus rapidis ima per antra vorat,
 Et vorat, & rursus fluctus eiecit in auras,
 Saxa tegunt spumae, littora curva fremunt.
 At si caeruleos magnarum rector aquarum,
 Illa *Neptunus* parte reflexit equos, (cum
 Tunc cadit omne maris murmur, rabidosque furen-
 Latratus cohibet *Scylla* maligna canum.
 Excipiunt pelagi tunc muta silentia regem,
 Ille volat paribus per freta summa rotis:
 Sic rabies populi cecidit, taciturnaque cunctis;
 Iam placuit stupidis ora tenere viris.
 Verius at placidis commiscens aspera dictis,
 Pectora multisonae plebis acerba domat;
 Nam notus pietate sui, qui publica semper
 Duxit privatis anteferenda bonis.

Infanos multa cum libertate furores
 Rettulit in veram verius ipse viam.
 Haec igitur sumens exempla domestica magnus
 Ante omnes *Cosmas* enumeratur avos.
 Dicite vos, veterem quisquis laudare senatum
 Coeptarit, patriae quis bona tanta tulit.
 Nemo prius vidit ventura pericula, nemo
 Succurrit visis promptius usque malis.
 Alter *Aristoteles*, alter *Plato*, publica iusto
 Munera magnanimus iure gerenda capit.
 Dives erat quondam *Crassus*, sed dives avara
 Solicitudinis arte parabat opes;
 Nec partem posuitve suis, inopesve levavit
 Cives, nec sacris stant pia testata focis.
 At diversa locis struxit quae *Cosmus*, eodem
 Si fundare solo ditia templa velis,
 Vix Capitolinae circumdent moenibus arces,
 Tarpeio quondam limina sacra Iovi.
 Adde etiam excelsos urbis decora alta penates,
 Quaeque tot hospitibus testata benigna patent.
 Rebus at in duris illo quid fortius umquam
 Cive, tulit magnis urbs populosa viris?
 Testis erit nobis armis, opibusque superbus,
 Qui sua Rex Calabris castra referat equis,
 Et quicumque gravi Tyrrheni sceptrum Leonis
 Ausus erat duro subdere Marte iugo.
 Nam neque magnanimum fregerunt horrida pectus
 Bella, nec adverso praelia gesta Deo.
 Turris ut in summi fundata cacumine montis
 Immotam scopulis se tenet alta suis,
 Et licet hinc Boreas, rapidis hinc flatibus Eurus
 Certent, & pluvii flamina nigra Noti;
 Sedibus illa suis haeret tamen usque, nec ima
 Parte, nec in summo vertice, pulsa tremic.

Sic ille intrepida quaecumque pericula mente
 Excipit, & duris casibus ante venit.
 Hinc igitur felix populus, felixque senatus,
 Natis & *Cosmo* sospite, noster erit.
 Ille quidem magnos hoc consultore tumultus
 Reppulit, & micis otia pacis habet.
 Ille etiam *Cosmi* conductas aere catervas
 Instruit, & *Cosmi* militat aere Leo.
 Aspiciate, o cives, quidquid micat urbe decorum,
 Quae multis annis aedificata nitent.
 Hoc decus ille novum populoque urbique paravit,
 Ut vetus ingenti cresceret arte decus.
 Vos ergo, humano geniti de semine Divi,
 Quis nova templa pius *Cosmus* habere dedit,
 Tu, Virgo, ante alios tibi iam si rite columnis
 Suspendit *Medices* marmora pulchra *Petrus*.
 Hunc nobis servate senem: date candida *Cosmo*
 Vellera longaevae continuare colis.
 Ut natus, serum dum iam sub tempus habenas
 Tractant, longaevos cernat utrosque senes.

De *Bernardo* vero *Canisiano*, qui cum *Marsilio Ficino* cumque viris illius aevi clarissimis litterarum commercium habuit vide *Iulium Nigrum* L. C.

(10) De *Ioanne Cavalcante*, qui eius discipulus fuit, ut infra videbimus in eius laudem scripsit *Landinus* C. XVI. *Parad. Dantis*. Et al presente hanno le mie delitie *Ioanni Cavalcanti* uomo & di natural prudenza & di doctrina degno d'essere in somma loda. Inducitur iste in iis Declarationibus a *Benedicto Coluccio* Pistoriensi conscriptis & in *Gymnasio Marsilii Ficini* natalitiis Christi diebus habitis, quae MS. sunt in Bibliotheca *Mediceo-Laurentiana* Cod. Membranac. in XII. Plut. LIV. n. IX.

Praeterea eidem Epistolam mittit metro ligatam *Naldus Naldius*, quae legitur T. VI. p. CCCCLXIII. *Carminum Illustr. Poet. Italor. Florentiae impressorum.*

§. XVI.

AD eam interim doctrinae maturitatem pervenerat Anno MCCCLVII. ut *Landino* in optimo vitae flore constituto amplissima transacti laboris, & industriae praemia decernerentur. Vix annum XXXIII. attigerat (1) cum latinās litteras docendi, & Rhetoricis, Poëticisque praeceptis Florentinam Iuventutem instituendi (2) publico decreto (3) traderetur provincia. Auspicatissimo igitur initio eloquentissimus ipse, & ad erudiendum a natura mirabiliter effectus, incredibili dexteritate, quam suscepit, spartam exornare contendit, & studiosam Iuventutem

tem

tem ad eum undique confluentem gratuito, vel tenui stipendio humanissime erudivit (4). Quin & ei *Laurentii Medicei* institutionem *Petrus Moecenas* tradidisse, manifestum exploratumque mihi est. Instaurato interim *Landini* ope, cui publica utilitas cordi semper fuit (5), Florentino Gymnasio, ex eo, veluti, ex equo Troiano quamplurimi prodierunt, qui ad tantum doctrinae fastigium devenere, ut si minus superasse praeceptoris famam, eam saltem aequasse putentur. Singulorum nomina conquirere operosi non minus, quam supervacanei laboris res foret; nihilotamen minus lectori me operae praetium facturum existimo, si nonnullos heic vel nobilissimos commemoravero. Digni inprimis, qui nostro praeconio celebrentur sunt, *Angelus*
Basus

Bassus Politianus a prima statim iuventa admirabilis (6); *Ioannes Carolus Florentinus* (7) *Divi Dominici* familiae grande ornamentum; *Ugolinus Verinus* Poëta excellentissimus, qui *Christophorum* Praeceptorem suum, semper excoluit ac praedicavit (8); *Andreas Cambinius*, qui amoris ergo in nostrum, eius *Disputationes Camaldulenses* e Latino in Tuscum sermonem transtulit (9). *Paullus* quoque *Soderinius* (10); *Io. Cavalcantes* (11); *Bindaccius Ricasulanus* (12); *Franciscus Berlingherius* iunior (13); & *Carolus Marsuppinus* pariter iunior (14), egregiis virtutum monumentis *Landini* nomen late propagarunt. Inter haec cum magnanimus ille Florentinae urbis heros, *Nereus*, *Gini F.* e nobilissimo *Capponiorum* genere factus, excessisset e vivis, eius obitum pereleganti carmine prosequutus est
 noster.

noster (15). Quod cum forte in manus praestantissimi Iuvenis *Peregrini Allii* pervenisset, adeo illi placuit, ut Epistolam, cum eleganti carmine, ei gratulaturus inscripserit (16).

(1) Quod hoc aetatis anno Latinarum litterarum Professor Florentiae constitutus fuerit arguitur ex publico Professorum Albo Atheni Florentini, ubi sub die XVIII. Ian. A. MCCCCLVII. haec legas: *Cristofano di Bartolomeo Landini da Prato vecchio condotto per due anni a leggere nello studio di Firenze in facultate oratoria, & poetica per 2. anni cominciati hoggi 18. Gennajo 1457. con provisione di cento fiorini l'anno.* Mentio huius muneris occurrit etiam in aliis publicis Lycei Flor. libris, qui in Archivo Reformationum sunt. In iis autem, in quibus Civium substantiae recensentur, haec habentur sub Anno MCCCCLVII.

Sustanze e incarichi di Cristofano di Bartolommeo Landini prestanziato in detto Gonfalone &c.

Sustanze vorrei havere in servizio del Comune, e mio, non o nulla. Sto in una casa, ut supra p. 55.

Bocche

Cristofano di Bartolommeo detto, di età d'anni XXXIII. Son condotto dal comune a leggere Rettorica allo Studio con salario di fior. cento. Nè debitori, nè creditori do, perchè non mi trovo perbora meglio a cavallo, e di detti fior. cento ho a trarmi ogni mio bisogno. Ex libro Chart.

Vanni

Vanni Oricellari p. 52. habetur. *M. Cristofano di Bartolommeo Landini* lettore in studio deve bavere adì 3. di ottobre 1471. lire 95. 19. 8. sono per uno suo stanziamento messo a lui a uscita a car. . . per parte di suo servizio del leggere in Studio. Munus hoc sibi demandatum enunciat in sua Epistola petitoria ad *Laurentium Medicum*, quam scripsit aetatis suae anno tertio, & quadragesimo in hunc modum: *At non modo vestro in conspectu a teneris annis versor, sed & Poeticis, & Oratoriis praeceptis Florentinam Iuventutem decimo iam anno publice, privatimque erudio; idque pariter alio ex loco citatae Epistolae deprehenditur. Vid. denique hac de re Fridericum Otthonem Menchenium in vita Angeli Politiani p. XXXVIII & cl. Salvinum Salvinium Canonicum Florentinum eruditissimum Fast. Consul. Acad. Flor. p. XVIII.*

(2) Rhetoricam, Poeticamque professus est, ut ipse testatur in supra adlata denunciatione, ex libris Publicis Decimarum desumpta. Deinde vero nonnulla Scriptorum exempla munus hoc Landino traditum commemorantia adferre ne pigeat. In primis itaque recensendus est *Franciscus Berlingherius* eius discipulus, in mirifico opere Geographico in fol. magn. absque anni indicio excuso, ubi cum de Florentina urbe agit, haec habet.

*Chi potrebbe giammai narrare appieno
 Degl' elevati ingegni con parole
 Chel tempo pria, che l'opre verria meno.
 Forma gl' animi suoi, quali ama, e cole
 Landin, che per costumi, e per dottrina.
 E uno specchio, anzi un fulgente sole.*

Ugolinus deinde *Verinus* hoc reliquit elogium in Illustrat. urbis Flor.

—————Tuo de fonte liquores
 Ebibit Aonios omnis Syllana Iuventus,
 In lucem per te Ciceronis saecula rursus
 Nunc redeunt: tersum videas si pubis etruscae
 Eloquium, numerisque velis, seu scribere prosa,
 Clara Oratoris nosces, & signa Poëtae:
 Insignis Rhetor lingua Landine canora,
 Tu vates pariter Lyricos, elegosque sonantes
 Fingis, & enodas obscura aenigmata Dantis.
 Ab nimis ingenio fretus, longique laboris
 Pertaesus limae? non omnia possumus omnes.
 Quae ita translata inveni in Thuscum carmen,
 ab Alexandro Adimario.

Ove trarrò Landin l' alte tue lodi,
 Precettor venerando, al cui gran fonte
 Bee l' onda Ascrea la gioventù Sillana.
 Tornano al sol per te di Tullio i giorni,
 Se l' Etrusco fanciul scrive, o favella
 D' Orator vedi i segni, e di Poeta:
 Landin Retore insigne, e Cigno altero,
 Tu lirico cantore, elegi, e versi
 Dolce risuoni, e sveli i versi a Dante.
 Oh del tuo vasto ingegno assicurato,
 Che rima di sudor troppo affatica,
 Tutti non possiam noi tutte le cose.

Ex MS. A. MDLXXVI. Francisci Baldelli
 Cortonensis, eadem translata inveni apud Eve-
 rardum Ambrosium. Extat Verini Elegia, in Cod.
 Chartac. Biblioth. Magliab. n. VII. c. DCI. cui
 titulus Varia Poëmata Latina MS. & quidem sic:
 Ugolini Verini ad Christophorum Landinum Rhe-
 torem & Poëtam Florentiae insignem.

Insignis Rhetor lingua, Landine, canora,
 Ceu Patri debet nostra Iuventa tibi:

Fidus

Fidus es interpret vatum *Landine* Poëta,
 In dubio proſa promptior, anne pede:
 Explicuit nobis obſcura volumina *Dantis*,
 A *Eternaeque* animae nobile fecit opus.
 Explicuit *Flaccum*, & magni ſigmenta *Maronis*,
 Et ſcripſit *Lyrice* carmina multa pede;
 Et teneros elegos ſcripſit de more *Properti*,
 Quod *Sandrae* nomen notius eſt *Helenaë*:
Pieridum Landine decus, tibi *Nectoris* annos
 Exhibeat vacuis *Parca* benigna colis.

Barptolemaeus Fontius in *Orationibus Laurentio Mediceo* inſcriptis, quae in *Riccardiana* ſunt, haec leguntur. *Illi vero ſapientiffimi homines ad politioſorem humanitatem adaugendam eruditiffimos viros conquiſere, quibus inſtructa Florentina Iuventus, & bene dicendo, & ſapienter agendo, ſequae, remque ſuam publicam decorarent. Quam ſane conſuetudinem honeſtiſſimam, & cunctis bene inſtitutis Civitatibus utiliſſimam officiales Litterarii ſumma prudentia imitati, ſicuti anno proxime ſuperiore Chriſtophoro Landino doctiſſimo, & eloquentiſſimo viro, Angelum Politianum ingenio, & memoria praefantiffimum adiunxerunt, ita quoque nunc me non omiſerunt.*

Ioannes Tritemius De Scriptoribus Eccleſiaſticis n. DCCCXCVIII. = *Chriſtophorus Landinus* natione *Italus*, *Civis Florentinus*, *vir ſaecularium litterarum apprime eruditus*, *Philoſophiae etiam*, *ac divinae paginae non ignarus*, *longis annis Muſarum cathedrae praefuit*, *publicoque munere Poëticam edocuit*, *ingenio praeclarus &c.* Et poſt adlatum operum *Landini* Catalogum, ita elogium claudit = *Fertur adhuc florere apud ſuos Florentiae, quos omnis litteraturae exornat floribus,*

ribus, floruit MCCCCLXXXII. Paullus Iovius in vita Leonis X. Italice traducta ubi praeclara Laurentii gesta dinumerat, ita sequitur: Ordinò ancora un famosissimo studio in Pisa, mantenendovi con grandissima spesa i più illustri Dottori di tutte le scienze, che fussero in tutta Italia, per recreare la già nobilissima Città, a consolazione della amica libertà perduta, con nuovo onore, & con la frequenza della gioventù forestiera: & qui vi mandò il Cardinale Giovanni a imparare da famosi Dottori ragione Canonica, e Civile. Erano in Firenze chiarissimi Professori di lettere greche, e latine, & altri di ingegno, & d'eloquenza eccellenti, coi quali famigliarissimamente viveva, tra questi furono il Pico della Mirandola, il Poliziano, Marsilio Ficino, Cristoforo Landino ec. i quali, avendo composto eccellentissime opere di ingegno con immortale onore per lunghissimo tempo averanno vita. Iacobus Gaddus in Scriptoribus non Ecclef. T. II. p. CXL. ex libello quodam, album Florentini Gymnasi declarante, quatuor Politiani collegas, quos habuit, Anno circiter MCCCCLXXXVIII. in medium profert, Demetrium nempe Atheniensem, Politiani aemulum, de quo vide, quae fufe tradit Menck. p. LXV. n. K. in Vit. Ang. Politiani, Christophorum Landinum, & Barptolemaeum Fontium, cuius ad Robertum Salviatum extat Epistola, relata inter eas Pici Lib. II. n. XVII Hieronymus Gbillinus in Theatro virorum illustr. hoc Landini Elogium refert: Fiorì egli circa gli anni MDX. (nota hic mendum) e pubblicamente lesse nella sua Patria la Poetica con grandissimo concorso di uditori, da quali per la facile maniera di spiegare quell'arte,

veniva

veniva sommamente amato, e riverito. Cinellius in *Histor. Lit. Flor.* quam absolvere minime potuit, & quae autographa in *Bibl. Magliabechiana* reperitur. In verbo *Christ. Landinus: Fu d' Ugo- lino Verino, Politiano, e di molti altri gran letterati Maestro, di tutte le arti liberali perfettamente instruito, della filosofia, e delle altre scienze coltivatore, & amatore diligentissimo, sublime nel dire, grave nelle sentenze, d'ingegno perspicacissimo, esquisito nell'invenzione, curioso nel comporre, e finalmente per riparator delle lettere si puo dire al mondo prodotto. Per molti anni a legger pubblicamente le scienze dalla Fiorentina Repubblica fu destinato, non solo, ma fra molti altri, che di umanità, e poesia specialmente la cattedra tennero. Iulius Niger in *Cat. Ill. Flor. Script. Institui per molti anni per pubblico decreto del Senato nelle scienze la più nobile gioventù Fiorentina, e con le opere ammaestrò tutto il mondo.* At quoniam de *Landino* nostro inter *Florentinos Professores* adscito agimus; non abs re fore arbitror heic proferre catalogum *Flor. Athenei Doctorum*, qui *A. MCCCCLI.* profitebantur, ut clarius, quos habuerit collegas *Christophorus* exinde appareat. Descriptus est in schedis *Societatis Columbariae, Florentiae* ab *Equite Io. Hieronymo Paëtio, & Bindo Simone Perutio*, viris de litteris optime meritis, constitutae, in *Annalium VIII. A. MDCCXLII* & ex *Tabulis Nicolai Michaëlis Dini* Tabellionis depromptus *T. II.* in *Archivo Generali Florentiae*, ubi apparet inter reliqua = Modo, & forma praedicta deliberaverunt, quod *Magister Lucas Antonii de S. Geminiano* conductus ad legendum, & docendum *Grammaticam* ha-*

beat pro salario, pro eius prima terzeria florenos
 XI. Infrascriptae sunt ratae & solutiones fiendae
 omnibus Doctoribus & aliis, qui haftenus lege-
 runt in Studio Florentino, & nomina docen-
 tium, & legentium, sunt ista, videlicet secun-
 dum deliberationem factam, die XXI. Mensis
 Octobris MCCCCLI.

Mag. Baptistas Francisci de Fabriano Fl. XII.

*Mag. Hieronymus Ioannis ex ordine Fratrum
 Praedicatorum Fl. XIV*

Dom. Andreas Magistri Ugolini Fl. XX.

Dom. Bartolus.

Dom. Bernardus Filippi de Arretio.

Dom. Thomas Petrucci della Bordella.

Magister Rodulfus de Cortunio.

Mag. Guglielmus Antonius Becchi.

Mag. Sozzinus Mag Ugonis.

Mag. Alexander de Perusio.

Dom. Nicolaus Mag. Iacobi de Castagna.

Frat. Bernardus Pieri de Vulterris.

Dom. Antonius Ioannis de Bonarlis.

Dom. Antonius D. Marthaei Plebanus Cercinae.

Dom. Ioannes Neronis Nigri.

Dom. Benedictus Domini Michaelis de Arretio.

Dom. Pierius Iacobi de Iessio.

M. Nicolaus D. Iacobi de Fulgineo.

M. Bernardus Andreae Bonaventurae.

M. Egidius Pieri de Urbeveteri.

M. Iacobus Ser Donati de Arretio.

D. Antonius Pacis de Todi.

M. Taddaeus Ser Paulli de Piscia.

M. Pellegrinus Iobannis de Camarino.

D. Petrus Francisci de S. Angelo in Vado.

M. Franciscus Magistri Ugonis de Senis.

- M. Iacobus de Masavula.*
M. Batista Ser Ioannis Boccianti.
M. Ioacchinus Ser Ioannis de Alamannia.
D. Franciscus Dantis de Castiglione.
D. Thomas Angeli de S. Geminiano.
Fr. Salvi Orlandi de Salis.
D. Thomas Guidonis Dei.
D. Hieronymus Angeli de Machiavellis.
D. Lazzarus Antonii de Arretio.
M. Teodorigus de Spilionbergo.
D. Otto Lapi de Niccolenis.
D. Io. Baptista de Rossellis.
D. Dominicus Nicolai de Martellis.
M. Ioannes Magistri Lucae de Camerino.
M. Taddaeus Ser Pauli de Pescia.
M. Comundo Simonis Comandi.

(3) Publico decreto demandatum illi munus fuit, ut notat *Pocciantes*, & *Niger L. C.* & ipsemet *Landinus* in citata bonorum denunciatione.

(4) En eius verba in cit. Epistola petitoria: = valeat apud Te animus meus Reipublicae addictus penitus, atque devotus, valeat studium, ac fides mea in Florentina Iuventute erudienda, non mediocris, cui ego quibuscumque rebus prodesse potui, neque sedulitate umquam, neque diligentia defui. Valeat eadem in re liberalitas nostra, nam Tu ipse testis optimus es, cum in ea re nullis umquam laboribus pepercissem, nullum tamen in meo artificio avaritiae vestigium adparuisse, cum iam X. anno publice doceam, ut primis duobus nulla publica mercede, reliquis vero deinceps, aut parva, aut mediocri contentus fuerim. Privatim autem quis umquam operam meam gratuitam frustra concupivit?

(5) Ad id mihi suadendum me impulit *Leo Baptista Albertus* in libro edito *Basileae* in *Officina Roberti Winter*. A. MDXXXVIII. cum hoc titulo: *Doctissimi viri Leonis Baptistae de Albertis Florentini Trivia, sive de causis Senatoriis in M. T. Ciceronis locum lib. 2. de Officiis: brevis illa quidem, sed accuratissima interpretatio ad Magnificum virum Laurentium Medicem*, haec brevis Epistola legitur, ex qua *Landinum Laurentii Medicei* praeceptorem fuisse aperte innuitur. = *Habes Tu quidem Laurenti, & veteres, & optimos auctores, & praeceptores eruditissimos, ex quibus ista, quae ad dicendi facultatem faciunt, abunde suppeditentur. Hoc tamen opusculum nostrum intelliges, nonnihil prodesse ad copiam argumentorum. Si quid erit, quod ex nostra scribendi brevitate apertius dictum desideres, id Landinius atque Gentilius praeceptores Tui, viri doctissimi, explicabunt. Te hortor, Patrem, atque Avum tuum, viros, cum ceteris virtutibus maximos, & illustres, tum etiam litteris ornatos imiteris, uti facis, quo patria tales una ex familia hereditaria virtute, & meritis habuisse in Remp. insignes principes gloriatur Vale. Quapropter Landinus ei suas Disputationes Camaldulenses, de quibus brevi agemus, inscripsit, ut Laurentium moribus, egregiisque doctrinis instrueret. His adde quae tradit Nicolaus Valorius in vita Laurentii, his verbis: Seguitando intanto a dar opera agli studi sotto la disciplina di messer Gentile, così profitò nell' una, e nell' altra lingua, cioè Romana, e materna, e non meno in prosa, che in verso, che io mi ricordo aver letto insieme col medesimo Precettore una sua operetta amorosa, varia, e copiosa, & ornata in tanto,*

tanto, che niente vi si poteva desiderare. Questa dipoi pervenuta a M. Cristofano Landini Oratore, e Poeta famoso, affermò, che l'autore in quel genere supererebbe tutti gli scrittori del nostro secolo, della quale opinione dipoi nelle sue opere fa egli amplissimo testimonio. Et profecto difficile dictu est, quanta inter Laurentium & Landinum necessitudo intercederet, ut Paullus Iovius in vita Leonis X. adfirmat; adeo ut deinde noster Laurentii iudicio opera sua libentissime subiiceret, laudesque eius fuisse in Dedicatione Commentarii ad Virgilium exponeret.

Quantum vero ei cordi fuerit optima Florentinae iuventutis institutio, eo magis patet ex epistola, quam nunc proferimus. Cum enim Mariottus quidam ex ordine PP. Minorum S. Francisci docere extra coenobium Arithmeticam vellet, per Epistolas Cardinali Papiensi datas, petiit, ut publicae utilitatis gratia, scientiam, quam optime callebat, civibus suis aperiret. Epistola, ex litteris Card. Papiensis desumpta est, in hunc modum.

Christophoro Landino Florentino Cardinalis
Papiensis.

Qui te posse apud me putant, non falluntur iudicio, potes etenim plurimum. Amavi semper ingenium tuum, & mores: litteras vero ita in precio habui, ut & legendas ad doctrinam putarem. Horum praedicator fui continuus, nec tacuit lingua, quod animus sensit. Petis a me privilegium famulatus nostri de Fratre Mariotto, Ordine Minorum profecto, & causam dicis, ut siue

impedimento corréligiosorum suorum, extra coenobium agens, docere laicos Arithmeticam possit, cuius eum scientissimum praedicas. Si obsequor Tibi, *Landine*, vide quid agimus: Tu intercessor, atque ego concessor, offendimus Deum, & Religionis institutionem turbamus: ille Praelatis suis obedientiam vovit; nos Christiani tollimus eam, & trasgressioni causam praebemus. Quod Prelatus eius illi potest concedere, ab eo non impetraus, ad diversi ordinis auctoritatem confugit, occasio manifesta mali, odibilis Deo, & saeculo quoque non placens. Contumax spiritus haec operatur, ut maioris potestatis clipeo tutus, ordini *insultet*: & dummodo licenter erraret, quam bene erret, non cogitet. Sed nec levius hic peccatur exemplo, quare qui vident Cardinalium famulatus ad obedientiae iugum valere, eosdem appetunt, & viis omnibus quaerunt. Unus tantum Cardinalis non est, qui privilegium det, unus item religiosus non est, qui discedere a fratribus cupiat. Ubique tales Cardinales, & fratres permultos est reperire. Qui paullo incauti in concedendis his sunt, dare non multi existimant, credentes opus bonum se operari. Ita nulla patribus ordinum reverentia habetur, nullus est disciplinae, correctionisque metus, confunduntur instituta religionum, paulatimque male ruit, quod ab initio est bene stabilitum. Hac de causa *Pius Pontifex* nuper defunctus querelam communem omnium ordinum audiens dolentium his privilegiis, uno decreto sanxit, quaecumque a Pontifice essent concessa, & a nobis in futurum darentur ad declinandam Patrum obedientiam, impetratoribus non suffragari. Monuit quoque uno consistorio nos, ne eas daremus de-

inceps.

incept. At inquires: si non valent, quid gravaris unum concedere? Si inanem rem dederis, nullus mali auctor. Interponere nomen Cardinalis ad rem fictam, & vanam, gravitatis non est. Inducere credentem in fraudem, charitatis non est. Forte etiam suus Praelatus abrogationis Pientinae ignarus, propter me non corripiet errantem religiosum. Ita in offensionem Dei incurram, de qua paulo ante agebam, & ego me ipsum agnosco, si fiducia litterarum mearum raperetur ille ad carcerem, aut durius in eum aliquid fieret, pati certe non possem. Sum enim carneus, indignationi & irae obnoxius. Clamarem, incenderer, molirer omnia, ut eriperem eum, quod dictus esset semel famulus meus. Ita praestat nil dare, quam & leviter & inutiliter dare. Sed oro quid quaerit hic tuus in docenda Arithmetica? Utilitatem ne hanc facere Civitati? At plures alii sunt, qui eam praestent quotidie. Dices non tam scienter praestare. Quid attinet instruendis pueris summum magistrum quaerere? Exercitata doctrina, & mediocri illis est satis. Non ad metiendas arenas maris, aut altitudines montium, sed ad administrandam mercaturam, illorum institutio a Patribus quaeritur. At bonum opus est, & commendabile, liberali disciplina illos instruere. At malum opus est a religione discedere, & obedientiam maiorum defugere. Plus mali hic est, quam illic boni; non sunt facienda mala, inquit Apostolus, ut eveniant bona. Non est frangendum votum, non turbanda Religio, & exemplo malo nocendum, ut pueri Arithmeticam discant, quam aliis docentibus possunt addiscere. Quod si mercedem disciplinae quaerit, & vitare vult paupertatem,

tem, ut credo, dic oro, ubi est votum, quod vovit Deo paupertatis servandae. Melius illi erat paupertatem non cognoscere, ut ait *Petrus*, quam post agnitam retroire. Et Salvator: nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro, est me dignus. Apparet ipsum, poenitere suscepti propositi, non probare ordinem, quem professus est, vitam saecularem appetere. Quid oro commercii est Religioso cum pueris, tunicae divi *Francisci*, cum purpura Civium? quae porro honestas pro Claustro Coenobii, habitare plateas, pro choro concinentium Deo, audire pueros Arithmeticam suam cantantes? pro obedientia libertatem? pro paupertate divitias, pro continentia occasionem lasciviae commutare, ne militans Deo, inquit Apostolus, implicet se saecularibus negotiis, & rursus: Operam detis, ut quieti sitis, & ut negotium vestrum agatis: & alio loco, Obedite praepositis vestris. Horum nil audiens *Mariottus*, soli cupiditati obsequitur, reiecta bene vivendi regula. Si ille de salute sua curam non accipit, de nostra nos accipiamus. Non simus, causa transgrediendi voti, operadores alienae damnationis, quia nos una cum illo ante tribunal iudicis peccati huius rei citabimur. Vale. = Eximium profecto doctus hic Cardinalis exemplar Principibus exhibet, ne aut numquam, aut saltem rarissime; religiosos in publicis Lyceis extra coenobium, docendi gratia, degere sinant.

(6) *Politiani* Juvenis praeceptor, & adulti in munere docendi collega *Landinus* fuit. Hinc est, quod eius merita saepius grato animo professus est *Angelus*, ut in Epistola ad *Barptolemaeum Scalam* L. V. Ep. III. = *Landinus* Praeceptor olim

olim meus, nunc autem utriusque nostrum collega, magnae vir in litteris, & auctoritatis, & celebratiss. Et in Miscell. C. LXXVII. in quo probat, quo argumento, dicendum *Vergilius*, & non *Virgilius* = Praetereaue commentarium *Tiberii Donati*, nunc in manibus habet *Landinus*, homo & eloquens, & eruditus, & Florentiae iamdiu doctor bonarum litterarum celebratissimus, cui se praeceptorum adolescentiae meae rudimenta magnopere debent, & qui nunc in professione, quasi dixerim collega, locata iam in tuto sua sibi fama, nobis adhuc in studio laboriosissime decertantibus, ita favet, ut quicquid ipsi laudis acquirimus, quasi suum sibi amplecti, atque agnoscere videatur. Is igitur, ut diximus, commentarium *Tib. Donati*, &c. = vide *Frid. Oth. Menck.* in vita *Angeli Politiani* p. XXXVIII. *Gaddium* de Script. non Eccl. V. *Landinus*, & V. *Politianus*, *Mabillo-nium* T. I. Mus. Italici p. CLXXXIV. *Pocciantium* & *Nigrium* in *Cat. Script. Flor.* ipse quoque *Landinus* discipulum suum sibi carum semper habuit, ut ex *Epistolarum Marsilii Ficini* libro II. Epistola ad *Politianum* habetur, in cuius calce legitur. = *Landinus*, & *Cavalcantes* innumeris Te vicissim salutibus obruunt = Similiter in Praef. ad *Virgilium* maxime ipsum laudat Et quoniam de *Politiano* agimus, sumpta haec occasione proferenda nobis est oratio habita, cum Laurea doctorali donaretur, quae extat in Archivo Episcopatus Florentini, de qua nullam mentionem facit *Menckenius* in eius vita. Est autem eiusmodi, mihi humanissime communicata, ab illustrissimo, atque eruditissimo Viro, *Bindo Simone Peruzio*.

Die XXIII. Decembris MCCCCXXXV.

PAteat omnibus evidenter. Qualiter Reverendus in Christo Pater & Dominus D. Ray. de Urfinis Dei, & Apostolicae Sedis Gratia Archiepiscopus Florentinus, Cancellarius, &c. ad haec deputatus prout in privilegio sibi concessio latius continetur, facto riguroso examine de Domino Agnolo Domini Benedicti de Ambrosinis de Monte Politiano, Priore Ecclesiae Sancti Pauli de Florentia, & de Domino Francisco Domini Thomasiai de Sirigattis Presbytero Florentino, qui prius praesentati fuerunt coram Venerabili Viro Domino Dominico de Mangoneschis de Narnia Vicario eiusdem Domini Archiepiscopi Florentini, per egregios Iuris Doctores Dominum Antonium Domini Donati de Cochis, Dominum Franciscum de Pepis advocatos Florentinos promotores dictorum Domini Angeli, & Domini Francisci, quibus per dictum Dominum Vicarium fuerunt assignata punta, ipsisque diligenter examinatis per nonnullos Doctores Collegii studii Florentini in Iure Canonico, & in dicta facultate idoneis re-
 pertis, & viso, quod Doctores praedicti praefatos Dominum Angelum, & Dominum Franciscum in huiusmodi facultate doctorandos esse iudicaverunt, & dignos esse approbaverunt. Idcirco praefatus Dominus Archiepiscopus de consensu, consilio, & voluntate dictorum Doctorum ibidem adstantium, auctoritate, qua fungitur, dictum Dominum Angelum, & Dominum Franciscum, & quemlibet ipsorum, servatis servandis, in dicta Facultate Iuris Canonici tanquam benemeritos sic
 pro.

pronuntiavit & declaravit assumendos, & recipiendos esse ad Apicem, & Dignitatem, Doctoratus dicti Iuris Canonici, & nunc assumpsit, & promovit, & recepit ad dicti Iuris Canonici Doctoratum, dans praefatus Dominus Archiepiscopus dictis Domino Angelo, & Domino Francisco, & ipsorum cuilibet licentiam, & facultatem Cathedram Magistralem ascendendi, & in ea legendi, glosandi, & interpretandi, consulendi, ceterosque Doctores actus faciendi, ipsosque caetui, numeroque aliorum dictae Facultatis Iuris Canonici aggregavit. Dans eisdem Insignia Doctoratus, videlicet; primo Cathedram Magistralem, secundo Librum clausum, & deinde apertum; tertio digitum ipsorum, & cuilibet ipsorum manus aureo anulo decoravit, quarto oris osculum, quinto Benedictionem paternam, Sexto Birretum in signum Coronae Caputibus ipsorum, & cuilibet ipsorum imposuit ad laudem Omnipotentis Dei. Mandans de praemissis per me Gabrielem Notarium supradictum publicum confici Instrumentum, & Instrumenta, &c.

Acta fuerunt haec in Archiepiscopali Palatio Florentiae sub Anno Domini MCCCCXXV. Inditione III. Die vero vigesima tertia mensis Decembris; praesentibus ibidem Domino Matthaeo Franchi della Badessa, Plebano Plebis S. Petri in Syllano Faesulanae Dioecesis, & Piero Laurentii de Medicis ad praemissa omnia testibus.

(7) *Ioannes Carolus* natus est Florentiae Anno MCCCCXXVIII. in humanioribus disciplinis magni illius *Christophori Landini*, praestantissimorumque ingeniorum ea aetate Florentiae praceptoris, discipulus fuit, quo cum ipse in quibusdam scriptis

scriptis operibus titulo compellat, ut vult *Iacobus Echardus* in *Scriptoribus Ord. Praedicatorum*. Verum cum *Carolus Landini* coëvus videatur, eius potius consilio *Carolus* usum fuisse crediderim, ut ipse *Carolus* testatur in Praefatione, quam nunc luce donamus *Christophoro* inscripta, eumque idcirco praeceptorem suum existimationis ergo nuncupasse crediderim; sed quicumque se res habeat otio bellum indixit, oratione, lectione, aut exarandis codicibus maximae occupationes eius fuere. Is primo Cistercensium ordini adscriptus fuit, donec a Reverendissimo Cardinali *Dominico Capranica*, quoniam vivaci ingenio ditatus erat, in Ordinis Praedicatorum Familiam translatus fuit. Pluries domesticis suorum praefectus est studiis moderator, & in Academia Florentina Magisterii Lauream Theologicae Facultatis accipere promeruit Anno MCCCCLVII. die XVIII Septembris, quem, annos postea XII. in caput sibi, decanumque delegit, atque praeposuit eadem sacra Facultas Florentina A. MCCCCLXIX. Apud eruditos in pretio fuit, & a *Sancto Antonino* Florentinorum Antistite plurimum adhuc aetate florente dilectus, & *Dominico Cardinali Capranicae* praesuli firmo *Angeloque* eius germano carissimus. In certamen cum *Pico Mirandulano* *Ioannes* descendit, & eius Theses nonnullas viriliter expugnavit. Denique in suo Sanctae Mariae Novellae Conventu, iam aetate gravis, mortuus est. Kal. Februarii MDIII. vel iuxta *Badium* ex Necrologio S. Mariae Novellae num. DCCXXXIX. Anno MD. die XV Maii aetatis LXXV. Plurima reliquit ingenii sui monumenta, quorum alia typis prodierunt, alia etiam nunc servantur apud Fratres

tus Sanctae Mariae Novellae MS. nonnulla etrusca lingua, alia stylo latino eleganti, facili, & erudito conscripta.

Bene igitur de *Christophoro* suo meritus e cuius gymnasium, praeclaras litteras hauserat, ut vult *Echardus* citatus, eidem opus inscripsit suum, cum hoc titulo, quod in Florentina Sanctae Mariae Novellae Bibliotheca videre est in membrana nitidissima in IV. picturis in fronte, & effigie Auctoris libellum in sinistra manu tenentis. *Fratri Iohannis Caroli Florentini Ord. Praedic. ad Crist. Landinum eruditissimum virum in sequens opus incipit feliciter.*

Paucis ante diebus cum plurimorum rogatu quorundam Fratrum nostrorum illustrium vitas scripsissem, subit animum meum cogitatio, cui illas emendandas potissimum destinarem; neque enim ipse ego sum, qui meae eruditioni confidam: cumque in ea cogitatione versarer, multaque mecum ipse reputarem. Tu mi *Christophore*, prae ceteris occurrebas, mihi, cum pro summa humanitate tua, tum pro vitae integritate, ac fide, quibus virtutibus, cum omnium iudicio floreas, summum apud me locum, tametsi minimam tecum familiaritatem inierim, semper obtinuisti. Eas autem idcirco scribendas institui, quod satis viderentur in tenebris latuisse, cum supra CC. annum, vix ullus nostrorum litteris celebratus fuisse comperiam: Visum vero mihi est opus profecto dignissimum, quandoquidem eos merito laudibus prosequendos censeam, quos & vitae sanctimonia, & multa litterarum peritia, & rerum benegestarum gloria, & aevo suo, & posteritati omni reddidere clarissimos. Ad haec
prae-

praeterea frequens bene gestorum lectio, a qua memoria plurimum videbatur, non modo nostris hominibus profutura, sed iis etiam qui saeculi gloriam magnificendam putant, cum viros nobilissimos viderim, ea omnia, & inania, & ca-duca semper in animo habuisse, aliudque nihil, nisi aeternum, ac stabile amavisse. Sed & non-nihil apud me valuit locus, ac dignitas, quibus huius rerum scriptores, & venerabiles Patres nostri dignantur, quos Protonotarios vocant, quod ad Martyrum, ac Sanctorum gesta ex fide scribenda fuerint instituti: quandoquidem eam dignitatem ad summos honores, gradum efficere arbitrentur. Proinde, & sacerdotibus id muneris veteres tribuebant, ut publicarum rerum annales conscriberent, veluti indubitatae fidei iudicarent, quae a Sacerdotibus, Deoque dicatis hominibus viderentur fuisse descripta: praestat autem haec ipsa editio rerum publicarum Scriptoribus, quando iis multa dissimulare, nonnulla suppressere, quaedam eis concessa licentia, possunt, ac per hoc privato suo affectui inservire: cui quidem adser-tioni facere videtur fidem id, quod è *Flavio Iosepho*, & *Aegesippo*, Iudaeis scriptoribus, vidimus observatum, qui cum tam multa de Iudaicis rebus conscripserint; Magorum tamen adventum Hierosolymam universo orbi notissimum, & infantum necem, quos *Herodes*, *Antipatri* filius, ob regni suspicionem occidit, praeterire maluerunt, quam scribere: & tamen res minima nequaquam fuit, tres reges ab Oriente venisse, totque parentes natis dire privasse; ut sacrae litterae ferunt, cum longe minora apud Aegyptios, & Romanos gesta retulerint. Qua in re de *Hegesippo* magis, quam
de

Iosepho miror, cum is *Christicola* fuerit, & *Apostolorum* claruisse temporibus referatur; & tamen tantae rei, quae sibi ignota esse non potuit, nullam facere mentionem minime dubitavit: igitur eadem licentia dixerim rerum publicarum scriptoribus, & multa praeterire & quaedam arbitrio suo suppressere permissum profecto esse. At qui illustrium virorum *Vitas* scribendas susceperint, ab iis omnibus abstineant: necessarium est, si dictis suis fidem adstruendam putent: omni praeterea spe praemii, vel mercedis, atque animi aegritudine vacent, quam maxime decet, ubi de singulis hominum gestis agendum est; ne, si in uno deficerent, ceteris omnibus arguerentur mendaces. Quae omnia remissam narrationem periculosissimam efficere consuecunt. Laudantur nihilominus ob eam rem harum rerum scriptores amplissimi, ut apud Graecos *Plutarchus* & *Laërtius*, apud nostros *Suetonius*, aliique nonnulli; apud Ecclesiasticos autem beatissimus ille *Hieronymus*, & *Caesariensis Eusebius*, qui de illustribus viris egregie conscripserunt. His ergo rationibus ductus ad eas scribendas me avidissime contuli, quod opus dignissimum iudicarem, non pro mea eruditione, quae in me nulla profecto est, sed pro illorum sanctitate, & gloria posteritati, & litteris commendanda, proque legentium profectu, atque emolumento. Eas vero, eo libentius ad Te mitto, quo a multis acceperim, Te, a plurimis annis, sacris litteris ardentiori, quam consueveras, aviditate incumbere, in quarum locum has transire *vitas* pro summa horum hominum dignitate, atque virtute, iniuria auferim adfirmare. Praeterea, & nova omnia, esto, quamvis minora revera

N sint,

sint, cordi esse assuevere mortalibus. Ceterum quoniam, ut praefatus sum, mihi ipsi in tanta eruditorum numerositate diffidam, tuum vero iudicium summum apud me locum semper obtineat, idcirco melioribus eas chartis inscribendas curavi, ut siquidem a Te aliqua ex parte probarentur tum melioribus chartis scriptas ederem posteritati legendas: sin autem, minori damno aut lacerandas, aut igni subiiciendas tradam, vel certe si ita videbitur emendandas curabo; sciens me dumtaxat temporis, vel laboris mei amissionem deinceps deploraturum fore; liberum autem operis mei iudicium postulo. Itaque vide, ne, quo mihi gratificeris, quam arbitraris aliud scribas, sed quid sentias, quidve potissimum iudices, libere significato litteris ad me tuis; in quamcumque enim partem iudicium inclinaveris, scito illam, & optimam, & honori meo consonam, me penitus habiturum. Vale, mi *Christophore* virorum eruditissime.

Paulo post legitur operis titulus = Fratris Ioannis Caroli Florentini Ordinis Praedicatorum in vitas nonnullorum Fratrum Beatae Mariae Novellae, Praefatio incipit feliciter, in qua dignitas eius Domus ostenditur.

In hoc volumine continentur = Vita Fratris Ioannis Salernitani primi Fundatoris domus Sanctae Mariae Novellae Praefatio incipit feliciter.

Vita Fratris Aldovrandini Cavalcantis Urbevetani quondam Antistitis, alia Praefatio.

Vita Fratris Simonis Salterelli, Pisani quondam Antistitis, ad insignem Virum Georgium Antonium Vespuccium Praefatio.

Vita

Vita Fratris Angeli Acciajoli Praefulis Florentini ad Donatum Acciajolium Virum praestantissimum Praefatio incipit feliciter MCCCCLXXVII.

Vita Fratris Alexandri Strozzae Theologi praestantissimi edita Florentiae die XXVIII. Octobris MCCCCLXXVIII.

Vita Fratris Guidonis Regiolani Viri praestantissimi ac devotissimi, Praefatio incipit ad Robertum Boninsegnam.

Vita Fratris Ioannis Dominici Ragusini Aristitici, ac S. Sixti titulo Cardinalis, ad Franciscum Berlingherium Praefatio incipit.

In fine Codicis legitur = Librum hunc Magistri Ioannis Caroli communi librariae ad communem utilitatem adhuc vivens adposuit: oretur pro eo.

In eadem Bibliotheca alii ab eodem exarati Codices delitescunt, qui dum eius operum Catalogum hic adponimus recensendi sunt; nam eorum potior pars praetermittitur ab *Echardo* L. C. & in nostris Florentinorum Scriptorum Catalogis.

Vita B. F. Ioannis Dominici Flor. S. R. E. Cardinalis edita apud Leandrum fol. LXX. & in actis Sanctorum T. II. Junii ad diem X. accuratius, in quibus integra exhibetur, cum apud Leandrum plura sint rescissa, & inter alia Prooemium ad Fratrem suum germanum Franciscum Berliogherium nuncupatorium.

Vita Beatae Villanae de Florentia. Extat in Bib. S. M. Novellae ad calcem concionum eius, in cuius fine legitur = Explicit vita B. Villanae de Florentia scripta per F. Ioannem Caroli de Flor. Ord. Praed. A. D. MCCCCLII. completa die IX. Augusti feliciter.

Orationes, quas ille diversis locis, ac temporibus habuit, quarum exordium est, Proposueram quosdam, &c.

Codex Chartaceus in IV. in quo primum hoc occurrit opus. Fratris Ioannis Caroli Flor. Ord. Praedic. Epistola ad Petrum Nigrum super defensionem, & consolationem senectutis incipit = Marcum Tullium Ciceronem.

Eiusdem Ioannis Caroli de comparatione aliarum aetatum ad senectutem. Exordium est = Senectutem Cristiano homini non oportere gravem videris. Ibidem; Comincia il Prologo di Frate Giovanni di Carlo delo ordine de Frati Predicatori sopra la expositione dell' Ufficio de' Morti composta da lui l' Anno mille quattrocento novantotto. Feliciter incipit.

La Sancta Chiesa militante vedova ancora in questa vita del suo celestiale sposo ec. ex fine arguitur in Monialium usum ab eodem fuisse compositum.

Oratio de Iubilaei dignitate. = Cum de magifico nostri Salvatoris adventu.

Alia de S. Nicolai Antistitis laudibus = Nolenti mihi, Patres humanissimi.

Scripta nonnulla de reformata S. Marci Congregatione = Extante Congregatione S. Marci Florentiae reformata, &c.

Fr. Io. Caroli Epistola ad Ioannem Nesium loco Proemii missa, de novo saeculo oraculum describentis confutativa = Pridie ocioso mihi, &c. Deinde incipit confutatio. Edita MCCCCXCVII.

Comincia la Espositione del Salmo XXV. Saranno forse molti.

Fratris Io. Caroli Petro Nigrio viro egregio Florentino super quibusdam Conclusionibus Ioannis Pici Mirandulae Principis incipit feliciter MCCCXCVIII = Ex libro Ioannis Pici, &c.

Codex membranaceus in IV. cum hoc titulo: F. Io. Caroli liber Dierum Lucensium, quem in Dialogi modum edidit Lucae (ubi erat exul) A. Domini MCCCCLI. Continet autem deplorationes praesentium temporum feliciter = Quoniam ea novitas, quam attulit nobis LXmus Annus, &c.

Liber secundus Dierum Lucensium eiusdem: continet autem commemorationem praestantium Fratrum, qui in Conventu Florentino egregie claruerunt.

Liber III. Dierum Lucensium: continet suorum temporum conditionem ad modum Somnii *Scipionis*.

Codex chartaceus in IV. in quo haec habentur: Fr. Io. Caroli in quosdam tractatulos a se editos adversus quorundam spiritualium moderatorum severius dicta, & insulsius facta, Prologus incipit feliciter. MCCCXCVI. = Multa atque ingentia pericula, &c.

Comincia il Prologo di Frate Giovanni di Carli Fratre in Santa Maria Novella dell'Ordine de' Predicatori sopra il Dialogo della semplice verità. Feliciter = Quantumque el beato Apostolo.

Del medesimo Epistola a uno amico suo sopra il detto dello Apostolo, Nemo militans Deo implicat se negociis = Domandasti ne' di passati.

Comincia l'argomento sopra el trattato de discretione vanitatum. MCCCXCVI. Frate Girolamo da Ferrara dello Ordine de' Predicatori

huomo nella nostra Città sopra tutti gli altri Religiosi di questa nostra età famosissimo.

Della verità della Dottrina di Fra Girolamo, e se o da Dio, o no, come questo si intenda sanamente secondo il medesimo autore. Incipit feliciter = Pensando io ne giorni passati.

Quadragesimale & Sanctorale.

Alter Codex manu exaratus A. MCCCCLXXXII. cui titulus = Commentarium, seu Lectiones super Magnificat. Expositio in Psalmos Graduales in Psalmum CXIII. In exitu Israel, & Officium Defunctorum. Denique in Psalmum LXXXIII. quae ultima mortu proximus scripsit, & deinde incipit liber de exemplis Sacrae Scripturae, in quo de virtutibus & vitiis multa dicuntur, & etiam de moribus bonorum, & malorum, quae in utroque testamento memorantur, & de eorum finibus. Scripsit A. Domini MCCCCLXXXIII F. I. K. Caput I. Abstinencia. = Praecepit Dominus Adae dicens cap. CXXXIV. & ultimum de zelo contra peccatores. Ad libri calcem, legitur: Explicit liber de exemplis Sacrae Scripturae, scriptus per me Fratrem Joannem Karolis Ord. Praed completus die XXVI. Octobris MCCCCLXXXIII. Qui vero legerint, Deum pro me orent. Deo gratias. Amen.

Prodiit tamen illud opus Typis Parisiensibus in Sole aureo A. MCCCCLXXVII die penultima Ianuarii; hoc est stylo novo MCCCCLXXVIII. in fol. Hujus compendium extat apud Parisienses ad Sanctum Honoratum, eodem titulo, sed suppresso nomine, Parisiis in suburbiis S. Germani de Pratis, per Petrum Qvet. Annus non indicatur. Sed De Caille Histoire de l'Imprimerie p. LXIV. ad A. MCCCCLXXXVII. editionem refert.

(8) *Ugolinus Verinus* Florentinus *Landini* auditor in Latinis litteris fuisse, versibus hisce comprobatur, de illustratione urbis Florentiae:

*Quo, Landine, tuas percurram carmine laudes,
Praeceptor venerande? tuo de fonte liquores
Ebibit Aonios omnis Syllana juventus.*

*In lucem per te Ciceronis saecula rursus,
Nunc redeunt; tersum videas si pubis Etruscae
Eloquium, numerisve velis, seu scribere prosa:
Clara oratoris nosces, & signa Poetae.*

Quis fuerit *Verinus*, quanto ingenio, quanta sagacitate, atque eloquio praeditus, testatur satis *Pocciantes*, atque ex veteribus *Marsilius Ficinus* in Epistolis, *Petrusque Delfinus* Ordinis Camaldulensium Generalis in Epistolis pariter, ubi quamplurimas *Verino* missas facile invenies, quae praecleara ejus gesta & merita mirifice illustrent. In ejus *Flammetta*, supra citata, MS. in Bibliotheca *Magliabechiana* legitur Elegia, qua suos mores mirifice depingit. Ceterum *Ugolinus* vir fuit omnigena Scientiarum varietate refertus, sed in edendis carminibus Poeta ita eruditus, venustus, gravis, sublimis, exquisitus, diligens, & accuratus, ut *Ficinus* ipse Musarum Sacerdotem, & bonarum artium promptuarium insigne, appellare non veritus fuerit. Ejus operum Catalogum vide apud *Pocciantem*, & *Nigrum* in *Script. Florent.* Praeter vero ea opera, quae *Julius Niger* memorat, addendum est, quod in Bibliotheca *Riccardiana* Codex Chart. in IV. N. XXV. R. III. adservatur cum titulo: *Volgari per la Grammatica Latina di Ugolino Verino.* *Ugolinum* vero, quum Romam proficiscentem *Landinus* Cardinali *Papiensi* commendasset, responsum humanissimum, & *Verino* nostro

honorificum tulit. Est autem hujusmodi, ut inter Epistolas Papiensis legitur.

*Christophoro Landino Florentino Cardinalis
Papiensis.*

Licet *Ugolinus*, & *Baccius*, hoc paucorum dierum contubernio iam satis mihi sint noti, testimonio tamen de his tuo sum delectatus. Sunt in *Ugolino*, quae memoras, fides in obsequio, & sedulitas; quodque ego optare in domesticis soleo, etiam gravitas. Si plusculum aliquid litterarum adtulisset ad nos, nil esse amabilius poterat. Confirmator doctrina futura illi ad facilitatem erat, mihi ad gratiam. Sed non negligam eum: propterea honore tuo, cui cognatus est, & morum continentia, quam probō, benigne semper habebitur: uni plus ocii, & commodi indulgi ad studia jam pridem, quam curiae nostrae usus ferat, & indulgere aliis soleam. Protinus bona spes erit obsequii, si quae tu litteris, verbis ego, illum monuerimus, animo continebit. Patientia imprimis pernecessaria est, a qua una superatur omnis serviendi asperitas. Egendum saepe est, & sudandum, & algendum, atque his difficultatibus, quasi adminiculis, augenda industria. Duces ii boni haberi solent, quibus tyrocinium laboriosum fuit, & reliqua militiae exercitia. Nobis, qui sine generis, vel doctrinae praestantioris commendatione, quasi in mercaturam quamdam honoris huc venimus, adiutrice perseverantia est emergendum. Quod & in multis sum saepe contemplatus, & in me ipso semper expertus. Summam illam facio, ut perseveret *Ugolinus*, nec gravetur servitio.

Nec

Nec quia non praestetur ante mercem precium
 languat animo: ocius, serius, irremuneratum ne-
 minem patitur curia. Quod ad *Baccium* adinet,
 si modestia par est ingenio, sibi que non vulgo
 serviet lyra, fructum & ipse feret servitii. *Roscio*
 autem, quem memoras, *Populus Romanus* au-
 ditum saepe in scena praebuit, numquam in ad-
 ministranda Rep. fidem: laudatus in theatro, ad
 comirium admissus non est. Sed officium huic
 quoque non defuturum, si qua est docilitate perspe-
 ctum magis habeat, quid se juvare possit, quam
 alios delectare. Te aino, *Landine*, memor anti-
 quae consuetudinis nostrae, & certe etiam prae-
 stantis ingenii tui, cujus laudator semper inventus
 sum: ornamenta dignitatis nostrae nil mihi ade-
 merunt de amicorum memoria. Volo me, & meis
 fidenter omnibus, ut tuis, utaris, *Papiensemque* pro-
 prius recognoscas. Infelicem crederem hanc meam
 felicitatem, si quae dedit Deus cultoribus doctri-
 nae, non essent mecum communia. Vale.

(9) *Andreas Cambinius Florentinus Landini*
 auditor fuit, ut ipsemet in Comm. ad *Dantis*
 Comoed. C. I. his verbis testatur: *Dante fu il pri-*
mo, che investigò gli alti sensi di Virgilio, de' qua-
li, perchè molto prolisso sarebbe qui il referire, io
quanto portò il mio ingegno nel terzo, e nel quar-
to libro delle nostre Disputazioni Camaldolesi es-
pressi, e dichiarai, il quale volume Andrea Cam-
bini nostro discepolo tradusse in lingua Fiorentina.
 Vir expolitae literaturae fuit. Historiam enim
 Francicam scripsit, quae MS. in *Mediceo-Lauren-*
tiana Bibliotheca adservatur. Historiam praeterea
 Originis, ac praeclara Turcarum facinora sedulo
 perquisivit, quae post ejus obitum *Bernardi Phi-*
lippi

*lippi Junctae cura Anno MDXXVIII. lucem ad-
spexit Hieronymo Andreae eius filio nuncupata,
in hunc modum.*

*Bernardo di Filippo di Giunta a Girolamo di
Andrea Cambini. S.*

*Quando la buona memoria di Andrea uostro
Padre, Girolamo honorando, non molti anni innan-
zi che di questa uita partissi, per suo piacere, co-
me nimico dello ocio, scriveua in lingua Toscana
la Istoria della Origine de' Turchi, ed Imperio dell
Ottomanni, noi piu uolte lo confortammo ad segui-
tarla, accioche, poi gli haueffi dato fine, potessimo
ad utilita' comune stamparla: Donde lui, o per li
nostri conforti, o pur perche cosi haueffi in animo
di fare, quel tanto, come io mi penso, ne scrisse,
che dalla natura gli fu concesso: dico dalla natura,
perche preuenuto dalla morte, non potette scrivere
gli ultimi fatti del Principe di quella natione. So
che non bisogna ridurui alla memoria la fama gia
diuulgata dello incredibile apparato nuovo di quel
Signore ad nostra destrutione. Desiderando adunque
che li Principi, & Rep. Christiane leggendo que-
sta historia conoschino li pericoli, li quali ci sopra-
stanno, & posto fine alle loro discordie, unitisi in-
sieme, piglino le armi iuste contro al nimico tanto
potente del nome Christiano, alli giorni passati ue
la domandammo, e uoi per satisfare al nostro buon
desiderio ce la concedesti, & cosi impressa, non la
hauendo la buona memoria di uostro padre ad al-
cuno dedicata, d uoi la dedichiamo, come d quel-
lo, d cui piu si peruengono queste fatiche, che ad al-
tro huomo che sia. Vale.*

Tradit *Julius Niger* hanc eandem publici iuris factam fuisse a *Benedicto Iuncta* A. MDXXVII. in cuius calce *Ciceronis* librum De Amicitia, ab eodem in Tuscum sermonem translatum, atque *Antonio Mediceo* missum, Typographus adposuit.

E Latino pariter idiomate in Tuscum translucit libros XIII. Historiarum *Blondi*, quibus alterum addidit. Rebus hisce factum est, ut de eo honorificam mentionem nonnulli fecerint, veluti *Michaël Pocciantes* in *Cat. Ill. Flor.* *Julius Niger*, qui perperam A. MDXXX. floruisse adserit; *Iacobus Gaddius* de *Script. non Eccles. Ant. Franc. Donius* in *Bibliotheca*, Io: *Cinellius* Part. XII. *Bibl.* & *Gesnerus* in *Epitome*.

(10) De eo nonnulla suo loco proferemus.

(11) De *Io. Cavalcante* vide, quae diximus pag. 165.

(12) Consule *Nigrum*.

(13) Vir fuit vividi ingenii, ediditque magnum illud opus Geographicum Tuscis carminibus expressum, unde *Ugolinus Verinus* de Illustratione Urbis Flor. cecinit:

Carminē & Etrusco pinxit Berlingherus orbem.
Vide *Pocciantium*, & *Nigrum* L. C. *Ficinum* in *Epistolis*, *Lombardellium* in *Fontibus Tuscis*, *Io-
siam Simlerum* in *Epitome*, *Marium Crescimbenium* Libr. V. *Hist. Vulgaris Poëseos*.

(14) De *Carolo Marsuppino* loquemur in secunda huius operis parte. Quod revera hi quinque memorati iuvenes, Landini discipuli fuerint, arguitur ex Codice Membranaceo in XII. existente in *Bibliotheca Mediceo-Laurentiana* Plut. LIV. N. IX. qui *Benedicti Colucci* Pistoriensis *Declamationum* librum continet. Post enim quinque

Declamationes, quae in Gymnasio *Marsilii Ficini*, qui eiusdem per id tempus Princeps constitutus fuerat, quae a *Paullo Ant. Soderino*, ab *Io. Cavalcante*, a *Bindaccio Ricasolano*, a *Francisco Berlingherio Iuniore*, a *Carolo Marsuppino* pariter Iuniore habitae sunt, *Marsilius Ficinus* ita memoratos iuvenes adloquitur. = Hi optimi adolescentes pietatis officio satisfecisse videntur. Reliqua sibi adsumant egregii Oratores, quibus nostra Civitas maxime pollet; nam quid *Donato Acciaiuolo* facundius, quid *Marco Parente* eruditius, quid *Renuccino* gravius optaretur? *Barptolemaeus* vero *Scala*, qui nuper huic civitati ob facundiam Civis adscriptus est, *Landinus* clarissimus vates, vesterque sanctissimus praeceptor, *Bernardus* elegantissimus Rhetor, quanta admiratione digni sunt? *Gentilem* vero nulli imparem *Arretii* Episcopatus ex nostra Urbe secedere postulavit.

(15) Elogium ita legitur in Codice MS. Bibliothecae *Riccardianae*: *Christophori Landini* de *Prato* veteri Eulogium in funere magnifici ac generosi *Florentini* Civis *Nerei Capponi* ad *Iohannem Canisianum* Civem etiam *Florentinum*, qui *Nerius* obiit die . . . MCCCCLVII. Incipit

*Non ergo immerito tam clari in funere civis,
Sollicitas pectus, CANISIANE, tuum!*

(16) *Peregrinus Allius* adolescens acutissimus immaturo funere obiit, circa annum MCCC-LVIII. Scripsit odas, & orationes plures: epistolas itidem, cum soluta, tum ligata oratione, *Ficino* dedit, ut in Epistolis suis ipse meminit *Marsilius*; & praecipue in Epistola quadam Libri I. ex qua patet, quod aetate adhuc tenera pulcherrima carmina ediderat; inter reliqua vero quaedam

in *Ficini* non secus ac in *Christophori* nostri laudem fuisse constat. In Bibliotheca *Riccardiana* N. III. Codex Chartaceus in IV. N. XVI. exstat, ubi hac cum Epistola Carmen ad *Christophorum Landinum* legitur.

Nihil mihi optatius accidere potuit, *Christophore* suavissime, quam ut mihi causa oblata esset testificandi amoris in te mei; nam cum *Antonius Baroncius*, iuvenis doctissimus, quaedam tua de *Nerii* laudibus carmina superioribus diebus ad me misisset; sane occasionem nactus, pro eo ac potui, cupide tuas laudes metro adgressus sum. Etsi enim id onus impar nostris viribus esse putarem, benevolentiam tamen in te nostram aliquid tibi gratum promere posse, existimavi. Nam tanta est tua in omni litterarum genere excellentia, tanta dicendi suavitas, tanta praeterea morum probitas, ut non modo imperitus, sed ne Poëta quidem summus tantarum laudum gloriam erudito carmine exaequare posset. Quod quamvis ita sit, ego tamen, cum quia latus scribendi campus erat, in quo non eruditi modo, sed etiam minus docti equos flectere possent, tum pro nostro singulari in te amore, audax id onus suscepi; nec minus, tametsi a parvo profiscatur, id tibi gratissimum fore confido. Qua quidem in re siquid ob orationis paupertatem praetermissum, aut minus eleganter pro tua dignitate dictum fuerit, id nostrae iuventutis inexpertae quidem condonabis. Accipies igitur nostra carmina, quaecumque sint, quae si non a docto, aut erudito, fideli tamen, ac benevolo, ad tuarum laudum gloriam edita sunt. Vale.

Quandoquidem longum cecinit victura per aevum
Carmina Calliope, quae te radiantibus undis

Castalii asperfit, placidis quoque cantibus aures
 Parrhasiis, niveo compulsis pectine chordis,
 Infudit, digno ne iam frauderis honore,
 Pro meritis placuit memorandas carmine laudes
 Enumerare tuas, & magno condere Olympo.
 Sunt tibi divitiae, non quas preciosa, nec aurum
 Aut quas duxit opes Ephyre, seu Persica tellus,
 Sive os Phidiacum, seu iam quaesita Tyrannis
 Purpura nobilitet Sarrani sanguinis ostrum;
 Sed quas divino descendens vertice Pallas
 Excoluit, socioque sibi de sanguine virtus.
 Virtus, qua miseris donum mortalibus ullum
 Grandius immensi non praebet conditor orbis.
 Sola quidem nulli virtus est subdita sorti,
 Sit quamvis fortuna minax, votisque sinistra,
 Non timuit vasti ventis agitantibus iras
 Aequoris, & nullo pavet in discrimine mortis:
 Hanc nullus rapuit casus, non tela, nec ignes,
 Nec Iovis ira feri, non saevi horrenda Tyranni
 Perfidia, aut fractus labens a margine mundus;
 Sola quidem stabilis virtus possessio, sola
 Felices potuit mortales reddere coelo:
 Hac iter ad Superos, & clari culmen Olympi
 Herculeis siquis nitatur viribus ardens.
 Haec te ditavit; quamvis non iugera culti
 Magna soli, aut aedes, aut fulvum praebuit aurum;
 Sed pretio tecum longe est maiore peractum;
 Ornatum nam te donis natura creavit,
 Quae sint in magnis animo cupienda modesto.
 Ingenui mores, & purae mentis honestas,
 Sunt tibi, quae iuvenes reddunt ante omnia fama
 Insignes, celeri penna quae intervolaet urbes.
 Nam faciles mores infudit Iuppiter, inde
 Perfecit probitas sinceræ mentis honorem;

Divinum ingenium obliquo tibi limite tendens
 Sol dedit: & celeris, qui vertice temperat astra,
 Mercurii eloquio donarunt sidera dulci, (tur
 Haec labor, & studium, nec non quo cuncta paran-
 Grande exercitium, studio praestantius omni,
 Perfecit, potuitque novos iam promere cantus.
 Seu tu Bistonias attingis pestine chordas,
 Quae triplicem mulsero canem, quae pallida regna,
 Eumenidesque feras, Ditem, Stygiaeque severos
 Junonis thalamos, placarunt carmine dulci;
 Seu quas Dircaeus tetigit, cum saxa canoro
 Compulit ex silvis condenda in moenia plectro.
 Nec non maiorum cupido vestigia passu
 Sectatus, tandem suavi sermone soluto
 Consequeris summum clari *Ciceronis* honorem;
 Hae sunt divitiae, haec generis de sanguine prisca
 Nobilitas, his clara domus, non splendida gemmis,
 Non ebore, aut auro, sed iam virtute superbit.
 Haec Florentinae clarum te reddidit urbi,
 Atque humili potuit te iam discernere vulgo.
 Hac tu per multas fama celeberrimas urbes (quam
 Redderis, in longum tendens tua nomina, num-
 Promeritura situm; sic Divum nectare tandem
 Aspersum rapido poterit te reddere coelo.

§. XVII.

AD Annum interim MCCCCLIX.
Christophorus devenerat, cum iu-
 venilibus nugis iam penitus refraina-
 tis, *Lucretiam Alberti F. Eduardi N. Al-*
ber-

bertiam sibi arctissimo coniugii vinculo copulavit (1). Plures ex ea suscepit liberos, *Beatricem* scilicet, quae paternam hereditatem A. MCCCCCIV. adivit (2), *Elisabetham*, *Petrum* (3), *Thaddaeum* (4), *Lauram* (5), *Albertum* (6), & *Bernardum* (7) denique, quorum nemo, ut saepius accidit, clarissimi parentis doctrinam, & gloriam aemulatus est, qui cum interim in publico Florentino Atheneo laudatissime profiteretur, eius fama exiguis Italiae finibus coarctari minime potuit (8). Etenim ad ipsos quoque Germanos, Lusitanos, Anglosque, devenit, qui filios adolescentes eius tutelae tradere voluerunt, ut Latinis litteris a *Christophoro* nostro, Graecis a *Demetrio Chalcocondyla*, & Philosophicis doctrinis a *Marsilio Ficino*, praestantissimis viris, instituerentur; easque de-

inde in Germaniam, & trans Alpes, inferrent, sicuti *Ioannem Straehlerum* (9) I. C. Suevici foederis triumvirum, & *Reuclinum*, fecisse, certis indiciis manifestum, exploratumque est (10). Quapropter *Dionysius* natione Germanus (11), *Guilielmus Grocinus* gente Britannus (12), *Thomas Linacer* (13), *Arius Lusitanus*, vulgo *Arias Barbosa* (14), & denique *Ludovicus Tensira* (15), eiusdem nationis nobilissimo genere satus, Florentiam demigrarunt, ut praeclaris litteris sub tantis ducibus imbuerentur.

(1) In publicis libris nostrae Urbis, vulgo *Le Notificazioni* dictis B. I. P. XXXVI sub die XXVIII. Februarii MCCCCLIX apparet: *Christophanus Bartolomei Landini de Prato veteri consumavit Matrimonium cum Domina Lucretia ejus Uxore, & Filia olim Alberti Adovardi de Albertis, non sunt quadraginta dies elapsi, & per eam debet adhuc recipere in dotem Florinos quingentos tredecim, & solidos sex ad aurum. In Archivio, loco dicto i Prestanzoni, ex libro permutationum pecuniae Montis apparet, ad A. MCCCC.*

LIX.: *Mona Lucretia di Alberto di Adovardo delli Alberti Moglie di M. Cristofano Landini. Christophorus in sua bonorum contestatione, quae in libris Magistratus Decimarum legitur, ita habet: Confessio in Dote Fiorini settecento tredici di Madonna Lucrezia di Alberto di Adovardo degli Alberti mia Donna, &c.*

(2) In Archiepiscopatu Florentino legitur huiusmodi hereditatis capta possessio.

(3) *Petrus* ortus est MCCCCLXXV. ut ex quadam Genealogia, *Landinorum* gentem repraesentante, apud *Everardum Ambrosium* colligitur.

(4) A Rep. Flor. protestatus est A. MDIII. vid. Deliberat. DD., sub eodem anno.

(5) *Laura* oritur MCCCCLXV. Huius mentio occurrit in libris Permutationum pecuniae Montis A. MCCCCLXVII. P. V. Ex Archivo Publico sub die XIII. Martii MCCCCLXVII. habetur: *Domina Bartholomea Pieri Iacobi Bonfiglioli, & Uxor Ser Francisci Nicolini Doffi creditrix ut supra in Florenos 175. dicti crediti Montis, quibus supra dictum creditum permutavit in comune Florentiae in quarto pro precio Flor. 45. 5. ad dandos in contum ad rationem Flor. 23. per centum per faciendam dotem Laurae per primo, Franciscæ per secundo nomine, Filiae Domini Christophori Bartolomei Landini, & Dominae Lucretiae eius Uxoris, & Filiae Alberti Adovardi de Albertis, natae XXII. Aprilis MCCCCLXV. & A XV.*

(6) *Ugolinus Verinus* nostri discipulus, *Alberti, Christophori Landini* F. funus, pereleganti carmine prosequutus est. MS. inter eius Elegos
in

in Bibliotheca Laurentiana PL. XXXV. Cod. XXIV. cum hoc titulo:

*Eulogium in Albertum Christophori
Landini F.*

*Ergo, Te infantem, nec vos nunc fata pudebit,
Ante diem rapuit livida Parca nimis?
Nondum Luna suum rursus compleverat orbem,
Viderat aut nitidos aurea fratris equos.
Vix lucem aspiciens cum matris ab ubere raptus,
Cogeris (infandum) funera acerba dare;
Profuit heu nusquam sancti tibi cura parentis,
Dum prece sollicitat in tua verba Deos.*

(7) *Bernardus*, de quo fuse deinceps agemus, lucem adspexit A. MCCCCLXXVII. In Magno Consilio Reipublicae Flor. adscriptus fuit Ann. MCCCCXCIV., Prior A. MDXXVI., Vexillifer Societatis MDXXXI. In Oppido Florentinae ditionis percelebri, vulgo dicto *Scarparia*, hoc eodem anno vicariatum gessit. In publicis enim aedibus illius Oppidi, eius stemma incisum inspicitur, cum hac Epigraphe.

BERNARDO DI
CRISTOFANO
LANDINI V. 1531.

A. MDXXXII. *Mariam Alexandri Francisci de Caccinis* connubio sibi iunxit, ex eaque filiam unam habuit, quae deinde cum cuidam ex *Zachariae* familia nupsisset, sterilis vixit. Obiit *Bernardus* MCCCCXLI.

(8) *Barptolemaeus Fontius de Christophoro* nostro ita mentionem facit in suis *Annalibus*, sub A. MCCCCLXV. *His temporibus doctrina, & ingenio clari erant Campanus Romae, Pontanus Neapoli, Baptista Albertus & Landinus & Scala Florentiae.*

(9) *Eruditissimus Iacobus Brukerus* *Histor. Philos. Period. III. Part. I. lib. I. C. II. de restauratione Philosophiae Platonicae* verba faciens ait. = *Tantaque fuit Germanorum in Ficino fiducia, ut nobilem iuventutem eius fidei traderent, & ad discendas literas elegantiores ad eum Florentiam mitterent, quos iuvenes paterno complexum amore, ex literis Io. Straehleri, post illa tempora triumviri foederis Suevici, & Iurisconsulti Ulmenfis constat. In Notis vero inferius Epistolam ipsius Straehleri ad Reuclinum p.m. LVI. Ex eo loco, inquit, adparet, in Graecis eos ipsum Ficinum, in Latinis literis habuisse Christophorum Landinum praeceptorem praelegendem Horatium, & Ciceronem. Inter opuscula Henrici Bebelis Argentinae MDIX. excusa, exstat Epistola, & Elegia ad hunc Straehlerum. Eius denique Epithaphium nobis exhibet Vir Cl. Georg. Schelornius T. I. *Amoenit. Lit.* p. LVI. quod ex MS. Io. Casselii, Geisligensis Sacerdotis, protulit.*

(10) De *Reuclini* meritis pauca adnotabo, cum satis haec pervulgata habeantur in ipsius *Vita* ab *Henrico Maio* impressa A. MDCLXXXVII. ex *Ioanne Brukardo* in libro de *Ioanne Reuclino*, & *Rodulfo Agricola* bonarum litterarum in *Germana* exeunte saeculo XV. in *instauratoribus* impresso *Wolfsbuttel* MDCCXIV. & ex *Georgio Pflugero* in *Vita Rodulfi Agricolae, Ioannis Capnionis, & Erasmi*

rasmi Roterod. Argent. MDCV. Sebastianus Munsterus in suae Grammaticae Ebraicae Epistola Dedicatoria ait = *Primus omnium qui nostro aevo colere, & plantare coepit Ebraicam linguam, fuit doctissimus vir Ioannes Reuchlinus sive Capnion, de linguis, & bonis litteris apud posteros benemeritus, quippe qui multa apud se erudittonis suae reliquit monumenta* = *Menckenius* in *Vita* cit. *Ang. Politian* p. CCCXXXIV. tradit *Reuchlinum* hunc, aetate iam satis matura, iter in Italiam suscepisse, litterarum caussa A. MCCCCLXXXVII. Ex *Reuchlini* tamen Epistola ad *Leonem X.* Cabalae praefixa, apparet, Florentiam venisse paullo ante, scilicet A. MCCCCLXXXII una cum *Everardo Probo* Sueviae Duce, ubi *Laurentii Medicei* liberali hospitio fruebatur, qui utendam ei splendidissimam Bibliothecam concessit. Factum tunc est, ut eorum omnium, quibus hic cum literis commercium, & cum *Mediceis* arcta necessitudo erat, familiaritatem iniret, *Marsilii Ficini, Christophori Landini, Georg. Vespucii*, aliorumque illius aetatis virorum doctissimorum. Testatur haec ipse *Reuchlinus* in Epistola ad *Leonem X.* cuius mentionem facit *Matus* l. c. p. CLXXI. qui & rem eandem memorat in *Orat. de Io. Reuchlino* ipsi vitae praemissa p. XIX. & *Desiderius Erasmus* in Epistola ad *Io. Reuchlinum* lib. II. Ep. virorum doctorum ad *Reuchlinum*. Viris hisce eximiis fuit maxime coniunctus, singularem eorum doctrinam propius inspexit, & ex eo tempore tantum eos coluit, ut redux postea ex Italia *Dionysio* fratri, studiorum cursum adituro, visendam maxime Italiam, & audiendos excellentes viros illos, commendaret.

(II) *Dionysius* Patria Phorcensis, *Ioannis Reuclini*, alias CAPNIONIS, frater fuit. Tubingae primum summis Philosophiae honoribus, & postea sacrorum administrandorum munere cohonestatus evasit, & cum Fratre *Ioanne*, & Sorore *Elisabetha* in sacrum Eremitarum *S. Augustini* ordinem adscitus est a Fr. *Aegidio*, ordinis Praefide generali. Qua de re literae ad nobilem & egregium Virum Dn. *Ioannem Reuclinum*, LL. Doctorem eruditissimum, ad *Dionysium* Presbyterum, Fratrem eius germanum, atque *Elisabeth* Sororem extant, sub fine lib. II. Epist. III. Virorum ad *Io. Reuclinum* Phorcensem, a *Thoma Anselmo*, Badensi Typographo, editarum. De eo mentionem faciunt, qui vitam, & historiam *Ioannis Reuclini* ex instituto pertractarunt; inter quos *Philippus Melancthon* in Orat. de vita *Capnionis*, *Martinus Simon* in Orat. de *Io. Capnione* Phorcensi p. LIX. *Martinus Crusius* in *Annalium Suedvicorum* Dode. III. lib. IX. cap. V. Et qui in enarrandis rebus memorabilibus *Reuclini* sedulam operam navavit, *Io. Henricus Maius* in vita *Io. Reuclini*, Durlaci, A. MDCLXXXVII. edita p. VI. seg. & CXL. seg. Quibus addendus Vir Clarissimus *Frid. Otto Menckenius* in suo de *Angelo Politiano* Commentario p. LXXXV. ex quo haec plura desumpti. His adde programma Academiae Tubingensis, scriptum in funere *Christophori Reuclini*, Theologiae Professoris Tubingensis, qui Atavum habuit hunc ipsum *Dionysium*. Ei libros binos, quorum alter Rudimenta Linguae Ebraicae, alter Lexicon *Pforzhemii* inscriptus est, amoris ergo nuncupavit *Ioannes* Frater. Illius erga se animum expertus est vere fraternum, eum;

eumque, utpote aetate multo se provectiorem, studiorum suorum moderatorem habuit. Is eum admodum iuvenem, ut excolendae doctrinae causa Italicum iter susciperet, induxit, eique itineris comitem *Ioannem Straehlerum* I. V. D. adiunxit, cuius tutelae *Dionysii* institutionem commendari posse noverat. Itaque Florentiam concessere, & per integrum biennium *Georgii Vespuccii* hospitio usi sunt. Praeceptores, quorum congressus sedulo frequentabant, ei fuerunt *Marsilius Ficinus*, *Christophorus Landinus*, *Demetrius Chalcocondyla*. Haec ipse testatur *Ioannes Reuclinus* sub fine lib. I. *Rud. Ebraic.* & qui profert illa, *Io. Henr. Maius* lib. C. p. CXLI. His ducibus literis diligentissime incubuit & laudatissimos in iisdem progressus fecit. *Valemus omnes recte*, inquit, *Io. Straehlerus* in Epistola ad *Io. Reuclinum*, quae legitur lib. I. Epist. III. Vir. ad *Io. Reucl.* *Dionysius profecto bene studet; se non poenitebit impendiorum, certo scio; nullis eget calcaribus, tamen Italiam amare non vult, semper autem plus cuperet vivere in Germania.* Denique *Vespuccii*, *Christophori Landini*, & *Lippi Collensis*, praeceptorum *Dionysii* honorifica fit mentio a *Io. Straehlero* in Ep. ad *Io. Reuclinum* lib. I. Epist. III. Vir. ad eum conscriptarum.

(12) *Guilielmus Grocinus*, natione Britannus, multiplici eruditione ditatus maxime excelluit, & Graecam Latinamque literaturam publice Oxonii professus est. Poëta quoque non contemnendus, & omni genere elegantiorum literarum ornatus. Diversae Epistolae eius ad eruditos, ad *Erasmum* imprimis, adhuc extant. Primis in Britannia Graecae, Latinaeque linguae rudimentis imbutus, per

Italiam iter suscepit, & Florentiae studiorum omnium altrice confedit. Docuit illa aetate literas Latinas *Landinus* noster, Graecas autem *Pollitianus*, & *Demetrius Chalcocondyles*, quorum praecepta duorum annorum spatio totis viribus hausit. Quod revera hac de re Florentiam venerit, fidem facit & *Guilielmus Latimerus* in Ep. ad *Des. Erasmus*, obvia in *Epistolis Erasmi*, edit. Lugdun. p. CCXCIV. *Antonius Wodius* in *Athen. Oxonic.* T. I. p. XIII. qui multa de *Grocino* memorat, & *Samuel KNIGHT* in *The Life of John Colet* p. XXIV. (t) *G. Libus* Elog. quorundam Anglorum p. XCI.

(13) *Thomas Linacer*, Cantuariae natus, *Grocini* ferme aequalis, a *Desiderio Erasmo* in *Ciceroniano* p. LXXXIII. Vir undequaque doctissimus vocitatur; & optimus Grammaticus, elegans Poëta, Rhetor disertus, Medicorum Phoenix ab *Io. Pitseo* in *Relatione Historicorum de Rebus Angl.* seu de *Ill. Angliae Scriptoribus* nuncupatur. Et profecto multum pro Literaria Rep. laboravit; scripsit enim *De structura Latini Sermonis* lib. VI. *Grammatices Anglicae rudimenta*, *Epistolarum Carminumque libros*, *Galenum* integrum, *Sphaeramque Procli* Latine reddidit. Fuit & in interpretando adeo felix, ut teste *P. Daniele Huetio* de *Claris Interpretibus*, nemo illo maiorem orationis nitorem, & castitatem, ad interpretationes contulerit. In Italiam cum ipso *Grocino* venisse subspicatur *Menckenius* p. LXXXI. n. f. ut Graecis Latinisque literis melius imbueretur, doctissimorum illius aevi virorum congressus frequentando, ut videre est apud *Guil. Latimerum* in *Epistola ad Desid. Erasmus*, *Paulum*

Iovium in Elogiis Doctorum Virorum cap. VI. p. CVIII. *Ant. Woodiot* l. c. p. XVII. *Sam. Knight* l. c. n. (u) *G. Lilcum* l. c. p. XCVII. *P. Baetium in Dist. Hist.* T. II. p. MDCCXVIII. *Jacobum Gaddium De Script. non Ecc.* T. I. p. CCLXXVIII. *Io. Balacum in Catal. Script. Ill. Maioris Britanniae* *Io Chekum De Pronunt. Greca, Thomam Fullerum in the Worthies of England.*

(14) *Arius Lusitanus* nobilissimus Lusitaniae vir fuit, Aveiro, Portugalliae oppido, natus, Rhetorices in Salmanticensi Academia Professor, Poëta etiam nobilis claruit. Huius in Aratoris Presbyteri Poëma de Apostolorum gestis amplissimus Commentarius, de Profodia opusculum, & aliud *Epometria* inscriptum, cum Epigrammatum, seu operum poëticorum libello a Lusitanis maximo in pretio habentur, de quibus agit *Nicolaus Antonius in Biblioth. Hisp.* T. I. p. CXXXII. Is in Salmanticensi Gymnasio literarum primordia primum viriliter hausit, & deinde sublimioris acquirendae doctrinae causa Florentiam petiit, teste *Io. Baptista Gyrardo Dial. II. de Poëtis suorum temporum* p. m. DLV. & *Nic. Antonio* lib. cit. ubi per aliquot annos Graecae, Latinaeque linguae cognitionem accepit, talesque brevi progressus fecit, ut reversus Salmanticam, statim docendae eloquentiae, & tam Graecae, quam Latinae, linguae, munus publicum obtinuerit.

(15) *Ludovicus Tensira*, & ipse Lusitanus, vir nobili genere natus, & praeclare doctus, sed nullis, quod constet, scriptis editis clarus. Is studiorum causa patria egressus in Italiam se contulit, & Florentiae commoratus est, ut elegan-

gioribus & ipsemet literis institueretur. Vid. *Giraldum* Dial. II. de *Poët. suor. Temp.* p. DLV. vid. *Ang. Politianum* lib. X. Ep. I. *Ioanni* Invidissimo Regi Portugalliae inscripta, necnon II. & III. eiusdem libri literas.

§. XVIII.

INcredibili omnium, qui litteras amabant, plausu ac veneratione cum exceptum se undique *Landinus* animadverteret, ut rei publicae eo magis prodesset, animum curamque intendit. Etenim inter praestantissimas virtutes, quae tantam ei nominis claritatem adtulerunt, primo se loco admiranda nobis sese offert insignis illa linguarum eruditissimarum peritia. Etenim sicut patrii sermonis Etrusci cognitione adprime fuit imbutus⁽¹⁾, & quicquid Latii nitore, & antiquae dignitatis est, id omne ad stuporem posteritatis adsecutus⁽²⁾

fuit

fuit felicissime: ita etiam, si eius scriptis fides habenda est, haud levem Ebraicae linguae cognitionem haussisse credibile est. Hac insigni linguarum peritia factum est, ut Graeci, Latiniq̄ sermonis thesauros excuteret, singulos diuturni aevi sordibus purgaret, obscuritate deformatos pristinae luci nobilitatq̄ redderet, mutilatos expleret. In illis vero illustrandis tanta illi felicitas contigit, ut communi eruditorum iudicio ipsi splendidum Summi Interpretis, & Illustratoris, nomen vulgo tribueretur (4). Quod negotii ut laudabiliter exsequeretur, legem hanc sibi sanxit, ut quoad fieri posset, a primis annis, in Scriptorum mente, sensuq̄ verborum, exacte investigando, eoq̄ concinna, & eleganti oratione exponendo laboris plurimum, & industriae poneret.

(1) *Francisci Petrarcbae* poemata publice exposuit, ut inferius adparebit; & divinum *Dantis* Poëma eleganter edisseruit.

(2) Vide quae dixi, ubi de eius primis studiis supra disserui.

(3) Si consulantur profecto amplissima eius Commentaria, animadvertemus interpretationibus Ebraicis refertas esse. Deinde habemus ex supra adlata *Iouannis Caroli* Epistola nuncupatoria, se eapropter sacrum illud opus *Christophoro* nuncupasse, quod novisset eum maximo studio totisque viribus sacras litteras discere coepisse, quas ut facilius perciperet, veluti ingeniosissimum Ebraicam linguam didicisse mihi persuadeo.

(4) Inter Claros Grammaticos laudatur a *Frid. Otth. Menckenio* in vita *Ang. Pol.* p. CCXLVII. lit. (c) ab *Ugolino Verino* De Illustratione Urbis Florentiae, & in Elegia MS. in Bibliotheca *Magliabechiana* supra adlata p. 176. Vide etiam *Paulum Iovium* in vita *Leonis X. Io. Tritemium* De Scriptoribus Eccl. N. DCCCXCVIII. *Hieronymum Ghillinium* in Theatro Vir. Illustr. *Cinellium* in Histor. Literar. Flor. MS. in Bibl. *Magliabech.* verbo *Christophorus Landinus*, aliosque quamplures.

§. XIX.

Virgilii itaque carmina, quae vi-
tiata, hominum incuria, squal-
lebant in Bibliothecarum forulis, ad
pristinum nitorem reduxit, Notas-
que

que adiecit, quae divinam vatis mentem mirifice patefacerent. Laborem hunc suum *Petro Mediceo* adolescenti *Magni Laurentii F.* misit, qui ut optimis disciplinis imbueretur, sub *Angeli Politiani* auspiciis, vehementer diligenterque curavit (1). Etenim in operis huiusce Prooemio laudes, ac eius Maiorum in literatos viros merita, profert, & denique *Iuliani* fratris miserandum exitium in barbara illa ac omnium sceleratissima *Pactiorum* coniuratione commemorat, in qua *Magnanimus Laurentius* liber strictos enses evasit. Sed deploranda Historia ab *Angelo Politiano* descripta atque edita fuit (2). Verum ut ad rem meam, ex qua discessi, revertar, *P. Virgilii* interpretationes ita prosequitur, ut *Servii* Scholia seorsim a suis in Codice describantur; cum vero ad

AENEIDOS volumen devenit ea quoque, quae *Donati* sunt, in compendium redacta, atque per epitomen descripta, eius nomine inferenda curaverit (3). Verum ceteris omnibus praetermissis, quae Grammatici Rhetorisque partes esse viderentur, & a plurimis iisdemque doctissimis viris conscriptae essent, eos tantum sensus, quos tanti ingenii sublimitas mirificis figmentis per eam, quam Graeci allegoriam nominant, penitus abdidit, atque pulcherrimis integumentis operuit, sibi pro viribus declarandos delegit (4).

(1) Maxime *Laurentium* laudat *Christophorus*, eo quod *Petrum* filium *Angeli Politiani* curae commendavit. Ita enim inquit in fine Prooemii, *Virgilii* interpretationi praemissi. *Sed dices, quorsum haec in prooemio angustiis intrudis, atque inculcas, quae vix longiori historia satis pro dignitate explicari possent? Nempe, ut intelligas, voluisse me, non externis, sed domesticis exemplis hortari Te, ut eadem via, qua Parens Tuus, pergens, iisdem virtutibus ad eandem nominis gloriam pervenires; praesertim cum ille, tam*

exacta cura ac diligentia operam semper dederit, nequa ex his rebus, quibus bonas omnes artes facilius acquirimus, Tibi deesset. Plurima Junii, quae in illo admirer; sed illud prae ceteris, quod in liberis educandis indulgentioris quidem Parentis numquam, optimi vero ac sapientissimi semper, summa sedulitate officium compleverit. In Te vero infirmo, atque erudiendo, quid unquam omisi? Nam quamvis ipse per se quotidie admoneret, praeciperet, ac iuberet, tamen cum sciret quanti esset, ne a Praeceptoris latere unquam discederes, ex omni hominum doctorum copia Angelum Politianum elegit, virum multa ac varia doctrina eruditum, Poëtam vero egregium, egregiumque Oratorem, ac denique totius antiquitatis diligentem perscrutatorem, cui puerilem aetatem tuam, & optimis moribus fingendam, & optimis artibus, ac disciplinis excolendam traderet.

(2) De dira illa a *Pactis* caede *Mediceis* Principibus *Laurentio*, & *Iuliano*, inlata A. MCCCC-LXXVIII. vix est Scriptorum Florentinorum unus, qui non amplissime mentionem faciat. At omnium primus rei tam nefarie gestae Historiam eleganti commentario ad posteros transmisit *Politianus*; quippe qui atrocissimae huius coniurationis initia aequae, atque exitum funestissimum spectavit. Ita vero *Landinus* Historiam illam Tragicam prosequitur in Praefatione Commentarii ad *Virgilium*: *Dabis, suavissime Petre, hoc in loco roganti mihi veniam, si barbaricam illam, & omnium sceleratissimam ac sine exemplo coniurationem silentio praeterierim: qua in templo marmoreo inter sacra solemnia, & Iulianus Frater saevissime trucidatus, & ipse Laurentius inter strictos,*
& un-

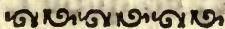
& undique cum petentes gladios, iam iam casurus, ita elapsus est, ut non humano, sed divino auxilio, & sua animi praestantia, quae audacissimum quemque terrere poterat, de manu inimicorum ereptus videatur. Quamobrem cum sceleratissimi homines, quod nefarie mente conceperant dolis perficere nequirent, id armis statim aggressi sunt, &c.

(3) Ita ad hanc rem l. c. : Quae quidem cum nos, a vix paucis pauca, a nullo autem omnia interpretata videremus, & ea tamen, quae interpretata essent, inter se dissidere, ad calcem persequi; itaque in tertio ac quarto nostrarum Camaldulensium Disputationum libro, rem universam perpetuo interpretationis tenore prosecuti essemus; id imprimis praestandum curavimus, ita ut cuncta procederent, & nihil ex consequentibus iis, quae prius dicta fuerint, pugnare videatur. Verum quantum in his meis lucubrationibus profecerim doctorum virorum iudicio reliqui. Laborum tamen meorum, quum Parentis tui Laurentii, viri plurimis litteris, ac varia doctrina excellentis, & ingenio acerrimo praediti, iudicio eos approbatos sensi, me numquam poenitebit.

(4) Epistolam citatam Interpretationi Virgilianae praemissam ita claudit: Sed de sensu illo interno quid ego iudicarem, a nobis in duobus ultimis libris, qui sub titulo Camaldulensium Disputationum in lucem venerunt pro viribus ingenii, ut paulo supra diximus, demonstratum est. Quos libros cum edidissent rogarunt me amici tui, ut Dantis quoque Florentini, qui Maronem in suo Volumine duces sequitur, easdem prosequeretur allegorias: edidi quoque in Flacci Horatii volumina interpretationes. Sed cum eodem tempore & a me scriberentur,
& scri-

& scripta, sed nondum emendata, imprimenda amici curarent, pauca in iis deprehendi, quae emendatione non indigerent. Sed redeo ad Maronem: nam quemadmodum in Camaldulensibus Philosophi interpretis munus obivimus: sic in his commentariis Grammatici Rhetorisque vices praestabimus. Placuit autem in maioribus illis rebus parentem tuum disputantem inducere. Haec autem, quibus adolescentulorum ingenia mirifice alii possunt, cui potissimum, quam tibi optima indole, & exercitatisimo ingenio adolescenti, scribere malim; non tamen, quia praecepta Angeli Politiani viri multa doctrina, nec minori eloquentia exculti, tibi satis superque esse ignorem; sed dedicavi tibi haec nostra, qualiacumque sint, ut essent testimonium summi amoris erga Te mei. Tu vale & XII AENEIDOS libros, quo ordine in Codicibus conscripti sunt, perlegito.

Qua deinde in explanando Virgilii opere methodo usus fuerit vid. eius Epistolam Dedicatorem ad Guidonem Feltrium scriptam, & Horatii interpretationi praemissam. De huiusmodi vero Virgilii interpretatione, nescio qua de causa obloquitur Franc. Floridus Sabinus C. XXIII. lib. II. Lect. Subsec. V. & in Apologia contra Latinae linguae calumniatores p. CXV. his verbis: Dignus igitur fuit Landinus cum suis allegoristis, qui Deorum effigies, ac templa tueretur, & Virgilii opus ad Evangelicam doctrinam in frequenti ociosarum mulierum concione traheret, quibus ne deesset, quod ante focum bene potae garriverent, &c.

§. XX.

HOc labore feliciter perfunctus, *Q.* *Horatii* carmina illustrare adgressus est; cum enim intueretur quae ab *Acrone* *Porphyryoneque*, doctissimis illis quidem viris, & Grammaticis non contemnendis, scripta essent, suae operae non mediocre pretium futurum duxit, si sapentiam huius Poëtae in rebus ipsis inveniendis, & mirificum consilium atque artificium in singulis disponendis, atque ornandis, in propatulo collocaret (1). Hae quidem diuturni laboris lucubrationes dicatae fuerunt *Guidoni Feltrio Magni Friderici Urbinatum Principis Filio*, cui *Quaestiones Camaldulenses*, ut inferius ostendemus, antea dicaverat; eo quod *Lyricum Horatii* carmen ad iuvenile ingenium

excitandum, & ad linguam exponendam, atque exornandam, valere plurimum animadverteret (2). Maximo doctorum omnium plausu acceptus fuit huiusmodi labor, & in eius laudem *Angelus Politianus* concinnam elegantemque Odem contexit, quae ideo in fronte operis impressa legitur (3).

(1) Haec de huiusmodi labore suo tradit in Epistola Dedicatoria ad *Guidonem Feltrium*. Nuper autem cum *Q* Horatii Flacci volumina in manibus essent, ac propterea diligentius singula intuerer, & simul, quae in illum ab *Acrone*, *Porphyryone*que, doctissimis illis quidem viris, & Grammaticis non contemnendis, scripta essent sapientius repeterem, nostrae operae haud mediocri pretium futurum duxi, si sapientiam huius Poetae in rebus ipsis inveniendis, & mirificum consilium atque artificium in singulis disponendis, atque ornandis, pro viribus aperirem, ac postremo verborum vim, atque varias notiones, edocerem.

(2) Ita pergit in Epistola Dedicatoria: Quas quidem lucubrations nostras, quo potissimum conferam, quam in eam domum, cui propter plurima Parentis in me Tui merita, omnia debere non ignoro? Elegi autem Te potissimum, illustrissime *Guido*; quoniam *Horatii* volumina huiusmodi artificio conscripta sunt, modo recte

intelligentur, ut eius lyricum carmen ad iuvenile ingenium excitandum, & ad linguam expoliendam, atque ornandam vehementer Te iuvare possit; Sermones, & Epistolas ad mentes humanas omni labe purgandas & optimis moribus informandas, non tantum valere intelligatur, sed etiam multorum Philosophorum libros doctrina quidem exaequent.

(3) Sequens lyricum carmen videre est in prima pagina memorati operis in hunc modum.

AD HORATIVUM FLACCVM ODE
DICOLOS TETRASTROPHOS
ANGELI POLITIANI.

Vates Threicio blandior Orpheo,
Seu malis fidibus sistere lubricos
Amnes, seu tremulo ducere pollice
Ipsis cum latebris feras.

Vates Aeolii pectoris arbiter,
Qui princeps Latiam sollicitas Chelin,
Nec segnis titulos addere noxios
Nigro carmine frontibus.

Quis Te a barbarica compede vindicat?
Quis frontis nebulam dispulit, & situ
Deterso restituit choris,
Curata iuvenem cute?

O quam nuper eras nubilus, & malo
Obductus senio, quam nitidos ardens
Nunc vultus referes, docta fragrantibus
Cinctus tempora floribus.

Talem purpureis reddere solibus
Laetum pube nova post gelidas nives
Serpentem, positis exsuviiis solet
Verni temperies poli.

Talem

Talem Te choreis reddidit, & Lyrae,
Landinus veterum laudibus aemulus?

Qualis Tu solitus Tibur ad avidum
Blandam tendere barbiton.

Nunc Te deliciis, nunc decet & levi
Lascivire ioco, nunc puerilibus
Insertum thyasis, aut fide garrula,
Inter ludere Virgines.

Hoc carmen inter *Politiani* opera non reperitur.

§. XXI.

TAntis igitur diturni laboris lucubrationibus Grammaticos Europae clarissimos stupore defixit; tanta enim in iis linguarum, doctrinarumque peritia emicat, ut desiderari ab erudito nihil amplius possit. Quapropter Latino eloquio pro viribus expolito, Tuscum sermonem, qui Civium incuria, atque ignavia, valde prociderat, ad nitorem pristinum restituere animum curamque intendit, & A. circiter MCCCCLX. Orationem inauguralem publice habuit, in qua Cives

suos, ut ad id praestandum toto animo incumberent, hortatus est, maiorum nostrorum, *Dantis* scilicet, *Io. Boccaccii*, *Francisci Petrarcae*, *Leonardi Arretini*, *Leonis Baptistae Alberti*, pro Rep. literaria praeclare gesta recensendo. Quod ut facilius adsequeretur, Tusca *Francisci Petrarcae* carmina auditoribus suis enucleanda sibi proposuit (1).

(1) In Bibliot. Stroziana extat Codex Chart. in IV. in quo variae orationes continentur, in primisque.

Oratione fatta per Messer Cristofano Landino Quando cominciò a leggere in Studio i Sonetti di Messer Francesco Petrarca. Incipit

Saranno per avventura alcuni prestantissimi Cittadini, i quali persuaderanno, o di già sino ad ora l'anno persuaso, questa mia impresa di volere in sì celeberrimo Ginnasio, & nobilitato studio, in tanto numero, dove molti dotti si ritrovano, leggere il Poema di Francesco Petrarca, essere più tosto di riprensione, che di laude degna, stimandosi forse, che questo medesimo tempo più utilmente nella investigazione, o delle Latine, o delle Greche lettere spender si potesse, tirati credo in tale opinione, perchè dubitano la lingua Toscana non esser nè così abbondante, nè sì ornata, con la quale l'altre, e degne cose, e buone,

ne,

ne, che nell' altre buone anzi si convengono, e le sentenze di molti acutissimi, e quasi divini ingegni sprimer si possono. Post Io. Boccaccii laudes, qui Florentinam elocutionem expolivit plurimum, ita sequitur. E ne nostri tempi avete auto Lionardo Aretino, & alquanti altri, e quali per non concitare loro invidia, non nominerò. Ma huomo, che più industria abbia messo in ampliare questa lingua, che Batista Alberti, certo credo, che nessuno si trovi: leggete priegho i suoi libri, & molti, & di varie cose composti: attendete con quanta industria ogni & eleganzia, composizione, & dignità, che appresso i Latini si trova, si sia ingegnato a noi trasferire; & Matteo Palmieri ne suoi Dialoghi può non solamente per la gravità delle sentenzie, ma per ordinata disposizione, & per ornata, & florida elocutione, ritenere gli auditori: ne è da stimare poco Buonaccorso da Montemagnio in quelle canzoni, le quali in laude di iustitia per antica consuetudine a tutti e Magistrati della Città si fanno, ec. = Et rursus, commemoratis in Poësi meritis Dantis, & Petrarcae, Scrisse versi Lionardo già detto, el quale benchè forse non adempiesse ogni leggiadria, pur perchè di dottrina e d' arte, si vede pienissimo, gioverà più a chi vorrà essere elegante, che molti altri, che tra corpi anno prodotto, e quali forse nella prima vista, perchè anno alcuna dignità di colori, diletmano chi gli vede, ma subito dipoi perchè son senza nervi, senza natural sugo, senza proporzione di membri, paiono tifichi, dalla natura lasciati, o mostri con disuguaglianza di membri prodotti. Ha scritto Battista Alberti & Ecloghe, & Elegie tali, che in quelle molto bene osserva, e

pasturali costumi, & in questo è maraviglioso ad esprimere, anzi quasi dipingere tutti gli affetti, & perturbazioni amatorie. Ha scritto Leonardo detto, non solamente in questi nostri usitati d'undici sillabe, ma versi saphici, & eroici, il quale perchè è huomo acutissimo, & pieno di leggiadria, ha comodamente potuto tutti gli ornamenti, & colori, e quali ne Latini versi, in che lui è eccellentissimo, potè nella nostra lingua trasferire, ec. Probat denique, neminem posse evadere in Tuscanico sermone excellentem, nisi prius Latinis litteris imbutus fuerit.

Ad hanc rem faciunt ea, quae ipsemet tradit in Interpretatione Carm. Horatii lib. II. p. LXXV. ode, Nolis longa, ubi de risu in commune agit: Interpretabar olim nostri *Petrarchae* elegias, lyricosque, quibus *Lauram* canit; aderantque adversarii, qui *Lauram* fuisse negarent, assererentque non illo nomine puellam a se amatam intelligi, sed aliud allegorice ibi latere. Rogabam, quidnam illud esset, & ut id me docerent, summis precibus contendebam. Illi autem magnum profecto id esse, sed tamen quid sit nescire fatebantur. Hic ego ridiculi occasionem non praetermisi, sed in maxima auditorum frequentia, veluti convictus, & pudore conturbatus. Malo, inquam, ingenue fatendo inscitiam meam a vobis accusari, quam inique defendendo perviciam damnari. Duo sunt quae adversarii mei proferunt, Alterum, non fuisse mulierem *Lauram*, quod ego adhuc non do. Alterum, quod ego ita liberaliter eis concedo, ut etiam si quis illos mendaces in iudicium vocet, vadimoniumque facere cogat, vadem me praestare decreverim. Atque

que hic cum veluti pudore impeditus dubitabundus aliquantulum subsisterem; & illi victoria gestientes invicem se intueri, aliosque circumspiciendo meae confessionis testes citare, quodam nutu, viderentur; atque tota iam schola auribus erectis quid dicturus essem exspectarer; tunc ego prosequens, Aiunt, inquam, quid sibi Poëta in *Laura* velit, se plane nescire, quod ego ita utraque manu do, ut iure me iurando obstringam, ut nisi hoc verissimum sit, nihil sit umquam futurum verum. Risit tota schola, cum dictum falsum fuerit, & illi ambiguitate orationis ad contrarium exitum, quam putabant, decepti ducerentur.

§. XXII.

Verum non rigidi tantum Grammatici partes gessit *Landinus*, verum & Oratoris quoque munus honorificentissime obivit (1), ut ex eius orationibus deprehendere facile possumus, in quibus habes gravitatem orationis mira quadam lenitate temperatam. Nunc, prout res postulat, altius extollere sermonem videas, nunc demittere se, ac veluti humi serpere; nunc

expan-

expandere orationis vela, nunc contrahere; inque his omnibus prisco-
rum auctorum indolem, ingenium-
que praesefert, & in verborum de-
lectu prudentem, & cautum ani-
madvertas auctorem; adeout nihil
in eius scriptis durum, nihil hor-
ridum, nihil quod delicatas aures
offendat, invenire possis.

(1) Praeter supra memoratam Orationem, quam habuit, cum in Florentino Atheneo *Petrarchae* opera esset declaraturus, legitur apud me oratio autographa, habita A. MCCCCLXXIII. quam suo loco proferemus. Ea est in funere *Donati Azaioli*, quae etiam in Tuscum sermonem translata legitur. In *Historia Urfsinae Familiae* a *Francisco Sansovino* edita, altera elegantissima extat oratio in tradendo Imperatorio baculo exercitus Reip. Florentinae, in qua illustres *Urfsinae* domus Heroës, & *Nicolai* praeclare gesta, accurate recensentur. Hunc autem titulum, atque initium praesefert oratio:

Christophoro Landino alla Republica Fiorentina, quando ella dette il Bastone del Generalato al Signor Nicola Orfino Conte di Pitigliano. Ita incipit: Di tutte le cose pubbliche, le quali vengono in alcuna civil consulta, niuna è, prestantissimi Senatori, che per la sua grandezza, e per la rarità degli Uomini eccellenti, o maggior difficul-

za seco arrechi, o maggior prudenza ed industria richiegga, che l'elezione di quel Capitano, al qual la somma di tutti gli eserciti, e d'ogni esp. dizione militare della Nazione: Orationem alteram, quam silent Florentinae Literaturae Scriptores, mihi apud Ambrosios reperire contigit, nitido characterere excusam in IV. cum hoc titulo:

Christophori Landini Florentini in funere Iordani Ursini Oratio incipit. Per vetustum sane institutum est, praestantissimi Cives &c. paullo post. Quapropter cum ad praesens Iordani Ursini viri & multis virtutibus praestantissimi, & Florentino Populo amicissimi, morte vehementer commota sit, nobis hoc munus demandavit, ut, huiuscemodi orationis genere, tanti viri funus pro viribus honestarem. Opus profecto grave, & cui vires nostrae impares omnino exstant. Ego tamen dum summo Reipublicae nostrae magistratui, cui omnes parere oportet, obsequens obediensque fiam, malui prudentiam eloquentiamque meam desiderari; quam, si onus detrectem, munusque refugiam, contumaciae crimen subire. Notandus denique est orationis finis: E. S. P. Q. F. memor virtutum tuarum non oblitus antiquae sibi cum familia hospitalitatis insignibus & Christiano Guelpbarum partium vexillo, quod a tuis omnibus maioribus summo semper cultu observatum sit ornandum honestandumque publico decreto grate pieque mandaverit. Qua de re summi Oratoris nomen iure optimo obtinuit, ut testatur prae reliquis Auctor fere synchronus Franciscus Albertinus in lib. cui titulus: De Laudibus Civitatum Florentinae, & Soanensis: In oratoria vero habuit Florentia Baptistam Leonem de Albertis, Poccium Blandolinum, lege Bracciolinum, & Lapum licetris

sis Graecis & Latinis eruditissimum, *Guidonem de Cavalcantibus*, *Gabrielem Landinum*, *Nicolaum de Salutatis*, idest, *Linum Coluccium Salutatum* in Epistolis, & *Nic. de Niccolis*. Omitto modernos, scilicet *Christophorum Landinum*, & *Matthaeum Palmerium*, & ambos *Rinuccinios*, ac *Benivienos*, ac *Lippos*, viros doctissimos.

F I N I S.

ERRATA.

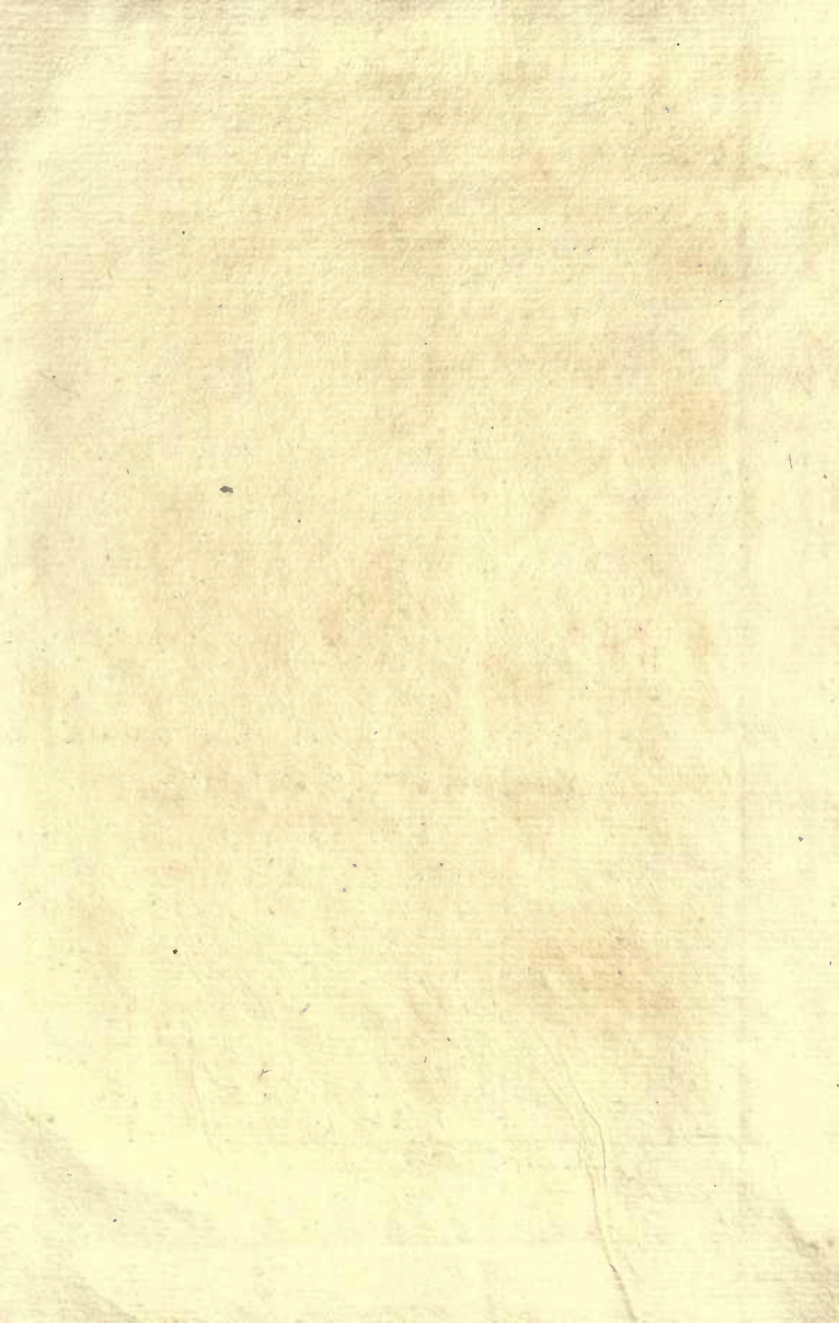
- Pag. 24. § 11. post oppidum *adde*: quondam.
Pag. 45. § V. post A. MCCCCXXIV. *adde*
die VIII. Februar. ut constat ex libro Appro-
bationum aeratis.
Pag. 59. Philelphus obiit MCCCCLXXXI.
Pag. 64 seq. lege Argyropylus.
Pag. 80. Corrige numeros Notarum 4. 5. 6. qui
Textui minime respondent, quasque Typogra-
phi me absente confuderunt.
Pag. 183. expungatur 2. 6. & sequatur Nota:
& aliae deinceps usque ad n. 8. respondeant
Textui.

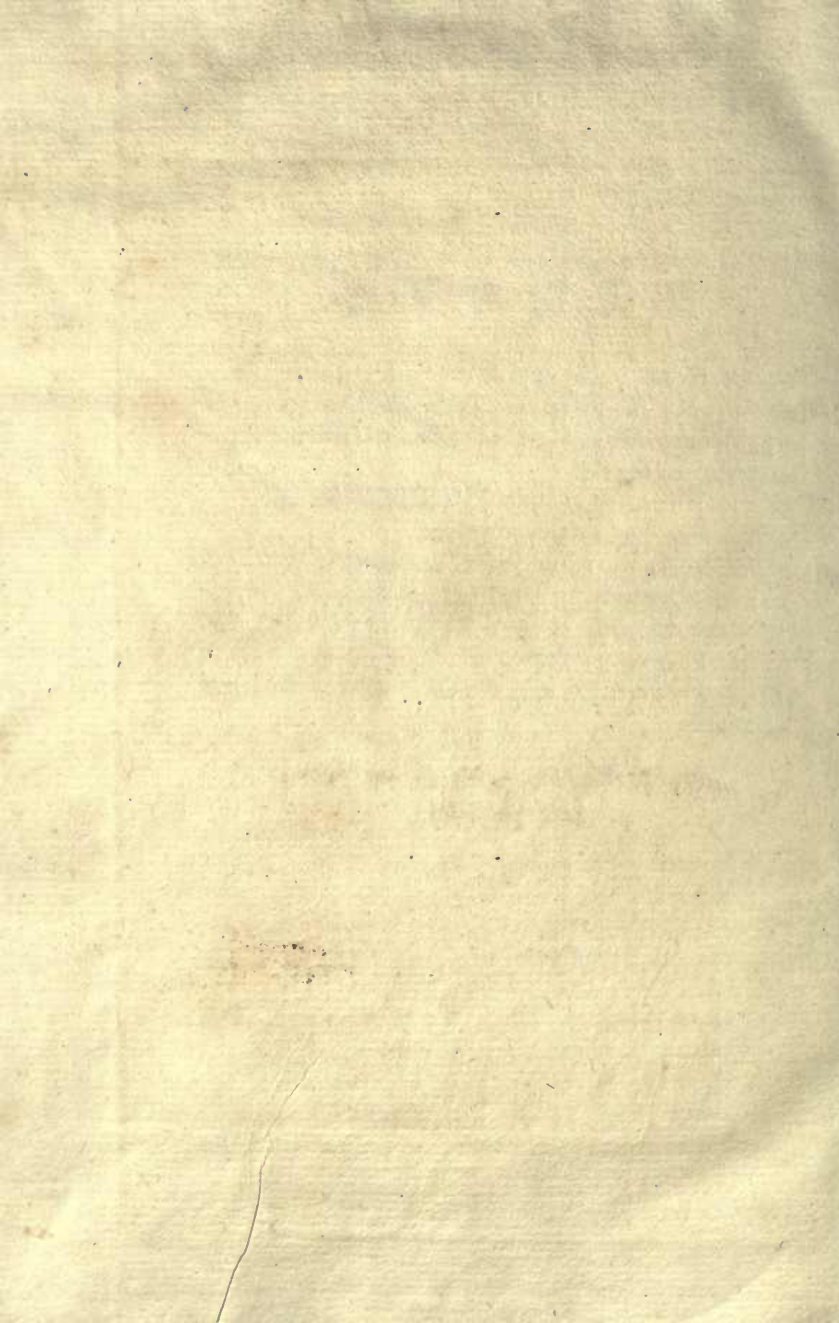
*Alia Lectoris aequitati corrigenda
relinquimus.*

E R R A T A .

Page 24 § 11 post ordinem addit: quodam.
Page 47 § V post A. MCCCXXIV. addit
die VIII. Februar. ut collat ex libro Aprio-
baloniam notatis.
Page 59 Paulipus obit MCCCCLXXI.
Page 64 § 12 leg: Axytophas.
Page 80. Cetero. notatis Notum 4. § 6 qui
Textum minime respondet, quodque Typogra-
phi non abstinere solent.
Page 182. exponantur 2. d. & sequantur Notis;
& alios demerpsit nique ad n. 8. respondant
Textum.

et his Lecturis operantur corrigenda
religantur.

1205

9

UC SOUTHERN REGIONAL LIBRARY FACILITY

A 000 121 411 3

